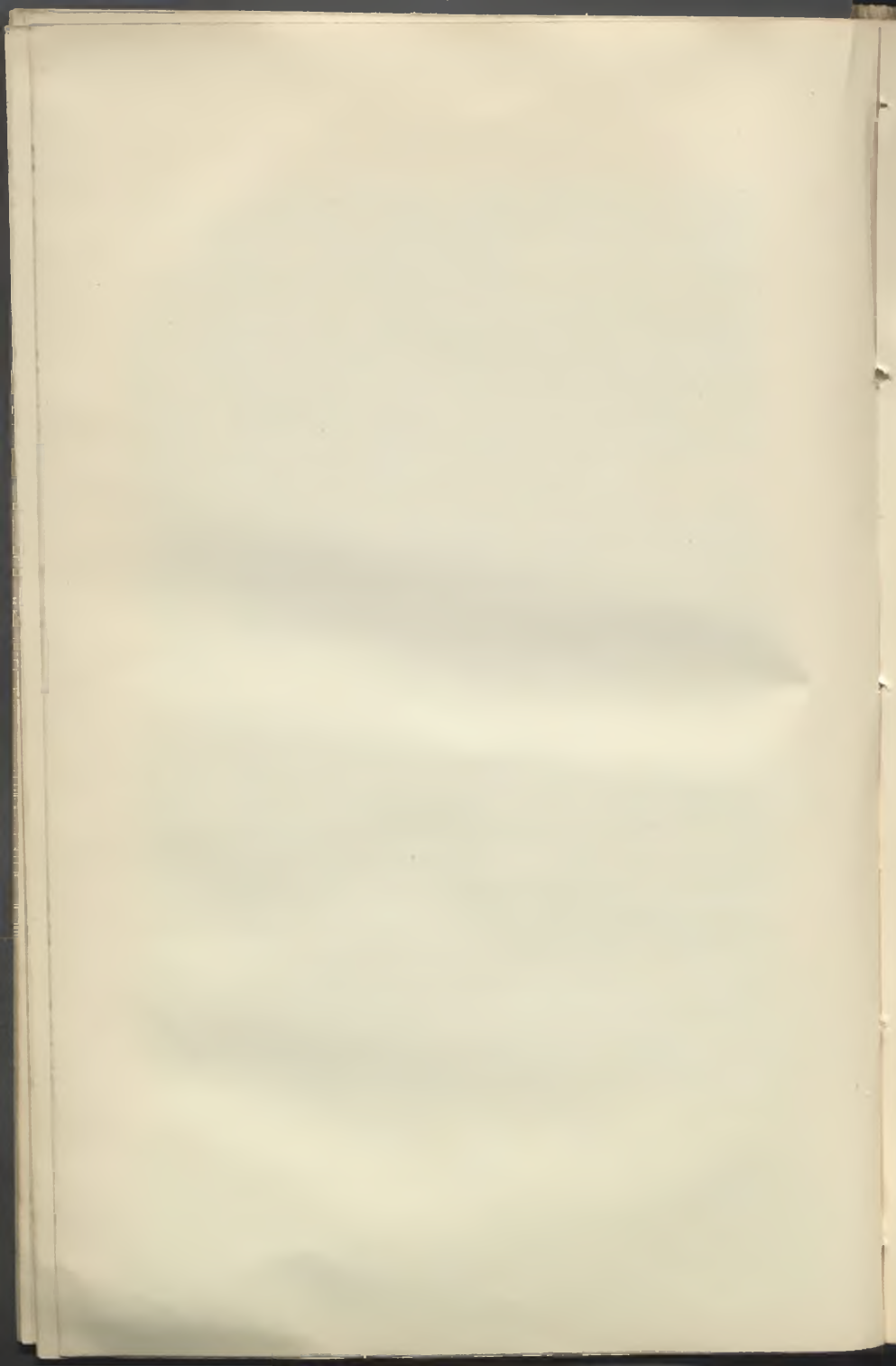

BERNADOTTE I NORDEN

TREDIE DEL

638544

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

TREDIE DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

INDHOLDSFORTEGNELSE.

IX.

Kielerfreden i Stockholm. — Der foretages intet til dens Udførelse straks. — Stilhed ogsaa i Norge. — Det første Budskab hertil om Traktaten. — Den første offentlige Bekendtgørelse om Traktaten og Virkningen deraf i Norge og Danmark. — Kjøbenhavn efter Kongens Tilbagekomst. — Tawast, Platen og Wirsén. — Regeringen i Stockholm færdig til Handling. — Christian Frederiks Hensigter og hans Trondhjemsrejse. — Major Brocks Tilbagekomst til Norge. — Mødet paa Ejdsvold den 16. Februar og dets Resultat. — Norges Uafhængighedserklæring; en provisorisk Regering og dennes Ordning under Prinsen. — Den norske Stats foreløbige Organisation. — Det uafhængige Norge og Norden samt den norske Politik paa Sverig. — A. Rosens Modtagelse i Christiania og Schmettows Besøg i Strømstad samt Forholdet til Sverig derefter. — Regeringen i Stockholm. — Danmark efter Norges Uafhængighedserklæring, og Norges Forhold til England. — Christian Frederik som Regent; hans Forhold til Wedel. — Udlandet. — Carl Johan ved Rhinen; hans Stemninger og Forhaabninger samt Situationen, han forefandt. — Hans Stilling til Koalitionen, og hvorledes denne behandlede ham. — Forandring i hans Kommandostilling. — Hans Ophold i Liège. — De første Meldinger om Begivenhederne i Norge. — Mere dragende Budskaber fra Frankrig; Makinationer her. — Nye Meldinger fra Norge og Beslutninger i den Anledning. — Atter alt forandret, Carl Johans Rejse til Czaren. — Den ufri-villige Rhinrejse. — Tilbagekomsten til Liège. — Carl Johans store Planer; han rejser til Paris, modtager Besøg af Czaren og

optages i Fyrstemødet. — Bourke hos Carl Johan. — Sagen om Norge og Kielerfreden i Paris. — Den europæiske Specialkommission til Norden; dens Opgave og S sammensætning. — Opbrud fra Paris. — Carl Johans Hjemrejse; hans Ophold i Lybæk S. 1—66.

X.

Norge i Marts 1814; den indre og ydre Situation. — Rigsforsamlingen paa Ejdsvold. — Forhandlingerne dér og den første vigtige Beslutning. — Falsen. — Oppositionen i Forsamlingen og Stillingen udadtil, til Sverig og til Danmark. — Konstitutionen vedtages. — Kongevalget og Christian Frederiks Modtagelse deraf. — Tiden efter Kongevalget i Sverig og i Norge. — Grev Orloff i Kjøbenhavn. — Carsten Anker i London. — Parlamentet og Stemningen for Norge i England. — Fyrsterne fra Paris i London. — Carsten Anker paa den Tid. — Bourke i London. — Castlereagh og Specialkommissionen. — Morriers Mission i Norge, hans Ankomst til Christiania og Samtale med Kongen, samt dennes første Indrømmelse. — Videre om Morriers Ophold i Norge. — Den militære Situation, Tilstanden til Søs og Blokaden. — Morrier hos Tank paa Rød. — Stemning for Norge. — En engelsk-russisk Forstaaelse, Carl Johans Uro derover og Bekymringer i andre Retninger. — Hans Udveje og Planer, Tiden trænger paa. — Specialkommissærerne gaa til Norge. — Sverig forbereder sig til at tage sin Opgave op dér. — En særlig Krigsbedrift planlægges. — Troppesamling mod Norge og Proklamationen af 10. Juli, samt Kronprinsens Kundgørelse. — Hæren i Bohus S. 67—130.

XI.

De europæiske Kommissærer i Norge og deres første Møde med Kongen. — Kommissærerne optage Mæglingspolitik; deres Forslag af 7. Juli og Kongens Svar derpaa. — Forslagene af 13. Juli; Kommissærernes Bortrejse fra Norge. — Christian Frederik tager til Hæren. — De europæiske Kommissærer og Carl Johan i Bohus; hans Politik med Hensyn til disse og hans Sammenkomst med dem. — Mødet i Uddevalla og den svenske Konge og Engestrøm her. — Den svenske Regerings Svar paa Kommissærernes Mæglingsforslag. — Krigen erklæres og be-

gyndes. — Carl Johan i Strømstad. — Kommissærernes 2. Rejse til Norge og deres Afsked med Carl Johan i Strømstad. — Efter Gesandternes Afrejse. — Overskridelse af den norske Grænse; Holdt inden for Grænsen og hemmelige Foretagender; Tanks Mission. — Hvad foregaaet i Norge indtil da? — Krigens Modtagelse; det norske Hovedkvarters Forlæggelse til Glommen. — Den militære Tilstand her; den første Kamp nærmer sig. — Frederikstads Indtagelse og deraf følgende forandret Militær-opstilling; Tropperne bag Glommen og Hovedkvarteret i Spydebjerg. — Tank med Forslag fra Carl Johan og Overvejelser i den Anledning. — Carl Johans Forslag modtages og Christian Frederiks Breve til Carl Johan. — Efter Tanks Afrejse. — Christian Frederik ved Langenæs. — Misfornøjelse med Kongen ved Hæren; og hans militære Ledelse. — Det svenske Hovedkvarter d. 9. August. — Kildne Forslag at gaa ind paa; Carl Johans endelige Beslutning. — General Bjørnstjerna som Sendebud til Christian Frederik. — Hans Forhandling med Kongen og dens Afslutning. — Det norske Statsraad i Moss og Konventionsudkastet her og i det svenske Hovedkvarter. — Endelige Forhandlinger i Moss og Afslutning af Konventionen til Moss. — Efter Konventionens Afslutning. — Carl Johans Hensigter. — Det norske Statsraad..... S. 131—200.

XII.

Forholde og Tilstande under Vaabenstilstanden. — Carl Johans militære Holdning. — Den russiske Hjælp og Englands Holdning. — Danmark i Slutningen af 1814. — Carl Johans Stridskræfter overfor Norge, deres Utilstrækkelighed. — Norge i September Maaned og Valgene til Rigsdagen. — Carl Johan i Stockholm og hans Planer. — Komitéen til Norge. — Konstitutionsudkastet. — Platen hos Christian Frederik. — De svenske Kommissærer i Christiania og i det overordentlige Storting samt dettes Holdning og Arbejde. — Blik paa Rigets Situation. — Stortingsbeslutningen af 20. Oktober og Dagen derefter. — Carl Johan og de svenske Kommissærers Holdning efter den 20. — Den endelige Behandling af Foreningsgrundlaget. — Ejdsvoldsforfattningen. — Norske Ændringer i Foreningsvilkaarene. — Konflikt i den Anledning. — Stortingets stigende Myndighed. — Kommissærerne miste Magten over det og Carl Johan giver tabt. — Valget af Carl den XIII. — Carl Johan i Christiania;

hans Tale dér. — Ny norsk Regering. — Fred i Norden. — Tilbagestaaende Differenser. — Kielerfredens Opfyldelse. — Sagen om Pommern og Rügen. — Deklaration om Kielerfreden. — Sagen om den dansk-norske Fællesgæld. — Sverig og den i Norge vedtagne Union. — Hvilken Stilling at tage til den? — Carl Johans Ønske. — Forholdene i Europa 1815. — Unionens endelige Form. — Rigsakten. — Norge under Unionen. — Ejdsvoldsforfatningen og Loven af 4. November. — Slutningsbemærkninger S. 201—263.

Trykfejl og Rettelser i 3. Bind.

Side 58, Linie 12 fra n.: England, læs Frankrig.
— 137, Overskriften: 13. Juni, læs 13. Juli.

IX.

Medens Kielerfreden bragte Sorg over Danmark paa Grund af Adskillelsen fra Norge, blev Glæden stor i Sverig, da de overraskende Budskaber fra Kiel indløb. Wetterstedt, som hele Krigen igennem paa Postdagene havde vekslet Breve med Regeringen i Stockholm, havde selvfølgelig ogsaa gjort Rede for, hvad der var foregaaet i Kiel, og hans Breve herom vare lige saa selvfølgelig skrevne i samme Stil og med samme Udtryk, som de andre Breve fra hans Haand, der bortsendtes fra Kiel. Ogsaa havde Regeringen i Stockholm faaet selve Fredstraktaten fra Kiel, før Passagen over Store Bælt blev standset af Naturforholdene. Den var bragt Regeringen af den tidligere ofte omtalte, nu svenske Oberst de Camps. Han havde faaet den til Besørgelse i Kiel den 16. Januar og kom til Stockholm den 24. s. M. efter paa Vejen at have tilbudt Kong Frederik i Middelfart de Passer gennem Sverig, Kongen behøvede for sine Sendebud til Norge. Dagen efter blev Freden allerede stadfæstet i et Statsraadsmøde, hvilket Regeringen ansaa for nødvendigt ifølge Regeringsformens § 13 om Krig og Fred. I dette Møde lykønskedes baade

Kongen og den fraværende Kronprins, og Takken, som tilsendtes den sidste, motiveredes ved, at han ved sit lysende Snille og ved Deltagelse i den almindelige Krig havde tilvejebragt en saa længe ønsket Udvidelse af Sverigs naturlige Grænser. I samme Statsraad blev der givet til Kende, at Kongen havde befalet den norske Løve optagen i Rigsvaabenet, og at han fremtidig vilde bruge Titlen: Sverigs, Norges, de Venders og Gothers Konge.

Den samme Hurtighed viste Regeringen ikke med Hensyn til selve Okkupationen af det Land, den alt havde indlemmet i det svenske Dominium. Men heri havde for en stor Del Istilstanden Skyld, da den hindrede en hurtig Ankomst af Meddelelserne fra Kiel. Carl Johans Dispositioner yndedes dog ikke. Engestrøm havde meget at indvende mod den Platenske Komité i Gøteborg. Han foreslog, at Regeringen i Stockholm tog Norges Erhvervelse og Organisation i sin Haand og blev den eneste Myndighed, hos hvem Generalguvernør Essen hentede politiske og administrative Ordre. Paa Grund heraf underkastedes de Dispositioner, Wirsén bragte, en indgaaende Drøftelse, og først Maanedsdagen efter Freden i Kiel, i alt Fald først den 13. Februar, vare de Proklamationer, Instrukser og Befalinger færdige, som angik Norges Besiddelsestagelse.

Denne Sendrægtighed fra den Stockholmske Regerings Side var Regeringen i Danmark overmaade belejlig; thi der var intet, man i Danmark frygtede mere, end at Fjendtlighederne mellem Sverig og Norge skulde begynde, før Danmark var kommen i nogenlunde Orden med sin nye Stilling i Koalitionen.

Der var en Uendelighed af vanskelige Arrangements at foretage. Fredene med England og Sverig skulde fuldbyrdes; Beslaglæggelser af Skibe og anden Ejendom hæves i Sverig, Danmark og England, Fanger udveksles samt Handel og Søfart begynde igen. Med Rusland og Preussen skulde Fredene endelig sluttet. Allerede den 8. Februar blev den første af disse undertegnet i Hannover af Bourke. Krigstilstand skulde til Gengæld indtræde mellem Danmark og Frankrig; den danske Gesandt i Paris kaldes tilbage for at overtage den ham tiltænkte Guvernørpost i svensk Pommern; Alquier vises bort og Lallemand samt de polske Lansenerer gøres til Krigsfanger, og fransk Gods beslaglægges m. m. Lallemand fik et gyldent Fangenskab paa Frederiksborg Slot.

Hele denne Overgang til Fred, Handel og Søfart, der oplivede Nationen efter de 7 Trængselsaar, der vare forløbne, og gød lidt Balsam i det Saar, Monarkiets Opløsning havde slaaet, maatte foretages i venkabelig Forening med England, Sverig og Koalitionen i det hele og havde derfor Gavn af Stilheden i Stockholm.

Men det var dog ikke Regeringen i Stockholm alene, man i Danmark kunde takke for den Ro, man behøvede. Ogsaa den norske Regerings Holdning fik man Nytte af.

Opriindelig havde man i Hovedkvarteret i Middelfart frygtet, at Faren for, at Traktaten muligvis ikke skulde blive fuldbyrdet med Hensyn til Danmarks Udsoning med Europa, vilde komme fra Norge. Baade Kongen og Rosenkrantz vare visse paa, at Traktatens Offentliggørelse i Norge vilde vække Uroligheder der, og at disse kunde faa farlige Følger for Rømningen af

Holsten og for de militære Opstillinger ved Danmarks Sydgrænse, som Carl Johan paa Grund af Hamburgs Cernering og eventuelle Belejring maatte foretage. Det er da ogsaa klart, at hvis Christian Frederik straks og bogstaveligt havde fulgt den Befaling, der bragtes ham af Kongens Adjutant Rømer, at forlade Riget efter at have udnævnt Komitéer til at overlevere Fæstninger og andre Kronejendomme til de Svenske, vilde alle norske Myndigheder have nægtet Lydighed, og Udnævnelse af en provisorisk Regering, især da Svenskerne endnu ikke vare i Stand til militært at gribe ind, vilde være bleven den uundgaaelige Udgang af det anarkiske Røre.

Foruden at Prins Christian ikke var til Sinds at handle saaledes, kom det nu Regeringen i Danmark til Baade, at den samme Istilstand, der hindrede Stockholmerregeringen fra at faa hurtig Oplysning om Carl Johans Hensigter, bevirkede, at Norge først sent og meget utilforladeligt fik Oplysning om, hvad der var foregaaet i Kiel. Istilstanden bredte sig op til Jyllands Nordspids, gjorde Sejladsen af Skagerak til en hel Umulighed og lagde en Is- og Snebarrière om Norges Sydkyst, saa Riget var næsten lige saa afspærret fra Danmark, som det havde været i Vinteren 1809. Postforbindelsen over Fladstrand blev i højeste Grad vanskelig og tilfældig, og Persontrafiken stansedes helt. Grev Wedel, som havde været i Danmark under de beskrevne krigerske og politiske Tildragelser og paa Slutningen havde opholdt sig i Aalborg, hvor han virkede i den norske Providerings Interesser, dog denne Gang mest privat for sin Svigerfaders Pakhuse og Kornoplæg, forsøgte forgæves at komme ad Søvejen tilbage til Norge. Han maatte begive sig til Fyn for

paa samme Maade som Platen og de andre nævnte svenske Mænd at komme over Store Bælt til det nordiske Fastland, til hvilket han kunde faa Pas hos den svenske Gesandt Tawast, saa snart denne var ankommen til Kjøbenhavn.

Oberstløjtnant Rømer, som med svensk Pas kom til Christiania den 24. Januar med Kongens aabne Brev om Norges Afstaaelse til „Sverig“ og med en Kundgørelse i samme Anledning, samt nogle Akter om Kielerfreden, var vist den første, som kunde oplyse Prinsen om, hvad der var sket i Middelfart. Men han kunde sikkert ogsaa gøre det bedre end mangan anden. Thi den stille, arbejdsomme og tavse Mand, der gik op i Kongens Kontortjeneste — han betragtedes som uundværligt Kontorinventar, — var saa indviet i den almindelige krigerske Tilstand, som nogen kunde være, og han ærede, næst Kongen, selvfølgelig ingen højere end Tronfølgeren, til hvem han havde sit betroede Hverv. Han har naturligvis gjort det. Han har oplyst Prinsen om alt, hvad han selv vidste, og har vel ogsaa haft mundtlige Hilsener med sig. Han førte ikke blot Breve tilbage med sig til Kongen og Prinsens Familie, men han udførte undervejs i Sverig ogsaa forskellige Hverv, som stod lidt i Forbindelse med Prinsens Planer i Norge.

Om disse har Prinsen derimod næppe uden helt overfladisk underholdt sig med Rømer. Det var ikke af ham, men af Brock, han skulde have Kundskab om Kongens Mening med Hensyn til de Forslag, han havde gjort. Prinsen havde i et Brev af 19. Januar, 5 Dage efter Kielerfreden, men uden at han vidste noget om, at den var endelig afsluttet, eller om, hvad den indeholdt, meddelt Kongen, hvor meget han

længtes efter Brock for at erfare Kongens Svar paa sin vigtige Depeche af 25. December. Han havde i samme Brev forsikret Kongen, at han saavist ikke vilde lade Modet synke. Selv om Kongen maatte nødes til at give efter og afstaa Norge: dette Rige vilde dog bestaa ved Samdrægtighed, og England vilde umuligt byde Hænderne til at underkue et agtværdigt Folk, der vovede alt for at bevare sin Selvstændighed. Han gav i dette Brev ogsaa sine legitime Forhaabninger i Forholdet til Kronprinsen af Sverig Udtryk. „Lad de Allierede faa Kronprinsen mellem sig i Nederlandene,“ skrev han, „de behandle ham næppe skaansommere, end han fortjener.“

Hvad der nu virkelig var sket i Kiel, fik han ikke nogen klar Forestilling om af de Akter, Rømer havde bragt ham. Der var kun sendt ham nogle enkelte Artikler, dem navnlig, der angik Komitéernes Nedsættelse. Og nogle Forklaringer, der fulgte med, vare saa kortfattede og ufuldstændige, at han ingen bestemt Oplysning kunde faa om Traktatens Indhold. Men af hvad han læste og hørte af Rømer, fik han dog et Indtryk, som vakte Forhaabninger hos ham. Freden var sluttet med de Allierede, Freden, der i saa mange Aar havde været baade Danmarks og Norges eftertragtede Maal! Og Carl Johan drog bort til Rhinen, og med ham Muligheden for Sverig til at faa Norge i sin Magt i de nærmeste Tider!

Denne Kendsgerning oplivede ham, og Dagen efter Rømers Ankomst lod han i noget svulmende, men sikkert hjertemente Ord Norge faa et under den herskende Modløshedens og Usikkerhedens Stemning forløsende Budskab om, hvad man i hvert Fald nu vidste om Begivenhederne i Holsten.

Budskabet kom ikke officielt, men kundgjordes i Regeringens officielle Blad i et Ekstranummer saaledes af Udgiveren: Den mørke og for menneskelige Øjne uigennemtrængelige Taage er splittet, og et Glimt af Solens Klarhed blænder næsten det glade stirrende Øje. Fred — Fred i Norden! Ifølge aldeles paalidelige Efterretninger ere Præliminærene for Freden til Lands og Vands afsluttede mellem Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Norge og de allierede Magter.

Derefter fortsatte Udgiveren, hvad der vel ikke svarede nøjagtigt til, hvad Prinsen vidste, men som Politiken dog vel nok kunde tillade Prinsen at lade Udgiveren sige: Om Fredspræliminærene kan Udgiveren intet tilføje, da han ikke kender dem. — Men det faste Haab ville vi nære, at de ej kunne være vanærende og ikke skulle vorde ødelæggende for Danmarks, for Norges Lyksalighed. Saa frejdigen stole vi paa Gud, som er Hærenes Herre, og paa den Kraft, der luer i begge Nationers Bryst, at vi uden Banghed tør se Fremtiden i Møde.

Dette Budskab virkede ganske overvældende i Norge¹⁾. Hele Nationen kom paa Benene i Anledning deraf, især da andre Efterretninger, som vare komne eller kom, stillede det foregaaende i et helt andet Lys, og „Tiden“ selv nogle Dage efter paa en uheldig Maade søgte at opretholde urigtige Antagelser.

Men Prinsen havde opnaaet sin Hensigt. Hele Norge beskæftigede sig med, hvad „Tiden“ vilde bringe. For ikke selv at bindes for stærkt af den Bevægelse, der opstod, og som han gerne vilde bevare sin Frihed til, saa længe Brock ikke var kommen tilbage fra Dan-

¹⁾ Se Aall, 2. Udg., S. 334, Note.

mark og havde bragt ham Kendskab til Situationen dernede i alle Retninger, foretog han en Rejse til Trondhjem efter at have paalagt de Myndigheder, han overdrog Regeringen til i det sydlige, ikke at indlade Svenskere i Riget uden Tilladelse, og at indhente denne i hvert enkelt Tilfælde hos ham, hvor han end maatte befinde sig. En officiel Fyrsterejse gennem Riget var paa de Tider, især under bevægede Forhold, et Middel til at fange Offentlighedens Opmærksomhed saavel for Fyrsten som for hans Udtalelser; thi der fandt paa de forskellige Rejsestationer højtidelige Hyldninger Sted med Sange og Taler, som spredtes i vide Kredse.

Kundskab om Prinsens Optræden i Christiania og om Røret deroppe kom til Kjøbenhavn i Begyndelsen af Februar, hvor Rosenkrantz og Tawast vare komne i de første Dage af Maaneden, medens Kongen først indfandt sig den 6. Februar fra Sprogø. Efterretningerne fra Norge virkede oplivende i Kjøbenhavn, fordi de oplyste Mænd deraf drog den Slutning, at Norges Skæbne ikke var afgjort ved, hvad Traktaten til Kiel indeholdt om dette Rige. Men Tawast havde godt Haab. Prins Christian Frederik havde ladet Oberst Rømer paa Tilbagerejsen gennem Sverig bede de svenske Myndigheder om at have Passer beredte for ham, for at han kunde rejse hjem gennem Sverig. Rosenkrantz forsikrede ogsaa Tawast om, at det var en Kæde af Uheld, der havde bevirket, at Nordmændene endnu ikke vare fuldt oplyste om, hvad der var foregaaet i Kiel, men at det egentlig var til Fordel for Sverig; thi havde Prinsen i Norge nedlagt sit Embede straks og var rejst hjem, inden Sverig var i Stand til at rykke ind i Riget, vilde Kongen nu have været ude

af Stand til paa nogen Maade at hjælpe Sverig ved Indrykningen. Rosenkrantz sagde ogsaa, at han for sit Vedkommende havde gjort alt muligt for at faa Freden offentliggjort i Norge, hvad der var Sandhed. Han havde forandret sit Standpunkt fra Tiden lige efter Fredslutningen, da han ansaa det for godt, at Freden af Hensyn til Rømningen af Holsten ikke for tidligt blev bekendt i Norge. Inden han forlod Middelfart, havde han bedet Kongen om at sende trykte Eksemplarer af Freden derop, fordi han da var kommen til den Anskuelse, at det dog var bedre, at den blev bekendt deroppe i den danske end i den svenske Udgave. Men der var ikke kommet mange Eksemplarer til Norge, før Opsendelsen standsede, fordi man i Februar Maanedes Begyndelse opsatte alt til Kongens Hjemkomst til Kjøbenhavn.

Da denne fandt Sted, kom alt, hvad der angik Traktaten i Kiel, i officiel Orden. Traktaten ratificeredes i endelig Form, Proklamationen til Nordmændene udsendtes. Danske Embedsmænd, som vare i Norge og ikke vilde forblive deroppe og gaa ind under den nye Regering, beordredes til at aflevere deres Embeder, med hvad der hørte dertil, til de af Sverig udnævnte Embedsmænd o. s. v. Dernæst fuldførtes, hvad der ikke hidtil var sat i Kraft, ifølge Freden med England, og alle Foranstaltninger, der vare trufne i Anledning af Krigen med Rusland og Preussen, hævedes. Den 10. Februar befaledes endelig en Takkefest med Lovsang for den opnaaede almindelige Fred afholdt i alle Landets Kirker en Søndag ved Højmessén.

Tonen mellem Tawast og Regeringen i Kjøbenhavn og mellem det højere Selskab og de andre notable Svenskere, som kom fra Kiel, var saa tillidsfuld og

venskabelig som muligt. Wirsén, som havde Pengeforretninger med Regeringen at afgøre, saaledes Udbetalingen af Afdraget paa Millionen, blev beundret paa Grund af sin urbane og kulante Maade at té sig paa. Platen, der bevægede sig i de højere Cirkler og ved Hoffet, hvor baade han og Wirsén bleve tilsagte til Taffel, gjorde, som altid, Lykke. Grev Herman Wedel indtraf ogsaa paa denne Tid — maaske lidt senere — i Kjøbenhavn, hvor han var som hjemme. Ingen holdt under denne Selskabelighed sine Tanker om Dagens Begivenheder skjulte for andre. Tawast gjorde i Anledning af nye Efterretninger fra Norge opmærksom paa, at Nordmændene maatte finde sig i svensk Overhøjhed; men Rosenkrantz gjorde dertil den Bemærkning, at en slig Fordring maatte Sverig vist opgive. Dog var det noget, han og den danske Regering ikke vilde blande sig i. Det var noget, Sverig maatte afgøre med Norge.

Vi ere nu komne til den 13. Februar, den Dag, da Regeringen i Stockholm endelig var færdig med sine Raadslagninger om Fremgangsmaaden mod Norge. Der var vedtaget en Instruks for Feltmarechal Essen og udfærdiget en paa Grundlag af Carl Johans Udkast, dog med Smaaændringer i Stockholmregeringens Smag, forfattet Proklamation til Nordmændene, der var undertegnet af den svenske Konge den 8. s. M.

I Henhold til det besluttede skulde Generalguvernøren rykke ind i Norge, bekendtgøre Fredstraktaten og Kongens Proklamation, tage Landet og Fæstningerne i Besiddelse, hejse det svenske Flag paa disse og dernæst lade Indbyggerne aflægge Ed til Kongen af Sverig og den svenske Krone. Endvidere skulde han indrette en foreløbig Bestyrelse af Riget med en Chef

for Generalstaben, en Chef for Civilforvaltningen og et Raad af 5 indfødte Nordmænd, i hvilket de to Chefer kunde blive Medlemmer, organisere 5 Forvaltnings-Departementer o. s. v. Endelig skulde Essen udnævne to Kommissærer, hvoraf helst den ene norsk, til i For- ening med de udnævnte danske, under Generalguver- nørens Indseende, at ordne alt med Hensyn til Lan- dets Aftrædelse og tage fat paa den norske Hærs organisatoriske Formindskelse til det halve, hvilket han dog skulde gøre med stor Forsigtighed for ikke at udsaa Mistillid.

Om Norges Forfatning fik Essen ingen Ordre. I den Henseende var der Enighed mellem Engestrøm og Wirsén, der var Kronprinsens Befuldmægtigede hos Regeringen med Hensyn til Norges Besættelse; den kunde komme senere, naar først Nordmændene vare faldne til Ro under det svenske Scepter. Da skulde ifølge Kongens Proklamation Generalguvernøren, efter at have hørt de mest ansete norske Mænds Mening, indsende til Kongen et Forslag til en Forfatning, „der svarede til Norges Behov og kunde beskytte Nord- mændenes Lykke“.

Saaledes var Regeringen i Stockholm endelig bleven færdig med sine Anordninger til Norges Besiddelses- tagen, men det var for sent; thi inden Befalingerne endnu vare komne til Grænsen, havde Norge selv taget sine Anliggender i sin Haand.

Vi have fulgt Christian Frederik i Norge til den Dag i Januars Slutning, da han tiltraadte sin Rejse til Trondhjem for at være borte fra Regeringens Sæde, indtil han havde faaet Klarhed over Situationen og over Kongens Stilling med Hensyn til hans Planer. Hans Hensigt var, som vi vide, at gribe den Krone,

som Kongen gav Afkald paa, og som han var den lovlige Arvetager til, naar den blev ledig. Han vilde erklære sig for Konge og med den Enevoldsmagt, der saaledes var hans Eje, skænke Norge Selvstændighed og Frihed. Det var paa Grund af denne Plan, der iøvrigt alt havde mangfoldige Modstandere i Riget, at det var ham magtpaaliggende at være borte fra Christiania paa en Tid, hvor hver Dag kunde stille uafviselige Krav paa Regerings-Beslutninger. Vilde han erklære sig for Konge, maatte han have alle de Kundgørelser og statsretlige Akter, hvorpaa han støttede sin Ret, færdige med det samme, og han maatte være fortrolig med sig selv om de første Skridt, der vare at foretage; men hvorledes kunde han have alt dette i Orden, naar han ikke kendte Fredstraktaten i sin Helhed, ikke engang vidste, paa hvad Maade Kongens Afkald paa Tronen var givet?

Den første Rejsestation fra Christiania af var Ejds-vold. Her var Prinsen sammen med sin Vært, Carsten Anker, og Stiftamtmand Thygeson, der vare de nærmeste og ivrigste Tilskyndere til Prinsens Plan om at gribe Kronen ifølge sin Arveret. Thygeson havde i Breve til alle Dele af Riget søgt at vinde Tilslutning fra fremstaaende Nordmænds Side til denne Plan. Endvidere var Holten, som nu var Etatsraad, Oberst Seyersted og andre tilstede ved denne Sammenkomst, deriblandt Kjøbmand Tank fra Gaarden Rød ved Frederikshald, hvilken Mand betragtedes som en Matador i sin Egn, lige saa højt anset af Svenskerne paa den ene som af Nordmændene paa den anden Side af Grænsen. I denne Forsamling blev Planens Enkeltheder fortroligt drøftede og anbefalede, dog næppe med lige stor Tilslutning fra alle Sider. Og da Prinsens Beslutning

foreløbig var tagen, blev Trondhjemsrejsen betegnet som en passende agitatorisk Indledning og Forberedelse til Tronbestigelsen. Carsten Anker vilde under denne Rejse have staaet ved Prinsens Side, men opgav dog senere denne Ledsagelse. Derimod havde Prinsen sin Statssekretær, Etatsraad Holten, og nogle underordnede Personligheder med sig. Rejsen, der mest foretoges i en Slæde-Kortège, blev til et Triumftog. Alle Steder hyldedes Prinsen som Norges Styrer med patriotiske Taler og Sange, og fra Omegnen ilede overalt Landboerne sammen ved Stationerne for at høre Prinsens opildnende Ord om Norges Villie til at hævde sin Nationalitet og Selvstændighed. I Trondhjem holdt han sit Indtog den 5. Februar og vandt straks Befolkningen for sig ved sin Personlighed og sine Taler; men her mødte han dog en Stemning, der bragte lidt Usikkerhed ind i hans Planer. Han havde hidtil næsten blot tænkt paa sin Tronbestigelse og om Nætterne udarbejdet sine Proklamationer, Ministerlister og Erklæringer til fremmede Hoffer og til Sverig. Her mødte han en af Byskriver Carl Falsen udarbejdet og af et halvt Hundrede Trøndere undertegnet Adresse, der bad ham om at tillade Nationen ved Deputerede af alle Stænder at sammentræde i en Kongres for selv at lægge Grundvolden til Rigets Konstitution for Fremtiden. Han blev opmærksom paa, at det maaske var nødvendigt straks ved Tronbestigelsen at tilsikre Nordmændene den frie Forfatning, som han til visse var bestemt paa at give Norge, men som han hidtil ikke havde betragtet som det først fornødne. Hans Eftertanke vakttes yderligere, da Biskop Bugge, med hvem han talte om Sagen og om den Forfatning, Norge skulde have, opkastede Tvivl om, hvorvidt Arve-

tagelsen af Riget som Enevældskonge i det hele vilde tilfredsstille Nordmændene og vinde Billigelse af de europæiske Magter.

Saaledes stod Sagerne i Norge, da Major Brock vendte tilbage fra Danmark og meldte sig hos Prinsen den 7. Februar i Trondhjem. Prinsen følte sig tilfredsstillet ved, hvad Majoren bragte, idet Brock kunde melde, at Kongen til ham havde sagt netop det modsatte af, hvad han havde skrevet til Prinsen. Brock havde dog kun haft en eneste Samtale med Kongen, og senere, især efter at Freden var sluttet, havde Kongen ikke udtalt et eneste Ord, som stod i Strid med de Pligter, han mente, Traktaten paalagde ham. De Opmuntringer, Brock bragte fra andre Mænd i Danmark, vare ikke betagende. Rosenkrantz havde, efter Brocks Skøn, ganske tabt Modet. Minister Moltke og Colbjørnsen fandt Sagen vanskelig. Kun Dronningen syntes henrykt over Prinsens Hensigt, som da ogsaa den store Mængde, der overvejer mindre end den beundrer, hvad der er modigt. Imidlertid forelaa der intet udtrykkeligt Forbud fra Kongens Side, ikke engang i de Breve, Prinsen havde modtaget fra Kongen med indtrængende Raad. Kongen vilde ikke afgørende gribe ind i en Sag, som han mente, ikke længere angik ham, og som han vilde holde sig udenfor. Prinsen besluttede sig derfor til at skride til Udførelsen af sin Plan, begav sig den 8. Februar fra Trondhjem til Ejdsvold, hvor han med Carsten Anker, Holten og Thygeson, hvilken sidste dog syntes mindre oplagt, den 14. og 15. Februar tilendebrogte alle de nødvendige Kundgørelser og Bekendtgørelser m. m., der skulde forelægges Offentligheden. Men medens Holten rejste til Christiania for at besøge Trykningen, sammen-

kaldte Prinsen til Møde paa Ejdsvold den 16. Februar alle de Mænd af forskellige Partier, han vilde have om sig i det Øjeblik, han greb Regeringen. Der mødte i denne historiske Forsamling de fleste af de Mænd fra Christiania og Omegn, som havde haft en overordnet eller førende Plads i Norges Udvikling i de senere Aar, selvfølgelig med Undtagelse af Wedel, der endnu ikke var kommen hjem. Der mødte Kammerherre Peder Anker fra Belum og Rosenkrantz fra Hafs-lund; der mødte fra det nye Universitet saa fremragende Repræsentanter som Treschow og Sverdrup. Der mødte foruden General Haxthausen, Oberst Seyersted, Major Brock og andre af Prinsens militære og maritime Omgivelser — Biskop Beck, Konferensraad Sommerhjem, Amtmand Collet samt en Dygtighed som Generalauditøren Bergh foruden Mænd som Carsten Tank fra Grænsen og nogle, der havde været virksomme ved Norges Providering. Der samledes i alt en Snes nye Mænd; men alle kom med en saadan Uvillie mod Prinsens suveræne Kongedømme af Guds Naade, at han tabte al Fodfæste for sine Planer, inden endnu Halvdelen af de Indbudte vare komne. Man vilde ikke have det stolte Øjeblik, der nu nærmede sig for Norge, besmittet ved en Handling, der for Europa og ogsaa for de fleste Nordmænd vilde tage sig ud som en Usurpation med højst tvivlsomt Retsgrundlag. Havde Kongen givet Afkald paa Norges Trone for sig og sine Efterfølgere, burde Suveræniteten gaa tilbage til det norske Folk, og dette ved en Nationalforsamling bestemme Rigets Forfatning. Kom Forsamlingen saa til den Beslutning at ville have en Konge, som sandsynligt var, saa vilde Prinsen være selvskreven til dette Kald, naar han havde gjort sig værdig dertil

ved sin Tjeneste under Nationalforsamlingen i Overgangstiden, men han maatte saa vælges dertil af Nationen gennem dens Repræsentation.

Det var en Ære for Prinsen, at han uden Kny opgav sine uigennemførlige Hensigter og tværtimod med voksende Begejstring omfattede de Tanker, der havde givet sig Udtryk. Det var især Sverdrup og Sommerhjem, som aabnede hans Blik for den langt smukkere Udvikling, Uafhængighedssagen vilde faa, naar han nedlagde sine Arverettigheder i Nationens Hænder og lod denne give ham Kronen. Med disse Mænd havde han haft Samtaler i Enrum, og han havde ogsaa saadanne med Forsamlingens Jurister. Dog var der en Betragtning, der nok saa meget som nogen anden bevirkede, at han bestemte sig: Det var den, at Ansvarret blev taget fra ham, naar han bøjede sig under Forsamlingens Villie. Han havde lige til det sidste haft Betæneligheder, han maatte overvinde med Hensyn til den Gerning, han var kommen til Ejds vold for at udføre, Betæneligheder, ikke blot for egen, men ogsaa for Kongens og Danmarks Regning. Derimod kunde ingen Magt i Verden, ikke engang Sverig, fortænke Norge i, at det gav sig en ny Regering i det Øjeblik, den gamle i Kjøbenhavn var ophørt, og selv Statholderen var kaldt hjem. Det var en Nødvendighedsgerning, som maatte udføres, om saa end Wedel havde været den herskende i Norge, eftersom Svenskerne endnu ikke havde rettet nogen Opfordring til Norge og ikke engang Traktaten var kundgjort der. Ved at lade Norge benytte de forhaandenværende gunstige Forhold til at organisere sin Statstilværelse selv, blev for det første denne af uangribelig Retmæssighed, og for det andet blev det Tidspunkt, da Prinsen maaske

blev nødt til at træffe et for ham selv eller for Danmark kritisk Valg, skudt ud i Fremtiden.

Efter at Prinsen havde strøget Flag for denne Forsamling af Nordmænd, der vel ikke i Tal udgjorde flere end omtrent tyve, men som ifølge deres Stilling i Samfund og Stat dannede en saa fulgyldig Repræsentation, som haves kunde, af det frigjorte Norge, besluttedes det i Enighed, hvad der skulde gøres. Prinsen omarbejdede i Nattens Løb sine Udkast til Offentliggørelser og Breve. De oplæstes den 17. i Forsamlingen og bleve godkendte. Det var da besluttet, at en af Folket valgt Nationalforsamling skulde møde paa Ejdsvold den 10. April, og at Prinsen, indtil denne Forsamling havde konstitueret sig og fattet de Beslutninger, den som Folkets Repræsentation havde uindskrænket Magt til, skulde vedblive at styre Landet som Regent. Der var drøftet og bifaldet saa mange andre Ting, der stod i Forbindelse med Beslutningen, saaledes, at Valgene til den konstituerende Forsamling skulde foregaa Landet over paa samme Dag, og at der i alle Landets Kirker skulde aflægges Ed til det uafhængige Norge.

Da Forsamlingen efter fuldført Daad skiltes ad i løftet broderlig Stemning, tog Prinsen, endnu som Statholder, gennem Troppeopstillingerne ved Grænsen til Christiania, hvor der endnu gik 4 Dage hen, inden alle Forberedelserne til den ændrede Optræden vare færdige, og Trykningen af de offentlige Kundgørelser, der dateredes den 19. Februar, var i Orden.

Men den 22. Februar underrettedes Befolkningen rundt om i Norge om det, der i Christiania udraabtes ved Herolder, at Norge var løst fra sin Troskabsed til Frederik VI og gengivet sin Uafhængighed. Og samme

Dag hyldedes Prinsen officielt som Regent, efter at han først for en Forsamling af Rigets og Byens højeste Myndigheder, dernæst for Tropperne, der vare samlede paa Torvet, og for Byens Borgere, der vare tilstede ved samme Lejlighed, havde aflagt sit Løfte om som Regent at ville beskytte Norges udvalgte Repræsentanter i deres Ret til at bestemme Rigets Skæbne.

Den 25. Februar samledes derefter Norges Indvaanere i Kirkerne for at høre Frederik d. VI's aabne Brev og dernæst Regentens Proklamation oplæse og for endelig at aflægge Ed paa at ville hævde Norges Selvstændighed, vove Liv og Blod for Fædrelandet — endelig for at vælge Valgmænd til de forestaaende Valg til Nationalforsamlingen.

Noget efter, at Folket ved denne højtidsfulde Virksomhed var kommen i Aande, organiseredes Regeringen paa den allerede forud forberedte Maade.¹⁾

Regeringsraadet, der stilledes under Regenten som ellers et Statsraad under Statens Chef, bestod af 7 Medlemmer, hvoraf de fem styrede Departementer, der oprettedes for Finanserne, for den indre Styrelse, for Retsplejen, for Handels- og Toldsager og endelig for Landets økonomiske Forvaltningsgrene, samt Fabriks-, Skov- og Bjergværksdrift. De Mænd, disse Departementer betroedes til, vare ved Oprettelsen: Haxthausen, Johan Collet, Sommerhjelm, Niels Aall (en Broder til Jacob Aall) og Carsten Anker, hvilken sidste dog ikke kom til at tiltræde Bestyrelsen af det Departement, som denne Gang var ham tiltænkt (det femte for økonomiske Forvaltningsgrene), eftersom det nu blev

¹⁾ Det nærmere herom kan ses i Yngvar Nielsens Bidrag til Norges Historie 1814, 1, 27, Regeringsraadets Oprettelse.

til Alvor med hans Sendelse til England. De to tiloversværende Regeringsraader, hvilke dog ikke fik Departementer, vare: Rosenkrantz, som blev Direktør for den norske Rigsbank, der nu oprettedes, og Carsten Tank, der tilforordnedes Departementet for Finanserne under Haxthausen.

Tre Administrationsomraader stod uden for Departementsstyrelsen, nemlig Militærvæsenet, baade Hær og Flaade, Udenrigsstyrelsen og Kultusvæsenet. Det krigerske med dets Institutioner og Kollegium styredes af Regenten gennem hans Stab ligesom i Danmark. Det udenrigske ønskede Prinsen under Carsten Ankers Fraværelse lagt ind under General Grev Schmettau i Trondhjem, der var af tysk rigsgrevelig Æt og havde tjent i fremmede Hære, men nu var rigt gift og bosat i Norge, hvor hans Fader havde været kommanderende General. Men Greven, som kaldtes til Christiania for at overtage en diplomatisk Mission i Sverig, vilde nok modtage den, men ikke den overordnede Udenrigsstyrelse, saa Prinsen selv maatte styre denne ved Hjælp af Haxthausen og Holten, indtil Carsten Anker, der skulde gaa til England og derfra til andre Magter i Europa, engang vendte hjem. For Kultusvæsenet indsattes der efter Eksempel fra Danmark, hvor der bestod en egen uden for Kollegierne staaende Direktion for Universitetet og de lærde Skoler, en under Regenten staaende Oplysningskomité, der kom til at bestaa af Biskop Beck og Professorerne Treschow og Sverdrup.

Der begyndte nu en stor organiserende Virksomhed, der i mange Retninger omstøbte Samfundet. Alle de Ting, Norge havde haft fælles med Danmark, fik nu en egen norsk Ordning. Der proklameredes et eget

norsk Flag, Dannebrogsbanneret med den norske Løve og Hellebard i gul Farve indsatte i et af de øverste Felter. Norge fik sit eget Pengevæsen. Rigsbanken grundedes paa 6 Procents Afgiften fra 1813, der ikke var inddreven i Norge. Norske Pengesedler sattes i Omløb. Til en Begyndelse maatte Prinsen dog nøjes med at forøge Mængden af Sedler, han alt som Statholder havde set sig nødsaget til at fabrikere, og derfor kaldtes „Prinsesedler“. De nye, der kom til, dateredes som de gamle fra Tiden før 1814 og cirkulerede sammen med nogle i Slutningen af Januar indførte Statsanvisninger, som ogsaa vare hjemlede som Betalingsmiddel. Der arbejdedes paa en egen Højesteret, en egen Enkekasse og alt saadant. Den barbariske militære Straffelov, som Norge havde tilfælles med Danmark, blev øjeblikkelig forandret af Christian Frederik. Den røde Farve i Soldateruniformen blev ogsaa bestemt til at erstattes af den graa. Nationalkokarden blev gjort til graa og grøn.

Denne politiske Genfødelse af det norske Samfund i Forbindelse med Valgene til Rigsforsamlingen, hvilke nu foregik Landet over, samt Forberedelserne til det nationale Frihedsværk, som skulde grundlægges paa Ejdsvold, satte selvfølgelig Liv i det norske Folk. Men den rejste Stemning forplantede sig til Danmark, hvor den i mange Kredse fik et helt entusiastisk Sving, fordi Rejsningen i Norge netop var det Svar paa Kielerfreden, man i Danmark havde ønsket fra Norge, men som man ikke havde været vis paa at turde vente. Kongen, som nu betragtede sig som staaende uden for, hvad der skulde afgøres mellem Sverig og Norge, tog ikke i Betænkning at lykønske Prinsen og give ham Raad, om end i det skjulte. Ogsaa Dronningen og

mange andre, der hørte til Regeringskredse, bragte Prinsen de bedste Ønsker, ja der var dem, som lod sig henrive til saadanne Forestillinger, som at Danmark burde følge Norges Eksempel, give sig en Forfatning ligesom Norge og saa staa Last og Brast med Broderlandet under de Tilskikkelser, som maatte komme. Til dem, der ikke straks bortviste slige revolutionære Tankefostre, hørte Ministeren Frederik Moltke, men han vovede dog ikke at forfølge Tanken ud i dens Konsekvenser og var derfor ogsaa betænkelig ved altfor uforbeholden at opmuntre Prinsen i hans Færd.

Anderledes virkede den norske Uafhængigheds-erklæring i Sverig. Her var man særlig berørt af den antisvenske Stemning, der havde givet sig Luft i Norge, og af de mange Haans- og Ukvemsord mod Svenskerne, som havde ledsaget den folkelige Rejsning. Det var for en stor Del Prins Christian Frederik selv, der var Skyld i den hadefulde Tone, hvori Sverig og Svenskerne dengang omtaltes; thi han havde under sin Agitation — f. Eks. paa Trondhjemsrejsen — af politisk taktiske Grunde særlig appelleret til det nedarvede Nationalhad til Sverig og ogsaa gjort Svenskerne identiske med Carl Johan. Denne Holdning var imidlertid ganske modsat den, han indtog som Regent.

Det Brev til Kongen af Sverig, som var oplæst og billiget paa Ejdsvold den 17. Februar, foreslog Fred og godt Forhold mellem de to Riger, og den Mission, der tildeltes Grev Schmettow, havde et Maal, der gik videre end til godt Forhold alene. Greven skulde aabne Carl XIII's Øjne for, at han kunde opnaa sine Ønsker om Norges Forening med Sverig lettere gennem Christian Frederik end ved en fremmed Krigers

Sværd. Norge lod sig ikke tage med Magt og i intet Tilfælde kunde et svensk Herredømme lade sig oprettholde dér i Tidernes Løb. Derimod vare Betingelserne for en Genoptagelse af 1809-Aars Politiken tilstede i fuldt Maal. Norge var skilt fra Danmark; det havde rejst sit Selvstændighedsbanner, som 1809-Politikens Mænd havde anset som det første fornødne Skridt til deres Planers Fuldbyrdelse; et Kongevalg stod i Udsigt, og Prinsen vilde efter al Sandsynlighed være den selvskrevne dertil, hvis Carl XIII ikke gjorde sig til Situationens Herre ved at optage den store nordiske Unionstanke og bære den norske Prins med den Fortrolighed, som 1809-Aars Politikens Mænd havde vist Christian August. Prins Christian Frederik gik ud fra, at Carl Johan ikke vilde komme tilbage til Sverige, det var en rodfæstet Tro, som han imidlertid delte med de allerfleste Statsmænd i Europa og, som vi ville komme til at berøre, ogsaa med mange af de mest oplyste Mænd i Sverige.

Den Politik, Christian Frederik vilde indlede lige over for Sverige, fik han straks efter Regentskabsproklamationen Lejlighed til at lægge for Dagen paa en iøjnefaldende Maade.

Essen havde inden det Tidspunkt, vi nu befinde os paa, kun to Gange rettet Breve til Christian Frederik og hver Gang kun for — efter Opfordring fra Carl Johan, med hvem han laa i stadig Brevveksling — at spørge, om Prinsen havde modtaget Instruktioner fra sin Regering med Hensyn til Kielerfredens Udførelse. Prinsen havde hver Gang kunnet svare, at han endnu ikke var fuldstændigt instrueret. Inden den sidste af Prinsens Svarskrivelser var kommen til Wenersborg, begyndte Essen at blive bekendt med sin egen Rege-

rings Hensigter. Landshøvding A. Rosen kom til ham fra Regeringen i Stockholm med forskellige Oplysninger, blandt andre den, at han skulde ansættes under Essen som Guvernør i Trondhjem. Adlersparre havde nemlig afslaaet det Tilbud, Kronprinsen havde gjort ham, om at være Generalguvernør i Trondhjem, fordi han i det hele ikke var tilfreds med den Maade, hvorpaa denne havde grebet Sagen om Norge an. Kronprinsen havde derefter besluttet, at der kun skulde være een Generalguvernør i Norge, men anmodet Stockholmerregeringen om at ansætte en duelig Mand under ham som Guvernør i Trondhjem, og dertil havde Regeringen ment den nævnte Carl Johan'ske Tillidsmand paa Vestkysten selvskreven. Rosen bragte blandt andet Kong Carl XIII's Proklamation til Nordmændene med sig og anmodede Generalguvernøren om gennem Christian Frederik at faa den udspreidt i Norge. Essen gik ind derpaa og betroede i den Anledning Rosen en Mission til Prinsen i Norge; ved samme Lejlighed skulde Rosen kategorisk udbede sig autentiske Oplysninger af den norske Statholder om, hvad sandt der var i de Rygter, der meldte, at Norge vilde modsætte sig den svenske Indrykning. Det var nemlig nu, at den store konstituerende Bevægelse, vi have skildret, var kommen i Gang i Norge, men derom vare endnu kun Rygter, — dog af meget alarmerende Natur — komne til det svenske Hovedkvarter.

Da Rosen, fulgt af Officerer fra Essens Stab, fra Svinesund havde anmodet om Tilladelse til at komme ind i Norge, forstod Prinsen med den Behændighed i politisk Optræden, han var en Mester i, at benytte denne Anmodning til Fremme for Norges Sag. Det var jo nemlig et helt svensk Gesandtskab, der kom til

Norge for at stedes for Rigets nye Statsoverhoved. Prinsen kunde da i det mindste betragte Sendelsen saaledes. Han sendte sin Staldmester, Clausen-Kaas, til Hafslund for med udsøgt Opmærksomhed at modtage Greven og hans Ledsagere og føre dem til Hovedstaden, hvor de indkvarteredes hos Haxthausen, der den næste Dag førte dem til Prinsregenten, som modtog de svenske Udsendinge i højtidelig Audiens under Tilstedeværelsen af Rigets højeste Herrer. Først nu bemærkede Rosen, hvilken Fælde han havde ladet sig lede ind i, og stor blev hans og end større hans Ledsageres Forvirring og Ærgrelse, da Prinsen — efter at have modtaget og læst det Brev, Rosen overleverede ham fra Essen — i Stedet for at modtage den svenske Konges Proklamation lod Carsten Anker oplæse den paa Fransk affattede Uafhængighedserklæring af 19. Februar, der var bestemt for Europas Magter. Det var forgæves, at Rosen og hans mere end forfjamskede Ledsagere søgte at fralægge sig den Stilling som officielt svensk Gesandtskab, Prinsen syntes at tillægge dem. De vare dog officielle Udsendinge fra Sverigs højeste Myndighed paa Vestkysten, og i den paafølgende Samtale fik Prinsen alt det sagt, som Rosen ikke kunde unklade at rapportere til Essen og denne til Stockholm. Han fik sagt Grev Rosen, at det var Sverig selv, som ved sine Planer til Norges Erobring og sit Udsultnings-system havde bragt Nationalhadet mod Sverig op til den Højde i Norge, som ingen beklagede mere end han selv. Det vilde være let for den svenske Konge, som alle saa op til med stor Højagtelse, at vinde det norske Folks Kærlighed, naar han valgte en anden, med hans Sindelag mere stemmende Optræden. Han glædede sig over at have faaet Lejlighed til at udtale

dette for en saa indsigtfuld Mand, som den, han nu havde den Ære at tale med, og han forsikrede denne, at han som Norges Regent ikke ønskede noget mere end at kunne slutte Fred med Sverig, og at han i det Øjemed havde til Hensigt at sende Grev Schmettau som norsk Gesandt til Stockholm.

Det var ikke muligt for Grev Essen at ignorere den nye Stat, han mod sin Villie selv var kommen i international Berøring med. Da Prinsen Dagen efter Audiensen lod Grev Schmettow skrive til Essen for at udtrykke Prinsens Beklagelse over, at Rosens Instruktioner ikke havde tilladt ham at blive tilstrækkelig længe i Christiania til at faa en Forsoning mellem Norge og Sverig tilvejebragt, og samtidigt bedet om Pas til Stockholm for at overlevere Kongen et Brev fra Norges Regent, turde Essen ikke affærdige denne Anmodning, som han efter sine Instruksers Indhold egentlig skulde. For at vinde Tid, til han havde erholdt nærmere Instrukser fra sin Regering angaaende sit Forhold til den nye Statsdannelse, indbød han Schmettow til en Sammenkomst med sig i Strømstad den 5. Marts, hvilket Møde formede sig til en Slags Pendant til Scenen i Christiania; thi her modtages en norsk Gesandt paa svensk Grund af den svenske Regerings Repræsentant under Former, der i udsøgt Høflighed ikke gav Christian Frederiks Rekord i Christiania noget efter. Han modtoges efter Essens egne Ord i Brev til Carl Johan endog med militær Glans, hvorledes man saa end vil forstaa Ordene. Vel søgte Essen at give Sammenkomsten en privat Karakter og undgik at komme ind paa de Ting, Schmettow havde paa Læben, en Konvention af vaabenstilstandsagtig Natur, et Møde mellem Marechallen og Prinsen (der i Haab

om, at Schmettow maaske kunde opnaa et saadant, denne Dag havde begivet sig til Hafslund) o. s. v. Schmettau fik heller ikke Pas til Stockholm; han fik kun Lov til at faa et Brev fra Prinsen til Kongen sendt til Stockholm, naar det var ledsaget af en aaben Afskrift af Indholdet — og dette Brev, som nogle Dage efter tilgik Essen, blev sendt uaabnet tilbage, efter at den medfølgende Afskrift var læst —; men Prinsen havde dog opnaaet, at Forholdet mellem Norge og Sverig fra Uafhængighedserklæringens første Dag blev et saadant, som internationalt finder Sted mellem Stat og Stat, og dertil et i Formen helt fredeligt. Samkvemmet mellem Prinsen og Essen og mellem denne og Schmettau, der vedblev at betragte sig som Norges Repræsentant, om han end mest opholdt sig paa norsk Grund, skete dernæst altid under høflige, om end uforbeholdne Former.

Den svenske Regering var misfornøjet med, at den norske Statstilværelse faktisk var bleven anerkendt af svenske Myndigheder. Men det turde ikke ændre noget i Stillingen, som den var bleven. Den indsaa, at de hidtidige Planer til Norges Besiddelsestagelse nu vare betydningsløse, at man nu maatte tage Norge med Vaaben og derfor ruste. Men hvorledes gøre dette uden Bevillinger og uden Carl Johan og hans Hær? Det, man greb til, var først at forstærke Essens Hær og ruste den saaledes, at den kunde være i Stand til helt defensivt at værgе sig, hvis Christian Frederik rykkede ind i Sverig, hvad man frygtede. Dernæst vedtog man nogle saa lidet frygtelige Beslutninger, som at 1. Klasse af indeværende Aars Beværingsmandskab skulde indføres i Rullerne for at kunne samles til Indksercits i Slutningen af April, samt at der skulde forfærdiges

6000 Uniformer til dem. Det største Bevis paa den Stockholmske Regerings uforstaaende Stilling til Tildragelserne i Norge var dog en Beslutning om, at Agitationen i Norge nu skulde genoptages med Kraft, som om det i disse opvakte Tider var muligt at tale i Norge for Rigets Indlemmelse i Sverig! Mere stemmende med Fornuft var Udnævnelsen af den fraværende Carl Johan til Generalissimus over Tropperne i Norge og Udrustningen af Flaaden, baade den lille (Skærgaardsflaaden) og den store, særlig til Blokade af Norge. Denne Blokade var dog egentlig en Skinopgave. Den store Flaade skulde udrustes for at føre Carl Johans Tropper til Sverig. Men Wirsén troede, at Kronprinsen, naar han i Belgien erfarede Begivenhederne i Norge, straks vilde bryde op med den svenske Hær og over Nordsøen begive sig lige til Norge. Blokaden af Norge blev væsentlig optagen for at tjene til Motiv for Samling af Flaademidler i de Vande, hvor Wirsén mente, Carl Johan vilde ønske dem. I Virkeligheden formaaede Carl Johan ikke at fatte, i det mindste ikke at fastholde en Beslutning, som den nævnte. Han kunde, som vi skulle se, ikke løsrive sig fra Frankrigs Jordbund, før Spørgsmaalet om Dynastiet Napoleon, i hvilket han var saa stærkt indviklet, og tillige om Fremtiden efter hans Fald, havde fundet deres foreløbige Løsning.

Der forløb derfor efter Uafhængighedserklæringen i Norge flere Maaneder, i hvilke intet virkeligt krigersk forefaldt i Norden. I denne Tid blev Forholdet mellem Norge og Danmark saa intimt som muligt. Den Opblusning, som Uafhængighedserklæringen havde bevirket i danske Mænds Sind, satte blivende Frugter. Kongens Diktatorregering hørte op, efter at de tre

Mænds Raad havde faaet Haand i Hanke med de politiske Anliggender. Statsraadet kom i regelmæssig Funktion igen, og Ministrene, der jo nu vare blevne mange, vaagede vel over deres Indflydelse. Frederik Moltke undlod endog ikke i Statsraadet at bringe en Del af sine Ideer til Hævning af Statslivets Niveau paa Bane. Der gjordes Tilløb til Opstillingen af en mere beaandet og national vakt Folkeshær, der med Frederik af Hessen som Chef i det sydlige kunde paatage sig den Rolle, som den norske Rejsning kunde paalægge Danmark. Hvis ikke Penge-nøden i Riget havde sat en Stopper for alle Reformers, der krævede Udgifter, og Statens Mangel paa Organisation og Kongens Enemagt paa saa mange Felter havde indskrænket Statsraadets Raaderum, vilde man i dette Aar have set et betydeligt Opsving i Rigets offentlige Forhold. I een Henseende fik Statsraadet dog Magt; det var i Forholdet til Norge.

Christian Frederik havde bestemt Thygeson, som rejste til Kjøbenhavn i Selskab med Rosenkrantz fra Hafslund, til at være Norges Gesandt i det gamle Broderrige, men til nogen Anerkendelse af et saadant Gesandtskab eller i det hele af Norges Uafhængighed leder man forgæves efter Spor. Derimod blev Thygeson Statsraadets Mand eller den Del af Statsraadets, som varetog Norges Proviantering og Forsyning med alle Fornødenheder. Kongen vilde jo nemlig staa uden for dette. Han stod paa bedste Fod med Tawast med Rosenkrantz som Mellemand og nødtes undertiden til at udstede en eller anden Ordre, som denne forlangte, men de andre Ministre sørgede for, at den ikke udførtes. I den Henseende indtraadte der med Hensyn til Norges Proviantering en Ordning, som ikke stod

synderlig tilbage for den udmærkede svenske Taktik i 1812, som tjente til Forbillede. Den svenske Konge og paa hans Vegne Kronprins Carl Johan udstedte dengang alle de Befalinger, Napoleon forlangte, men Engestrøm sørgede gennem Hans Järta for, at disse Befalinger ikke fulgtes. Thygeson var vor Hans Järta, der dækkedes af Ministeriet, medens Kongen, der selvfølgelig godt vidste, hvad der foregik, men lukkede sine Øjne derfor, lige over for Tawast kunde beklage sin Magtesløshed i disse bevægede Tider med Hensyn til Klager, denne førte frem.

Ministeriet, som i norske Anliggender lystrede Christian Frederik mere end Kongen, dog med Undtagelse af Rosenkrantz, der maatte dele Rolle med Kongen, sørgede ogsaa for, at de norske Matroser, som kom hjem fra Schelde, ikke afgaves til Sverig, hvis Regering vilde have dem til Tjeneste paa sine Orlogsskibe, efter at de havde svoret Troskabsed til deres nye Konge, men at de sendtes til Norge. Ministeriet vaa-gede endvidere, saa længe det formaaede det, over, at de danske Orlogsbrigger, som med dansk Mandskab befandt sig i Norge, forbleve der til Prinsens Raadighed.

I materiel Henseende og ogsaa i andre Retninger blev Forholdet mellem de adskilte Riger saaledes, som det havde været i Unionstiden, og Udsigterne for Fremtiden vare i Begyndelsen af den Periode, vi befinde os i, ingenlunde haabløse. I Sverig var Stemmningen sløj og Regeringen tvivlraadig, og til de andre Magter kom den danske Regering straks paa en god Fod. Den russiske Gesandt Lisakewitz, der, som vi vide, havde opholdt sig i Malmø, kom efter Freden over Isen til Kjøbenhavn i Slæde med 4 Heste for, de

andre Gesandter ventedes, og, hvad der et det overraskende, Alquier befandt sig endnu der. Han vilde ikke bort, fordi han, som han sagde, ikke var rappelleret, og havde meldt sig syg for at undgaa det ham tiltænkte Internat paa Frederiksborg sammen med Lallemand. Det viste sig, at Napoleon ikke havde modtaget Danmarks Krigserklæring, hvorfor Waltersdorff i Paris heller ikke kunde tiltræde sin Guvernørpost i Stralsund. Ved dette besynderlige Tilfælde vedblev Frederik af Hessen i Rendsborg at staa i samme fortrolige Forhold til sin tidligere Krigsfælle Davout, som han nu søgte at indlede med Bennigsen, hvem Regeringen havde overladt Kanoner til Belejringen af Hamburg.

En Skuffelse for Christian Frederik i Norge blev det, at hans Forhold til England ikke blev det, han havde gjort Regning paa. Han havde, da han overtog Regentskabet, været fuldt overtydet om, at Freden i Kiel var sluttet paa Monarkiets Vegne, og at Norge derfor var indbefattet i den erhvervede Fred. Han vidste ikke, hvad Carl Johan i Holsten havde aftalt med den engelske Regering angaaende en fortsat Blokade af Norge. Hans Tillid til den indtraadte Fred var saa stor, at han i den Kundgørelse om Norges fredelige Forhold, som han udstedte ved Regentskabets Indstiftelse, endog udtalte, at Norge skyldte Frederik VI Tak, fordi han ved Skilsmissen fra Norge havde vist sit gamle Rige den Velgerning at skænke det Freden med Storbritannien.

Prinsen havde i denne Kundgørelse, der uden Tvivl var en af de mest lovende af alle dem, der ledsagede Regentskabets Oprettelse, proklameret: 1) at Norge havde Fred med alle Nationer, 2) at alle Nationers

Skibe havde Adgang til Norges Havne, og dernæst, at Indførsel af alle fremmede Varer og Udførsel af alle norske — med Undtagelse af Levnedsmidler — var tilladt for alle Nationers Skibe mod Erlæggelse af sædvanlig Told. Prinsen havde i Forbindelse med denne Kundgørelse endvidere afskaffet Kaperiet og hvad der stod i Forbindelse dermed, samt sat Hæren paa fredelig Fod uden dog at forandre dens Dislokation eller helt forsømme dens Krigsberedskab. Det blev derfor en alvorlig Skuffelse ikke blot for ham, men for Nordmændene i det hele, da det lidt efter lidt, rigtig dog først i Slutningen af Marts, blev bekendt, at England ikke blot beslaglagde norske Skibe som tidligere, men ogsaa ved Foraarets Indtrædelse vilde sende Blokadeskibe til Norge.

Prinsen opretholdt imidlertid trods dette og trods de begyndte Rustninger i Sverig det Fredsprogram, han havde givet. Han satte sin Lid til, at der vilde ske en Forandring i Englands Holdning, naar først Carsten Anker var kommen derover; thi Stemningen i England var sympatetisk for Norge og højnede sig mere og mere, som Begivenhederne i Norge bleve kendte der. Selv i Parlamentet var der hørt advarende Røster mod at hindre Frihedsbevægelsen i Norge. Kom Blokaden, havde Prinsen jo et Værn mod den i de Brigger og Kanonbaadsflotiller, der vare stationerede rundt om Norges Kyster. Dette Værn betød ikke Krig for Norges Vedkommende; et sligt Vagthold bød de internationale Neutralitetslove enhver Søstat at etablere i Krigstider, enten den saa selv var med i Krigen eller ej.

At Prinsen kunde forholde sig ligegyldig lige over for de begyndende Rustninger i Sverig, bebrejdedes

ham forholdsvis mere, end at han vedligeholdte sine Forhaabninger med Hensyn til England. Særlig mange raadete ham til at forstyrre dem ved et Indfald, saaledes Kong Frederik, der advarede ham mod en for defensiv Holdning mod Sverig. Men Christian Frederik var nu engang mere politisk anlagt end militært. Han fastholdt sin Tro paa, at Bernadotte umuligt kunde komme tilbage til Sverig, og at det først og fremmest gjaldt om at vinde Svenskerne for en nordisk Union. C. M. Falsen udgav paa denne Tid i Norge et Skrift, der anbefalede Svenskerne at vælge den norske Regent til svensk Tronfølger. Schmettau og andre virkede endnu stedse for det samme. Christian Frederik ansaa derfor en fredelig, nordisksindet og koalitionsvenlig Politik, støttet til det traditionelle norske Hærvæsen, der altid var tilstrækkeligt til defensivt at hævde den norske Statstilværelse, for mere formaalstjenlig end en ved krigerske Rustninger af ekstraordinær Natur erhvervet forøget Militærstyrke, der dog, naar alt kom til alt, kun vilde veje lidet i Vægt-skaalen, hvis Carl Johan mod al Formodning skulde komme tilbage til Sverig med Englands og Europas Understøttelse. Han satte derfor, ligesom i sin Tid Christian August, alt ind paa at faa Handel og Søfart og et opblomstrende fredeligt Samfundsliv i Gang, og hans Bestræbelser derfor vare ikke frugtesløse. Selv den engelske Blokade lagde, da den endelig kom, ikke nogen væsentlig Hindring i Vejen derfor. Dels var den ikke streng, ofte endog rent passiv, dels havde neutrale Skibe Adgang, og til dem hørte denne Gang Danmarks. Dertil kom saa, at de norske Skippere for det meste endnu havde deres danske Flag, og de en-

gelske Skibe lod dem passere, selv om Skibspapirerne ikke altid vare bragte i Overensstemmelse med Flaget.

Den nationale Bevægelse i Norge steg under disse vækkende Begivenheder til en imponerende Højde. Valgene til Rigsforsamlingen, der foregik rundt om i Landet, i Amterne og i Byerne, hvor ogsaa Korporationer, som f. Eks. de militære Afdelinger, skulde sende egne Deputerede til Ejdsvold, affødte Diskussioner om de Maal, der skulde naas. Og disse Diskussioner savnede ikke det Incitament, som forskellige Anskuelser afgive. Der var ikke faa, især fra Vestlandet og i Landdistrikterne Øst for Christianiafjord, som mente, at Norge ikke var i Stand til at indrette sig en isole-ret Statstilværelse, og at en saadan i hvert Fald vilde paalægge de nærmest følgende Generationer uoverkommelige Ofre. Til dem hørte ogsaa Grev Wedel, der paa den Tid kom hjem fra Danmark efter at have opholdt sig 4 Dage hos Essen i Wenersborg. Han forbeholdt sig under en Samtale med Prinsen at maatte stemme for en passende Forening med Sverig, hvis Prinsens Haab om Hjælp fra England skulde vise sig at være en Illusion. Der kunde saaledes ventes en skarp Opposition mod Regeringspartiet, det saakaldte Uafhængighedsparti; thi foruden Wedels politiske Venner, som Kammerherre P. Anker, var der mange kendte Mænd i Landet, der politisk sluttede sig til ham, saasom forhenværende Amtmand, nu Jernværksejer Løvenskjold, Jacob Aall, Præsten N. Wergeland o. s. v.

Svenskerne lagde Mærke til dette, og alt som Tiden for Rigsforsamlingens Aabning nærmede sig, følte de sig mere og mere forvissede om, at Wedel vilde sejre i den forestaaende Kamp. Essen trøstede Carl Johan

i Belgien dermed. „De Norske havde een Gang,“ skrev han, „nemlig paa Mødet paa Ejdsvold den 16. Februar modsat sig Christian Frederiks Kongedømme. De ville ogsaa gøre det nu.“

Mange havde saaledes, baade fjernt og nær, deres Opmærksomhed henvendt paa Norge, da den Tid nærmede sig, da Norges udvalgte Mænd skulde møde paa Ejdsvold; men inden vi komme til den Historie, som da oprulledes i Norden, fordrer Begivenhedernes Rækkefølge, at vi først fortælle, hvad der foregik i Frankrig. Vi maa gaa tilbage til den 10. Februar, den Dag, da Carl Johan ankom til Kølne med den nordtyske Hærs Hovedkvarter og Bourke. Vor Underhandler i Kiel havde begivet sig til Carl Johan i Lybæk og var derfra rejst med Suchtelen til Hannover for der at underskrive Freden med Rusland. Freden i Kiel havde nemlig vakt Glæde hos Alexander i det store Hovedkvarter. Han havde sendt Fuldmagt til Suchtelen om at underskrive den i Traktaten lovede Fred med Rusland og personlig bevæget Kongen af Preussen til ogsaa at lade den med Preussen blive afsluttet. Bourke var saa rejst med Suchtelen til Kølne, hvor den preussiske Underhandler ventedes, men han kom ikke. Den preussiske Regering vilde nødig uden Reservation slutte en Fred, der stod i saa nær Forbindelse med Kieletraktaten. Thi den vilde ikke stadfæste Svensk-Pommerns Afgivelse til Danmark. I Stedet for fik Bourke Forhandlinger med Thornton paa Grund af, at Regeringen i London nok havde ratificeret den dansk-engliske Kieletraktat, men ikke vilde udveksle den, før en af Paragraferne var bleven forandret i nogle Tillægsartikler. Disse Forhandlinger bevirkede, at Bourke maatte forblive i Kølne, da Carl

Johan drog til Liège. Til denne By ankom lidt senere den det nordtyske Hovedkvarter særligt attachederede danske Gesandt, Kammerherre Juel til Juelsborg. Bourke gik derfor ikke ud af Forretningerne. Han fik en udstrakt fortrolig Bemyndigelse til at overvaage og tage sig af alle de Differenser, der opstod i Anledning af Kielerfreden. Saaledes forstaa vi den Stilling, hvis Pligter han udøvede, selv efter at han havde faaet Ud-nævnelse til fast Gesandt i London, hvor han først begav sig hen, da Czar Alexander med de andre Fyrster og Statsmænd efter Tilendebringelse af Krigen i Frankrig besøgte England.

Carl Johan kom i oprømt Lune til Køln. Han havde alt før Kielerfreden gennem Landgreven meddelt Kong Frederik, hvilken Proklamation han vilde sende ind i Frankrig, naar han var kommen til Grænsen, og havde efter Freden udtalt, at naar han blev Konge i Frankrig, skulde Kong Frederik have det hele i Norden, men give sin Datter Vilhelmine til Prins Oscar. Hans Proklamation af 12. Februar fra Køln kom dog i andre Ord, end den fortrolige Meddelelse til Kong Frederik lod formode. „Som Carl XIII's Adoptiv søn og stillet ved et frit Folks Valg paa Tronen til de store Gustavers Trone, kan jeg ikke have anden Ærgerrighed end den at arbejde for den skandinaviske Halvøs Lykke. Men maatte jeg paa samme Tid, jeg udfører denne hellige Pligt mod mit nye Fædreland, kunne bidrage til mine tidligere Landsmænds Lykke!“ Saaledes lød Slutningen af den korte Proklamation, i hvilken han iøvrigt udtalte, at alle oplyste Mænd ønskede Frankrigs Opretholdelse, og at han lige over for Frankrig vilde være Garant for, at de allierede Suveræner ikke vilde føre Krig mod Na-

tioner, men kun tvinge Frankrigs Regering til at anerkende ogsaa andre Staters Uafhængighed.

Det var saaledes Czar Alexanders Mæglerrolle, han tilbød sig til. Men der gik alt forud Ry af den. En af den franske Emigrations bekendte Mænd, Benjamin Constant, som opholdt sig i Hannover, hvor han havde truffet Kronprinsen og bedet om en Plads i hans Stab, skrev den 13. Februar til ham: Deres kgl. Højhed skal blive Frankrigs Redningsmand, efter at have været Sverigs Hævner og Tysklands Befrier. Der gives ikke noget fransk Hjerte, som ikke vil banke ved Deres kgl. Højheds første Ord. Deres kgl. Højhed skal vække denne Nation frem til Daad. De skal ved Betrædelsen af den Jord, der har set Dem fødes, kalde Franskmænd frem af Jorden lig Pompejus' Legioner, da han stampede paa Roms Mark. Deres Højhed skal tilvejebringe det sidste og mest forbavsende Frihedens Underværk.

Paa samme Maade ventede andre af Kronprinsens tidligere Tilhængere, f. Eks. Madame de Stael, sig Underværker af Proklamationen; den naaede ogsaa ud i de revolutionære Partier i Frankrig, hvis Helt Bernadotte havde været, ja vakte endog Opmærksomhed i Senatet. Men der udviklede sig netop paa denne Tid Begivenheder i Frankrig, der bevirkede, at Proklamationen ingen politisk Virkning kunde faa og i Koalitionens kun mødte Spot.

Kongressen i Chatillon var nemlig traadt sammen. De to søndre Hære under Blücher og Schwarzenberg, som vare gaaede over Rhinen og Vogeserne, vare komne henholdsvis til Maaslinien og Langresafsnittet, og i Langres, Fyrst Schwarzenbergs Hovedkvarter, havde hele den ambulante Kongres med de 3 Monar-

ker i Spidsen tillige med Lord Castlereagh, der paa Englands Vegne havde sluttet sig til dem, taget Op- hold. Her foreslog Fyrst Metternich paa Kejser Frantz's Vegne Castlereagh til paa Englands Vegne at slutte sig til Østerrigs Ønske om, at der endnu en Gang tilbødes Kejser Napoleon Fred, og dette førte til, at man foreslog Kejseren en Kongres i Chatillon ved Seinen Vest for Langres. Denne Kongres, som traadte sammen ganske kort før Carl Johans Ankomst til Rhinen, uden at han vidste det, og uden at nogen svensk Befuldmægtiget eller nogen fra Nordameen var indbudt dertil, havde forandret Situationen. Nu var Kejser Napoleon atter erkendt som Frankrigs Hersker og vilde forblive det, hvis han gik ind paa Koalitionens Betingelser, hvilke bleve Frankrigs Indskrænkning til Grænserne fra 1789.

Men dertil kom nu det, at Napoleon netop i de Dage, Carl Johan kom til Rhinen, begyndte det helt geniale Felttog, i hvilket han efter Slagene ved Brienne og Montmirail næsten tilintetgjorde Blüchers Hær og dernæst tvang ogsaa Fyrst Schwarzenbergs til Tilbagetog.

Disse Begivenheder og de Efterretninger, der kom til Carl Johan fra alle Dele af Frankrig, bragte hans Sind ud af Ligevægt. Fra den Stund, han var kommen til Köln og til de Egne, han havde været med til at erobre fra Frankrig, var han bleven overvældet af sine Følelser for Frankrig, hvilket han haabede paa ved sin Mægling at kunne sikre dets naturlige Grænser. Kongressen i Chatillon var efter hans Mening et Brud paa Czar Alexanders Program. Han samlede alle de udenrigske Gesandter i sit Hovedkvarter og meddelte dem, at Frankrig havde Ret til Rhingræn-

sen, da det havde erhvervet denne, før Napoleon var kommen til Roret, hvem det alene var Opgaven at besejre. Dernæst sendte han Brev til Wetterstedt, som alt var sendt til det store Hovedkvarter for at melde Prinsens Ankomst til Rhinen, og bød ham at protestere og sige, at Prinsen vilde træde ud af Koalitionen og gaa sine egne Veje, hvis ikke en svensk Befuldmægtiget fik Adgang til de Forhandlinger, man paatænkte. Hans Sind blev saa oprørt, ogsaa ved den Holdning, Koalitionen indtog til ham — Marechal Blücher betegnede hans Proklamation til Frankrig som et aabent Forræderi mod Koalitionen — at han næsten glædede sig over Napoleons Sejre. Han skrev til Czaren, at Koalitionen, som han havde sagt saa tit, intet kunde vinde med Magt i Frankrig, naar Landet forsvarede sine Grænser. Der var intet andet at gøre end at holde sig borte fra slige Hensigter og at overlade til Frankrig selv at iværksætte de Vilkaar, man bød det.

Disse Bekymringer tillige med andre ildevarslende Budskaber, blandt andet om Bourbonernes voksende Indflydelse i Koalitionen og i Frankrig fyldte Kronprinsens Sind, medens han i Köln ventede paa Svenskerne, efter hvis Ankomst han først vilde begive sig til Belgien. De første af de svenske Tropper kom først i Maanedens Slutning, langsomt fulgt af de andre og af Kardorffs danske Korps, der dog endnu var ufuldstændigt og foreløbig kommanderedes af General Schulenburg. Bourke, hvis Raad Regeringen i Kjøbenhavn strengt fulgte, havde nemlig opfordret denne til uopholdelig at sætte de disponible Tropper af dette Korps i March for at lade Koalitionen se, i hvil-

ken Grad Danmark stræbte efter at opfylde de Pligter, der paalaa det efter Kieltraktaten.

Inden Carl Johan endnu var kommen til Liège, hvor hans første Hovedkvarter i Belgien skulde opslaaes, mødtes han af en Jobspost, der var større end nogen af de tidligere. Hans to Korpser i Belgien, Bülow's og Winzingerodes, vare unddragne hans Kommando og paa Koalitionens Bud satte i March ind i Frankrig for at forenes med Blücher's Korps.

Sammenhængen hermed var følgende: Czar Alexander havde ved en Lejlighed raadet Kongressens Medlemmer til at lade Carl Johan blive Napoleons Efterfølger i Frankrig. Men dette vakte en Storm af Uvillie hos alle Koalitionens Magter, og Czaren maatte tage Forslaget tilbage, da en fransk General, som havde været i Fangenskab og for at udløses kom gennem det store Hovedkvarter, paa Forespørgsel indigneret havde svaret, at Bernadottes Indsættelse vilde være en utaalelig Haan for Frankrig og slet ikke kunde lade sig gøre.

Forbitrelsen mod den svenske Kronprins var saa stor, at man slet ikke vilde have ham med ind i Frankrig, da der blev Tale om at faa Blücher's Korps forstærket fra Belgien af. I det bekendte Krigsraad i Bas sur Aube blev dette besluttet, uden at Czaren turde modsætte sig det, og Castlereagh paatog sig at arrangere Sagen, da ingen anden ret vidste, hvorledes man uden alt for megen Opsigt kunde sætte den i Værk. Han meddelte nemlig, at den svenske Kronprins paa Grund af sine Pengeforhold var ganske afhængig af England. Dette var sandt. Carl Johan havde overordentlig store Udgifter paa Grund af sine mange Machinationer, og det kneb ogsaa for ham med

Penge til sin Hær. For at spare havde han indskrænket Styrken af sin Hær til det mindst mulige, hvad der ikke gjorde noget Skaar i hans Subsidiers Størrelse. Det var nemlig aftalt med England, at disse skulde betales efter den første Styrke uden Hensyn til Afgang. Han havde ogsaa forsøgt at faa Indtægter gennem de danske Subsidier ved at formaa Danmark til f. Eks. at tage pommerske Tropper i sin Sold, hvad Danmark dog ikke var gaaet ind paa. Disse Forhold berørte Castlereagh dog ikke, men han kendte dem og forsikrede, at Carl Johan var nødt til at efterkomme, hvad han befalede ham, og nu havde han, som han tilføjede, en Opgave, der passende kunde tildeles den svenske Kronprins. Prinsen af Oranien var nemlig i Holland ifærd med at organisere den paa ny erhvervede Stat. England understøttede ham med Tropper. Der vare gaaede nogle saadanne i Land i Holland; andre organiseredes af Wallmoden i Hannover. Castlereagh mente, at Carl Johan kunde faa en Overkommando over de af England lønnede Tropper i Holland og Belgien og beskæftiges med Opgaver deroppe. Og saaledes skete det. Kommandoen over de af hans Tropper, som vare paa Marche til Frankrig, unddroges ham, og han fik den Opgave at erobre Antwerpen og de andre franske Fæstninger i Holland og Belgien, som hans Tropper tildels alt vare i Begreb med at omringe.

Det var ikke i godt Lune, at Carl Johan, netop som disse Beslutninger vare tagne af Koalitionen, kom til Liège. Men nok saa meget forstemtes han dog ved de Efterretninger, der paa samme Tid indløb til ham om Bourbonerne. Han hadede disse mere end nogen Jacobiner og ansaa alt for tabt, naar disse igen blev

hævede op paa Frankrigs Trone. Da vilde efter hans Mening ikke blot alle Revolutionens Frugter være tabte i Europa, men i den Legitimitetens Periode, som de vilde indvarsle, vilde heller ikke han selv eller hans Dynasti kunne haabe at opretholdes. Efterretninger meldte, at Talleyrand arbejdede aabent paa Bourbonernes Tilbagekomst, og Dag for Dag modtog han stedse tristere Budskaber om den Tilslutning, deres Sag vandt i Koalitionen, og om den Stemning, der førte til Traktaten i Chaumont, den bekendte Traktat, der blev sluttet den 1. Marts og blev Grundlaget for den hellige Alliance.

Som han var et Bytte for disse overvældende Nyheder, var det, at de første Efterretninger kom til ham i Liège den 1. Marts om Rejsningen i Norge, og de Personer, som hørte til Hovedkvarteret, have aldrig kunnet glemme det Indtryk, disse Budskaber gjorde paa Prinsen. Han gav netop den Dag Taffel for de i Hovedkvarteret forsamlede Diplomater. Selskabet maatte længe vente paa ham. Da han traadte ind, ledsaget af Adlerkreutz og en Admiral, var hans Aasyn mørkt og hans Ledsageres alvorlige, saa alle kunde se, at der var hændt ham noget overordentligt¹⁾. Maaltidet tilendebragtes hurtigt, hvorefter Kronprinsen trak Suchtelen ind i et Kabinet for at meddele ham og senere de andre Diplomater enkeltvis, hvilket politisk Uvejr det nu trak op til i det fjerne Norden. Det var dog kun de første Tegn til Urolighederne, der vare komne til hans Kundskab²⁾, kun

¹⁾ Schinkels minnen VIII, 24. ²⁾ C. J. Anker, Uddrag af diplomatiske Indberetninger om Unionens Forberedelse o. s. v. Yngvar Nielsen, Essens Breve.

Prins Christians Trondhjemsrejse og nogle Oplysninger om, hvad han havde til Hensigt; og Essen og Tawast meldte beroligende, at endnu var ikke alt Haab forbi om, at Norge dog vilde underordne sig dets Pligter. Saa grebet Kronprinsen end blev over disse ubelejlige Nyheder, saa kunde han dog i den Situation, hvori han befandt sig, ikke lade sig fange for stærkt deraf; thi nu kom Kommandoforandringen og paa samme Tid overvældende og foruroligende Bud fra Frankrig. Liège ligger jo kun i 10 Dagmarchers Afstand fra Paris, og Vejen gaar over fransk Jord. Indbyggerne vare bevæbnede og i Hast organiserede af Kejseren, uden at Anstrengelsen ved denne overordentlige Rustning kom ham til Nytte. Men Førerne oppe i de nordlige Vestegne, hvor Bernadotte havde virket i sin Ungdom og ogsaa havde Partiforbindelser, kom til ham i Liège. Han vilde kunne komme til Paris med sine Svenskere og 200,000 bevæbnede Franskmænd, sagde man. Carl Johan kunde ikke gribe denne Plan, fordi Napoleon var i Fremgang, og han vilde komme ind under dennes Herredømme, hvis han gjorde det. Sagen havde været en anden, hvis Napoleon ikke havde været fremme, og han med Czarens Billigelse havde kunnet nytte sine franske Forbindelser i sin Mæglings Interesse.

Bernadotte tilbragte denne Tid i en opreven sjælelig Tilstand uden at kunne beslutte sig til noget. Men hans franske Følelser vandt Overhaand over alle andre, og det endog i den Grad, at han nærmede sig Kejseren, hvem han hellere vilde se paa Tronen end Bourbonerne. Som et Bevis derpaa kan følgende lille Optrin tjene, som vi alt have omtalt i det foregaaende, men som foregik paa denne Tid. Kronprinsen fik i Liège Budskab om, at en Skare franske Officerer, som

vare blevne fangede i Tyskland, men frigivne af ham, ikke havde kunnet komme gennem de preussiske Forposter og derfor vare komne til Liège for at bede om hans Hjælp. Han samlede straks disse Officerer, der ikke bestod af færre end 6 Generaler, 8 Oberster og et i Forhold dertil staaende Antal lavere Officerer, og holdt en glødende Tale til dem med Løftet om at skulle bringe dem gennem de preussiske Rækker, om det saa end maatte ske med Magt. „Jeg har ikke grebet til Vaaben,“ sagde han saa videre, „for at skade Frankrig eller forstyrre det nuværende Dynasti, men kun for at tvinge Eders Kejser til at anerkende ogsaa andres Ret. Mit Sværd skal aldrig blive brugt mod Frankrig. Mine Følelser ville altid være paa dets Side. Lad det blive stort og stærkt, men erkendende en offentlig Ret i Europa. Behold Eders Nationalitet. Forsvar Eder til det yderste. Rejs Folkets Masse efter Eksemplet fra 1794. Hvis jeg med mine Svenskere overskrider Frankrigs Grænser, saa hug os alle ned. Fornedrer Eder ikke ved at lade Eder paatvinge en Regering [Bourbonerne], som I een Gang have forkastet. Vend tilbage til Eders Landsmænd og sig dem, at om jeg end ved Pligtens Bud er bunden til Sverig, er jeg i Sind og Skind Franskmand, og jeg har gjort Holdt uden for Frankrigs Grænse for ikke at deltage i en forhadet, barbarisk Strid¹⁾).

Carl Johan fik efter dette Møde med Officererne disse slupne ind i Frankrig, dog ikke gennem hans tidligere Korpser, Bülow og Winzingerode, der stod Syd for ham og ikke længere lystrede hans Ordre, men vestligere i Belgien, hvor Forbindelsen havdes

¹⁾ Schinkels minnen VIII, 76.

med Frankrig, og hvor en fransk General Maison, der havde været ansat i hans Stab i Danmark, kommanderede.

Dette var nu en tilfældig Tildragelse, som næppe vilde have vakt større Opsigt, hvis Carl Johan ikke for Alvor havde mødt Modstand og havde maattet ty til Trudslers lige over for preussiske Detachementer, som fandtes paa Konvoiens Vej. Men Carl Johans Forhold i Belgien blev i det hele en Del mistænkeligt i denne Tid. Blandt de mange Personligheder fra Frankrig, han modtog, vare ogsaa hemmelige Bud fra Kejseren eller i alt Fald fra Kejserens Familie og hans Gemalinde. Et Bud, som efter Opfordring fra Kejseren sendtes til ham fra Joseph, havde ogsaa et Ærinde fra Senatet. Det gik ud paa, at han skulde komme ene eller med sine Svenskere til Paris før Koalitionens andre Tropper. Vi skulle dog ikke oprulle det, man ved om disse Forbindelser mellem Bernadotte og baade højere og lavere Kredse i Frankrig, men kun berette en enkelt Episode, fordi den nær havde faaet stor Virkning. Carl Johan havde talt til sin Families Bud, som han havde udtrykt sig for de franske Officerer. Han havde givet sine overstrømmende Følelser for Frankrig Luft, talt ilde om Koalitionens, ja endog om Czaren, og udtalt Ønsket om, at Frankrig vilde jage de fremmede Tropper ud af Landet. Af disse Prinsens Udtalelser tog General Maison efter Budets Tilbagekomst fra Liège en Afskrift for, som han sagde, at sende den til Krigsministeriet. Men Afskriften faldt i Preussernes Hænder, og man mente, at Kurieren med Villie af Maison blev sendt ad en Vej, hvor Tilfangetagelsen var sikker, fordi man — hvem det saa var? — vilde have Bernadotte brouil-

leret med Koalitionens. Denne Følge vilde Tildragelsen sikkert ogsaa have haft, hvis ikke Czar Alexander i Koalitionens Hovedkvarter havde bemægtiget sig Brevet og gemt det for i sin Vens Interesse fortroligt at overlevere ham det engang under 4 Øjne.

Imidlertid forblev Carl Johan i Liège efter at være berøvet enhver Indflydelse paa Koalitionens Foretagender i Frankrig. Han talte med sine Diplomater ikke blot godt om Napoleon, men forsvarede endog hans Søns Ret til Tronen efter Faderen. Napoleon vandt stadig frem, og Carl Johan kunde fra sit Stæde i Belgien ikke se, hvad man i det sydlige kunde opdage, at der var megen Dumdristighed med i Spillet, saa at et Uheld let kunde faa afgørende Følger. Men under dette Ophold foruroligedes han mere og mere af Efterretninger fra Essen og Tawast. Man havde meldt ham Rosens Modtagelse af Christian Frederik i Norge, og hvorledes Essen overlegent med krigersk Pomp havde behandlet hans Gesandt i Strømstad. Carl Johan havde skrevet til Essen og bedet ham tale Nordmændene til Rette, sige dem, at Kongen ingen Skatter og ingen Soldater vilde have af Norge. Han vilde ophæve Militsen og ingen Forstærkninger have til den svenske Hær. Essen skulde blot rykke ind i Landet. „De maa sende en Proklamation i Forvejen,“ skrev han til Feltmarechallen, „hvori De erklærer enhver Mand, som findes med Vaaben i Haand, for en Oprører mod Kongen og en Førræder mod Fædrelandet. Enhver Oberst, som nægter at adlyde, skal paa Stedet afsættes, Kommandoen over Regimentet skal overdrages til Oberstløjtnanten, efter ham til Majoren og saaledes i Række til de andre Officerer efter deres Grad og deres Anciennitet. Oprørernes

Ejendom skal inddrages, og de selv for stedse forvises fra Norge. Enhver Kommandant, som vægrer sig ved at overlevere Kommandoen over Fæstninger eller Forter, skal alene derved anses for afsat og Kommandoen efter hinanden overdrages til den Officer, som er lavere i Rang, indtil Kaptajn. Enhver Kommandant, som nægter at adlyde Kongens Ordre, skal dømmes som Oprører og straffes med Døden.“ Disse Forskrifter, der fortsattes i al Almindelighed gennem flere Sider, bar dog Vidne om, at Kronprinsen ikke ansaa Situationen for saa alvorlig, som den var. Men Meldingerne vedblev at strømme ind, og snart stod hele Omfanget af, hvad der var sket i Norge, klart for ham. Det var ganske naturligt, at Kronprinsen saa spurgte sig selv, om under de nu indtraadte Forhold ved Rhinen hans Plads ikke snarere var i Norden end i Belgien. Et lille efterladt svensk Korps maatte sammen med det danske kunne fortsætte Belejringen af de franske Fæstninger i Belgien og Holland, der var hans Opgave. Gik han hjem med Størstedelen af den svenske Hær, maatte han kunne faa den Hjælp af russiske Tropper, han vilde behøve; thi russiske Stridskræfter stod endnu ved Hamburg, ved Fæstningerne Øst paa og ved alle Depoter i det russiske Rige op til Finland. Og hvad der var det vigtigste: Naaede han Enighed om dette med Czaren, kom han i specielt Forbund med denne, hvad der var den Støtte, han behøvede mest under de Tider, der maatte oprinde.

Han sammenkaldte derfor den 17. Marts i Liège et svensk Krigsraad, bestaaende af 14 af Hærens højeste Officerer, og forelagde dem det Spørgsmaal, om det var overensstemmende med Sverigs Interesser, at Frankrig berøvedes sine naturlige Grænser, om det

ikke var rigtigst, hvis de Allierede gik bort fra dette i Frankfurt vedtagne Princip, at Sverig, der havde opfyldt alle sine paatagne Forpligtelser, saa søgte sig fritaget for at tage videre Del i den Krig.

Efter at have faaet det Svar paa sit Spørgsmaal, som han havde ventet, nemlig et bejaende, sendte han endnu samme Dag Skølgebrand, den kendte Ryttergeneral, til Czar Alexander med et Brev, hvori han foreslaar alt det, vi nys have fremstillet, og tillige beder om et lidet russisk Hjelpekorps enten fra Fastlandet eller Finland eller Archangel. De efterladte 8000 Svenskere i Belgien vilde han stille under Czarens Befaling.

Næppe var imidlertid Skølgebrand afrejst, før Carl Johans Hoved gennemkrydsedes af helt andre Ideer. Han fik Budskaber fra Paris af højst opskræmmende uventet Indhold. Paris var ved at falde ud af Kejsere-rens Herredømme. Bourbonerne vare alt hyldede i Bordeaux og intrigerede i Paris. Man savnede en Mand, der kunde træde mellem Koalitionen og Bourbonerne. Kongressen i Chatillon var sprængt. De Allierede vilde ikke mere forhandle med Napoleon men afsætte ham.

Øjeblikkelig satte Carl Johan sig i sin Rejsevogn. Han vilde opsøge Czar Alexander og være ved hans Side under de kommende Tildragelser.

Men han naaede ikke dette. Tværtimod fik hans Rejse et alt andet end tilfredstillende Forløb.

General Skølgebrand var falden i Napoleons Hænder. Kejseren opererede jo nemlig, som bekendt, til sidst paa sine Fjenders Forbindelser bag ud, uden at man i de Egne vidste, at Kejseren derved selv mistede sin Forbindelse med Paris, som Blücher med Bülow og

Winzingerode, samt derefter ogsaa den koaliserede Hovedhær rykkede frem imod. Af Frygt for at faa samme Skæbne som Skølgebrand vendte Kronprinsen om, men turde ikke køre samme Vej, han var kommen. Han lagde Tilbagerejsen mere østlig og kom til at flakke om ved Rhinen, medens de store Afgørelser foregik i Paris.

Og der var i denne Periode kaldt paa ham fra Frankrig som ingen Sinde før. Der var kommen den ene Afsending efter den anden til Belgien for at faa ham i Tale, og blandt dem, der kom fra Paris, havde særlig en Deputation fra en Del af Bernadottes Venner i Senatet, blandt hvilke Sieyès befandt sig, været af notabel Rang. Denne Deputation erfarede imidlertid undervejs af Bülow's eller Winzingerodes Korps, at Bernadotte ikke var hjemme, men paa Vej til Czar Alexander. Deputationen vendte derfor om og begav sig til det russiske Hovedkvarter, men her traf den ikke den, den søgte, men derimod Czaren. Nogle af Deputationens Medlemmer henvendte sig til Czaren og fik en venlig Modtagelse af ham; men at faa Bernadotte ind i Paris blandt de første, hvilket var det, de vilde bede om, kunde de ikke opnaa; thi Czaren rykkede nu selv ind, og at faa ham til at modarbejde Bourbonernes Genindsættelse kunde der heller ikke være Tale om, saa overlegent som Talleyrand i dette Øjeblik beherskede de indre-politiske franske Traade.

Da Carl Johan først den 4. Juni gul i Ansigtet af Ærgrelse kom tilbage til Liège fra sin lidet fornøjelige rhinske Rundrejse, der var foretagen over Coblenz og Aachen, vare de Allierede i Paris, og Napoleon befandt sig afskaaren fra sin Hovedstad, under fortvivlede Forhold i Fontainebleau. Carl Johan fik først

rigtig Underretning om de Allieredes Indtog Dagen efter ved Kurerer, der kom til de ved hans Hovedkvarter værende Gesandter, men hvad han erfarede om de foregaaede Ting af sin Stab og af den Bunke Breve til ham, der vare ophobede efter den 25. Marts, den Dag, han var rejst, og fra hvilken Dag man ikke havde vidst, hvor han opholdt sig, var nok til at hensesætte ham i det sorteste Humør. Der var Breve fra Sverig, højst fortvivlede over den Indflydelse, Christian Frederiks Opstand havde paa Stemningen i Sverig, og der var Breve fra Paris om Napoleons Afsættelse og om den Længsel, Senatet, eller en Del af det, men den talrigste, havde efter at se ham.

Carl Johan var et Bytte for de pinligste Kvaler. Han følte, han ikke kunde forblive i den daadløse Afsondrethed, hvori han var geraadet. Men hvad skulde han gøre? Den 6. tog han pludselig sin Beslutning. Han vilde drage til Paris med sine Svenskere og saa mange franske Tropper, han kunde samle. Det var den gamle Plan, der saa længe havde gæret i hans Hoved, men som han ikke havde haft Mod til at sætte i Værk, saa længe Napoleon var fremme, som han nu i sin Fortvivlelse besluttede at overraske Verden med. Han lod Carl Løvenhjelms i det russiske Hovedkvarter melde Czaren, hvad han bestemte sig for, underrettede sine Venner i Paris om, at nu kom han, og udsendte nu for Alvor Opfordringer, Breve og Opraab til alle Sider for at bevæge militære Afdelinger til at støde til ham og Befolkningen i Nordfrankrig til at samle sig under Vaaben. Blandt de franske Førere, han henvendte sig til, var den berømte Carnot, der var Kommandant i Antwerpen. Han opfordrede denne til at overgive Fæstningen og følge med til Paris, hvad

denne dog ikke vilde. Svenskerne satte sig nu i March fra Liège for at gaa til Bryssel, hvor de skulde ankomme den 9. April, som de ogsaa gjorde, og et stort militært Røre opstod nu i hele det nordlige Frankrig, hvor i Virkeligheden Befolkningen begyndte at træde under Vaaben.

Men da Carl Johan kom til Bryssel, erfarede han, at en bourbonsk Bevægelse var opstaaet samtidig med den af ham rejste, og at General Maison alt havde hejst den hvide Fane. Derhos erfor han, at den frygtede Statsforandring i Frankrig alt var foregaaet, og at Paris belavede sig paa højtideligt at modtage Greven af Artois, som skulde holde sit Indtog i Staden som Bourbonernes Repræsentant og Statholder.

Selvfølgelig var Carl Johan ikke Manden, der under disse Forhold turde opretholde sin Plan, men han turde heller ikke opgive den. Det, han valgte, var i al Hemmelighed at begive sig til Paris for at erfare, hvorledes Sagerne egentlig stod, hvad Udsigter der var for ham under de Forhold, der vare ved at indtræde, om der ikke var andet for ham at gøre end at kaste sig ud i de Egne af Nordfrankrig, hvor han havde sine Tilhængere, der nu greb til Vaaben, og sætte en Bevægelse lig den i 1792 i Gang igen, hvad hans Venner sagde dertil, hvorledes Tonen egentlig var o. s. v.

Han lod derfor den svenske Hær gøre Holdt i Bryssel, Adlerkreutz fortsatte Befalingen, som om Prinsen kun havde gjort en Tjenesteudflugt til de Egne i Nordfrankrig, hvor de militære Bevægelser vare begyndte. Men i Virkeligheden rejste han til Paris kun ledsaget af Stedingk, hvem han tog med paa Grund af Grevens personlige Kendskab til Bourbonerne, og

et lidet Følge, samt 12 svenske Gardekyrasserer, fordi — som Brug var ved Kongresser — Fyrsterne havde en saadan lille Vagt af egne Tropper i deres Boliger.

Han kom til Paris Natten efter, at Greven af Artois havde holdt sit Indtog og forvirredes under den upaaagtede Kørsel til sit Hus gennem de med Koalitionens Tropper fyldte Gader af den festlige Glæde, der slog ham i Møde. De Napoleon fjendtligsindede Partier havde den Dag taget Kommandoen i Paris og beredet den bourbonske Statholder et Indtog, som i overdreven Jubel og plebejisk Ligegyldighed for al Sømmelighed søger sin Lige. Ankomsten til sit Hjem, hvor Eksdronningen af Spanien opholdt sig hos hans Gemalinde, var han ikke i godt Humør. Det eneste, som var egnet til at skænke ham noget Haab, var vel det, at Czaren havde været der og aflagt hans Gemalinde deltagende Besøg.

Uden at opgive sin store revolutionære Plan, som han endnu for sig selv og sine Omgivelser paa denne Dag ansaa for mere udførlig, end den i Virkeligheden var, var det hans første Fornødenhed at faa en Samtale med Czaren. Han lod om Morgenen Carl Løvenhjelm forhøre sig hos denne, naar han maatte opvarte ham, men fik intet imødekommende Svar, da Czaren erklærede sig optagen hele Formiddagen indtil Kl. 2. Derimod ankom der en russisk Kavalier til Prinsen — vel for at høre, hvad han havde paa Hjerte, og hvad denne bragte Czaren Besked tilbage om, nemlig, at det var Norge, som ene var Anledning til Prinsens Rejse til Paris, havde til Følge, at Czaren straks satte sig i sin Kaleche og uden Hensyn til sine paaskudte Forretninger begav sig til Gaden Anjou, hvor Carl Johans svenske Kyrasserer for første Gang fik Lejlig-

hed til med Pauker og Trompeter at anmelde det notable Besøg.

Czaren omfavnede sin Ven, der var under Omklædning og derfor i lidet festlig Kostume, og affærdigede al Tale om de øjeblikkelige Tilstande i Frankrig med en Beklagelse over, at Prinsen ikke havde været tilstede. „Havde de været i de Allieredes Hovedkvarter i de sidste Uger,“ sagde han, „vilde Frankrigs Skæbne maaske have været i andre Hænder end nu. Men Talleyrand ledede os og ene kunde vi ikke modstaa hans Indflydelse! Nu er imidlertid den Ting afgjort og ikke at ændre. Derimod hører jeg, at De frygter for, at jeg muligvis ikke vil holde mit Ord om Norge. Vær overtydet om, at De under alle Forhold vil finde en Forsvarer af Deres og Sverigs Rettigheder hos mig. Norge skal blive forenet med Sverig. Intet kan nu hindre os i at fuldføre denne Sag. De har ønsket et russisk Hjelpekorps — Velan! Jeg giver Dem hele Bennigsens Armekorps. Vil De desuden have min Mægling hos Magterne? De skal faa den. Sig mig blot, hvad De ønsker, det skal blive vedtaget, og jeg skal formaa de andre Suveræner til at billige det.“

Samtalen fik nu en fuld Forsoning mellem Czaren og Carl Johan til Følge. Alt, hvad der havde været dem imellem i Tiden efter Indfaldet i Frankrig, blev berørt, og da Talen kom paa de mange Klager, der fra de preussiske Generalers Side eller fra andre vare indsendte over Prinsen, og om den opsnappede Brevveksling med den kejserlige Familie i Paris, tog Czaren en Pakke frem af sin Lomme, der indeholdt disse og andre kompromitterende Breve, og bad ham modtage dem som et Bevis paa hans aldrig kølnede Venskab.

Efter dette Besøg, som Carl Johan straks gengældte i Elysée, hvor Czaren boede, ophørte han at beskæftige sig med sin Plan angaaende Frankrig. Han var nu kun i Paris for under Czarens Ægide at søge Forsoning med Koalitionen paa Grundlag af Freden i Kiel. Han flyttede nu hen til et stort Hus i Gaden St. Honoré, det russiske Kvarter i Paris, hvor en stor russisk Vagt paa to Gardekompagnier betegnede den Hædersbolig, Czaren overlod ham som „Kvarter“. Herfra aflagde han Besøg hos alle Fyrsterne i Paris, Greven af Artois indbefattet, alle Ministrene, Talleyrand saavel som Metternich, Lord Castlereagh og de andre. Her modtog han ogsaa Besøg af alle de store Herrer, saavel fremmede som franske, som vilde besøge ham.

Her mødte ogsaa en af de første Dage efter hans Flytning til dette Kvarter Geheimeraad Bourke for at aflægge et Besøg, og han blev modtaget med Overraskelse, men med største Høflighed og blev budt ind i Kronprinsens Kabinet. Geheimeraaden, som i Liège havde undertegnet Traktaten om de af England ønskede Ændringer i Kieletraktaten, medens Prinsen var paa sin rhinske Rundrejse, havde dernæst begivet sig til Bryssel, hvor han vilde besøge Prinsen. Her erfarede han imidlertid, at denne i al Hemmelighed var rejst bort, som man sagde, til Lille, for at se til Tropperejsningen i det nordlige Frankrig. Men Bourke troede ikke, dette var rigtigt, og da han underhaanden havde faaet Vished for, at det ikke var til Lille, men til Paris, Turen gik, rejste han straks sammesteds hen for muligvis at komme til Kundskab om, hvad Prinsen vilde foretage sig der.

Da Bourke var kommet til Sæde, meddelte Prinsen ham med meget Liv alt, hvad der var foregaaet

i Koalitionens, siden han sidst havde set ham, men uden at berøre noget som helst om Norge, og da han var færdig dermed, uden at Bourke havde kunnet faa ham ledet ind paa det, han helst vilde høre noget om, begyndte han at tale om Forholdene i Frankrig og Bourbonerne m. m. Først da Samtalen havde varet saa længe, at Prinsen vel tænkte paa at ende den, kom den ind paa de Ting, Bourke var længselsfuld efter at høre noget om. Prinsen havde da — vel paa Spørgsmaal om, hvor længe han blev i Paris — sagt, at han om to eller tre Dage tog til Travemünde, og føjet nogle Ord til om, at vi jo nu skulde have Krig i Norden og en Krig, som næppe vilde holde sig til Norge alene.

Bourke indskød nu resolut: Da har Hs. Majestæt Kongen af Danmark dog samvittighedsfuldt udført alt, hvad der var hans Pligt efter Kielerfreden, og da Prinsen ikke gjorde Mine til at indrømme dette, fortsatte han:

Deres Højhed vil dog sikkert erindre, at jeg før Freden udtrykkelig paa min Konges Vegne gjorde opmærksom paa, at Nordmændene ikke vilde bøje sig for denne Fred, og at Deres kgl. Højhed dertil svarede: „Det bliver min Sag og ingen andens; jeg har de paalideligste Forsikringer om, at Nordmændene med Glæde ville modtage de Vilkaar, jeg byder.“

Rigtigt, svarede Prinsen, men jeg forudsaa ikke, at Tronfølgeren i Danmark vilde gøre Opstand, og at Kongen vilde understøtte ham.

Dette har Kongen heller ikke gjort, svarede saa Bourke. Han har udtømt alle Midler for at formaa Prinsen til at vende tilbage til Danmark.

Ikke alle, indvendte Prinsen. Han har ikke erklæret ham for Rebel og truet ham med Tabet af sin Arveret til Tronen i Danmark.

Dette havde Kongen ingen Ret til; thi Prinsen besad sine Rettigheder fra samme Kilde, som Kongen. Kongen kunde ikke berøve ham dem, og det vilde være unyttigt, om han forsøgte derpaa; thi den Dag, da hans Bud derom skulde have sin Virkning, eksisterede Kongen ikke.

Har Kongen ingen Magt, saa har Stænderne denne Magt, indvendte Kronprinsen derefter til Bourkes Udvikling; men Gesandten svarede: Vi have ingen.

Kronprinsen var nu begyndt at ophidses og udbrod: Ja, saa ved jeg da, hvor jeg skal gaa i Land, paa Fyn eller maaske paa Sjælland. Og da Tungebaandet nu var løst paa ham, tilbageholdt han intet af det, Bourke spidsede Øren for at erfare. Rusland vil ikke rafticere Freden, og Czaren har lovet mig ikke at nedlægge sine Vaaben, før Norge er forenet med Sverig. Han giver mig 50,000 Mand. Preussen slutter ikke Freden med Danmark og vil ogsaa hjælpe mig. Jeg har ogsaa talt med Lord Castlereagh. Han er vel stemt for mig. Norge mangler ogsaa Evne til at danne en selvstændig Stat. Det vilde, hvis det skulde staa alene, blive en Slags barbarisk Stat, hvortil der intet Sidestykke er i Europa. Endelig røbede Prinsen, at han var i Besiddelse af en Kopi af en Ordre fra Kongen til Christian Frederik fra Tiden før Freden i Kiel, hvori denne beordredes til at holde Norge, selv om Kongen skulde blive nødt til at afstaa det til Sverig.

Hvad Bourke ved denne Lejlighed havde erfaret, var ham selvfølgelig af stor Værdi. Han vidste nu, hvad Carl Johan havde taget sig for i Paris, hvad han

havde opnaaet eller i alt Fald troede at have naaet. Det blev nu Bourkes Sag at nytte denne Kundskab til sin Konges og sit Lands Gavn, at oplyse de Statsmænd, med hvilke Kronprinsen og hans Hjælpere vare i Forhandling, og først og sidst at give sin Regering Oplysning om, hvad der foregik i Koalitionens Skød. Han satte sig straks i Forbindelse med Grev Chr. Bernstorff i det østerrigske Hovedkvarter, der lige var ankommen. Denne stod i nøje Forbindelse med Metternich og vist ogsaa med Castlereagh, hvem han opvartede sammen med Bourke. Geheimeraaden talte ogsaa om Sagen med den preussiske Fyrst Hardenberg, hvem han tilmeldte sin Beredvillighed til at afslutte den manglende Fred med Preussen, og en tredje dansk Diplomat, som opholdt sig i Paris, benyttede sit intime Forhold til Nesselrode til at gøre denne bekendt med, hvad der var sket. Der var mange danske Diplomater tilstede i Paris paa denne Tid, foruden de nævnte og deres Adjungerede eller Sekretærer, saaledes Carl Moltke, der var sendt til Czarens Hovedkvarter, men ikke blev modtaget, og Waltersdorff, hvem Talleyrand uden Ceremoni vilde betragte som dansk Gesandt i Paris, fordi intet Krigsforhold var indtraadt mellem Frankrig og Danmark. Disse kom næsten alle, mere eller mindre, om end kun underhaanden eller indirekte, med i, hvad der nu forberededes til Kielerfredens Udførelse.

En Ting kom Bourke dog først under sin Omgang med Koalitionens Ministre til rigtig Kundskab om, nemlig at der til det øvrige, Czaren havde lovet Kronprinsen, ogsaa hørte en Pression eller Mægling i Kjøbenhavn. Czaren havde, som vi vide, alt under sin første Samtale med Kronprinsen tilbudt denne en saa-

dan, og han havde ogsaa lovet, hvis Kronprinsen ønskede det, at formaa de andre Magter til at slutte sig til en saadan Optræden.

Disse Tilbud lod Carl Johan ikke gaa fra sig. Han led paa denne Tid under den Ringeagt, der vistest ham fra de fleste Sider. De offentlige Blade i Frankrig og ogsaa i England fortalte, at hans Dage i Fyrsternes Rækker vare talte. Fra Sverig kom der dertil Breve om, at Stemningen for ham dér var højst betænkelig. I lang Tid havde hele Landet, fra Kongen og ned efter, troet paa, at han skulde være Konge i Frankrig, og Christian Frederiks overlegne Optræden i Norge og hans Lefsen med Svenskerne havde derfor sat Sverig i største Uro. Nu hørte man fra alle Sider i Sverig ikke andet, end at han var forstødt af Koalitionen og ikke vilde komme hjem. Under de Forhold ansaa han det som formaalstjenligt, om hans Hjemkomst til Norden kunde blive ledsaget eller forudgaaet af Repræsentanter fra de store Magter i Europa, for at de som Herolder straks kunde gøre det klart i Norden, at han kom hjem med Koalitionens Understøttelse, og at det nu var dennes Villie, at Kielerfreden skulde sættes i Kraft efter dens Bogstav. Han bad derfor Czaren om, at Kielerfredens Garantimagter, de, der havde tiltraadt den, maatte blive anmodede om at deltage i en saadan Mission, og Czaren opfyldte Kronprinsens Ønske, hvorved hverken han eller de andre Magter, der ikke modsatte sig Anmodningen, vare paa det rene med, hvad der egentlig var Tale om. Nesselrode spurgte spøgende Metternich, da han stødte paa ham, om Østerrig var bange for, at Rusland ikke ene kunde besørge det vanskelige Hverv at mægle mellem Sverig og Danmark i Kjøbenhavn? Lord Castlereagh vilde slet

ikke værdige denne Sag nogen Tanke. Ingen beskæftigede sig heller videre dermed, før den Plan for Gesandternes Optræden og Samvirken, som Carl Johan lovede og som kom den 23. i en Verbalnote fra Wetterstedt til de forskellige Gesandtskaber, var modtaget.

Der var nok, der optog Fyrsternes og Ministrenes Opmærksomhed i denne Tid, saa de ikke fik andet at gøre end at efterkomme hvad de opfordredes til, uden videre Konference, som hver Magt syntes bedst. Thi Sammenkomsten i Paris, den foreløbige Forhandling, der blev som en Forkongres til den i Wien, hvor alle Sagerne skulde føres til deres Ende, nærmede sig sin Slutning. Generaler og Ministre tænkte ligesom Fyrsterne paa at overlade Frankrig til Kong Ludvig, der var kommen over Rigets Grænse. Blandt de mange Afgørelser, der skulde træffes, var der adskillige, der angik Carl Johan og Sverig. Der skulde sluttes Fred mellem Sverig og Frankrig, med hvilken Forhandling Stedingk og Wetterstedt vare beskæftigede, og i Freden mellem England og Frankrig var Carl Johan engageret, efter at Castlereagh havde lovet England Guadeloupe, uagtet han forud havde afstaaet den til det svenske Kongehus. Carl Johan maatte lade sig nøje med en Erstatning af 24 Millioner. Iøvrigt skulle vi ikke beskæftige os længere med Begivenhederne i Paris, men tilføje nogle Ord om den Carl Johan'ske Specialkommission til Norden, da den blev til Virkelighed.

Det er tvivlsomt, i hvilken Grad Czaren i Enrum med sig selv bevarede den ofte næsten helt sværmeriske Hengivenhed for den svenske Kronprins, som han viste, naar han var under dennes Indflydelse. Men Nesselrode nærde bestemt ingen fremtrædende Sym-

pati for Carl Johan, og i hvert Fald havde Rusland sin traditionelle, indarbejdede Politik, som bandt den russiske Udenrigsminister saa stærkt, at det ikke var let for Czaren paa det Gebet at faa Udenrigsministeren ind paa helt nye Baner. Det var ikke i Ruslands Interesse at gøre Carl Johan for mægtig i Norden, og Nesselrode har rimeligvis ment, at han maatte være vel fornøjet, naar han ved Ruslands Hjælp blev taalt i den nye legitimistiske Æra, som var ved at oprinde, at det ikke for hans Skyld var nødvendigt eller engang klogt at gaa det danske Kongehus eller Norges Interesser nærmere paa Klingen, end Politiken nu engang nødte til. Czaren fastholdt endnu stedse, at Ruslands Optræden i Kjøbenhavn var en Mægling, ja en russisk Mægling, hvortil andre Magter kunde slutte sig. Han havde ved flere Lejligheder omtalt denne Mægling som let, og at man egentlig trygt kunde overlade den til ham alene. Alt vilde hurtigt gaa i Orden, naar hans Gesandt var kommen til Kjøbenhavn. Dette blev den naturlige Anledning til Ruslands Førerskab i Kommissionen og til den Karakter, Kommissionen fik, forskellig fra den, Carl Johan havde ønsket. Denne havde villet haft Kommissionen som et Redskab for sig, endog tænkt sig (hvad han dog ikke i Paris havde faaet Lejlighed til at bringe paa Bane, saa hurtigt alt udviklede sig efter Wetterstedts Note), at Kommissionen skulde samles og instrueres af ham i hans Hovedkvarter. Nesselrode fastholdt Karakteren af en Mægling.

Han bevægedes dertil ogsaa af Tonen og Fremstillingen i Wetterstedts Note.¹⁾ Den gik ud fra, at

¹⁾ Denne findes hos Alin i Bilagor 93.

Danmark havde cederet Norge til Sverig og var ansvarligt for, at det ikke var kommet i Sverigs Hænder. Denne Formening, der stred saa meget mod de danske Gesandters Forklaring af, hvad der var foregaaet, anførtes af Wetterstedt som en Kendsgerning, og han havde endog fremsat Ord, som Gesandterne i Henhold til den skulde sige i Kjøbenhavn. Dette vilde Nesselrode ikke gaa ind paa. Den russiske Afsending skulde først upartisk undersøge, hvad Kielerfreden indeholdt, hvad der var foregaaet med Hensyn til dens Udførelse, og hvor Skylden laa for, at den ikke var udført.

Den russiske Afsending, som ikke mange Dage efter Wetterstedts Depeche gav sig paa Rejse til Danmarks Hovedstad, var altsaa mere en Undersøger og Dommer end det, Carl Johan vilde han skulde være, og dette mishagede Kronprinsen saa meget mere, som den Mand, der fik Hvervet at gaa til Kjøbenhavn paa Ruslands Vegne ikke var en Mand efter hans Hoved. Det var Grev Orloff, en russisk Officer, der havde været med ved Forhandlingerne om Parises Kapitulation og i den Anledning var bleven General. Det var en myndig Mand og frisindet, saaledes som saa mange af Ruslands dannede Officerer dengang vare uden for deres Fædreland. Han var ingen Ven af den svenske Kronprins, og denne fandt heller ikke Behag i ham, da de kom sammen i Paris.

Med Hensyn til Pressionens praktiske Udførelse indeholdt Wetterstedts Note følgende Forslag:

Da Kejseren over alle Russere, som en Følge af den Retfærdighedsfølelse og den Loyalitet, som besjæler ham — det er Notens Ord — havde erklæret ikke at ville ratificere Fredstraktaten med Danmark, heller ikke at ville modtage nogen dansk Minister, før Norges

Affairer vare ordnede, og de andre Magter, som vare Garanter for Norges Forening med Sverig, havde givet til Kende, at de vare rede til at foretage analoge Skridt eller saadanne, der førte til samme Maal, saa foreslog Sverig — opfordret dertil — som den efter dets Mening mest formaalstjenlige Fremgangsmaade med Hensyn til Norges hurtige Pacifikation:

1. At de 4 Hoffer i indbyrdes Forstaaelse og paa samme Tid skulde sende en Specialmission til Kongen af Danmark for at udtrykke for ham, hvor pinligt berørte de vare ved, at Traktaten i Kiel ikke var udført, og for at opfordre denne Suveræn til at gribe til Forholdsregler, der, mere end hans tidligere, vare egnede til at bringe den Tilstand i Norge til at ophøre, der var lige saa kompromitterende for den danske Regerings Ære som for Kongens tidligere norske Undersaatters Lykke.

Efter at have forklaret, hvad Gesandterne skulde søge at bevirke i Kjøbenhavn — Kongen skulde kalde Prins Christian Frederik ned til sine Pligter i Danmark, sætte ham en Frist, inden hvilken han skulde vende tilbage, og Kongen skulde lade ham forstaa, at hvis han ikke adlød, udsatte han sig for aabent at blive kaldt Rebel. — Kongen skulde paa lignende Maade hjemkalde sine Embedsmænd i Norge, dem Prinsen benyttede — han skulde forbyde norske Skibe at løbe ind i danske Havne saa længe, det norske Kongerige befandt sig i en Tilstand af Rebellion saavel imod sin gamle Herre som sin nye Suveræn — han skulde endelig forbyde enhver Udførsel fra de danske Stater til Norge, af hvad Natur den end var, og især ved offentlige Kundgørelser med meget strenge

Straffe for dem, der overtraadte deres Bud, forbyde Kornopsendelse til Norge.

Efter at have dvælet noget længere ved, hvad der var at gøre i Kjøbenhavn, og ved almindelige Betragtninger, fremsatte Wetterstedts Note de Henstillinger, Sverig gjorde, saaledes:

2. Efter at have endt deres Mission i Kjøbenhavn og modtaget de Ordre fra Kongen, som der nys er talt om, skulde de 4 Magters Afsendinge begive sig til Norge, til Prinsen, og forkynde ham, at deres Soveræner, hver for sig, vare bestemte paa at opfylde de Forpligtelser, som de traktatmæssigt havde paataget sig lige over for Sverig med Hensyn til Norge, og at de, hvis det gjordes nødvendigt vilde forene deres Tropper med Sverigs for at fuldbyrde deres Forpligtelser. Prins Christian Frederiks Øje skulde derfor aabnes for den Afgrund af Ulykke, hvori han styrtede det Land, han af Ærgerrighedsgrunde havde faaet drevet til Oprør, o. s. v.

Disse i den svenske Verbalnote fremsatte Grundlinier for Gesandternes Opræden bleve af Magterne betragtede som givne og lagdes til Grund for de specielle Instrukser og Befalinger, hver enkelt af Magterne forsynede deres Afsendinge med, samt for de Breve, disse medbragte til Danmarks Konge og Regering. Men kun i Almindelighed, uden at optage andet af Wetterstedts Note, end hvad der stemmede med deres Opfattelse af Upartiskhed i denne Sag. Carl Johan eller Wetterstedt vilde tilliste sig Koalitionens Billigelse af adskilligt, som Magterne ikke vilde tage Stilling til, saaledes til det, at dersom Sverig blev nødt til at erobre Norge med Magt, det saa fulgte af sig selv, at det som Vederlag for det Blod og de Penge, dette

Felttog kostede, i det mindste maatte være fri for at afstaa Pommern og betale, hvad der stod tilbage af den Sum, det havde lovet Danmark.

Ingen af Magterne vilde, som sagt, gaa Carl Johans Ærinde. Østerrig, som var den eneste af Magterne, der var repræsenteret diplomatisk i Kjøbenhavn, da England, som ogsaa var kommet paa Fredsfod med Danmark, endnu ikke havde sendt en Gesandt derhen, paalagde sit Medlem af Specialkommissionen, Generalmajor Steigentisch (en bekendt tysk Lystspildigter) at stille sig paa samme hensynsfulde Fod til Regeringen som den østerrigske Gesandt Lützwow i Kjøbenhavn og at lade Kong Frederik selv bestemme, hvilke Midler der burde anvendes til Løsningen af den Opgave, der forelaa. Castlereagh lod, som han slet ikke vilde have noget at gøre med hele denne Pression, som han dog var bunden til at deltage i. Den preussiske Udvalgte, en yngre diplomatisk Personlighed, Martens, der havde ombyttet Pennen med Bøssen under den tyske Frihedskrig og i den preussiske General Bülow's Stab havde erhvervet sig den militære Karakter af Major, var maaske den, der havde den med Wetterstedts Note mest overensstemmende specielle Instruktion, men han havde den hemmelige ved Siden af, at han reelt kun skulde følge de andre, men benytte den Indflydelse, hans Stilling kunde give ham, til at erhverve sig den danske Regerings Beredvillighed til at afstaa Svensk Pommern til Preussen mod Erstatning i andre Besiddelser og i Penge.

Uagtet de tre Magter Rusland, Østerrig og Preussen, straks efter Modtagelsen af Wetterstedts Note lod den af Carl Johan attraaede Specialkommission træde ud i Livet som en Virkelighed, kunde der dog hos Indviede

i Koalitionens Midte opstaa Tvivl om, at denne Kommission vilde blive nogen uovervindelig Fare for Nordens Fremtid og Lykke. Budskabet om dens Dannelse var dog vel egnet til at skabe Uro og Ængstelse Nord for Elben. Thi Maalet for dens Optræden, Kielerfredens Udførelse og Christian Frederiks Bortfjernelse fra Norge, som disse tre Magter ansaa som en nødvendig Betingelse for den, hævdedes strengt af alle, ikke mindst af Orloff selv. Vi komme som Herolder sagde han, da han overraskende indfandt sig i Kjøbenhavn. Vi skulle forkynde, at Europas Hære nu vende sig mod Norden for at bringe Fred ogsaa der.

I Virkeligheden strømmede nu vældige Hærmasser op mod Nordens Grænser; thi tyske, preussiske og russiske Tropper forlod Frankrig og Bennigsens Korps, der var 50000 Mand stærkt, fik Befaling til efter Davout's Bortgang at forblive ved Elben i sine Kantonementer, der ogsaa omfattede den sydlige Del af Holsten, Egnen nærmest Altona.

Carl Johan forlod paa denne Tid Frankrig. Han blev fulgt af sin Gemalinde til Morfontaine, begav sig dernæst til Compiègne, hvor han besøgte Ludvig d. 18., der var kommen til dette Sted og holdt Hof. Her tog han personlig Afsked ogsaa med Czaren, der ogsaa var Kongens Gæst. Da Kronprinsen den 5. Maj ankom til Bryssel, erfarede han, at det danske Korps var borte. Da Julich, som det cernerede foruden Maastricht og Venlo, havde hejst den hvide Fane, mente Kardorff, dets Rolle i denne Krig maatte være udspillet, og sendte Bud til Bourke om, hvad han skulde gøre. Denne henvendte sig til Castlereagh, der svarede ham, at han uden videre skulde lade Korpset gaa hjem, hvilken Tilladelse Generalen skyndte sig at effektuere

for at komme gennem Bennigsens Korps, inden det blev for sent.

Carl Johan blev opbragt over denne Egenraadighed og søgte at slaa politisk Kapital deraf ved Klager til Czaren og England, men da der ingen Frugter høstedes deraf, fik han intet andet at trøste sig med end at kunne sætte ogsaa den svenske Hær i March ad Hjemmet til.

Først den 19. Maj kom han til Lybæk, hvor han den følgende Dag udstødte den pompøse Proklamation, der var adresseret til den svenske Hær, der endnu var paa March fra Belgien til Østersøen, men beregnet paa at minde Norden om hans Tilbagekomst.¹⁾ I 8 Dage helligede han sig Arbejdet med at forberede sin Krig i Norden. Han vilde have, at Bennigsen, der efter Davout's Afmarch nu var Herre i Hamburg, skulde rykke ind i Holsten for at bringe den militære Situation paa den danske Halvø til at være den samme, som den havde været paa Kielexertraktatens Tid. Han ønskede derhos nogle Tropper fra Winzingerodes Korps til at anvendes i Norge sammen med et lille russisk Korps, afgivet i Henhold til Familietraktaten i Åbo. Han ønskede endvidere fra Preussen i det mindste nogle Regimenter, for at ogsaa de kunde faa Æren af at have været med til Norges Erobring, medens han fra England kun fordrede Blokaden, til Nød nogle Orlogsskibe eller Transportfartøjer ekstra samt Subsidier til de svenske Tropper i Norge.

Han fremsatte sine mange, aldrig smaatskaarne Ønsker for Magterne, medens han var i Lybæk, idet han tillige anklagede Frederik VI for Underfun-

¹⁾ Lettres proclamations et discours de Charles Jean I 121.

dighed. Han sendte saaledes Czaren Genpart af den Korrespondance, der havde fundet Sted mellem Kongen og Prins Christian Frederik paa den østerrigske Mæglings Tid.

Paa samme Tid han gjorde alt dette, ordnede han, hvad der paa den tyske Kyst skulde forberedes til den forestaaende Krig, som han skrev til Essen om. De svenske Flaader maatte mobiliseres i deres Helhed og danne Forbindelse mellem Tyskland og Sverig. Han sørgede for, at de Depoter og Magasiner, der for engelske Penge var anlagte paa Rygen og egentlig tilhørte den nordtyske Hær, førtes til Krigsskuepladsen ved Norge eller paa anden Maade kom den svenske Hær til Gode, og at tilstrækkelige Flaademidler laa parate til, naar de svenske Tropper fra Frankrig i Løbet af Juni eller Juli Maaned kom til Østersøen, at føre disse fra Warnemünde til Sverig; de først ankomende til Ystad, de senere til Punkter nærmere Krigsskuepladsen, Göteborg eller Risör.

Længere tør vi dog nu ikke dvæle hos Carl Johan, men maa tilbage til Norge og til den Tid, da Rigsforsamlingens Aabning stod for Døren.

X.

Fra Midten af Marts Maaned var Luften i Norden gennemkrydset af foruroligende Rygter og Budskaber, som kom fra Liège. Tawast blev mere paatrængende end hidtil, forlangte Christian Frederiks Udelukkelse fra den danske Trone, Handel paa Norge forbudt og Kornforsyningen standset. Den østerrigske Gesandt i Carl Johans Hovedkvarter skrev til Grev Lützow i Kjøbenhavn, at man haabede, den danske Konge stod uden for de Rænker, der spandtes i Norge. Kongen maatte udstede adskillige af de Ordre, Tawast bad ham om, saaledes en Befaling til Admiral Lütken i Norge, der bød ham at sejle ned med de danske Brigger. Endelig sendte Kongen med Marineløjtnant Falsen som Kurer det bekendte Brev af 21. Marts til Prinsen, hvori han — ogsaa efter Opfordring af Tawast, men med en Hjertevarme, der tydeligt røbede hans Oprigtighed — bønfuldt Prinsen om at unddrage sig den frygtelige Fare, der truede ham, Norge og hele det gamle Monarki, ved at benytte den 10. April, Rigsforsamlingens Aabningsdag, til at skaffe Norge Selvstændighed, egen Hær og alt, hvad det behøvede for at blive en føderativ Stat under den svenske

Konge, men at indskrænke sig dertil, og naar han havde opnaaet for Norge alle de Fordele, der kunde tilvejebringes, da at vende hjem til Danmark, til hans sande Ven, der gerne vilde ofre Liv og alt for at redde ham fra den over hans Hoved hængende Fare o. s. v.

I samme Grad, Christian Frederik i Norge blev bekendt med de til Danmark komne Efterretninger fra Belgien, hvilke sendtes ham ad hemmelige Veje, holdtes han ogsaa à jour med de til Wenersborg ankomne, hvilke Feltmarechallen skikkede ham gennem Schmettow. Vi kende fra det tidligere, hvilke drakoniske Udsigter Essen skulde aabne Nordmændenes Øjne for, hvis de vilde fortsætte deres Opstand. Til de kendte kom der nye. Saaledes forkyndtes det i et nyt Brev, der dog først efter Rigsdagens Sammentræden sendtes til Schmettow, at hver Nordmand, som ved Svenskernes Indrykning fandtes i Besiddelse af Prins Christians Pengesedler, skulde straffes som Falskmøntner og hans Ejendom konfiskeres. Essen var ikke tilfreds med at skulle sende Schmettow disse Trudslers, som ikke engang Agitationen, der ogsaa benyttede dem, kunde gøre noget Indtryk paa den norske Almue med. Men han havde andre, mere alvorlige Nyheder at oversende, som i Virkeligheden vare i Stand til at vække Uro. Og saa skrev han, ligesom Kong Frederik, et venkabeligt, men alvorligt advarende og strengt Brev til Prinsen, der ligesom Kongens skulde overbringes af en egen Udsending, en Lagmand Flach, hvilket Brev foreslog ham det samme som Kongens, at gøre sig til Mægler mellem Sverigs Konge og Norge.

Det var i de sidste Dage af Marts og de første af April, at denne Pression paa Prins Christian Frederik

meldtes. Og paa samme Tid var det, at man i Norge fik Bud — om end gennem private Efterretninger — om, at hvad man havde sagt om Englands Politik, var sandt, idet de norske Skibe i England nu vare beslaglagte. Endelig var det ogsaa paa denne Tid, man fik at vide, at Sverig stillede sig halvt paa Krigsfod, idet Passagen mellem Norge og Sjælland over Land blev forbudt.

Efterretningen fra England gjorde et dybt Indtryk paa Befolkningen i Norge, især langs Vestkysten, hvor Interessen for et fredeligt Samkvem med England og Skotland var størst. Men den gjorde et pinligt Indtryk overalt, fordi den røbede Uholdbarheden af Regentens højtidelige Forsikring af 19. Februar.

Imidlertid var det norske Folk paa denne Tid, da de til Rigsforsamlingen valgte Mænd alt vare paa Vej til Ejdsvold, saa optaget af den Gerning, der skulde fuldbyrdes, at alt andet foreløbig traadte i Skygge. Desuden optraadte Prinsen med en Kraft, som gjorde sin Virkning. For at bringe det norske Søforsvar i Orden (og tillige for at befri Kongen og Ministeriet i Danmark for alt Ansvar med Hensyn til de danske Skibes Forbliven i Norge), arresterede han Admiral Lütken og de danske Officerer, der ikke havde kunnet faa Kongens Tilladelse til at gaa i norsk Tjeneste, beslaglagde de danske Skibe (dog med en skriftlig Erklæring om Danmarks Ejendomsret til dem), bemandede dem med norske og indrettede derefter under Kaptajn Fasting med et eget norsk Admiralitet det norske Søværn, der overtog Beskyttelsen af Norges Kyster mod Blokade og Krig.

Paa Kong Frederiks omtalte Brev sendte Prinsen det bekendte Svar, at han, hvis Norges Krone overdroges ham, vilde antage den, om det saa end var paa Gravens Rand, blot for at skaffe sin Søn (Frederik VII) Arveret til dette Rige. Han havde den dengang tids-mæssige Opfattelse, at hvis Bernadotte trods alt skulde blive indsat af Europa som Hersker i Norge, saa vilde en af Norge folkevalgt Kongeæt, om end fordrevet, have Fremtiden for sig fremfor et ved Vaaben indsat unationalt Dynasti.

Imidlertid fik saadanne triste Fremtidsudsigter ikke Magt over Prinsen endnu. Tværtimod forekom Situationen ham tilfredsstillende. Thi hvad betød alt det, der kom fra Liège, saa længe Krisen i Europa ikke var endt?

I Norge stod alt godt. Selvstændighedspartiet eller Uafhængighedspartiet, som det under Partikampen var døbt, var vokset og ved højt Mod. Den nordiske Sag, som Prinsen virkede for, og som han havde Ret til at interessere sig for, selv om han blev Konge i Norge, stod under de nuværende politiske Forhold i Europa og i Sverig ikke værre end før. Wedel var trængt ud af sit Forhold til Sverig. Han maatte indskrænke sig til at blive Leder for de Misfornøjede i Riget. Svenskerne satte deres Haab til, hvad han kunde udrette som saadan, men nogen Forbindelse med ham havde de ikke. Christian Frederik indtog hans Plads, og forbi ham kunde de ikke komme. Forholdet mellem Essen og Prinsen og deres Underordnede vedblev i Tone og Aabenhjertighed ogsaa at være det samme som før. Med Flach, som først den 9. April ankom med Feltmarechallens Brev, havde Prinsen en lang og

indgaaende Samtale, der endte saaledes, at Prinsen troede, han havde omvendt ham i politisk Henseende¹⁾.

Med Hensyn til Rigsforsamlingen lovede ogsaa alt en hurtig og klar Afgørelse. Lige siden Uafhængighedserklæringen havde der, som sagt, hersket en fortsat Diskussion i Landet om de Opgaver, der skulde løses paa Rigsdagen, og hos Wedel og Kammerherre P. Anker paa Bogstad havde Regentens Modstandere hyppig haft Sammenkomster. Prinsen kunde ifølge sin Stilling ikke blande sig officielt i saadanne Møder, men under sin daglige Omgang med Regeringens Fagmænd og med dem, der søgte ham, fik han Lejlighed til mange Samtaler om finansielle, kulturelle og statsretlige Anliggender, der fik Indflydelse paa, hvad der senere foregik paa Tinge. Der var nu mange, der mente, at Regenten godt maatte kunne forelægge Lovforslag, og at det endog ligefrem maatte være hans Pligt at samle Materiale til vigtige Sagers Behandling. Med Hensyn til Forfatningen, som Prinsen lige siden Trondhjemsbesøgets Tid havde beskæftiget sig meget med, syntes det, som om han vilde tage sig dette ad notam. En Mand, som Prinsen kom i Berøring med, fordi han af Mangel paa Udenrigspersonale maatte benytte Fransklærere til Renskrivning af diplomatiske Aktstykker, nemlig Lektor Adler fra Frederikshald, indleverede den 3. April et Udkast til en Grundlov for Norge, som han havde udarbejdet sammen med Sorenskriver C. M. Falsen (en anden end den C. Falsen, vi kende fra Trondhjem).

Prinsen gjorde Bemærkninger til dette Udkast og bad Professor Sverdrup, der ogsaa havde forfattet et

¹⁾ Ahnfeldts „Dagbog“ 79.

Grundlovsudkast, om i Forening med Generalauditor Bergh — til Brug for Rigsdagen — at sammenarbejde det foreliggende Materiale til et nyt Udkast, for hvilket dog et tredje Forslag, hvortil Prinsen ogsaa havde gjort Bemærkninger, skulde danne Grundlaget¹⁾. Dette Udkast blev nu færdigt, og Sagen blev overladt til Rigsforsamlingens eget Initiativ. Men Adler og Falsen omarbejdede selv deres Arbejde med Hensynet til Prinsens Bemærkninger, og dette ypperlige Statsmandsarbejde, der udgaves trykt af Forfatterne, dediceret til Norges og sand Friheds Ven, Rigets oplyste Regent, Prins Christian Frederik, blev et selvskrevet Grundlag for den af Rigsdagen senere nedsatte Konstitutionskomité, af hvilken Falsen selv blev Medlem.

Da Prinsen d. 9. April begav sig til Ejdsvalds Jernværk, hvis Ejer Carsten Anker da var i Mission til England, vare de fleste af de 112 Repræsentanter, som skulde udgøre Rigsforsamlingen, alt ankomne og anviste Boliger dels i forskellige af Jernværkets egne Bygninger, dels i Gaarde og Huse, som omgav Jernværkets Hovedbygninger indtil en Kvart- eller Halvmils Afstand.

At dette 5 Mil Nord for Hovedstaden i landlige Omgivelser beliggende Jernværk var blevet bestemt til Samlingsstedet for Norges første Rigsforsamling, havde sin naturlige Grund deri, at det var paa dette Sted, at de den 16. Februar sammenkaldte Mænd tog Beslutningen om at ville afløses af folkevalgte Repræsentanter. Hvis Christian Frederik havde taget Initiativet til en slig konstituerende Forsamling, vilde

¹⁾ Herom nærmere Oplysninger hos Yngvar Nielsen: Norges Historie 1814. II. 49.

han sikkert have støvnet den til Hovedstaden, som han gjorde, da Decemberrødet ordnedes. Da Tiderne bleve saa urolige og rygtefyldte, som de bleve i Marts Maaned, var Prinsen imidlertid glad ved det Samlingssted, Forsamlingen den 16. havde bestemt, og frygtede blot for, at Rigsforsamlingen selv paa det saakaldte Vestpartis Forslag skulde forlægge sit Sæde til Hovedstaden; thi her kunde den let paavirkes af Uroen i Tiden og af de Skræmmebudskaber, Svenskerne smuglede ind i Landet for at gøre Nordmændene forsagte.

For at modarbejde mulig Lyst til Rigsdagsforlæggelse havde Prinsen ladet alt indrette saa godt som muligt. Øverste

Etage i Værkets Hovedbygning blev det Sted, hvor de parlamentariske Debatter og Afgørelser skulde finde Sted. I Stueetagen, hvor der var en rummelig Vestibule, fra hvilken en Trappe førte op til Tingsalen, fandtes i øvrigt den Lejlighed, der stod til Prinsens Raadighed, naar han opholdt sig paa Ejdsvold, og endvidere Spisesale og Forsamlingsstuer for de Deputerede. Ellers var alt ordnet som i en Lejr. De Deputerede mødte til deres Gerning i Hovedbygningen, de længst borte indkvarterede havde Befordringer til Raadighed. Hovedmaaltiderne indtoges i Fællesskab i et Par Sale i Stueetagen, medens en Del af Medlemmerne efter Tur, naar Regenten opholdt sig paa Ejdsvold, tilsagdes til hans Taffel. En Ritmester, der var Rigsforsamlingens Marechal, forestod, foruden Orden og Ceremoniel, ogsaa den materielle Del af det

officielle Liv paa Ejdsvold. Til det lejr-mæssige hørte ogsaa, at en lille militær Styrke var tilstede paa Ejdsvold som Æresvagt for Forsamlingen. Naar Prinsen forlod Ejdsvold, afgav han Kommandoen over Styrken til Forsamlingens Præsident. Denne Styrke udsatte Æresposter, og dens Musik spillede ved Taflerne.

Den 10. April samledes de Deputerede efter en Gudstjeneste i Ejdsvold Kirke i Hovedbygningens Stueetage, hvor Prinsen modtog de Adresser, der traadte i Steden for Valgbreve, og den følgende Dag foregik Rigsforsamlingens højtidelige Aabning i den smukt dekorerede Tingssal i øverste Etage, hvor de Deputerede sad i to Rækker langs begge Længdevægge. Prinsen traadte ind, parvis fulgt af Regeringens og hans Stabs Personer, og efter at han havde betraadt en Forhøjning, der med Lænestol var anbragt foran den ene Tværvæg, og hans Følge havde opstillet sig paa begge Sider af Forhøjningen, holdt han en Tale, der gjorde et gribende Indtryk. Efter dernæst at have ladet sit Brev til Kongen af Sverig fra Februar Maaned oplæse af Holten, opfordrede han Forsamlingen til at vælge en Præsident, en Vicepræsident og en fast Sekretær. Præsidenterne ønskedes nemlig ikke faste; han var gaaet ud fra, at Forsamlingen vilde vælge nye hver 8. Dag, hvilket ogsaa blev bestemt senere. Der skredes straks til Valg. Kammerherre P. Anker blev valgt til Præsident, hvilket var bevirket af Prinsen, der vilde vise Svenskerne, at Forsamlingen ikke var ensidig svenskfjendtlig. Til Vicepræsident valgtes Etatsraad Rogert og til fast Sekretær Sorenskriver Diriks, der erhvervede sig Krav paa Norges Tak for den Dygtighed, hvormed han

lige til Rigsforsamlingens Slutning røgtede det Hverv, der blev ham tildelt.

Saa snart disse Valg vare foretagne, forlod Prinsen Salen efter at have lykønsket de Valgte og paa ny opfordret Forsamlingen til Enighed og Mod. Straks derefter besteg Anker sin Præsidentstol og foreslog den oprømte Forsamling en Mængde Ting, der maatte foretages for hurtigt at komme ind paa det Arbejde, der var Forsamlingens Opgave. Hele Dagen gik hen med Meningsudvekslinger, Valg af Komitéer og et nyt Møde med Prinsen i Vestibulen, men uden parlamentarisk Orden. Alle talte i Munden paa hinanden som i Selskabslivet. Aldeles mærkværdig var den Hurtighed, hvormed Forhandlingerne i Løbet af kun faa Dage kom ind under eksemplariske parlamentariske Former med Gruppering af dem, der delte Anskuelser sammen om visse Spørgsmaal og uden for de samlede Møder organiserede en fælles taktisk Optræden i Tingsalen.

Allerede den 12. mærkede man parlamentarisk Disciplin. Den Dag vedtog Forsamlingen sit Reglement (Forretningsorden), udarbejdet i Nattens Løb af en Dagen i Forvejen valgt Komité, sendte Regenten en af Falsen og Sverdrup forfattet Takadresse og valgte en af 15 Medlemmer bestaaende Komité til at udarbejde Konstitutionen. Den kom til at bestaa af Mænd fra alle politiske Partier. I den kom Mænd, der hørte til Regeringspartiet, som Falsen, Sverdrup, Rein og Motzfeldt til at sidde sammen med Wedel-Jarlsberg, Jacob Aall, Wergeland og Omsen, der hørte til Oppositionen.

Konstitutionen var imidlertid en Sag, som interesserede alle uden Hensyn til Partistilling. Komitéens

Medlemmer tog derfor straks og uden iøjnefaldende Mod sætninger mellem Anskuelse fat paa Opgaven og foreslog, for at beskæftige Forsamlingen og lære dens Anskuelse at kende, at der til en Begyndelse forelagdes den til Drøftelse nogle Grundsætninger, ialt 13, som Komitéen forment, at Konstitutionsforslaget burde bygges paa. Dette vedtoges, men ved Behandlingen af den første Grundsætning, der foretoges den 16. April, blev Enigheden brudt, og Kampen mellem Princens Parti og Oppositionen begyndte for Alvor.

Grundsætningen lød paa, at Norge burde være et indskrænket og arveligt Monarki. Til andet var der ikke opnaaet Enstemmighed i Komitéen. Wedel og hans Konsorter havde endog modsat sig, at Riget nævnedes som Kongerige. Men Falsen havde bevæget en Meningsfælle fra Bergen, en Kaptajn Holst, til i Rigsforsamlingen at foreslaa Grundsætningen forandret derhen, at Norge skulde være et frit, udeleligt og selvstændigt Kongerige, hvis Regent skulde bære Titel af Konge. Nu rejste der sig en Storm. Wedel, Løvenskjold, Hount og flere af deres Meningsfæller protesterede mod Forslaget, først fordi det ikke var anmeldt Dagen i Forvejen, som Reglementet bød, at alle Forslag skulde, dernæst, fordi et Forslag som dette ikke kunde tages under Overvejelse, før man var oplyst om Landets Ressourcer og dets politiske Stilling til de europæiske Magter. Fra Uafhængigheds-partiets Side blev der gjort gældende, at der godt kunde stemmes om Forslaget, da det kun var et Ændringsforslag til det behørigt anmeldte, og efter megen Ordstrid blev det besluttet, at Sagen skulde afgøres ved Votering til Protokollen, en af de Stemmemaader,

Reglementet havde hjemlet. Falsen, som tilfældigvis var den, der først skulde votere efter Præsidenten, dikterede da til Protokollen, at Norge skulde være et indskrænket, arveligt Monarki og et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, hvis Regent skulde bære Titel af Konge. 78 Repræsentanter sluttede sig til denne Votering, medens kun 21 stemte for Grundsætningen, som den var forelagt.

Saaledes var Oppositionspartiets Mindretalsstyrke klart bleven konstateret, og det herskende Parti forfulgte rask sin Sejr. Da de øvrige Grundsætninger vare behandlede og vedtagne med Undtagelse af en enkelt om Værnepligten, hvis Vedtagelse opsattes, og der endvidere var valgt en foreslaaet Komité til at undersøge Statens Finansvæsen, foreslog Falsen den 18. to andre Komitéer, en til i videre Omfang at undersøge Finans- og Pengevæsenet i Norge, saa den kunde gøre Forslag til en ny Bank, og til de cirkulerende Pengerepræsentativers Indløsning af Staten, og en, som efter denne Rigsforsamlings Slutning skulde gennemgaa og ordne Norges Lovgivningsvæsen og forelægge Resultatet af sit Arbejde for en senere Rigsforsamling. Endelig foreslog han, at denne Rigsforsamling, saa snart Konstitutionen var færdig, skulde vælge Kongen og saa anse sit Hverv for endt.

Det første af disse Forslag antog Forsamlingen ikke, da der alt var valgt en Finanskomité, hvis Hverv kunde udvides, hvis den forlangte det. Derimod gik de to andre igennem, men det sidste efter en meget

hidsig Diskussion rigtignok først den følgende Dag og efter en Stemmeafgivning, der ikke betegnede nogen Sejr. Wedel, Løvenskjold, Wergeland, Grøgaard og flere af Oppositionens Parti talte nemlig mod et Forslag, der vilde binde Forsamlingens Hænder under den følgende Del af Rigsforsamlingen, og det med en saadan Kraft, at Uafhængighedspartiet, skønt dets mest glimrende Taler, Pastor Rein, ydede et Mesterstykke i Retorik, ikke opnaaede andet, end at Stemmerne ved Optællingen stod lige, 55 mod 55. Hvis man ikke havde talt Præsidentens Stemme med, vilde Falsens Forslag være faldet; thi Præsident blev denne Dag Oberst Hedemann, som havde stemt for Forslaget. Men Wedel foreslog, da Forretningsordenen intet indeholdt til Vejledning, at Sejren skulde tilfalde den Side, blandt hvis Stemmer Præsidenten fandtes.

Nu var det saaledes foreløbig vedtaget, at Norge skulde være et uafhængigt Rige med egen Konge, og til Kronen havde Christian Frederik afgjort ingen Medbejler. Men mange forholdt sig skeptisk til, at dette Kongevalg lod sig opretholde, naar de vedtagne Grundsætninger vare satte i Lovform og skulde endelig vedtages, og en 30 Medlemmer med Wedel som Fører arbejdede lige til det sidste herimod. Imidlertid indvirkede dette ikke paa det Lovgivningsarbejde, som nu begyndte ad de afstukne Veje, i Konstitutionskomitéen, i Finanskomiteén, i Plenarmøderne o. s. v. Alle Partier og Partiafskygninger satte i lige Grad deres Kræfter ind paa dette Arbejde, og Konstitutionskomitéen fuldførte i Resten af April Maaned Udkastet til den berømte Grundlov, der i lange Tider har kastet Glans over den norske Frihedsrejsning, saa den parla-

mentariske Behandling af dette Lovforslag kunde begynde den 4. Maj.

Under de nævnte Forhandlinger havde Prinsen dels paa Ejdsvold, dels i Christiania, hvor han i 5 Dage havde opholdt sig, fortsat sin politiske Gerning. Han havde faaet Melding fra Carsten Anker om, at han var kommen i Land paa britisk Grund og var paa Vej til London. Prinsen havde herefter sendt Carsten Ankers Broder, Peder Anker, der tidligere havde været Guvernør i Trankebar, over til London, for at han, hvis Broderen ønskede at rejse til Monarker paa Fastlandet, kunde forblive i dennes Sted som norsk Repræsentant i London. Han havde sendt Konsul A. Konow til Holland som politisk Agent og faaet en dansk Godsejer, den senere Grev Hardenberg-Reventlow, der var en Søn af den preussiske Statskansler, til i Forening med Ærinder, han havde paataget sig for den danske Regering, ogsaa at tjene Norges Sag paa Fastlandet eller i det store Hovedkvarter. Han fik Haab om, at disse Sendelser og andre, som vi i det følgende maaske komme til at berøre, vilde sætte Frugt, og hans Forhaabninger styrkedes, da han den 17. fra Feltmarechallen, gennem Schmettow, blev underrettet om, at de Allierede ifølge Rygtet vare dragne ind i Paris, og at Senatet havde indsat Bourbonerne. Var dette sandt, antog han sin Sag for vunden, og nogle Dage efter, den 21. April, erfarede han gennem samme Kilde, at Rygterne havde talt Sandhed, at de Allierede den 30. Marts havde holdt deres Indtog i Paris, at Czar Alexander havde erklæret ikke mere at ville forhandle med Napoleon, og at Senatet havde anerkendt Bourbonerne.

Alt dette var vel skikket til at forhøje Prinsens Mod. Han paalagde nu Carsten Anker formeligen at virke for Carl Johans Tilsidesættelse, skrev til Nesselrode, Fyrst Hardenberg, den danske Gesandt Blome i Petersborg og mange andre i samme Øjemed og lagde endelig ny Kraft i Agitationen paa Sverig. Han erholdt nemlig fra Danmark to norske Mænd tildelte, hvoraf den ene, Diplomaten Gyldenpalm, ikke kom længere end til Wenersborg, hvor han blev arresteret, fordi han var Bærer af Brevskaber, som Svenskerne, underrettede af Tawast, vilde sikre sig, medens den anden, den tidligere omtalte Marinekaptajn Holstein, der havde været Generalkonsul i Gøteborg, naaede Christiania tillige med de Brevskaber, ogsaa han var Bærer af. Denne Dygtighed tog Prinsen straks i sin Tjeneste, gjorde ham til sin Marineadjutant og sendte ham den 2. Maj til Essen, hvor hans diplomatiske Evner efter Prinsens Mening kunde gøre Gavn. Selvfølgelig var det i Schmettows Opgave, han skulde gaa ind. Han skulde søge at gøre det indlysende for Essen, hvor nødvendigt det var for Sverig at jage de to fremmede bort (Carl Johan og hans Søn), som vare en Hindring for Nordens Enhed og Lykke.

Fra Danmark vare alle Efterretninger gunstige, skønt Kongen og Rosenkrantz i højere Grad gik Tawasts Ærinder, end Prinsen syntes om. Saaledes udnævnte Kongen en Kommission, bestaaende af Admiral Bille og Oberst Lønborg, der skulde gaa til Wenersborg, der forene sig med to svenske Kommissærer, Essen skulde udnævne, og derefter aflevere disse de norske Fæstninger og de andre kongelige Ejendomme i Norge. Der var nu egentlig intet at indvende mod denne Foranstaltning; thi det var den eneste Bestem-

melse i Kielerfreden, Kongen ikke havde opfyldt paa Grund af, at Prins Christian ikke havde efterkommet Kongens Befaling til at sætte Navne ind paa den af Kongen undertegnede Udnævnelsesordre, der var sendt Prinsen i Februar. Men Kongen gik, ledet af Tawast, videre, end han efter Kielerfreden var forpligtet til. Han forbød Kornudskibning til Norge, befalede, at danske Embedsmænd i Norge skulde vende tilbage inden 4 Uger, og gav de danske Kommissærer Resolutionen herom, trykt i mange Eksemplarer, med sig med Befaling om, at de skulde udbrede den i Norge. Imidlertid lod disse Foranstaltninger fra Kongens og Rosenkrantz's Side sig vel forsvare; thi Regeringen begyndte at faa Nys om en europæisk Intervention og vilde have udført alt, hvad der i Kieltraktaten var Kongen paalagt. Dertil var nogen Strengthed eller Skinnet deraf, nødvendig; thi de Papirer, der vare grebne af Essen paa Gyldenpalm, vare ikke fri for at være kompromitterende. Kongen nødtes til at afsætte Frederik Moltke fra sin Ministerstilling. Nogen Skade bevirkedes der dog ikke ved Kongens Resolutioner. Kornforsyningen gik som tidligere, ja i April Maanedes Slutning kom en usædvanlig rig Forsyning til Norge.

Da Situationen i Europa havde tegnet sig for Prinsen saaledes, som vi her have skildret den, begav han sig den 3. Maj fra Christiania, hvor han atter havde opholdt sig en Tid, til Ejdsvold for at være Vidne til Fuldendelsen af det norske Selvstændighedsværk. Den 4. Maj skulde nemlig, som bebudet, Diskussionen om Konstitutionskomitéens Forfatningsudkast begynde. Efter Forfatningens Vedtagelse skulde Finanskomitéens Betænkning drøftes og til sidst Kongevalget krone den nye Rigsorganisation.

Alt dette fuldbyrdedes nu i Løbet af et Par Uger. Vi kende alle Konstitutionen, der behandlede, den fra Danmark forskellige Arvefølge, det suspensive Veto, Statsraadet paa mindst 5 Medlemmer og det med overordentlig Magt udrustede Storting med dets Underafdelinger „Odelsting“ og „Lagting“. Vi kende den skarpe Adskillelse mellem den udøvende og den dømmende Magt og det borgerlige Synspunkt, der gjorde sig gældende ved Ordningen af alle Forhold. Udkastet blev beundret i de fleste omliggende Lande og vilde ogsaa være blevet det i Sverig, saa meget mere, som særdeles meget i Udkastet var taget fra den svenske Regeringsform af 1809, hvis ikke Stemningen der havde været opagiteret mod, hvad der kom fra Norge og Christian Frederik. Den sidste var maaske den, der havde mest mod Udkastet, dog kun i enkelte Retninger, mest med Hensyn til den eksekutive Magts for ringe Styrke. Men han fik Falsen til at arbejde for passende Ændringer og underordnede sig ellers Forsamlingens Afgørelse.

Tonen og Stemningen højnede sig i dette sidste Afsnit af Rigsforsamlingens Historie, men ogsaa Lidenskaberne øgedes. Det Wedelske Oppositionsparti arbejdede systematisk og med Sammenhold mod alt det, der i Grundlovsudkastet efter deres Mening havde specielt Hensyn til Christian Frederiks Kongedømme eller, som de troede, til en Genforening med Danmark i Tidernes Løb. Det modsatte sig ogsaa, at der overlodes Kongen til Værn for Landets Selvstændighed 14 Millioner i Papirspenge, som Komitéen foreslog, at Staten skulde garantere til en Kurs af 375. Endelig gjorde Oppositionen den 17. Maj, da Kongevalget skulde foretages, et Forsøg paa at faa det udsat til

Freden i Europa eller til første Storting. Men dette Forslag overstemtes, og da det nu saaledes var afgjort af Rigsforsamlingen, at Kongevalget skulde finde Sted som alt en Gang før bestemt, valgtes enstemmigt denne Dag Christian Frederik til Norges konstitutionelle Konge.

Sverdrup var Præsident den Dag; han holdt, efter at Norges gamle Trone saaledes var rejst paa ny inden for Norges Grænser, en begejstret Tale, som modtoges af Forsamlingen i løftet Stemning, og en stor Deputation med Præsidenterne i Spidsen afgik straks til Prinsen, der opholdt sig paa Ejds vold, med Underretning derom.

Prinsen modtog den Adresse, der overrakte ham, rørt og med varme Tilkendegivelser af sin Hengivenhed for Norges Sag; men han bad om et Par Dages Henstand, inden han endelig modtog Kronen.

Skæbnen vilde, at Christian Frederik netop denne Dag og den følgende blev udrevet af de Illusioner, der havde været de stærkest virkende Drivfjedre til hans politiske Optræden. Han fik Underretning om, at Carl Johan var udsonet med Koalitionens, og at han ikke blot selv vilde vende tilbage til Norden, men at de fire Magter, vi kende, deriblandt ogsaa England, vilde hjælpe ham til Norges Erobring. Han erfarede dette særligt af Kaptajn Holstein, der samme Aften vendte hjem fra sin Mission til Essen, og af et Brev fra Admiral Bille, som han modtog den 18. Denne af Kong Frederik opsendte Kommissær, der da opholdt sig med Lønborg i Strømstad uden for den norske Grænse, der var lukket for ham, meldte ham, hvad der var foregaaet i Paris angaaende Norge, samt

at den russiske Kommissær, Grev Orloff, alt fra den 10. Maj havde opholdt sig i Kjøbenhavn.

Prinsen gik to Timer op og ned i sit Værelse, betaget af Situationen. Han kunde endnu træde tilbage, optræde som Mægler lige over for Sverig, men Norge kom derved næppe til sin Ret, til sin Selvstændighed og sin Konstitution, som i hvert Fald maatte respekteres. Dog sejrede til sidst den Følelse hos ham, at hverken han eller Norge, efter at Begivenhederne vare komne til det nuværende Punkt, burde svinge sit Forsæt, hvad ogsaa Sommerfeldt, som han talte med, bøn-faldt ham om ikke at gøre.

Den 19. Maj modtog han da i Rigsforsamlingen under stor Hyldest og Glæde Norges Krone, af-lagde Eden paa Forfatningen, hvad Rigsforsamlingens Medlemmer paa Opfordring ogsaa gjorde, og medens han denne og de følgende Dage endnu fra Essen og alle mulige Steder bombarderedes med Jobsposter, som at den engelske Blokade alt var indtraadt, at Carsten Anker var arresteret i London, at Fjendtlighederne fra Englands Side alt vare begyndte o. s. v., ordnede han Kongerigets nye Organisation, gjorde Regerings-raadet til Statsraad, indrettede sit Hus til et lille Hof med Hofmarechal og Hoffunktionærer, ja endog med nogle Kammerherrer og Kammerjunkere, som Skik og Brug fordrede. Den 22. Maj holdt han dernæst under stor folkelig Jubel sit Indtog som Konge i Christiania, hvor han derpaa, da han ikke havde nogen Udenrigs-minister og ikke engang havde faaet Gyldenpalm, ved Hjælp af Holten og Adler ekspederede Kundgørelser til alle Magter i Europa om sin Tronbestigelse og om, hvad der var sket i Norge, hvilket ikke undlod

under de nærværende Tidsomstændigheder at tildrage sig en velforstaaelig Opmærksomhed.

Den Dag, Christian Frederik modtog den norske Kongekrone, den 19. Maj, var netop den Dag, da Carl Johan kom til Lybæk. Dennes store Proklamation af 21. Maj, der skulde melde Norden hans Hjemkomst og det Maal, han og hans Hær kom for at opfylde, mødte Budskabet om det norske Kongedømmes Konstitution paa lovlig Grund, en Situation, som Grev Orloff, der alt i Kjøbenhavn havde faaet Selskab af den anden europæiske Kommissær, Major Martens, ikke kunde undlade at betragte som den faktisk indtraadte Tilstand, Kommissionen, naar den blev samlet, maatte nødes til at erkende som Udgangspunktet for de Skridt, den maatte bekvemme sig til i Henhold til dens Medlemmers Instruktioner.

Carl Johan fik alt i Lybæk Lejlighed til at ærgre sig lidt over den europæiske Mægling, han havde fremkaldt. Han led ikke, at Orloff opholdt sig i Kjøbenhavn under dansk Indflydelse, og det saa meget mindre, som den russiske General ikke lod sig nøje med de Beretninger, Tawast gav ham om Regeringens Fulhed. Han vilde danne sig sin Mening om Kielerfreden og dens Udførelse paa egen Haand, gennemgik Traktaten og dens Historie med Rosenkrantz, lod sig alle Aktstykker, der vare vekslede mellem Kongen og Norge, forelægge i Oversættelse. Foruden dette gjorde Mæglingen i andre Retninger Skaar i Carl Johans Planer. Under alt det, han søgte opnaaet af de Allierede i Lybæk — hvorom det nærmere alt er meddelt i forrige Afsnits Slutning — mødte han stadig den Indvending, at de Allierede ikke vilde skride til krigerske Forholdsregler, før Kommissærerne havde fuld-

bragt deres Hverv, og det viste sig, at der maatte gribes til andre Midler end fredelige. Derfor opnaaede han ikke de danske Hertugdømmers Genbesættelse. Han havde faaet Bennigsens Korps til Raadighed, men Bennigsen maatte ikke begynde Krig, før han efter Afslutningen af Kommissærernes Hverv havde faaet Tilladelse dertil af Czarens Regering. Carl Johan maatte derfor ved sin Bortrejse fra Lybæk nøjes med at lade Bennigsen udvide sit Korpses Kantonnement ind paa holstensk Grund for at lægge et materielt Tryk paa Kongens Kasse, og Bennigsen maatte af Danmark forlange 50000 Portioner og 1900 Rationer daglig, hvilken Fordring vel efter Carl Johans Afrejse indskrænkedes lidt, saa den kom til at svare til Korpsets virkelige Styrke, der var 45,000 Mand, og senere lidt mere, men dog var en Byrde og en Fare, der tyngede den danske Regering ned under de følgende Begivenheder, hvorvel man søgte at trøste den med den Formening, at denne Forplejning af den russiske Hær ikke var en Udgift, der ved den endelige Opgørelse skulde falde den danske Kasse til Last.

Efter at have fuldført de mange Anliggender, der beskæftigede Kronprinsen i Lybæk, var han tagen til Carlskrona, hvor Admiral Puke var stævnet ham til Møde. Efter med denne at have lagt sidste Haand paa, hvad der angik de svenske Flaaders Mobilisering og Anvendelse til de store maritime Opgaver, som Situationen stillede, havde han under store Æresbevisninger overalt begivet sig til Stockholm, hvor Byens Befolkning med ubeskrivelig Henrykkelse modtog den Helt, der havde ført det svenske Navn og svenske

Tropper med sig om paa Europas Valpladser og taget Del i Tidens mest afgørende Begivenheder.

Men oplivende var den Situation ingenlunde, som Kronprinsen forefandt efter sin Hjemkomst. Der skulde nu føres virkelig Krig, og der var næsten intet udrettet til dens Forberedelse. Vel meddelte Kronprinsen i et Statsraad den 13. Juni, at 45000 russiske Tropper under General Bennigsen vilde rykke ind i Holsten, for derfra senere at føres op til Norge, men den svenske Hær maatte dog udgøre Hovedhæren, og der maatte tilvejebringes alle de Midler, deriblandt ogsaa de finansielle, en slig Krig krævede.

Med dette Arbejde gik Kronprinsen straks efter sin Hjemkomst i Gang. Men det tog sin Tid og skulde heller ikke være færdigt før i Midten af Juli, da allertidligst de sidste af Hæren i Tyskland kunde være landsatte paa Sverigs Vestkyst.

Derved fik ogsaa den nyvalgte Konge i Norge Tid til at forberede sig paa Krigen. Og der foretoges ogsaa lidt i den Retning. Seyersted, der blev General og Generaladjutant, tillige Chef for Generalstaben, udarbejdede en Felttogsplan, der indstiftede en Almenvæbning over hele Landet o. s. v. Den norske Konges Hovedopmærksomhed var dog i denne Periode fæstet paa den politiske Situation og navnlig paa England, hvorhen han straks efter Tronbestigelsen sendte en ny Deputation, bestaaende af en Statsraad, nemlig Niels Hall, og to Medlemmer af den nu opløste Rigsforsamling, Christie og Konsul Rosenkilde.

Der var Anledning for Kong Christian Frederik til ikke at opgive Haabet om en Hjælp fra England, især naar han vilde indskrænke sin Bøn til en Anmodning om Mægling mellem Norge og Carl Johan; thi ingen

Sinde var Deltagelsen for Norge i større Vækst i det britiske Rige end nu. Og til London ventedes nu ikke blot alle Fyrsterne med deres Statsmænd fra Paris, til hvilke Carsten Anker havde Breve med sig, men ogsaa Lord Castlereagh, om hvis Sindelag mod Carl Johan og hans Prætensioner der var kommet Efterretninger, der fødte Forhaabninger. Det lod til, at der ingen engelsk Specialkommissær vilde komme til Kjøbenhavn.

Hvad der med Hensyn til denne Kommission foregik i den danske Hovedstad i Maj Maaned, var følgende.

Grev Orloff havde med en Strengthed og tillige med en Nærgaaenhed mod Kongen, som vakte Opsigt i alle europæiske Kabinetter, efter den 15. i Forening med Major Martens, som da var kommen, undersøgt, hvad der var foregaaet. Da endelig General Steigentesch den 21. havde sluttet sig til de andre, var Resultatet, de vare komne til, det, at Skylden for, at Kielerfreden ikke var bleven fuldbyrdet, i første Linie var Carl Johans egen, fordi Sverig ikke straks var optraadt saaledes, som Kielertraktaten bød det. Hvad Frederik VI's Forhold angik, da kunde det ikke lægges ham til Last, hvad han muligvis, saaledes som Tawast og den svenske Kronprins paastod, havde aftalt med Prinsen i Norge paa en Tid, da Krigen med Koalitionens Tropper ikke var begyndt, og Carl Johan ikke engang stod i Holsten. Efter Freden i Kiel havde Kongen udført alt, hvad han havde forpligtet sig til, og det eneste, der kunde lægges ham til Last, var Svaghed eller Magtløshed. Det var dog kun med Hensyn til Kongens Brøde eller Brødefrihed, at de vedkendte sig denne Opfattelse. Christian Frederiks

Sag turde hverken Kongen, hvis Fortrykthed i denne Tid syntes uden Grænser, eller Rosenkrantz forsvare, og derfor fik Tawast let Spil med at sætte Prinsens Opførsel i Norge i et saadant Lys, at de kunde finde den strenge Optræden mod ham, som deres Instruktioner foreskrev, forklaret. De ansaa det derfor som deres Opgave at lægge Kraft i Kongens Optræden baade lige over for Tronarvingen i Norge og lige over for Myndighederne i Danmark og Norge, der havde været hans Villie overhørig. De dikterede Rosenkrantz Befalinger og Svar, som Kongen med Tilside-sættelse af al kongelig Værdighed underskrev, uden at de derfor lystredes mere end Kongens andre Bud, der angik Norge. Og de besluttede, naar Kommissionen blev fuldtallig, at gaa med saadanne kongelige Befalinger til Prins Christian i Norge.

Saaledes stod Sagerne i Kjøbenhavn ved Maj Maa-neds Slutning, da Kommissærerne til Carl Johans Fortvivlelse havde maattet slaa sig til Ro hos den danske Regering, fordi der ikke havde vist sig nogen engelsk Befuldmægtiget. Senere erfarede de, at en engelsk Agent var sendt til Norge, medens der til Kjøbenhavn ikke vilde komme nogen anden Diplomat end den Mand, der var udnævnt til Gesandt der, nemlig Mr. Foster.

Vi maa nu begive os til England, hvor det skulde vise sig, om Carsten Anker kunde formaa Regeringen til at indslaa en mere forsonlig Politik mod Norge, end dens Forbindelser med Carl Johan hidtil havde tvunget Regeringen til at følge.

Carsten Anker var den 13. Marts kommen i Land i Leith i Skotland, hvor den norske Skonnert, han havde været om Bord paa, paa Grund af Storm havde set

sig nødt til at løbe ind. Han blev vel modtagen af Myndigheder og Befolkning; thi Stemningen i Skotland var paa Grund af Februarbevægelsen i Norge stærkt vakt for Norges Sag. Den norske Skonnert havde de engelske Krigsfanger om Bord, hvilke havde haft Ophold i Norge. Christian Frederik havde i Henhold til Kielerfreden ønsket disse afleverede i England mod til Gengæld at faa de norske Krigsfanger i England udvekslede, og Løjtn. Sneedorff, som fulgte Anker om Bord paa Skonnerten, fik ogsaa Held til at faa Fangerne modtagne af et engelsk Vagtskib. Carsten Anker fik ogsaa Lejlighed til at købe Korn for Norge straks de første Dage. Han erhvervede sig betydelige Partier, og der laa i Forvejen to udklarerede Skibe færdige til at afgaa til Norge med Korn.

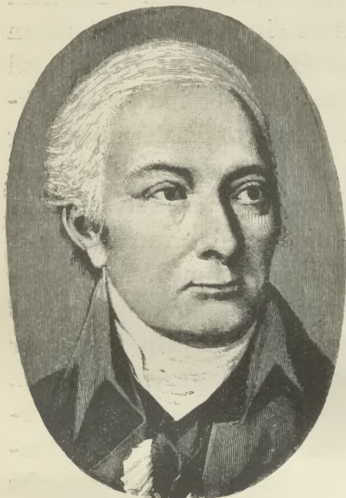
Men længe varede de gode Auspicier ikke for Ankers Mission. Der var alt af Regeringen i London paa Grund af Aftalen med Carl Johan i Kiel udstedt en Befaling til Myndighederne ved Kysten om, at intet Skib maatte ekspederes til Norge, og at de alt udklarerede skulde standses. Og værre blev det, da Aviserne i Skotland berettede, hvem det var, der var kommen til Leith. Den svenske Legation i London kom paa Benene. Rehausen gik til den i Castlereaghs Fraværelse fungerende Chef for Udenrigsministeriet Lord Liverpool og forlangte Carsten Ankers Tilbage-sending til Norge, samt den lovede Blokade gennemført.

Det lykkedes dog den norske Udsending at komme til London, hvor han Dagen efter Ankomsten den 21. Marts, aflagde Besøg i Udenrigsministeriet og overleverede Understatssekretæren, Hamilton, sin Fuldmagt og et Brev til den fraværende Udenrigsminister Castle-

reagh fra Christian Frederik; men han havde ikke opholdt sig mange Dage i London derefter, før han fik Blik for, hvor vanskelig, næsten haabløs den Situation var, han forefandt i Englands Hovedstad. England havde efter Kielerfreden sluttet sig nøje til Carl Johan og lovet at opfylde alle hans Ønsker med Hensyn til Norge, og Regeringen var ganske gaaet ind paa Stockholmerregeringens Maade at betragte Kielerfreden og Norges Stilling til den paa. Forgæves gjorde Carsten Anker opmærksom paa, at Norge var et selvstændigt Kongerige, der ikke kunde bindes ved, hvad Danmark og Sverig, uden at Norge engang var med, havde besluttet om det, og at Norge var fuldt berettiget til at bede England om dets Mægling og Hjælp lige over for de Fordringer, Carl Johan vilde gøre gældende. Man svarede, at Norge var en Besiddelse, et Underrige, der kunde afstaas som en Provins, og naar Danmark havde afstaaet det til Sverig, kunde Danmarks Tronarving ikke gøre sig til Herre over det. Det hjalp ikke, at Carsten Anker gjorde gældende, at Christian Frederik var lige saa meget norsk Prins som dansk, og at han havde samme Ret, som andre Nordmænd og Danske havde efter Traktaten, at kunne vælge, om han vilde være norsk eller dansk; man var hildet i den svenske Opfattelse af Norges statsretslige Stilling og lovede at gøre alt for at skaffe Norge de bedste Betingelser under Foreningen med Sverig, hvad England alt havde lovet i Traktaten i Stockholm. Men Betingelsen var, at Prins Christian rejste bort fra Landet.

Det samme Vilkaar meddelte Lord Liverpool Anker, da denne efter Tilsigelse havde sin Audiens hos ham. „Vil de Norske lade Prins Christian rejse til Danmark,“

lød Lordens Slutningsord, „saa ville vi i alt, hvad vi kan, hjælpe dem til gode Betingelser med Sverig; men beholder de den danske Prins hos sig og ved-

blive de at ville være uafhængige, da maa vi hjælpe Sverig til Erobringen af Norge¹⁾.“ Densamme Tanke mødte Carsten Anker ogsaa i en Sammenkomst, han havde hos den preussiske Gesandt med Rehausen og en anden svensk Mand, en Hr. de la Gardie. Kun vilde disse, at Anker skulde henvende sig til Carl Johan i Steden for til nogen anden. Han vilde forbavses over de Vilkaar, den svenske Kronprins vilde

byde, naar blot Christian Frederik var ude af Spillet.

Den første Maaned efter Ankers Ankomst til London var kun lidet tilfredsstillende. Han mødte vel en hjertelig Modtagelse hos alle sine tidligere engelske Venner, helt op til Kongehuset, men Udenrigsministeriets Embedsmænd og Svenskerne forfulgte ham, og til sidst hændtes der ham virkelig, hvad der var meldt Christian Frederik i Norge af Essen, at han blev arresteret for Gæld. Sammenhængen dermed var den, at

¹⁾ Alt, hvad der angaar Carsten Ankers Mission i England, kan læses udførligt i C. I. Anker: „Christian Frederiks og Carsten Ankers Brevveksling 1814.“

han som Chef for det asiatiske Kompagni før Aaret 1807 var kommen i Gæld til engelske Huse. Men de Penge, han skyldte, var han bleven nødt til at indbetale i den kongelige Kasse i Kjøbenhavn, fordi Kong Frederik, som vi erindre, ved Krigserklæringen 1807, havde forbudt sine Undersaatter at betale deres Gæld til Englændere, men i Stedet for befalet dem at indbetale den i den kgl. Kasse. Hans Arrestation varede imidlertid ikke længe. Han stillede Kautions for sin Tilstedeværelse i London, og Sagen blev ham maaske derved endog til nogen Fordel. Thi Carsten Anker var nu ved sin Ære forpligtet til at blive i London, hvis han ikke vilde svingte sine Kautionsister, og den engelske Regering, som lige fra hans Ankomst havde bedet ham om at rejse bort saa snart som muligt, maatte nu, hvis den vilde være ham kvit, gribe til strengere Midler end blot mundtlige Raad og Opfordringer. Men derved var Regeringen dog betænkelig.

Nu i Slutningen af April steg nemlig Stemningen i England for Norge meget betydelig, eftersom Regeringen da havde besluttet Norges Blokering og Kundgørelse derom var offentliggjort. Utilfredsheden dermed var saa almindelig, at Oppositionen i Parlamentet endog ansaa Tiden bekvem for et Stormløb mod Ministeriet paa Grund af dets Politik paa Norge. Carsten Anker kom derved i Forbindelse med Oppositionens Koryfæer, ikke blot dem i Parlamentet, men de langt flere, som fandtes uden for Parlamentet i alle højere Samfundsklasser op til Hertugen af Gloucester og Prinsregentens Brødre. Det parlamentariske Felttog, som fandt Sted i Maj Maaned, dannede en ypperlig Piedestal for Carsten Ankers Stilling og Opgave i England.

Hovedslaget stod i Parlamentet i Dagene den 10. og 12. Maj, da der baade i Overhuset og i Underhuset foresloges Adresser til Prinsregenten, sigtende til at befri Norge for den Blokade, der vilde stille Riget Valget mellem Hungersnød eller Underkastelse under en fremmed, fjendtlig Magt, og til i Stedet for at beskytte det norske Folk, der kæmpede for den nationale Uafhængigheds hellige Ret, mod de Fjendtligheder, der truede det.

I Overhuset var det den bekendte Lord Grey, der lagde for. Han genkaldte i Husets Erindring den beskæmmende Traktat af 3. Marts 1813, der ofte i Parlamentet var betegnet som en Plet paa Englands Nationalkarakter. Men hvad Regeringen nu havde for, var en ny umedholdelig Gerning, der ikke kunde skydes ind under denne af Parlamentet dog anerkendte Traktat, men dannede en Ting for sig selv, en ny Regeringshandling værdig til Kritik. Thi hin saa uforsvarlige Traktat var fuldbyrdet. Den var opfyldt ved Freden i Kiel. Norge var blevet afstaaet til Sverig, og Danmark havde sluttet sig til Koalitionen. Dermed var Englands Forpligtelse efter hin skammelige Traktat opfyldt. Thi denne bestemte udtrykkelig, at naar Norge var afstaaet, og Danmark havde sluttet sig til Koalitionen, maatte Norges Forening med Sverig ikke tilvejebringes ved Vaaben. Ved sin nye Forbindelse med Sverig krænkede Regeringen saaledes paa den eftertrykkeligste Maade den Bestemmelse, den selv havde indsat i hin Traktat. Og dette var en Uretfærdighed. Thi Norge var ikke en Provins, der lod sig afstaa paa de Vilkaar, andre bestemte. Det havde altid været en egen Stat, hvis Stilling til Danmark havde været den samme som Irlands til Stor-

britannien inden Unionen. I et flere Timers fængslende Foredrag udviklede Lorden disse Tanker videre og kom særligt ind paa en udtømmende Skildring af Norges statsretlige Stilling i Norden, som Lorden meddelte, at han havde faaet oplyst af den Afsending fra Norge, som nu opholdt sig i London, og nu vilde bringe til almindelig Kundskab.

Mange fremragende Statsmænd talte i Lord Greys Aand, i Overhuset Lord Grenville, i Underhuset, hvor Mr. C. W. Wynn stillede Forslaget, Sir James Machintosh, Lord John Russel og andre. Paa Regeringens Vegne talte i Overhuset særlig Lord Liverpool og i Underhuset Canning. De holdt den svenske Opfattelse af Norges Stilling frem som den, der hidtil havde været den almindelige i Europa, benægtede ikke Muligheden af, at den ikke i alle Retninger var den rette, men hævdede, at Norge ikke kunde være afstaaet til Sverig eller Sverigs Konge, naar Danmarks Tronarving stod i Spidsen for den norske Uafhængighedskrig.

Selvfølgelig kunde den kompakte Majoritet, som havde været det Castlereaghske Ministeriums Vagt i Parlamentet, ikke svigte det i dette Øjeblik, da Ministeriet havde besejret den Napoleonske Vælde og stod som den sejrende Magt i Europa, ifærd med at sikre sig den største og afgørende Indflydelse paa Fremtiden gennem det Stormagtsherredømme, Castlereagh havde foreslaaet. Ministeriet vandt en overvældende Sejr over Parlamentsoppositionen, i Overhuset med 115 Stemmer mod 34, i Underhuset med 229 Stemmer mod 79, men Afstemningen gjaldt blot Ministeriets europæiske Stilling, ikke Norge, hvis Sag alle gerne vilde antage sig, naar det kunde ske uden at berøve Ministeriet den Støtte fra Parlamentets Side, der var en

Betingelse for, at det paa dette kostbare Tidspunkt kunde fortsætte sin europæiske Politik i det store.

Carsten Anker blev fra nu af en fremskudt Mand i England. En bedre Anmeldelse som Norges Repræsentant end den, Lord Grey havde ydet i Overhuset, kunde han under de nærværende Omstændigheder vanskelig faa. Alle Partier viste ham Agtelse og Sympati og, hvormeget Regeringen end tjenstligt nødtes til at overse ham, vandt han dog ved sin kloge og hensynsfulde Optræden en Stilling som Norges Repræsentant, der ikke i Anseelse eller Indflydelse kom til at staa tilbage for den, de andre fremmede Gesandter, blandt hvilke han færdedes, nød. Han blev nyttig for dem, der havde Interesser i Norge at varetage og derfor søgte ham, og han fik Lykke til at sende Norge baade Korn, Soldaterklæde og andet, som det havde købt i England, men ikke ad almindelig Vej kunde faa hjem. Han satte sig i Forbindelse med Christian Frederiks Agenter i andre Lande, og de fleste af dem, vi have nævnt, Konow og Hardenberg-Reventlow, kom til ham i London.

Hans vigtigste Gerning var dog at virke for den Sag, der var hans Missions Hovedopgave. For den kunde han ikke komme til at optræde paa den officielle Maade, hans Herre havde forudsat, men han savnede ikke opmuntrende Varsler om en mulig Forandring af Regeringens Holdning. Thi Sympatien for Norge steg daglig under hans Ophold i England, og den tiltvang sig især Opmærksomhed paa den Tid i Juni Maaned, da Fyrsterne fra Paris, Czaren og Kongen af Preussen, deres Statsmænd og Metternich samt hele den Sværm af Generaler og officielle eller ikke officielle Politikere, som følge i Kongressers Kølvand,

begyndte at indfinde sig i London. Da kom i Virkeligheden Norges Sag til at staa paa Dagsordenen, som en af de udenlandske Stormænd udtrykte sig.

Det var dog ikke Carl Johans Agitation, der bevirkede dette. Det var Begivenhederne i Norge, den frygtløse Tilendebriugelse af Selvstændighedsværket og til sidst Kongevalget, som paa den Tid gjorde Opsigt i hele Europa og i London som i alle Koalitionens politiske Kredse og Militærstabe gav Sagen om Norge ny Aktualitet. Men med det samme fik denne Sag et nyt Sving. Der var faa af Koalitionens Statsmænd eller Generaler, der brød sig om Lord Greys Udviklinger af Norges statsretslige Stilling. Det var dem ligegyldigt, om Christian Frederik havde Ret til at stille sig i Spidsen for Nordmændene, men man spurgte blot: Hvem er han? Er han en Kriger, der kan tage det op med Carl Johan? Har han Norge med sig? Og mellem sig mente disse næsten uden Undtagelse mod Carl Johan ildestemte Mænd, at hvis Prinsen var en Mand, der kunde vinde blot en Sejr, da vilde Bernadottes Saga være ude; thi der var ingen af Europas Magter, ikke engang Czaren, som paa denne Tid, da Europas Fred højtideligt var deklareret, for Alvor med Magt vilde indsætte denne Napoleonske Eventyrer i et langt borte liggende Land, om hvis Stemning han havde givet alle Magter fejlagtige Forklaringer.

Carsten Anker var en søgt Mand i London paa denne Tid. Tillige en meget beskæftiget. De Breve, han hjemme fra havde med sig til Fyrsterne og deres Ministre, fik han afleveret, dog ikke personligt til Fyrsterne, der ikke vilde modtage ham, men til Ministrene, der bevilgede ham Audienser og opmærksomt lyttede efter, hvad han svarede paa deres Spørgsmaal

om Prins Christian og Norges Modstandsevne og nationale Aand. Carsten Anker talte med smittende Begejstring for sit Land og sin Prins (han vidste endnu ikke bestemt, om han var bleven Konge, som Rygtet meldte), men bønfuldt dog i Breve til Norge sin Herre om endelig at vise den Udholdenhed i Kampen, som man ventede af ham, og som saa ogsaa vilde bære Frugt.

Disse Breve naaede dog ikke hjem til Norge paa en Tid, hvor de kunde stifte nogen Nytte. I det hele ere vi komne frem til et Tidspunkt, hvis Begivenheder ikke fik megen Betydning for Tildragelserne i Norge. Vi skulde derfor forlade London her, hvis der ikke forefaldt en enkelt Ting, som maa berettes, fordi den danner Afslutningen af Bourkes Virksomhed for Kielertraktatens Fuldbyrdelse, nemlig Freden mellem Danmark og Preussen. Hovedmanden, som Bourke efter sin Ankomst til London benyttede til Opnaaelsen af denne Fred, var Kammerherre Hardenberg-Reventlow, der gik Carsten Anker til Haande og skaffede den norske Afsending Forbindelse og Samtale med Kammerherrens Fader, den preussiske Statskansler Hardenberg, der paa denne Tid blev eller var bleven Fyrste. Bourke havde, som vi vide, i Paris inden Opruddet derfra atter tilbudt denne preussiske Minister den nævnte Fred, som Preussen hidtil ikke havde villet indlade sig paa, og det var rimeligvis ved Hardenberg-Reventlows Mellekomst — da denne paa den Tid var i Paris sammen med Faderen — kommet til en foreløbig Overenskomst. Da Frederik VI, efter at have aflagt Titlen Fyrste til Rügen o. s. v., derefter havde erklæret sig villig til, naar han fik Rügen og Stralsund, at afstaa dem til Preussen mod en Erstatning i

Territorium og Penge, hvad ogsaa den preussiske Kommissær Martens, som berettet, havde haft det Hverv at bevæge ham til, bragte Bourke efter Ankomsten til London Traktaten i saadan Stand, at den kunde underskrives, hvilket dog ikke skete i London. Alt, hvad der foretoges i Anledning af Traktaten, skete i dyb Hemmelighed, blandt andet vel fordi Rusland i en Tillægsartikel til Traktaten i Hannover havde garanteret Danmark Besiddelsen af Svensk Pommern, og hverken Danmark eller Preussen for Øjeblikket ønskede at blande Rusland ind i denne Sag. Traktaten blev først undertegnet i Berlin i August og det af Fader og Søn, idet Faderen, den preussiske Fyrste og Statskansler, underskrev paa Kongen af Preussens og Sønnen, Grev Hardenberg-Reventlow (for hvem Grevs-kabet Hardenberg-Reventlow blev erigeret i 1815) paa Kongen af Danmarks Vegne.

Vi begive os nu til Norge og kunne gøre det i Selskab med en engelsk Udsending, der fra Lord Castle-reagh havde en Opgave, der, som Forholdene havde udviklet sig, kom til at bestaa i Undersøgelsen af netop de samme Spørgsmaal, som de fremmede Statsmænd og Generaler opkastede i London: Hvad Prins Christian Frederik var for en Mand, om han havde Norge med sig o. s. v.

Lord Castlereagh, som var kommen hjem til London, uden at Carsten Anker havde faaet Lov til at gøre ham sin Opvartning, havde alt i Paris, som vi vide, stillet sig noget ligegyldig og uinteresseret til Sagen om den europæiske Intervention i Norge, hvilken han dog havde lovet at slutte sig til. Lorden var dog i Virkeligheden ikke ligegyldig. Han vilde blot ikke nøjes med i en Sag, der omfattedes af det engelske

Folk med saa megen Interesse, at gaa i Spænd med de andre europæiske Kabinetter under Carl Johans Pisk. Han vilde sende en Agent til Norge til selve Rigsforsamlingen, der jo den Gang var den højeste Myndighed i Riget. Forholdt det sig, som den svenske Kronprins sagde, at alt, hvad der skete i Norge, var en Farce, sat i Scene af en dansk, ærgerrig Prins, der forholdt Rigsforsamlingen al Kundskab om, hvad der var sket i Europa, og var det Tilfældet, som Kronprinsen paastod, at Nordmændene i Virkeligheden ikke ønskede noget hellere end at komme under Sverig, saa maatte et autoriseret engelsk Sendebud jo i en Haandevending kunne skaffe alle Vanskeligheder af Vejen. Han maatte kunne oplyse Rigsforsamlingen og den norske Nation om, hvad der var foregaaet, og om, hvad den engelske Regering havde lovet at gøre og vilde gøre for det norske Folks Frihed og Lykke, hvis det underordnede sig de uundgaaelige Traktater. Vare Forholdene anderledes, saa var Norge, naar Gesandten skaffede sig Adgang til Landet, dog det Sted, hvor han bedst kunde faa Underretning om, hvad der virkelig var foregaaet, en Kundskab, som Lorden længtes efter, fordi den kunde være til Nytte for den engelske Gesandt i Kjøbenhavn, hvem han vilde overdrage Hvervet at slutte sig til de europæiske Kommissærer der, og for Regeringen i London, der for sin norske Politik blev gaaet saa stærkt paa Klingen saavel af Parlamentet som af det engelske Folk i det hele.

Saaledes skete det, at Englands vigtigste Sendelse blev den til Norge, der overdroges Lord Castlereaghs Privatsekretær Morrier, en Mand, der før havde været i diplomatiske Ærinder. I den europæiske Special-

kommission skulde den engelske Gesandt i Kjøbenhavn, som sagt, indtræde; men denne var først nu udnævnt. Det var Mr. Foster, der dog fik Befaling til ikke at aflevere sine Kreditiver som Gesandt, før det var tilstrækkelig oplyst, at Kongen afgjort havde brudt med Prins Christian Frederik og underordnet sig de europæiske Magters Forlangender. Indtil dette var godtgjort, skulde han slutte sig til de andre Magters Kommissærer i Henhold til Instrukser, der vare saa temmelig overensstemmende med dem, de andre Kommissærer havde faaet fra deres Regeringer, kun lidt strengere.

De to nævnte engelske Sendebud rejste i Midten af Maj samlede fra London, men skiltes undervejs. Morrier gik i Slutningen af Maanedes i Land i det sydlige Norge, medens Foster paa en til den engelske Blokadestyrke hørende Fregat rejste til Kjøbenhavn, hvor han først kom den 12. Juni, en Maaned efter at den første, Grev Orloff, havde indfundet sig.

Ubekendt med Forholdene i Norge (saaledes med Rigsforsamlingens Slutning) og sandsynligvis frygtende Modstand fra den effektive Magts Side skal Morrier have begyndt sin Optræden i Norge med at opslaa engelske Plakater om sin Mission til den norske Rigsforsamling. Men han erfarede hurtigt, at der ikke længere eksisterede nogen saadan, men derimod en norsk Konge. Og da han saa at sige straks kom i dennes Vold, idet han, saa snart han i Christiansand havde givet sig til Kende som engelsk Afsending, blev opvartet af Myndighederne og tilbuds Befordring til Christiania, mente han nok at kunne modtage dette Tilbud, naar han blot paa Forhaand gjorde opmærksom paa, at hans Mission ikke gjaldt Kongen, hvem

han ifølge sine Instruktioner ikke engang turde erkende som saadan. Kommandanten i Christiansand tog sig med tjenstlig Omhu af den velkomne Gæst, købte paa Statens Vegne en Karet til ham, gav ham en Marineofficer til Kavalier paa Rejsen og sendte pr. Ekspres Melding til Regeringen i Hovedstaden om det Besøg, der forestod.

Det var 14 Dage efter Kongevalget, den 4. Juni, at Kongen, der opholdt sig paa Ladegaardsøen, hvor han havde sit Landsted, modtog denne uventede, men oplivende Melding. Han lod sin Marineadjutant, Holstein, der var bleven Kammerherre og stod i Begreb med at tiltræde en Missionsrejse til Sverig, først rejse den engelske Gesandt i Møde for at komplimentere ham paa Kongens Vegne, og befalede Haxthausen, der var bleven hans Hofmarechal (i Forbindelse med andre Embeder), at modtage ham i Christiania og huse ham i sit Hjem.

Dagen efter kom den engelske Gæst til Christiania, hvor han straks, for at gøre Situationen klar, meddelte Haxthausen det samme, han den følgende Dag, da han havde Audiens hos Kongen paa Ladegaardsøen, fremførte for denne, at hans Hverv var det for ham ubehagelige, men ufravigelige, at forkynde for Rigsdagen eller Landets Repræsentation, at England ikke kunde yde Norge nogen Hjælp, før det havde erkendt Sverigs Suverænitet. Men da denne Meddelelse var gjort, og Haxthausen til Morriers Bemærkning om, at han ikke turde tiltale Christian Frederik som Konge, havde svaret, at dette vilde denne sikkert godt forstaa, og, om det skulde være, selv give Morrier Tilladelse til at undlade, blev Samtalen fri og tillige saa opmuntrende for Haxthausen, at han kunde melde

sin Herre, at Morrier var en Mand, man turde sætte Forhaabninger til. Han nærede en levende Uvillie mod Bernadotte, hvem han aldrig nævnte uden med hans franske Navn, og han talte om alle udenrigske og andre Forhold med en Uforbeholdenhed, der maaske nok var beregnet paa ogsaa at fremkalde LigeFremhed hos dem, han talte med, men som gjorde et godt Indtryk, da alle de Anskuelser, han fremsatte, faldt sammen med de i Norge almindelige.

Under Audiensen hos Kongen, der fandt Sted den følgende Dag paa Ladegaardsøen, samt under Taflet senere, blev Samtalen lige saa aaben og uforbeholden, som den havde været mellem Morrier og Hofmarechallen. Der opstod slet ikke nogen Uenighed. Kongen fremholdt for Morrier stedse det nordiske Syn paa alle Forhold, der havde ført ham til den Plads, han nu indtog, og de Pligter, dette gav ham til at værgе Norge mod at komme ind under fremmed Dominium med Fortabelse af sin Ret til selvstændig suveræn Stats-tilværelse. Kongen havde intet mod Norges Forening med Sverig. Tværtimod: „Den største Lykke for de to Nationer,“ sagde han, „vilde en nøje Alliance, garanteret af Stormagterne, være. Kunde man ikke tænke sig en føderativ Forening mellem Sverig og Norge? Lad Kongen af Sverig kalde sig Konge af Norge, og lad os bringe ham vor Hyldest for hans Højmodighed, men lad Norge være en uafhængig Stat ved Siden af Sverig. Eller om det endelig skal være, saa lad os træffe en Familieaftale om, at naar den ene af de regerende Familier i Sverig eller Norge uddør, den anden da skal bestige Tronen¹⁾.“ Morrier indvendte

¹⁾ Ahnfelt, Dagbog. 129—30.

ikke noget mod Prinsens nordiske Betragtninger, der stemte overens med dem, han selv og alle andre Engländere vilde slutte sig til, naar ikke de politiske Forhold nu havde sat Løfter til Carl Johan som en Hindring for deres Efterlevelse. Han blev tværtimod fangen af Kongens slebne Forhandlingskunst. Da han saaledes spurgte Kongen, om det ikke kunde være rigtigt at sammenkalde Rigsdagen igen og meddele den de allierede Magters Erklæringer, udtalte Prinsen sig, som om han ikke kunde ønske sig noget bedre, end at England vilde paatage sig Mæglingen og stille sine Forslag, som de andre Allierede havde gjort. Naar blot Forslagene ikke maatte være vanærende for den norske Nation og det ikke forlangtes, at man skulde opgive den Forfatning, Folkerepræsentanterne havde udarbejdet; thi der var ingen Tvivl om, at den norske Nation vilde ofre alt for den og forsvare den til det yderste, mente Kongen, saa vilde de møde en rolig Behandling, og det vilde være til Fordel ikke blot for England, men for Sverig selv at undgaa en blodig Krig mellem de skandinaviske Folk, en Krig, som kun vilde være til deres Svækkelse og Skade. Disse Kongens Bemærkninger og Tilbud lovede Morrier at optage i den Beretning, han om faa Dage vilde sende til Regeringen i London.

Forholdet mellem Kongen og Morrier blev i disse Dage helt venskabeligt, og Morrier lovede endog paa det samme Skib, med hvilket han vilde sende sin Depeche til London, at optage den norske Deputation, Christian Frederik havde udnævnt for at gaa til England. Imidlertid vare Forhandlingerne med Morrier ikke endte med de mundtlige, vi have omtalt. Der paafulgte skriftlige i diplomatisk Form, ved hvilke

Holtens udførte en Udenrigsministers Rolle. De angik Rigsforsamlingens Genindkaldelse, hvilken Morrier vilde have mere bestemt Løfte om end hidtil. Men hertil var Christian Frederik ogsaa villig, især da han ellers maaske maatte slippe den Forbindelse, han gennem Morrier havde med den londonske Regering. Naar England skaffede Norge den Tid, der behøvedes til at lave Valglistes, til at foretage Valg og til Sammenkaldelse af Forsamlingen, vilde Norge maaske kunne faa Rolige til Wienerkongressens Begyndelse. Kongen sammenkaldte derfor den 8. Juni et ekstraordinært Statsraadmøde paa Ladegaardsøen og lovede efter Raadførelse med det at ville gøre de første Skridt til Valg af et Storting, naar England vilde bevirke en 3 à 4 Maaneders Vaabenstilstand for Norge med Neutralitet og fri Handel med Omverdenen. Men da dette ikke tilfredsstillede Morrier, lovede Kongen den følgende Dag efter ny Konference med Statsraadet at befale Forberedelserne til Indkaldelse af et Storting foretagne straks i Tillid til, at England, naar det fremtraadte som Mægler, vilde forhindre Fjendtligheder fra Sverigs Side og skaffe Norge fri Handel m. m.

Denne Indrømmelse, som Morrier meldte den engelske Regering i sin første Depeche, var den eneste, han havde opnaaet, men som han fra nu af ventede Svar paa fra England.

I London gjorde Morriers Depeche intet godt Indtryk i de krigerske stemte Kredse, der bleve bekendte med den. I disse fik man Følelsen af, at Christian Frederik ikke var nogen krigersk Mand. Han havde mest talt om Undgaaelse af Krig og vilde have Englands Mellekomst for at undgaa Kampen med Carl Johan. I Sverig var det Morriers fortsatte Forbliven i Norge, der vakte Uro.

Den svenske Regering havde faaet Underretning fra Londonerregeringen om Morriers Mission og Hensigt, og man havde ventet hans Ankomst til Gøteborg, hvor man havde gjort alt for at oplyse ham om Norge og give ham Ledsagelse. I Stedet for erfarede man ikke blot, at han var gaaet i Land i Norge, men at hans første Skridt havde været at gøre den nye Konge sin Opvartning. Straks derefter havde Regeringen søgt Oplysninger hos den engelske Chargé d'affaires i Stockholm og bedet Essen om at skaffe saadanne gennem sine norske Kilder eller ved egne Bud, men alt for-gæves. Man stod i Kjøbenhavn lige saa uforstaaende over for Gaaden. Her havde man faaet Melding om Fosters forestaaende Komme, men imedens denne der udeblev, hørte Kommissærerne, at en anden engelsk Udsending var i fuld Færd med at forhandle i Christiania.

Morrier vedblev efter Bortsendelsen af sin Depeche til London at staa i venskabeligt Forhold til Regeringen og Christian Frederik, for hvem han bevarede megen Tilbøjelighed, fordi han efter hans Mening, trods en vis Frygtsomhed, han troede at have bemærket hos ham, dog ragede højt op over sine Omgivelser, indbefattet dem i Regeringen. Han benyttede den Tid, der forløb, inden han kunde vente Svar paa sin Depeche, til at foretage Rejser i Landet for at lære Personer, Samfundstilstande og Stemninger at kende. Og dette opnaaede han ogsaa. Han besøgte baade Wedel hos Kammerherre Anker paa Bogstad og Statsraad Anker Tank paa Rød ved Frederikshald, og han gjorde, ledsaget af norsk Professor Dr. Müller, der havde boet i London og var vel kendt med engelsk Sprog og Aand, en Tur til Moss og Frederiksstad og

derfra til den gamle Krigsegns mest bekendte Steder og Personer.

Der foregik ikke saa lidt i Norge paa denne Tid. Almenvæbningen, der var indstiftet den 4. Juni og skulde bestaa af alle de vaabenføre i Norge, der ikke paa anden Maade vare indordnede under Militærmagten, og som med egne Vaaben og den grønne og graa Nationalkokarde som Vaabenmærke skulde organiseres militært, satte Røre i Befolkningen rundt om i Landet. Der anlagdes ogsaa Magasiner baade Vest og Nord for Christiania for det Tilfælde, at Krigen skulde begynde Vest for Fjorden eller strække sig op til Ringelrige. Fæstningerne mod Sverig sattes i Forsvarsstand med indkaldte Frifolk. Der foretoges ogsaa Armeringer paa forskellige Steder ved Glommen, saaledes ved Langenæs.

Kongen var i Midten af Juni ude i Østterrænet for at overskue Situationen, og han forklarede i Askim Præstegaard, der ligger ved Glommen, nær ved Langenæs og Spydeberg, men lidt Øst for Floden, Seyerstedts Operationsplan for General Staffeldt og Obersterne Hegermann og Stabell. Ifølge denne Plan, som Forfatteren dog ikke fik Lejlighed til selv at tyde, da han for Øjeblikket var i Trondhjem, skulde Hovedforsvaret mod Øst lægges langs Glommen, der flyder parallelt med Østgrænsen og med en Svingning mod Vest paa sit sidste Løb falder ud ved Frederiksstad i det Indrevand, der begrænses i Syd af Hvaløerne. Terrænet Øst for Glommen, der i det nordlige var omtrent en 4 Mil bredt, men sydligere lidt bredere, blev saaledes et Forterræn, prigsivet de Forpost- og Rekognosceringsfægtninger, der altid pleje at finde Sted mellem Hovedstillingerne paa begge Sider.

Den militære Tilstand var paa denne Tid ikke foruroligende for Norge. I Sverig var man endnu ikke paa det rene med Angrebet. Man havde hverken Penge eller Tropper eller noget paalideligt Skøn over, hvad man vilde faa af disse Dele. Derhos var det først nu, at Indekserceringen af Beværingen begyndte rundt om i Landet. Af Hæren i Tyskland var første Transport-Afdeling netop overført til Ystad, men der vilde gaa lang Tid, inden disse Tropper gennem Landet naaede Norges Grænse, og Kronprinsen tøvede med Flid med at samle Tropperne, før de alle vare tilstede i Sverig og færdige til at udføre den Opgave, der ventede dem.

Mere Opmærksomhed kunde den svenske Søstyrke fortjene, som var kommen til de norske Kyster i Anledning af den af Sverig erklærede Blokade. Thi med en tilstrækkelig Styrke maatte denne Flaade kunne tage Hvaløerne, hvorvel Øerne forsvarede af Kommandør Fasting med største Delen af den norske Kanonbaadsflotille, understøttet af Tropper i Land. Essen havde forklaret Carl Johan, at dette Angreb kunde foretages uden Hensyn til, om Hæren var samlet eller ej, og under et Møde, som den 21. Juni holdtes mellem Carl Johan og Essen, der begge begav sig til Ørebro for at tale sammen om de forestaaende Krigsbegivenheder, blev Kronprinsen saa indtagen i dette Forslag, at alle hans Tanker med Hensyn til Angrebet paa Norge fra den Tid næsten samlede sig om dette ene, hurtigst muligt at faa Hvaløerne i sin Magt og med dem Vandene Nord for, Kragerøen og den uforsvarlige Fæstning Frederiksstad.

Den svenske Flaade heroppe, som holdt til ved Strømstad, udgjorde paa denne Tid dog kun 2 à 3

Fregatter, et Par mindre Skibe og en mindre Del af Skærgaardsflotillen. Denne Styrke var for lille, og Hjælp fra den engelske Blokadestyrke kunde ikke erholdes. Den havde ikke Lov til at deltage i krigerske Foretagender, fordi det var aftalt mellem de Allierede, at ingen saadanne maatte foretages, før man af Kommissærernes Rapporter havde faaet Vished for, at der ikke ad fredelig Vej kunde opnaas noget. Den engelske Flaades Optræden ved Kysten af Norge var paavirket af disse Forhold. Skibene maatte kun blokere og afspærre, men Instrukserne derfor, hvilke vi dog ikke kende, vare vist vanskelige at tyde og forstodes i hvert Fald forskelligt af de forskellige Officerer, der skulde handle efter dem; thi det var jo ingen almindelig Kystblokade efter Folkerettens Regler, gældende ogsaa for andre Magter end England. Det var en Haandsrækning, England bød en venskabelig Magt lige over for en Nation, med hvilken England selv ikke var i Krig, men en Haandsrækning, som havde en højst tvivlsom Berettigelse under de Forhold, der forefandtes i Norge. En Blokade maa, for at være bindende for alle, være fuldstændig. Det kunde ikke være Englands Sag at skaffe Blokaden denne Karakter; det sendte nemlig kun et meget ringe Antal Skibe til Norge, det mindste, det kunde nøjes med, efter Aftalerne med Carl Johan. Sverig var den Magt, der skulde have gjort Blokaden fuldstændig, saa den med bindende Kraft kunde notificeres alle Magter, men det havde kun 2 à 3 Skibe deroppe, da hele den store Flaade, paa et Par Krydsere nær, var beskæftiget i Østersøen med Troppeoverførsel. Der var megen Kritik over denne Blokade baade om Bord paa den engelske

Flaade og i Admiralitetskredse i London, ja i Sverig selv, og det kan derfor ikke undre, da denne Blokade af andre Grunde mødte saa stærk en Misbilligelse baade i Parlamentet og i Pressen og af Befolkningen i England i det hele, at Marinemyndighederne i London ikke vare misfornøjede med, at der var nogle af Skibscheferne i Norge, der, naar norske Skibe nærmede sig den Kyst, de skulde spærre, meddelte dem, hvor de kunde komme af med deres Varer, fordi Kysten paa det Sted var ublokeret.

Morrier havde paa sin Rejse gennem Landet vundet Interesse og forøget Sympati for Nordmændene og deres Sag, og han fik Lejlighed til at lægge den for Dagen, da han var kommen til „Rød“. Thi her, lige ved Grænsen og i Besøg hos Tank, der lige fra Christian Augusts Dage havde været en af de norske Mænd, Svenskerne satte mest Lid til, kunde han ikke undgaa at komme i Berøring med Svenskerne. En Grev Spens, der var Løjtnant, kom til Svinesund paa den Tid, Feltmarechal Essen havde sin Sammenkomst med Kronprinsen i Ørebro, og angav sig som Bærer af et Brev fra den engelske Chargé d'affaires i Stockholm til Morrier. Han blev indladt i Norge og af en Officer ført til Rød, hvor han traf Morrier, ligesom han stod i Begreb med at vende tilbage til Christiania. Morrier havde nemlig faaet Brev fra Foster i Kjøbenhavn om, at den europæiske Kommission om nogle Dage kunde ventes til Norge, og han længtes derfor efter at komme tilbage til Christiania. Morrier havde derfor let ved at afslaa de Indbydelser, Greven havde til ham, om at komme til Sverig eller besøge Feltmarechallen eller i det hele gøre Rede for Forholdene

i Norge. Han meddelte vel, hvad der havde været hans Mission, og hvad der var hændet ham, men han forklarede, hvorledes hans officielle Mission var ophørt fra samme Øjeblik, han havde erfaret, at Rigsforsamlingen ikke længere eksisterede, og at de Forhandlinger, han derefter havde ført med Prins Christian om Rigsforsamlingens Genindkaldelse, kun vare Samtaler uden officiel Autorisation. Han udtalte sig under de forskellige Samtaler, han trods Rejseforberedelserne fik Lejlighed til at have med Greven, med megen Respekt om Nordmændene og Prins Christian, hvem han forsikrede Svenskerne ikke kendte. Han udtalte som sin Overbevisning, at Sverig ikke kunde faa Norge uden ved at bekriige det, men at det var til Skade for dem, at de for at vinde Landet havde grebet til saa uheldige Midler som at blokere Norge, lægge Beslag paa Kornskibe og true dem af Norges Beboere, der vare i Besiddelse af de Sedler, der vare det eneste Omsætningsmiddel i Landet, med Straf som Falskmøntnere.

Greven blev saaledes ikke opmuntret ved sine Samtaler med Morrier, og større Glæde fandt han heller ikke ved dem, han havde med Statsraaden. Man havde i Sverig ikke kunnet lide, at Tank havde ladet sig gøre til Medlem af Christian Frederiks Regering, og Tank, der paa Grund af sit Forhold til Svenskerne og sin Gaards Beliggenhed lige ved Grænsen ikke var ligegyldig for, hvorledes han bedømtes hinsides Grænsen, havde derfor efter Spens's Ankomst i et belejligt Øjeblik trukket Greven ud i Haven for at meddele ham, at han ikke længer var Statsraad. Han havde straks efter Kongevalget indgivet Ansøgning om Afsked som Statsraad. Den var vel ikke endnu

bleven ham tilstaaet; men han stod uden for Rege-
ringen og betragtede sig som en fri og uafhængig
Mand. Men i den følgende Samtale og senere talte
han med stor Anerkendelse baade om Konstitutionen,
som Norge havde givet sig, og om Prins Christian
(saaledes kaldte han Kongen endnu), som han beklage-
de at Svenskerne ikke kendte. Han sagde, ligesom
Morrier, at der for Svenskerne, hvis de vilde have
Norge, ikke fandtes andet Middel end at føre Krig,
og da Greven dertil mente, at Tank maatte kunne
hindre en saadan ved med Meningsfæller at indslaa
saadanne svenskvenlige Veje, som han havde været
med til at betræde under Christian August, svarede
han, at dette var ugørligt nu, da der eksisterede et
Nationalhad mod Sverig, som man ikke kendte den-
gang. Han vilde ikke være Førræder mod sit Fædre-
land, tilføjede han. Personlig var han en Tilhænger
af Norges Forening med Sverig, saa de kom til at
danne en føderativ Stat af to Nationer for deres For-
svars Skyld, og han ansaa Fordelene ved en saadan
Forening saa store, at han vilde ønske Carl Johan til
Konge, hvorledes han saa end var, selv om han skulde
være en Tyran. „Men dette er kun min personlige
Mening,“ fortsatte han, „min Nation har udtalt det
modsatte paa Rigsforsamlingen, og Individet maa
underordne sig Nationens Beslutning. Hver ærlig
Mand maa erkende denne Lov.“ Greven søgte nu at
lede Tank ind paa det Spørgsmaal, om slige hæderlige
Principper ikke kunde eller burde forandres, naar
Stemningerne forandrede sig, naar Carl Johan f. Eks.
havde erobret den halve Del af Norge; men Tank
undgik dette ved at forsikre, at Norges Kamp vilde
blive som Spaniens.

Da Tank til sidst ved Afskeden bad Greven om at hilse Essen og sige ham, at han ikke ønskede at være miskendt af den svenske Feltmarechal, udbød Greven med spørgende Blikke: „Intet andet!“ Og Tank svarede: „Nej, intet andet; jeg frygter for, at der er Folk, som have talt ondt om mig for Hs. Ekscellence, men jeg vil nødigt være miskendt af en saa hæderlig Mand.“

Dette lille Interieur fra Rød er betegnende for Stemninger og Tilstande paa denne Tid.

Forholdet mellem Norge og Sverig var saa spændt, at Svenskerne ikke længer kunde regne med de Nordmænd, de før havde haft Tillid til. Det var en formelig Krigstilstand, der i saa Henseende var indtraadt mellem Rigerne. Al den Forbitrelse, der var opsamlet i Sverig over Begivenhederne i Norge, der i de gammel-svenske Provinser betragtedes som en Opstand mod Sverig, forvandlede sig efter Carl Johans Hjemkomst til vild Krigsjubel paa Grund af den Hævn, man nu følte sig forvisset om at kunne faa. Hvert Forhold til Norge brødes. Selv Wedel, som Autoriteterne i Sverig dog af og til kaldte paa, var gaaet ud af Sagaen, og det uagtet han var saa ærgerlig over den Sejr, Kongen havde vundet paa Ejdsvold, at han i lidenskabelig Ophidselse talte mere fjendtligt om Kongen end nogen Svensker.

Og under denne Situation stod Morrier paa norsk Side. Det var ikke blot paa Rød, men i Christiania, hvor han efter sin Hjemkomst atter tog Ophold hos Haxthausen, at han under sin Omgang med Kongen og Norges Mænd ikke lagde Skjul paa sin Sympati for Norges Sag, den han blot frygtede for ikke lod sig gennemføre.

Det var ikke et enestaaende Tilfælde, bevirket ved Morriers personlige Stemning. Det stod i nøjeste Forbindelse med en Strømkæntring i Forholdet til Carl Johan, som gav sig til Kende mange Steder, saaledes i Kjøbenhavn mellem Kommissærerne, og stammede fra London.

Under den norskvenlige Stemning, som arbejdede sig frem i England, upaatvivlelig ved Carsten Ankers Talent, ved de af ham inspirerede Taler i Parlamentet og ved hans fortrolige Omgang med engelske og europæiske Statsmænd, fik Nesselrode Held til med mere Virkning end tidligere at gøre sin Herre, Czaren, opmærksom paa, at det ikke var i Ruslands Interesse med Hensyn til Kielerfredens Gennemførelse at staa for strengt paa netop den Fortolkning af Traktaten, som Carl Johan havde gjort gældende i de Forslag, han havde stillet til dens Gennemførelse, og atter havde fortolket paa sin egen Maade. Resultatet af denne Samtale blev en intim Overenskomst eller Forstaaelse mellem den russiske og engelske Regering om, uden altfor stor Hensyntagen til de i Paris under svensk Indflydelse i Hast udfærdigede Instruktioner, at bevirke Nordens Pacifikation paa en Maade, der stemmede baade med en passende Fortolkning af Kielerfreden og med Englands Ønsker og Ruslands Interesser. Saavidt man kan danne sig en Mening om denne Forstaaelse mellem Rusland og England, som Nesselrode ønskede for fjernere og større Maals Skyld, bestod den nok med Hensyn til Norden deri, at Specialkommissionen mere skulde være en Mæglingskommission end en Eksekutionskommission. Og med Hensyn dertil kunde de to Magter let forenes; thi de vare de eneste, som i Paris havde taget en selvstændig

Stilling til Carl Johans Forslag, og de havde begge været stemte for Mægling.

Hvorom alting er, den hemmelige russisk-engelske Forstaaelse satte sig Spor i de nærmest følgende Begebenheder med Hensyn til Nordens Pacifikation. Den blev Anledningen til, at de Ord, som havde fortørnet Carl Johan i Lybæk eller straks efter Hjemkomsten til Sverig, Ordene om, at man ikke maatte gribe til krigerske Midler, før det havde vist sig, at man ikke kunde opnaa Nordens Pacifikation ved fredelige Midler — at disse Ord bleve hævede til almindeligt Princip for Koalitionens Magter, og at derfor de Løfter om Tropper til Norges Erobring paa de Steder, hvor deres Opfyldelse kunde udsættes, ikke bleve indfrieede paa denne Tid, da Forhandlingerne vare begyndte.

Denne Forstaaelse mellem England og Rusland, der endelig var Anledningen til den i flere Henseender forandrede Holdning af Specialkommissionen i Kjøbenhavn, der bemærkedes af mange, uden at man kendte Grunden, fik endelig den Vej, Kommissionen taktisk kunde gaa i Norge, bestemt ved, hvad Morrier alt havde naaet deroppe. Da Castlereagh modtog Morriers første Depeche i London, blev han glædeligt overrasket ved at se, at Christian Frederik havde ladet sig bevæge til at forberede Rigsdagens Genindkaldelse. Han fik deraf og ved, hvad han iøvrigt læste, Haab om uden Krig at kunne komme til en Løsning, der uden at krænke Kieltraktaten kunde tilfredsstillende baade Norges og Englands Ønsker. Han svarede vel Morrier, idet han takkede ham for, hvad han havde virket for Norges Anneksion til Sverig, at Prinsens Imødekommen var for vag og for beregnet til at kunne tilfredsstillende helt; men Stortingets Indkaldelse, som var under For-

beredelse i Norge, var dog en første Indrømmelse af Prinsekongen, en Indrømmelse, som Kommissærerne i Kjøbenhavn maatte kunne bygge videre paa. Morrier fik Befaling til at slutte sig til det engelske Medlem af Kommissionen, naar denne kom til Norge, og at forlade Landet med denne.

For Carl Johan, som vi forlod den 21. Juni, da han var sammen med Feltmarechal Essen i Ørebro, var alt, hvad han af sine talrige Spejdere og Tillidsmænd foruden af hans og Sverigs officielle Repræsentanter erfarede om Stemningen i London og mellem Kommissærerne i Kjøbenhavn, en Kilde til Uro, saa meget mere, som han endnu ingen Hær havde til sin Raadighed i Sverig. Dette bebrejdedes ham ikke blot af Kommissærerne i Kjøbenhavn, der hævdede, at Sverig ingen Sinde militært havde været paa Højde med de Forpligtelser, Traktaten i Kiel naturligt paalagde det, men Kronprinsens Fjender i England og i Tyskland gjorde offentlig et Nummer heraf. Der læstes i tyske Aviser og Tidsskrifter, at Kronprinsen stod magtesløs, uden Tropper, i den militære Situation i Norden. Den samme Bebrejdelse mødte ham ogsaa i Sverig, hvor Befolkningen var utaalmodig efter at se Kronprinsen optræde paa Krigsskuepladsen, og Stemningen var saa opskruet, at de fleste kun drømte om „Erobring, Krig, Heltebedrifter og Minder at overantvorde til Historien“¹⁾. Regeringen i Stockholm skød ogsaa Skylden paa Kronprinsen, til hvem den havde overladt den øverste militære Myndighed i Norge og tænkte saa smaat paa selv at tage Overledelsen af, hvad der skulde foretages mod Norge.

¹⁾ Svederus: „Sverigs Krig och Politik“ S. 536.

Kronprinsen var ude af Stand til hurtigt at faa nogen Hær sammen. Der manglede det Materiel og de Organisationer i Retning af Intendantur, Train, Sygepleje og Krigsdepoter af enhver Art, uden hvilke en Hær ikke kan trænge ind i fremmed Land. Derhos manglede han Penge. Selv om han turde gøre Regning paa at beholde Subsidierne fra England, gjaldt de kun de Tropper, der kom fra Tyskland (han fik i Virkeligheden Subsidier for 30,000 Mand i tre Maanedere), men der behøvedes en lige saa stor Sum til det Essenske Korps, der skulde staa de hjemvendte Tropper ved Siden, og til de andre alt nævnte Øjemed. Fra den Tid, de engelske Subsidier ophørte, maatte han have Penge fra Sverig til alle Krigsomkostningerne. Dertil maatte han forhindre, at Regeringen i Stockholm tog disse betydelige Udgifter af de 24 Millioner, der skulde udbetales som Erstatning for Guadeloupe; thi disse Millioner vilde han stikke i sin egen Lomme. Dem vilde han, som vi vide, have at Kongen skulde modtage paa Huset Bernadottes Vegne.

Paa Grund af de Bryderier, Kronprinsen var et Offer for, var det, at han i saa høj en Grad tiltaltes af det, Essen havde forklaret ham i Ørebro, at et Angreb paa Hvaløerne kunde udføres straks, før Hæren endnu var samlet, blot ved Hjælp af en Flaadestyrke og et lille Detachment Landgangstropper. Hvad vilde et uventet, overraskende Slag, og tilmed et Søslag med sine uudblivelige Trofæer, hvori blandt andet Erobringen af de Øer, hvortil Norges vigtigste Feltstilling støttede sig, ikke vække for en Opsigt ikke blot i Sverig, men i hele Europa? Og hvad vilde Selskabet i London, som ønskede en Sejr i Norge, sige til, at denne Sejr alt var vunden, men af Sverig, og det paa et saadant

Sted, at Norge alt maatte betragtes som liggende for Sverigs Fod.

Carl Johan gav sig derfor straks efter Sammenkomsten med Essen til at forberede denne Søbedrift. Admiral Puke, som den 17. Juni var bleven Øverstbefalende over Sverigs Flaader, blev Manden, der skulde sætte den i Værk. Han fik Befaling til at samle saa mange store Skibe som muligt oppe ved Norge og sejlede fra Carlskrona gennem Øresund til Strømstad medtagende undervejs saa mange Skærgaardsfartøjer, som han kunde. Paa samme Tid organiserede Essen den lille Tropestyrke, der skulde tage Hvaløerne i Besiddelse, naar den norske Styrke der var fangen eller fordreven.

Carl Johan lagde nu ogsaa Planen for Koncentrationen af Sverigs Tropper i det hele — de, som skulde indsamle Søslagets Frugter. Samlingspladsen blev Bohuslen fra Gøteborg af. Nordligst fik Essens Korps Ophold. Til det hørte to mindre Korps, som stod isolerede ved Norges østre Grænse, det ene under General Gahn i Wermeland, det andet under Oberst Esk i Jemteland.

Disse til Dels med Essen den 17. Juni undfangne Planer vare dog ikke komne videre end til netop at være bragte til de Personers og Myndigheders Kundskab, der skulde virke for deres Udførelse, da de europæiske Kommissærer fra Kjøbenhavn den 24. Juni kom til Gøteborg paa Vejen til Norge.

Foster havde efter sin Ankomst til Kjøbenhavn sluttet sig til de andre Kommissærer og havde med dem forfattet et strengt Brev fra Frederik VI til den danske Tronarving i Norge efter Tawasts Opskrift. I dette ved fejlagtige svenske Forudsætninger motive-

rede, helt igennem utilbørlige Brev¹⁾, som Kongen i sin ubeskrivelige Svaghed satte sit Navn under, opfordredes Prinsen til at aflægge den Titel og Magtfuldkommenhed, han havde anmasset sig, og inden 14 Dage at vende tilbage til Danmark efter at have afleveret de 4 Fæstninger Aggerhus, Frederiksstad, Frederikshald og Kongsvinger til de danske Kommissærer Bille og Lønborg, for at disse atter kunde aflevere dem til de svenske Kommissærer. Der blev ogsaa udfærdiget andre kongelige Breve, saaledes f. Eks. et til Fæstningskommandanterne i Norge. Men vi skulle ikke omtale disse, som Kommissæerne efter Tawasts Mening burde have med til Norge, da de ganske umuligt kunde faa nogen Virkning, hvad Kommissæerne selv begyndte at indse, inden de forlod Kjøbenhavn.

Paa Slutningen, da Kommissæerne betragtede deres Opgave i Kjøbenhavn som udført, var Omgangstonen højst venskabelig uden Mislyd. Kommissæerne deltog i et større Taffel hos Frederik VI sammen med de andre diplomatiske Personer i Hovedstaden. Kongen gjorde sig ved denne Lejlighed bemærket ved den Umage, han gjorde sig for at overbevise de Fremmede om den Længsel, han følte efter at se de af ham underskrevne Edikter satte i Kraft. Dronningen derimod beundredes for det elskværdige Skælmeri og Lune, med hvilket hun bad Kommissæerne om ikke at være for slemme mod Norge og hendes kære Ven deroppe.

Foster havde tilbudt at befordre Kommissionen til Norge paa sin Fregat. Men dette kunde Tawast ikke finde sig i. Der var gjort Anstalter for dens Mod-

¹⁾ C. I. Anker: Uddrag af diplomatiske Indberetninger 1814. Side 172 og flg.

tagelse og Behandling i Sverig. Platen skulde allerede i Helsingborg modtage Kommissærerne, vise dem Ramløsa og under høflig Omgang med dem sætte dem ind i den rette Opfattelse af de svævende Spørgsmaal. Han skulde dernæst i smaa Dagsrejser befordre dem videre til Gøteborg og derfra til Essens Hovedkvarter. Hensigten med den langsomme Rejse var at give Essen Tid til at samle Tropper; han skulde samle saa mange, han paa nogen Maade kunde faa fat i, og anbringe dem saaledes langs de Veje, Kommissærerne skulde passere, at disses Forestilling om svensk Troppe-mangel ved Grænsen mod Norge derved om muligt kunde paavirkes. Tawast gjorde derfor det yderste for at faa Kommissærerne til at lægge Rejsen til Norge over Sverig og opnaaede, at de gjorde det. Foster rejste paa sin Fregat til Gøteborg, hvorhen de andre kom fra Helsingborg af.

Nogen stor Nytte af de i Sverig trufne Anstalter opnaaedes dog ikke. Kommissærerne syntes ikke om det militære Komediespil, hvilket de gennemskuede; de afslog en Indbydelse, Essen gjorde dem, til at overvære en Revue, og da Essen fortalte dem, at et Angreb med det første vilde finde Sted paa Norge, modsatte de sig dette med en Alvor, som bragte Essen ud af Koncepterne. Der maatte ikke gribes til Fjendtligheder, før det havde vist sig, at der ikke ad fredelig Vej kunde opnaas Overenskomst. Essen turde naturligvis ikke love nogen Opsættelse af, hvad der var befalet og forberedt; han kunde kun love at underrette sin Herre om, hvad Kommissærerne havde meddelt ham i saa Henseende. Men dette paalagde Kommissærerne ham ogsaa at gøre alvorligt. Grev Orloff udtalte endog, at man kunde vente en enkelt Magts (Englands) Frafald fra den

europæiske Fællesaktion, hvis Sverig angreb Norge paa denne Tid.

Hvad Kommissærerne i andre Retninger sagde Essen om deres Opgave i Norge, tiltalte ham i højere Grad. De meldte ham, at de havde en strengt Brev fra Kongen at overlevere Prinsen, at han skulde forlade Norge, og at 4 Fæstninger straks skulde overlades til Sverig, og at de nok skulde undgaa at falde i Prinsens Garn, som det var hændt Morrier, men udføre deres Opgave med Kraft. Stemningen var derfor paa ingen Maade trykket, da Kommissærerne den 28. Juni forlod Wenersborg og med svensk Ledsagelse rejste til Svinesund, hvor norske Mænd modtog dem for at føre dem til Christiania.

Skønt Carl Johan, saa snart han fik Budskab om, hvad der var foregaaet med Kommissærerne i Wenersborg, straks bad Essen at standse enhver Begyndelse af Fjendtlighederne, og han med Essen og sine andre Tillidsmænd ved Gøtaelven, Platen, Rosen og ogsaa Adlersparre, begyndte at forberede sig paa Muligheden af, at en fredelig Udjævnelse af Striden kunde tilbyde sig, indstillede han dog ikke sine Rustninger. Tværtimod. Nu maatte der sættes forøget Fart i den størst mulige og hurtige Koncentration. Thi skulde nogle norske Fæstninger blive ham overladte, behøvede han mange Tropper, især hvis han tillige skulde faa Aggershus. Dette troede han dog ikke og ønskede ikke engang rigtigt, at Kommissærerne skulde forlange den, da han mente, dette muligvis var at hindre en fredelig Fremgangsmaade straks. Han maatte da i det mindste have haft en Stilling, som kunde have truet Nordmændene eller øvet et Tryk paa dem.

Under disse Forhold standsede Kronprinsen allermindst Forberedelserne til Søslaget, han havde været i Gang med, medens Kommissærerne havde været ved Gøtaelv, og som var et Foretagende for sig selv, der kunde være færdigt til Udførelse en 8 Dage senere og derfor da i hvert Fald maatte kunne genlyde over Verden samme Dag, Kommissærerne, 14 Dage efter deres Rejse til Norge, kom tilbage med Melding om uforrettet Sag. „Om Resultatet af vore Anstrengelser for Sverigs Hæder, Tryghed og politiske Eksistens skal blive lykkelig“, skrev han til Admiral Puke, „saa maa vi hurtigt udrette, hvad der skal gøres. Vi maa ikke vænne Nordmændene til Forestillingen om, at de kunne gøre Modstand; heller ikke Europa til Synet af en forlænget Strid mellem Retfærdighed og Loyalitet paa den ene Side og Rænkespil og Forvildelse paa den anden. En sejrrig Søfægtning vil — Tak være den Virkning, en saadan altid udøver — mægtigt bidrage til at forøge Hurtigheden af vor Fremgang i det hele. Jeg skal selv være i Spidsen; min Søn skal følge mig. Ogsaa Hans Majestæt agter at begive sig til Søkysten for at være Begivenhederne nærmere. De vakreste Minder ere knyttede til den Tid, da Hs. Majestæt kommanderede Flaaden. Vore Søfolk skulle nu faa Lejlighed til at vise den Energi og den Fædrelandskærlighed, som besjæler dem. En ærefuld Dag for det svenske Flag, og vor Sag skal triumfere, denne Sag, for hvilken vi alle ville sejre eller gaa under.“

I en særlig Apostil til dette Brev¹⁾ skrev Kronprinsen, at han var overtødet om, at Operationen maatte kunne lykkes, men han kunde godt forstaa, at Puke,

¹⁾ Bjørnin: Krigen i Norge 1814. S. 79.

som befandt sig paa Stedet, kunde være af en anden Mening. Det vovelige i Foretagendet burde imidlertid ikke forurolige ham. Kongen vilde ikke sørge over Tabet af en eller anden Fregat, blot Flaaden vandt en fuldstændig Sejr. „Der gives Øjeblikke, hvor en Nation maa vide at gøre Opofrelser. Et saadant er kommet for den svenske Nation.“

Henimod Midten af Juli, det Tidspunkt, da de sidste svenske Tropper fra Tyskland ventedes til Gøteborg, hvor Carl Johans Hovedkvarter til den Tid efter Bestemmelsen skulde opslaas, var imidlertid alt kommet i Orden til en Samling af Sverigs hele statslige Kraft i Bohus. Carl Johan havde da faaet Pengespørgsmaalet afgjort saaledes, at der tilvejebragtes Midler til at kunne føre Krigen for i en 5 à 6 Maaneder, og tillige havde Spørgsmaalet om Millionerne for Guadeloupe faaet en Gænge efter Kronprinsens Behag. Kronprinsen blev i Stand til at rejse til Wenersborg (paa Vejen til Gøteborg) den 12te og Kongen til at rejse til Uddevalla (paa Vejen til Strømstad) den 18. Men Kronprinsen havde maattet finde sig i, at Regeringen i Stockholm, der nu rejste med til Bohus, redigerede den Proklamation, der skulde træde i Steden for Krigserklæring, i en Aand og med et Indhold, der var ham imod. I Virkeligheden var denne Proklamation et mærkværdigt Aktstykke.

Man erindre Situationen! Den 8. Februar havde Sverig udstedt en Proklamation, hvorefter Essen med svenske Tropper vilde rykke ind i Norge, tage Landet i Besiddelse og efter Raadførelse med Rigets mest ansete Mænd lade udarbejde en Konstitution, der kunde forelægges Kongen af Sverig til Overvejelse. Dette var aldrig sket. Der var ikke engang gjort Tilløb

dertil. I Stedet for havde Norge, overladt til sig selv, givet sig en Forfatning, stillet sig i fredeligt, venskabeligt Forhold til alle Lande og til sidst valgt sin Konge.

I Virkeligheden var det kun dette Valg — eller rettere Christian Frederiks Modtagelse af det — der havde vakt Anstød i Europa, fordi det stred mod Kielerfreden. Forfatningen gjorde det ikke, og der var i alt Fald ikke protesteret mod den med nogen Ret. Den havde tværtimod vakt Tilslutning omkring i Europa. Ikke engang i Wetterstedts Verbalnote i Paris drejer Sagen sig om Forfatningen, mest eller ene kun om den valgte Konge. Man tør næsten sige, at Forfatningen i Norge i alt, hvad der angik indre Forhold, havde faaet europæisk Hævd. De europæiske Kommissærer vare komne til den Anskuelse, at skulde en Forening mellem Norge og Sverig nu tilvejebringes, maatte det ske med Bibehold af de to Rigers Forfatninger. Den engelske Regering havde tilkendegivet selv Carsten Anker, at naar blot Christian Frederik traadte bort, vilde den værgе Norges Frihed — ja Norge kunde blot sige, hvad det ønskede, England skulde hjælpe det til at opnaa det.

Skulde det nu være muligt for Sverig ved Vaaben at gennemføre Programmet fra Februar, at slaa en Streg over alt, hvad der i de sidste 5 Maaneder til Europas Glæde var tilført Historiens Annaler fra Norge?

Mændene ved Gøtaelven, som vare stødte til Side af Engestrøm straks efter Kielerfreden, men som alligevel vare de eneste, Carl Johan havde Tillid til med Hensyn til Sagen om Norge, mente, det ikke var klogt at slaa et saa stort Brød op under nærværende Omstæn-

digheder. De vare tilvisse i deres Hjerter helt enige med Mændene mere østpaa og i Stockholm om, at man ikke kunde lade Nordmændene beholde alt, hvad de havde tilstaaet sig selv i deres Forfatning, at det vilde være en alt andet end misundelsesværdig Gevinst, om Sverig skulde have afstaaet sine tyske Provinser og gjort store finansielle Ofre samt ført en kostbar Krig blot for at faa Lov til under en fælles Konge at være i Forbund med det kun halvt saa folkerige Kongerige Norge, der tilmed vilde faa en ved Traktater betrygget, i flere Henseender, saa at sige, privilegeret Stilling i Forholdet til Sverig. Men de mente, man maatte lempe sig lidt efter Omstændighederne, som de vare, for først at faa Magt i Norge, at man ikke burde erklære den norske Forfatning Krig, overhovedet slaa saa lidet paa Sværdet lige over for Norge som muligt, nu da en Krigsklæring ikke saa let som tidligere kunde tydes som rettet blot mod Norges Undertrykkere.

Men Krigspartiet i de gamle svenske Provinser og Regeringen i Stockholm vilde ikke høre noget om Hensyntagen til Norge. Nu var det endelig kommet til virkelige Krigsforberedelser. Nu vilde de have Krig for Alvor, have Norge erobret og behandlet efter Erobringens Ret. Carl Johan, som var bleven overrasket, men glad over den Modtagelse, han havde faaet ved sin Hjemkomst, en hel anden end den, hans hemmelige Spejdere i Sverig havde forberedt ham paa, ønskede ikke ved altfor store Udslettelser i det Proklamationsudkast, der blev vedtaget i det svenske Statsraad og senere underskrevet den 10. Juli, at forspilde den Yndest, han var kommen i Besiddelse af. Han søgte at rette lidt hist og her, men til sidst maatte

han opgive det. Der blev blot af Brinkmann, der var i Begreb med at overtage en Del af Forretningerne i Udenrigsministeriet, fordi Engestrøm ogsaa rejste til Vestkysten, tilsat noget om, at Kronprinsen havde Bemyndigelse til at udstede Befalinger i Kongens Navn. Der forfattedes da paa Vestkysten en Kundgørelse, beregnet paa Norge og den Del af Sverig, hvor Gøtamændene herskede, medens Stockholmregeringens, der først udsendtes senere, fik et andet Publikum til Maal.

I denne Proklamation af 10. Juli meddeler Kong Carl XIII, der angiver sig som Sverigs og Norges Konge, at hans Søn, Carl Johan, Sverigs Kronprins, nu har Befaling til i Spidsen for Kongens Krigsmagt til Lands og til Vands at tage det norske Rige i Besiddelse i Kongens Navn og dernæst med kongelig Myndighed at sammenkalde Stænder af det norske Folk, hvilke dernæst, naar de ere blevne behørigt befuldmægtigede ved deres Medborgeres fri Valg, skulde have fuldkommen Ret til sig imellem at forhandle om en til Landets Lykke sigtende Forfatning og at indsende den til kgl. Prøvelse.

Det var Programmet fra Februar, der nu skulde udføres uden Hensyn til, hvad der var sket senere i Norge. Det kan ses af Proklamationens Slutning, der lyder saaledes:

Thi erklære vi herved den af Prins Christian sammenkaldte Rigsforsamling for lovstridende og fornærmelig ikke mindre for vor, end for alle andre lovlige Regeringer og for selve det norske Folks ubestridelige Rettigheder. Vi erklære yderligere alle Beslutninger, som ere udgaaede under denne Forsamlings eller nogen af dens Myndigheders Navn for ugyldige, uden Kraft eller Forpligtelse, samt forbyde udtrykkelig vore

norske Undersaatter paa nogen Maade at være dem hørige og lydige. Vi byde og befale derhos, at alle Fremmede, som for Øjeblikket opholde sig i Norge, uopholdelig skulle begive sig ud af Riget eller ogsaa for vore Embedsmænd sværge en behørig Troskabs- og Hyldingsed, naar de vil undgaa at anses for og straffes som Oprørsstiftere eller Spioner. —

Denne Proklamation blev uddelt til alle Myndigheder i Stockholm og i de gammelsvenske Provinser og spredtes ned i alle Samfundslag. Til Hovedkvarteret i Wenersborg kom den ogsaa, men her var det dog ikke den, men den anden nævnte, af Kronprinsen underskrevne Kundgørelse, der blev uddelt i Egnen om Norge, en ypperlig formet, norskvenlig Kundgørelse, der ikke indeholdt et Ord om Ejdsvoldsforfatningens Annulering, ja ikke engang nævnede Ordet Krig, kun opfordrede Nordmændene til at slutte Venskab og Broderskab med Svenskerne, der kom for at forene sig med dem¹).

Fra Wenersborg, hvor Kronprinsen den 17. Juli havde undertegnet den nævnte Kundgørelse og hørt Nyt fra Norge og fra Kommissærerne, der vare paa Vej ned til ham, begav han sig til Gøteborg, hvor han Dagen efter etablerede det første Hovedkvarter for den nu paa Vestkysten fuldt forsamlede svenske Hær. De sidste Tropper fra Tyskland vare nemlig udskibede ved Risø den 16. og 17. Juli og indkvarterede lige Nord for Gøteborg paa Hisingen og Egnen Øst og Nord for denne Ø.

Samtidig med Modtagelsen og Afsendingen af Kurierer til Bennigsen i Holsten, til Czaren o. s. v. ind-

¹) Kundgørelsen er trykt hos Aall, 2. Udg., S. 768.

delt Hæren ved Generalordre af 20. Juli i den Krigsinddeling, den skulde have. Der kom Liv og Færdsel, og der anmeldtes flere og flere Personligheder fra Rigets højeste Kredse. Selv Dronningen vilde med til Vestkysten.

Særligt udfoldedes der en Militærpragt ved Vestkysten og mod den norske Grænse, hvor Essens Korps stævnedes hen, som man ikke før havde set i Sverig. Carl Johan optraadte med en Stab og et Hovedkvarter, hvis Luksus overgik den, hvortil den franske Marechal havde vænnet sig i den sidste Del af Napoleons Magtperiode. Af personlige Adjutanter og Ordonnansofficerer havde Carl Johan ikke færre end 18, hvilke beklædte Charger fra Oberst til Løjtnant. Generalstaben i Hovedkvarteret udgjorde ogsaa 18, mest højere Officerer, og den egentlige Stab, med Adlerkreutz og Generaladjutanterne i Spidsen, talte af overordnet Personale i alt c. 40. Lignende Flothed viste sig nedadtil i alle Organisationer. Essen, hvis Hær fik Navn af 2. Armékorps, medens Tropperne fra Tyskland undtagen en Division, der overlodes Essen, dannede 1. Armékorps under Kronprinsens egen Befaling — Essen havde, foruden de sædvanlige overordnede Personer i sin Stab, endvidere en Generalstab paa ikke færre end 17 Officerer. Tropperne, som kom fra Tyskland, imponerede ved deres forandrede, men prægtige Udseende. Carl Johan havde i Tyskland og i Belgien forsynet dem med nye Uniformer af russisk Tilsnit med meget gyldent Stads. I Steden for de Hatte, de hjemmeblevne Tropper endnu maatte bære, havde de hjemvendende kokette russiske Chacots med høje hvide Pomponsfjer paa Hovedet. Om denne Omuniformering var gennemført eller i hvad Grad den var det, kunne vi nu ikke sige,

men mere end denne Pynt imponerede dog den Kraft, den Feltvanthed og militære Duelighed, disse vejrbitde Skikkelser bare Præg af. I et Aar havde de været førte fra den ene Valplads til den anden, uden dog at have mistet deres Intakthed, fordi Carl Johan med en Virtuositet, som faa kunde gøre ham efter, havde gennemført sin Beslutning hjemmefra om ikke at ofre svensk Blod for Anliggender, der ikke vedkom Sverig. De vare hærdede og skolede under Carl Johans mesterlige, metodiske Kommando i taktisk Henseende og udgjorde en Hærdel, der i Kvalitet sikkert ikke blot overgik, hvad man før havde set i Sverig, men vistnok kunde stilles ved Siden af Europas mest udsøgte Tropper.

I Tal udgjorde hele den foran Norge staaende Hær, Carl Johans og Essens Korpser tilsammen, 45000 Mand. Med denne Styrke vilde Norge næppe kunne erobres, men til det Arbejde ønskede han jo ogsaa fremmede Tropper. Derimod betød den ikke saa lidt lige over for Glommen. Thi til Forsvaret af denne sin forreste faste Stilling havde Norge kun en 26—28000 Mand højst til Raadighed, og det var ikke Tropper, der havde engelske Subsidier og engelske Depoter i Ryggen, tværtimod — Tropper, som ved det svenske Afspærrings- og Udsultnings-System havde haft store Vanskeligheder ved at forsyne sig med det mest fornødne og nu ved den virkelige Krigs Nærmelse stod i Fare for at komme under en virksom Blokades Tryk; thi saa snart de sidste Afdelinger fra Tyskland vare overførte til Gøteborg, vendte hele den disponible svenske Sømagt sig mod Norges Grænse. Til Søforetagendet mod Hvaløerne blev der rigelige Kræfter, og de store Skibe, der havde været særligt anvendte til

Troppeoverførsel og derfor kun vare halvt armerede, bleve anvendelige til Afspærring og til at befordre Tropper til Vestlandet eller andet sligt.

Bevægelsen, som Tropperne om Gøteborg indsløg, efter at Generalordren var udstedt, gik mod Nord — op imod Norge. Carl Johan befalede Admiral Puke at holde alt beredt ved Strømstad, saa han med 24 Timers Varsel kunde sætte Søslaget i Scene, og den 21. begav han sig med sit Hovedkvarter op til Uddevalla, de forventede europæiske Kommissærer fra Norge til Møde.

Vi skulle nu se, hvad der var foregaaet i Norge.

XI.

Norges Konge havde under de indtraadte Omstændigheder kun det Maal at faa de europæiske Gesandter, som vare anmeldte, til at træde ind i de med Morrier alt begyndte Underhandlinger, hvilke kun ventede paa den engelske Regerings endnu ikke modtagne Svar for at fortsættes. Kongen havde tilbudt Indkaldelsen af en overordentlig norsk Rigsdag, og der arbejdedes alt paa at gøre Indfrielsen af dette Løfte muligt saa hurtigt, som ske kunde. Han havde derhos erklæret sig villig til at forelægge denne Rigsdag, hvad Magterne maatte begære, naar der tilstodes Norge en 3 à 4 Maaneders Neutralitet med fri Handel og Tilførsel.

Hvis Kongen opnaaede dette, havde Norge Henstand med sine vigtige Beslutninger til Wienerkongressens Tid, og han ansaa da rimeligvis meget for vundet. Han troede ikke, at Carl Johan vilde overstaa denne Kongres, og i hvert Fald ikke, at han vilde faa Lov til at sætte sin Villie i Norden igennem med krigerske Midler, naar han ikke havde opnaaet det før. Norges Sag var bleven en anden end før. Man begyndte at forstaa den. Og Christian Frederik havde jo sine nordiske Udveje. Han havde sagt til Morrier: Lad Kongen i

Sverig kalde sig Konge i Norge, lad os bringe ham vor Hyldest, men lad Norge være en uafhængig Stat ved Siden af Sverig. Han kunde som Norges Konge underordne sig Kongen af Sverig, blive dennes Vicekonge. Paa den Maade kunde Kieltraktaten, om saa skulde være, opfyldes, Kongen af Sverig blive Suveræn i Norge, og Rigets Selvstændighed i dets Rettigheder og Privilegier opretholdes, som Traktaten bød.

Christian Frederik fik den Glæde at se de europæiske Kommissærer tage deres Opgave i Norge op, netop som Morrier havde begyndt den. Deres første Møde i Norge var dog ikke lovende. De havde i Wenersborg lovet ikke at lade sig fange i Prinsekongens Garn som Morrier. De havde derfor efter Ankomsten paa norsk Grund afslaaet alle de Opmærksomheder, der bødes dem i Form af Logis, Taffel o. m. a.; de havde indkvarteret sig samlede i et privat Hus og anmeldt for „Prinsen“ deres Møde hos ham Kl. 3.

Dette Møde, der foregik i Palæet, hvor Kongen modtog dem høfligt smilende i Spidsen for sit Statsraad ligesom han i Februar havde modtaget Grev Rosen, fik ogsaa i Begyndelsen et noget uceremonielt og pudsigt Præg; thi de 4 Gesandter, der repræsenterede Europa, havde ingen Ordfører, enhver af Gesandterne vilde sikre den Magt, han repræsenterede, et Ord med ved den Optræden i Norge, der var Kommissionens Opgave, og General Steigentesch, Lystspildigteren, der repræsenterede Europas højeste og helligste Monark paa den Tid, havde faaet den uheldige Opfattelse af den norske Konge, at han var en Mand, der kunde behandles overlegent paa en noget railerende Vis.

Gesandterne talte i Munden paa hinanden, efter at Orloff havde begyndt med at sige, at de vare komne for at faa Kielertraktaten opfyldt; men Kongen svarede veltalende, slagfærdigt og altid imødekommende paa alt, hvad de bemærkede, saa Samtalen efterhaanden blev helt venskabelig og uden Mislyd. Da Audiensen var forbi, var det strenge Brev fra Frederik VI, som Steigentesch havde overleveret, men som Kongen ikke havde aabnet under Mødet, det mest generende, eftersom det bød ham at forlade Landet inden 14 Dage. Men Orloff havde udtalt, og andre havde sluttet sig dertil, at en slig Bortrejse ikke var mulig, at Hs. Højhed maatte nedlægge sin Magt i Rigsdagens Hænder, at denne derfor maatte indkaldes, og den ønskede Vaabenstilstand derfor maatte indtræde, kun med den Garanti for Sverig, som Overleveringen af 3 Fæstninger vilde give.

I det hele var inden det første Mødes Slutning Forholdet mellem Kongen og Kommissærerne blevet saa tilfredsstillende, at Gesandterne straks opgav den Karakter, Essen havde opfordret dem til at give deres Mission i Christiania, nemlig som Herolder for Sverigs og Garantimagternes faste og uforanderlige Villie. De vilde netop forhandle med Prinsen om den Maade, hvorpaa Hovedsagen, kgl. svensk Suveræniteten, kunde forenes med den størst mulige borgerlige Frihed i Norge. De vilde søge Kielerfreden fuldbyrdet ved et Mæglingsforslag, som man turde antage, at den norske Rigsdag vilde gaa ind paa, og derved faa Norden pacificeret paa den Maade, Nesselrode var bleven enig med Lord Castlereagh om var den bedste i Øjeblikket. Kommissionen blev derved til en europæisk Mæglingskommission mellem Norge og Sverig med Hensyn til

Kielerfredens bedst mulige, fredelige Udførelse. Den nægtede vel senere at være en slig, men den var det alligevel. Den blev netop en saadan Mægler, som Christian Frederik under Forhandlingerne med Morrier havde opfordret Storbritannien til at blive, en Mægler, som vilde tale lige saa kraftigt til Sverig som til Norge¹).

Under de Forhandlinger, som nu begyndte, var Orloff den egentlig ledende blandt de 4 Kommissærer. Foster forholdt sig passiv, nærmest noget tvær. Han overlod Kontrollen med, hvad der foregik, til sin Sekretær Morrier, der vedblivende boede hos Haxthausen, medens han selv mest gjorde sig Umage for at udviske det Indtryk af engelsk Partiskhed, som endnu klæbede ved Begrebet: en engelsk Gesandt i Norge. Martens var den vimse Herre, der var med overalt og holdt det svenske Hovedkvarter i Wenersborg i Kundskab om, hvad det havde ønsket at faa at vide om Kommissærernes Optræden i Norge, dog uden andet Maal end at være med og at staa sig godt med alle. Lystspil digteren, der hverken tonede liberalt eller interesseret Flag, var nærmest kun 5. Hjul til Vognen.

Christian Frederik havde paa sin Side sit Statsraad om sig, suppleret med Rigsforsamlingspræsidenterne, Kammerherre Anker, Oberst Hegermann, Professor Sverdrup, samt Kommandør Fabricius. Endvidere havde han Admiral Bille, der tillige med Lønborg var kommen til Christiania med Kommissærene, hos sig, som Orloff paa sin Side havde russisk Generalkonsul Brunet til Hjælp.

¹) Yngv. Nielsen: Norges Historie 1814, II., 142.

Gangen i Forhandlingerne, der begyndte straks efter første Møde, skulle vi ikke udrede¹⁾, men den 7. Juli stillede Kommissærerne deres Mæglingsforslag (Ultimatum), der resulterede i Forslaget til en Vaabenstilstand paa følgende Vilkaar.

1) et højtideligt Tilsagn fra hans Højheds Side lige over for Sverig og de Allierede om at ville nedlægge i den norske Rigsforsamlings Hænder de Rettigheder, den norske Nation havde givet ham, og at anvende sin Magt over denne til at faa Folkerepræsentationen til at samtykke i Foreningen med Sverig.

2) De norske Tropper rømme Landet Øst for Glommen. Denne Strækning bliver neutral, og Fæstningerne Frederiksstad, Frederikshald og Kongsvinger besættes af svenske Tropper.

3) Blokaden hæves for Christianias, Christiansands og Bergens Vedkommende.

Kongen havde ventet bedre Vilkaar. Han kunde ikke indlade svenske Tropper i Riget, fordi det stred mod Ejdsvoldkonstitutionen; han vilde heller ikke forpligte sig til i alle Tilfælde at nedlægge sin Krone, da Nationens Repræsentanter i saa Henseende maatte have det afgørende Ord. Han ønskede ogsaa Blokaden hævet for Norge i dets Helhed. Men han vilde paa den anden Side heller ikke skyde Mæglingsforslaget fra sig, da det indeholdt en europæisk Sanktion at Norges selvstændige Statstilværelse under den lovgivende Forsamlings Højhed, og han vidste, at Kommissærerne for Sverigs Skyld havde gjort Forslaget strengere, end de egentlig vilde, og at de vilde støtte for-

¹⁾ Alt fornødent om denne kan findes i Ahnfeldts „Dagbog“ og i Yngv. Nielsens: Norges Historie 1814, II., fra S. 175 af.

mildende Ændringer, som Christian Frederik paa Norges Vegne vilde foreslaa.

Han modtog derfor Kommissærernes Forslag med nogle Ændringer, saasom at ingen Svenskere maatte komme ind i Riget, hvorimod Fæstningerne kunde besættes af allierede Tropper, hvis man ikke vilde nøjes med Borgervæbningerne som Garnison, at derhos kun 2 Fæstninger besattes, Frederiksstad og Frederikshald, og at Hvaløerne føjedes til den neutrale Strækning. Men da denne Svardepeche skulde sættes i Stil, besluttede Kongen sig til at forelægge de fremmede Gesandter og Kongen i Sverig og Carl Johan de Betingelser, paa hvilke han vilde være villig til at nedlægge sin Krone, hvis Nationens Repræsentanter da tillod det.

Han samlede sit Statsraad, forøgede det med Diriks, der kendte Ejdsvoldgrundloven ind og ud, og udarbejdede i Udkast de Forandringer i Grundloven, der kunde forelægges Rigsdagen til Vedtagelse, hvis Kongen af Sverig gik ind paa en venskabelig Forening med Norge uden Krænkelse af den norske Forfatning. Den genialeste Løsning af Problemet var det Forslag, hvorefter Kongen af Sverig forpligtedes til at regere Norge ved en Vicekonge, hvilken Christian Frederik kunde være. Vicekongen blev i dette Udkast omgærdet med Privilegier. Han kunde ikke uden videre afskediges af Kongen. Mange Steder bestod i dette Udkast Forandringen blot i, at Ordet „Konge“ blev forandret til „Vicekonge“. Dernæst udarbejdede Kongen — ogsaa sammen med de fremmede Kommissærer, hvis Samstemning han vilde sikre sig — under Titel af Baser og Bestemmelser for en frivillig Forening mellem Norge og Sverig — en Del Vilkaar, Kongen af Sverig maatte underkaste sig for at opnaa Norges Anerken-

delse af hans Suverænitet, nemlig, foruden Anerkendelsen fra hans Side af Ejdsvoldkonstitutionen ogsaa Erkendelsen af Norges Ret til Institutioner som disse: egen Bank og Mønt, slaaet i Norge, Universitet, Videnskabs-selskabet i Trondhjem, Kornmagasiner, eget Rigsvaaben og eget Flag (grønt og graat).

Det var et rentud forbavsende Arbejde, Christian Frederik præsterede i Løbet af kun 6 Dage. Da alt det omtalte blev leveret Kommissæerne — enhver af Gesandterne fik endog en med hvide Blade gennemtrukt fransk Oversættelse af Ejdsvoldsforfatningen, hvor de foreslaaede eller ønskede Ændringer kunde indføres — som Bilag til Hovednoten, der var Svar paa deres Ændringsforslag, og der desuden medfulgte detailleret Forslag til Vaabenstilstand, var Norges Stilling til en fredelig Forening med Sverig omhyggelig lagt til Rette. Og det ikke blot for Kommissæerne selv, thi der medfulgte fra Christian Frederik Breve til Kongen af Sverig og Kronprins Carl Johan, der indeholdt det samme som Brevene til Kommissæerne.

Kommissæerne turde ikke helt og holdent tiltræde alle disse Prinsens Forslag, som de til Dels havde været behjælpelige med at sætte i Stil; de beklagede i det Svar, de kollektivt gav Prinsen den 15., at intet af deres 3 Forslag var fuldkomment antaget. Men de modtog dog alt det tilsendte til Besørgelse og erklærede, at hvor ondt det end gjorde dem at se deres Bestræbelser for et fredeligt Resultat tilintetgjorte, lykønskede de sig dog til at kunne overlade det til Kongen af Sverigs Samvittighed at antage de Forslag, de bragte, da de derved gav ham Lejlighed til at be-

gynde sin Indflydelse paa Norge med en udmærket Velgerning.

Gesandterne forlod først Christiania den 18. for at gaa til Uddevalla, hvor de skulde mødes med Kronprinsen. Og de vare ikke uden Haab; de forstod Kongens Indrømmelser som lidt større, end de ret beset vare, og Christian Frederik havde paa Martens' Anmodning samtykket i et personligt Møde med Carl Johan.

Christian Frederik opslog, da Gesandterne rejste, sit militære Hovedkvarter i Moss for at være Begivenhederne i Bohus nærmere. De norske Værnepligtige vare indkaldte og under Rejse til deres Afdelinger. Kongen vilde dog ingen Forandringer gøre i Hærens spredte Opstilling: 2 Brigader ved Glommen, Staffeldts sydligst, Hegermanns nordligst, med Dele af deres Brigader og lette Tropper foran og i Fæstningerne der, Arenfeldts Brigade bagved, ved Moss og i Christiania, Resten af Hæren spredt, en Brigade V. for Christianiafjord.

Hans Tanke var under de nærværende Forhold nærmest henvendt paa Grænsen ved Bohus, hvor han vilde lægge alt til Rette for Vaabenstilstanden med Hvaløernes Neutralisering, hvis den skulde komme i Stand, og i modsat Fald berøve Carl Johan den Sejr, som Kommissærerne havde meldt, han satte saa stor Tillid til. Han sendte Kammerherre Holstein til Frederikshald for sammen med General Petersen der at kunne slutte Vaabenstilstanden, hvis den skulde blive til Virkelighed; Holstein fik vidtgaaende Instruktioner og Lektor Adler gaves ham til Hjælp for den Muligheds Skyld, at der skulde blive Nødvendighed for større Udfærdigelser paa Fransk. Med Hensyn til Hvaløerne

befalede Kongen Kommandør Fasting at lade alt beholde sit Udseende som nu, men hemmeligt at indrette det saaledes, at Landbesætningen i et givet Øjeblik kunde indskrænkes til en Skinbesætning, saa at hele Styrken, baade den til Lands og Vands, naar det store svenske Angreb virkelig skulde blive udført, kunde forsvinde og forvandle Angrebet til et Slag i Luften. Flotillen skulde i saa Fald have sin Opmærksomhed hemmelig henvendt paa Christianiaffjord og de Opgaver, der efter Søslagets Stranding vilde frembyde sig. Et ganske lignende Forhold skulde indtræde ved Frederiksstad. Denne til Forsvar udadtil mod en Sømagt under de nuværende Forhold ganske ubrugelige Fæstning skulde opgives som saadan, og der var givet Forslag til det vigtige Punkts Forsvar paa anden Vis. Men Kongen vilde ikke røre ved denne Fæstning, der spillede en saa vigtig Rolle i Fredsforhandlingerne. Han vilde ikke i dette Øjeblik røbe, hvorledes det stod til med den. Derfor lod han den blive, som den var, sendte kun en anden Kommandant derhen og paatænkte eller indledede hensigtsmæssige Troppeforstærkninger til dette Punkt, hvis det skulde blive angrebet og Fæstningen maatte rømmes.

Al Opmærksomhed vendte sig nu mod Bohus, hvor de europæiske Gesandter vare komne til Uddevalla den 19. om Aftenen, men med Varsler om ikke at finde Naade for Carl Johans Aasyn. Under Nedrejsen havde Martens nemlig, alt i Moss, mødt en Kurer fra Essen, der bragte ham Vidnesbyrd om, at Kommissærernes Optræden kun havde vundet en tvivlsom Godkendelse hos den svenske Konge og Kronprins, og at man der længtes efter at høre Kommissærernes Op-

gave i Norge strandet, eftersom Svenskerne nu vare færdige til med Magt at bringe den oprørske Prins til Raison, og en russisk Styrke fra Archangel vilde angribe Trondhjem, medens en hel russisk Hær i dette Øjeblik besatte Holsten og derfra vilde sende en Del af sine Tropper fra Jylland op til Norge. Gesandterne vilde ikke gøre sig til Krigsherolder i Norge for disse Meddelelser, der ikke vare sande, og som de blot lod Martens udtrykke deres Forbavselse over at erholde paa en Tid, da en Forening i Mindelighed endnu var mulig.

Da Kommissærerne kom til at opholde sig nogle Dage i Uddevalla, uden at Carl Johan indfandt sig der, affattede de en Beretning om deres Mission i Kjøbenhavn og i Norge og fremstillede, hvad de havde opnaaet i Norge, som en Sejr, forøget ved en ny Indrømmelse af Christian Frederik, nemlig den, at Kronprinsen kunde sende to svenske Kommissærer til den norske Rigsdag for at overvaage og være Vidne til Christian Frederiks Optræden. Det stod nu til Kronprinsen, skrev de, at tage sit Parti. Men de vilde sige, at efter deres Overbevisning havde Omstændighederne og Norges nuværende Tilstand ikke tilladt Christian Frederik at gøre mere, end de havde opnaaet af ham, uden at sætte Haabet om en fredelig Forening overhovedet i Vove. Hvis det blev til Krig, vilde det ikke være med Prinsen alene, men med Folket i det hele, at Sverig vilde faa at gøre.

Carl Johan blev ikke vel til Mode, da han ved Ankomsten til Uddevalla havde faaet denne Note overleveret. Kommissærerne vare jo helt gaaede den norske Opstands Ærinde! Havde der i Paris været Tale om en 3 Maaneders Vaabenstilstand og en svensk Aner-

kendelse af den norske revolutionære Forfatning? Prinsen var yderligere forbitret i Anledning af, at Kommissærerne havde sendt ham i Gøteborg det Brev fra Christian Frederik, hvori denne meddelte ham de personlige Opofrelser, han havde besluttet sig til i Brevet til den svenske Konge, hvilket han lod medfølge i Kopi. Christian Frederik skrev, at det nu stod til Carl Johan, om han vilde erobre Norge og regere over Indbyggere, der vare ham fjendtlige, eller han vilde berede de skandinaviske Folkeslags Lykke ved at tage Hensyn til den offentlige Mening. „Vælg selv, min Prins“, havde Norges Konge tilføjet, „og tvivl ikke om, at De skal finde mig paa Pligtens Vej, enten i Spidsen for et Folk, der forsvarer sin Uafhængighed, hvis De vil gaa Krigens Vej, eller som oprigtig Mægler, hvis De vil vise Agtelse for Nationens Rettigheder.“

Carl Johan blev irriteret over den anmassende Maade, denne oprørske Prins stillede sig paa. „Man gør ingen Opofrelser,“ skrev han straks tilbage, „naar man nedlægger en usurperet Magt, og man befinder sig ikke paa Pligtens Vej, naar man miskender Traktaternes Hellighed og de borgerlige Love, hvorpaa disse ere grundede. Prins, jeg gaar til at iværksætte min Konges Befalinger,“ havde han tilføjet for at blive i Kong Christians Stil, og det var det, han vilde. Ved Søslaget og ved en pompøs Magtudfoldelse ved Grænsen vilde han fremtvinge en Situation, der bragte den europæiske Mæglingskomedie til at ophøre. Han havde alt, da han første Gang — i Wenersborg — erfarede, hvad der var sket i Norge, meddelt Kongen og Engestrøm, der jo var paa Vej til Bohus: „Alt, hvad de europæiske Gesandter byde Prins Christian, maa vi gaa ind paa, saa oprørende det end er; thi vi tør ikke

komme i Konflikt med de europæiske Magter, hvis Befuldmægtigede de ere, men vi maa lægge Vægten paa, at Prins Christian ikke engang vil antage de egentlig altfor vidtgaaende Indrømmelser, disse have gjort ham. Vi maa bevæge Kommissærerne til endnu engang at gaa til Norge for at øve et Tryk paa Prinsen med Hensyn til Antagelsen helt af deres Forslag, og medens de ere i Færd dermed, skal Søsejren melde Verden, at Sverig nu er Herre paa den skandinaviske Halvø og en krigersk Situation indtraadt, som Kommissærerne blive nødte til at indordne sig under. I Søslagets Følge indtræder nemlig Dagen efter Frederiksstads Besættelse, og Frederikshalds Beliggenhed er saadan, at naar der samtidigt med Søslaget gaar en passende svensk Styrke ind i det Stykke norske Land, som Syd for Frederikshald skyder sig ind i Sverig, saa vil ved nogle Marcher af disse Tropper den vigtigste af de tre Fæstninger, som der er Tale om, kunne være blokeret af Sverig, og det endog uden videre Udfolden af Stridskræfter paa egentlig norsk Grund.“

Af denne Plan var Carl Johans Holdning under Mødet med Kommissærerne i Uddevalla dikteret. Han svarede paa deres Brev til ham, at han sendte det til Regeringen, der ventedes til Uddevalla repræsenteret af Kongen og Engestrøm med nogle underordnede Embedsmænd. Han vidste, at Regeringen paaskønnede, hvad de havde udrettet for at bringe Traktaterne til Gyldighed, og han selv forstod ogsaa at vurdere, hvad de havde stræbt efter at opnaa, men han var kun den med Kongens Befalinger forsynede Overgeneral, der længtes efter at bringe dem til Udførelse.

Imidlertid kunde Kronprinsen kun daarligt beherske sin Misstemning under sit Samvær med Kommis-

særerne, med hvem han straks efter Ankomsten til Uddevalla fra Kl. 11 Aften til 3 Nat havde den første Sammenkomst, inden han endnu havde modtaget deres Brev til ham. Særlig Orloff maatte høre haarde Ord; thi Kronprinsen vidste fra hemmelige Spejdere baade i Kjøbenhavn og i Christiania og andetsteds mere om Orloffs hele Virksomhed, end denne selv troede, og i hvert Fald var Anerkendelsen af den norske Ejds voldforfatning og Overgangen til Morriers 3 Maaneders Vaabenstilstand det modsatte af, hvad Kronprinsen troede sig lovet af Orloff, da han tog Afsked med den russiske Kommissær i Paris¹). Til alt, hvad Gesandterne udtalte, havde Kronprinsen Bemærkninger at gøre: Der var intet Had til Sverig i Norge. Det var noget, den danske Regering havde opfundet og Prins Christian gentaget. Det var en ubetydelig Prins uden Ærlighed og Oprigtighed. Hvad Gesandterne havde faaet ham til at love, kunde Sverig i hvert Fald ikke lade sig nøje med. Det maatte være Herre i Norge.

Medens Carl Johan denne Aften eller Nat dog forstod at beherske sig nogenlunde, var det samme ikke Tilfældet den følgende Dag under en Frokost, hvori Kommissærerne, og mellem dem ogsaa den danske Kommissær, Admiral Bille, deltog. Her kom nemlig Talen paa Danmark, og Kronprinsen var i denne Tid, som det fremgaar af saa mange af hans Depecher og Udtalelser, næsten ude af sig selv, naar han kom til at tænke paa Danmark. Han troede at have faaet Bevis for, at alt, hvad der skete i Norge og med Hensyn til Norge, skyldtes Danmark. Da Kronprinsen i Anledning af en Ytring om, at Danmarks Brødefrihed

¹) Schinkels minnen. VIII. 1190.

i Norge var bevist, gjorde en modsat Opfattelse gældende, og denne blev imødegaaet af Kommissærerne, der anførte, at Danmarks Uskyldighed nu var en Kendsgerning, tabte han helt Besindigheden og talte saaledes om den danske Regering og Kong Frederik VI, at Gesandterne forbavsedes over, hvad der kunde være Tone ved et fyrsteligt Taffel for Gæster af alle Nationer. Han gennemgik Danmarks Historie i de senere Aar og kom ind paa Kongens stadige og uforanderlige Kryben for Napoleon. Skulde han ikke vide Besked derom, han som i 1808 havde været Napoleons Repræsentant i Danmark og Genstand for Hoffets Ovationer? Han sagde, at Sachsen nu var straffet for sin Vedhængen ved Napoleon, men at, hvad Sachsen havde forbrudt, ikke var for noget at regne mod den blinde Fastholden ved Kejseren, som Kong Frederik havde gjort sig skyldig i. Danmark havde længst af alle holdt med Napoleon, det burde straffes derfor. Kong Frederik var mere skyldig end Kongen af Sachsen. Da Carl Johan nu var i Aande, fik Prins Christian Frederik Tur. Han var i Norge, sagde han, kun Danmarks Redskab, og der var intet andet at gøre end at jage ham bort med Magt, hvad han nu vilde gaa i Færd med.

Om Eftermiddagen ankom Kongen og Grev Engestrøm, og der holdtes Statsraad i Anledning af Christian Frederiks og de europæiske Kommissærers Forslag. Dagen efter, den 24., gjorde Kommissærerne Greven deres Opvartning og fandt ham meget krigslysten og repræsenterende det stockholmske Standpunkt. Fra ham modtog de om Aftenen den Note, hvori han beklagede sig over, at Prins Christian, uagtet Gesandterne havde budt ham Fordele og Udveje, som Trak-

taten til Kiel saavel som Aanden og Bogstaverne i de tidligere Traktater vare langt fra at tilstaa ham, ikke havde benyttet Lejligheden til at drage bort med Ære. Den svenske Konge følte sig til sin Sorg nu nødt til at udfolde sine Krigsmidler for at væрге Traktaternes Hellighed og den svenske Nations Ære, og Kronprinsen, hvem Kongen havde betroet Overkommandoen, havde desangaaende faaet sine Ordre, som nu vilde blive udførte. Han bad til sidst kun Kommissærerne om at vende tilbage til Christian Frederik for at meddele ham, at de store Magter nu vilde stille de Krigsmidler til den svenske Konges Raadighed, som de havde lovet ham til Fuldbgyrdelsen af Norges og Sverigs Forening.

Gesandterne mente, at de maatte gaa til Norge igen, men de vare saa opfyldte af deres Mæglerhverv, hvilket de dog indrømmede egentlig ikke hørte til deres oprindelige Opgave, at de vilde have et Tilbud fra Sverigs Side med sig. De gik derfor den 25. til Kongen og til Kronprinsen, og det lykkedes dem da ogsaa at faa Kronprinsen til at gaa ind paa nogle smaa Indrømmelser, naar de til Gengæld vilde skrive efter hans Diktat det Brev, de ved deres Tilbagekomst til Norge skulde rette til Christian Frederik. Efter nogen Betænkning gik de ind derpaa. Hvad de derved opnaaede var, at der kun afstodes to Fæstninger, Frederiksstad og Frederikshald, at Blokaden hævedes for hele Norge, og at Kronprinsen, naar Christian Frederik paa denne Betingelse vilde love en fuldstændig Tronfrasisgelse, vilde have en Sammenkomst med ham og indrømme ham alt, hvad han kunde ønske for det norske Folks Vel.

Gesandterne fik disse Indrømmelser — med Undtagelse af den sidste — optagne i et af den svenske Regering givet Svar paa Christian Frederiks Tilbud,

hvilket de bestemt forlangte, og som Engestrøm sendte dem den 26.

Ifølge dette var Sverig gaaet ind paa en Vaabenstilstand paa følgende Betingelser:

1) at Christian Frederik lovede bestemt at nedlægge den Magt, han havde faaet paa Ejdsvold, i den norske Nations Hænder, 2) at der kun overlodes Sverig to Fæstninger, Frederiksstad og Frederikshald, men at disse besattes af svenske Tropper, 3) at Blokaden opførte for hele Norge.

Med Hensyn til de foreslaaede Unionsbestemmelser tilstod den svenske Konge det norske Folk Ret til national Repræsentation. Rigsdagen skulde have lovgivende Magt og Skattebevillingsret, men Vicekongen eller Guvernøren skulde udnævnes af Kongen, som han vilde have ham, og for en Tid, altsaa ikke som Prins Christian havde foreslaaet. Kongen tilstod Nordmændene personlig Frihed og borgerlig Lighed og en Del andet, som anførtes, fordi det var nævnt i Christian Frederiks Note.

Det Brev, Gesandterne som Tak for disse Indrømmelser sendte til Christian Frederik i Norge, var det bekendte, hvori det meldtes, at Sverig havde afslaaet hans Forslag, at de allierede Magter nu vilde stille de Tropper til Sverigs Raadighed, som de havde lovet, og at Prinsens Stilling nu var saa grusom, at man ikke engang turde have Lov til at beklage ham.

Dette Brev hørte med til de kombinerede Foranstaltninger, der skulde lægge Norge for Sverigs Fødder. Thi nu skulde Søslaget indvie den nye Situation. Den 25. havde Carl Johan tilskrevet Puke, at det skulde sættes i Scene uopholdelig. Den 26. rejste Kommissærerne til Norge. Efter at have befalet Essen d. 30. at staa

med hele sit Korps ved Enningdalen og Berby, altsaa ved den sydligste Spids af det Stykke norske Land, der strækker sig mod Syd ned i Bohus, begav Kronprinsen sig den 27. om Morgenen til Strømstad for at erfare, hvad der var sket, og være Vidne til, hvad der vilde ske.

Men han fik alt undervejs at vide, at noget Søslag ikke denne Gang vilde finde Sted, i det mindste ikke ved Hvaløerne. Den 26. havde fra den tidlige Morgen af alt været i Aande i Strømstad. Landgangsstyrken var gaaet om Bord i de for den bestemte Fartøjer, og Kanonbaadsflotillerne vare komne ud paa Dybden. En Officer var gaaet til Fasting og havde leveret ham Krigserklæringen, o: Proklamationen af 10. Juli, og opfordret ham til at overgive sig. Han havde sagt Nej og lagt sig i Slagorden ved Øerne. Paa svensk Side dannedes der Slaglinie der imod, men Lineskibene og Fregatterne, de store Skibe, der laa ved Klosterøerne, havde Vanskelighed ved at komme hen til de andre, fordi Vind og Vejr ikke vare gunstige. Før henimod Aften blev den svenske Sølinie ikke i Orden, saaledes som Puke vilde have den, men saa blev Vinden efter Pukes Mening saa kontrær, at han opsatte Affæren til næste Dag.

Om Natten drog Fasting imidlertid, da Fjenden ufri-villig havde vist sin imponerende Styrke for ham i Re-
vuestilling, afsted fra Øerne til Christianiafjord, og den næste Dag besatte Svenskerne rigtignok Hvaløerne, men norske Kanonbaade fik Svenskerne ingen af. Carl Johan havde Dagen før bedet Puke om at tage saa mange som muligt. I Steden for krigersk Ære vandt Carl Johan nu kun Bebrejdelser, fordi han ved at tage nogle ubesatte Øer havde begyndt Krigen paa en Tid,

hvor de europæiske Kommissærer endnu ikke havde endt deres Hverv, men af den Grund maatte opgive det.

Carl Johan blev højst forstemt og vred, da han kom til Strømstad og hørte, hvorledes alt var løbet af. „I det eneste Tilfælde, hvor Orlogsflaaden kunde gøre Nytte, har den forfejlet sin Bestemmelse,“ sagde han til Pukes Adjutant, der modtog ham. „Felttoget er nu for en stor Del mislykket paa Grund af Flaadens Uvirksomhed.“

I Steden for at holde Skue over tagne norske Krigsfartøjer, at holde Harangue til deres Officerer, udstede Sejrsbulletiner og modtage Kongen, der ventedes, med Hyldest som den svenske Flaades Chef, maatte han nu med sit Hovedkvarter, der fulgte ham, slaa sig til Ro en Tid i Strømstad, oppebiende den Tid, da Frederiksstad kunde besættes og Frederikshald cernerer, hvilket først kunde ske 3 à 4 Dage ind i August.

Imidlertid erfarede de europæiske Gesandter i Norge, at Sverig havde begyndt Krigen og derved sat en Stopper for deres Fredsmægling. De havde fra Frederikshald gjort Rejsen til Moss sammen med Kammerherre Holstein, Adler og Carsten Tank fra Rød. Denne sidste søgte selvfølgelig sin Konge, hvis Statsraad han endnu var, for at tale med ham om Situationen, meddele, hvad han vidste gennem sine Forbindelser med de Svenske, men uden Tvivl ogsaa for at tilbyde sig, hvis Kongen skulde have Brug for hans hemmelige Tjeneste i nogen Retning. Hans offentlige Ærinde var kun det at blive entlediget fra sin Stilling som Medlem af Regeringen, da den kunde foraarsage ham Ulemper under de forestaaende krigerske Forviklinger, og han i Virkelig-

heden havde staaet uden for Regeringen fra den Tid, han havde andraget om Afsked Kongen, som var alvorlig og sørgmodig efter at have erfaret Fredsforhandlingernes Standsning, bevilgede ham straks, hvad han ønskede.

Kommissærerne, som i Moss erfarede, at Krigen var begyndt, modtog fra Christian Frederik et stolt Svar paa den Note, de havde sendt ham efter Carl Johans Diktat. „Hvis jeg havde antaget nedværdigende Vilkaar, krænket Konstitutionen, og den almindelige Stemme havde hævet sig mod slig Handlemaade, da skulde de haft Ret til at beklage mig,“ skrev han i dette Brev. „Nu, da jeg forsvarer den bedste Sag i Spidsen for et tappert Folk, som kender sin Uafhængigheds og Friheds Værd, forlanger jeg ikke, at man skal beklage mig. Om jeg endog skulde ofre mit Liv for dette undertrykte Folks Frelse, vilde jeg ikke kunne forestille mig en skønnere Skæbne.“ Dagen efter dette Svares Modtagelse, d. 28. om Morgenen, havde Kommissærerne Audiens hos Prinsen, viste ham Engestrøms Svar paa deres Note til ham, men Ejdsvoldforfatningen var ikke erkendt, sagde Prinsen, derved var det hele uden Værd.

Gesandterne rejste atter sammen med Tank tilbage til Frederikshald, hvorfra de meldte Carl Johan, at Prins Christian Frederik havde forkastet de i den medbragte Engestrømske Note fremsatte Betingelser for Vaabenstilstand og Union, og at de den følgende Dag, den 29., vilde begive sig til Strømstad for at give Kronprinsen Underretning om deres sidste Sammenkomst med Christian Frederik.

Dette Møde med Kronprinsen, den 29., blev meget opsigtvækkende. Kronprinsen, der ikke kunde be-

tvinge sin Harme over at se de Forhaabninger bristede, han havde stillet til en glansfuld, Sverigs krigeriske Aand tilfredsstillende og Europa og dets Gesandter imponerende Vaabendaad, der tilmed i et Nu vilde have gjort ham til Situationens Herre, kunde end mindre taale at se Christian Frederik gaa ind i Krigen med et Skær af Højhed over sig og med en Anerkendelse fra de europæiske Gesandters Side, som disse efter deres Tilbagekomst fra Norge ikke lagde Skjul paa, idet de aabent udtalte, at Christian Frederik, naar han vilde opfylde sine Pligter mod Norge, ikke havde kunnet handle anderledes, end han gjorde. Kronprinsen kunde, da Gesandterne kom til ham, ikke lade være med at give sine Følelser Luft i en af de store Taler, som ikke glemtes af dem, der hørte dem. Det var Danmark, den gjaldt, Danmark, som Kommissærerne nu rejste tilbage til, og hvis Holdning og Færd under de norske Begivenheder de havde været enige om at erklære for brødefri. Kronprinsen var i den sidste Tid mere og mere bleven overbevist om, at det var Kongen og Regeringen i Danmark, der var Skyld i alt, hvad der var sket i Norge efter Kielerfreden. „Hvor skulde ogsaa ellers en saa ubetydelig Prins, som Christian Frederik dog maatte anses for at være, turde vove at sætte sig op imod et saadant Brev fra sin Konge som det, General Steigentesch havde bragt ham?“ Han forsikrede Kommissærerne om, at han vidste, at Danmark stod bag Prinsen, at Prinsen selv nu i den sidste Tid havde faaet bestemt Befaling af Kongen til at holde ud. Han angav endog sin Kilde: en Hofdame, en af Dronningens Hofdamer, der oftere har figureret i hans intime Beretninger til Europas Hoffer, idet en af hans hemmelige Tillidsmænd i Kjøbenhavn

stod i Venskabsforhold til en Mand i Kjøbenhavn, der omgikkes venskabeligt med denne formentlige Hofdame. Men — som sagt — han nævnede sin Kilde, og efter dermed, som han rimeligvis mente, at have betaget sine Tilhørere enhver Tvivl om sine Meddelelsers Rigtighed, overlod han sig til sit oprørte Sinds vildeste Indskydelser og tordnede løs: Danmark skal straffes. Det skal betale mig hvert Kanonskud, jeg bliver nødt til at gøre i denne Krig. Det Kanonskud, som faldt i Gaar, har allerede sønderrevet det Skyldbrev paa 600,000 Daler, som endnu eksisterede efter Løftet om Millionen. Kielerfreden eksisterer ikke mere. Pommern og Rügen udgøre nu atter en Del af Sverig. Men det er ikke nok. Kongen af Danmark skal erklære, at Prins Christian Frederik har forbrudt sin Ret til den danske Trone. Opfylder han ikke denne Forpligtelse, og hører jeg det ringeste om Troppebevægelser i Danmark, saa overlader jeg Norge til sin Skæbne og gaar med 40,000 Mand til Sjælland, og da skal ingen Magt paa Jorden kunne fordrive mig derfra.

Disse Ord foruroligede virkelig Gesandterne, eftersom han, inden denne Tale løb af Stabelen, havde talt til den engelske Gesandt om Nødvendigheden af Danmarks Deling, hvorom han sagde sig alt enig med Czaren, og det paa det Vilkaar, at Sjælland eller Norge skulde overlades England som en engelsk Koloni. De gjorde alle deres Indberetninger om Optrinet i Strømstad, og disse Rapporter bleve i det mindste for Englands Vedkommende ikke uden Følger.

Efter Gesandternes Bortrejse forblev Carl Johan med sit Hovedkvarter i Strømstad, hvor han var plaget af mange paatrængende og stridige Tanker.

Var det sandsynligt, at han nu vilde faa alle de lovede fremmede Tropper? Og naar vilde de komme til Norge? Kunde Sverig skaffe Midler til at holde sin Hær under Vaaben Vinteren igennem, og skulde det være muligt at faa Subsidier til de umaadelige Udgifter, fremmede Troppekorpsere behøvede til Ophold og Forplejning i et saa udtæret Land som Norge og i et om Vinteren saa koldt Land? Og var Sverig ikke egentlig gaaet ind paa Kommissærernes Mæglingsforslag, der stod i paafaldende Modsætningsforhold til det svenske Erobringsprogram af 10. Juli?

Krigen mod Norge maatte nu begynde. Det var nødvendigt baade for det svenske Krigspartis Skyld og for at gøre Christian Frederik tilbøjelig til Eftergivenhed, men burde Forhandlingerne med Christian Frederik høre op? Naar Essens Korps var gaaet over Grænsen og havde omringet Frederikssten Fæstning, som det alt havde Ordre til, og Frederikshald var taget i Besiddelse, var Fæstningsspørgsmaalet ude af Verden. Mellem Norge og Sverig stod saa kun Spørgsmaalet om Ejdsvoldforfatningen tilbage, og med Hensyn til den mente Kronprinsen nok at kunne komme til Rette med den norske Prins, hvis denne i Virkeligheden lod sig bevæge af Krigen til at rejse bort. Kronprinsen blev enig med sig selv om, at et Forsøg paa at faa Christian Frederik i Tale vilde være rigtigt, men det maatte efter hans Mening være helt hemmeligt, og der maatte ingen Svenskere være vidende derom. Han vilde søge Forhandling med Christian Frederik bag om den svenske Konges og selv sine fortroligste Omgangsfællers Ryg. Skulde disse Forhandlinger føre til noget, blev det naturligvis hans

mindste Kunst at fremstille Resultaterne for Svenskerne som fremtvungne af det svenske Angreb.

Kronprinsen mærkede hurtigt, at det ikke var vanskeligt at tilfredsstille Svenskernes Tørst efter Heltegerninger, og at det kunde ske, uden at Nordmændene behøvede at foruroliges synderligt derved. Thi Sverig jublede alt i Sejrsglæde. Hvaløernes Besættelse af de Svenske Dagen efter det mislykkede Søslag opfattedes nemlig Sverig over som en glimrende Daad, og rostes lige saa meget der, som den dadledes af Kommissærerne. Den var jo i Virkeligheden ogsaa en Erobring og den første Ydmygelse af Norge. Hvilken Henrykkelse vilde ikke Indtagelse af Frederiksstad frembringe, eftersom Kong Carl om Bord paa et Linieskib skulde give Navn til denne Bedrift? Eller Overgangen over Svinesund? Der fandtes vel ingen Forsvarere paa den norske Side af Sundet, da der ifølge en gammel Konvention ikke maatte være andet end en bestemt Vagtstyrke i en vis Afstand fra Sundet og denne Konvention endnu holdtes i Ære af de Norske, fordi Christian Frederik ikke vilde vise Mistænksomhed paa dette Punkt. Men dette vidste man selvfølgelig ikke i Sverig og fik ingen Kundskab om.

Den March, som Essen med sine 25,000 Mand efter Ordre skulde gøre gennem Enningdalen og Marker for at komme til Frederikshald, blev ogsaa i Breve fra Krigsskuepladsen, ja selv i Rapporter fra Underordnede til en Række af betydelige Sejre. Den omtalte Landstrækning, der ligger Syd for Frederikshald, var kun bevogtet af smaa Grænsedetachementer, og disse viste en fuldtud eksemplarisk Holdning. De veg efterhaanden, som Svenskerne nærmede sig, men aldrig længere, end de maatte. De tabte aldrig Modstanderne

af Syne og tvang oftere svenske Afdelinger til at dele sig og manøvrere for at faa deres norske Iagttagere bort fra Livet. I de tre Dage, Essens Korps behøvede for at komme op til Grænsen ved Frederikshald, rapporteredes der daglig vidunderlige Krigsbedrifter med Bajonetangreb o. s. v., uagtet der vitterligen paa norsk Side kun fandtes Forpostafdelinger, Patrouiller og Vedetter, og de mindre krigskyndige Essenske Officerer slog sig ordentligt til Riddere paa saadanne smaa Troups af norske Blækere, de følte sig generede af. „De løb, naar Svenskerne kom,“ meldte de, som om det ikke var netop det, veluddannede Blækere skulde gøre, og de løb saa stærkt, tilføjedes der, „at man ikke kunde gøre nogen af dem til Fange,“ som om dette ikke tjente militære Iagttagere til Ros¹⁾.

Den 2. August var den Del af den svenske Hær, der ikke skulde med til Frederiksstad fra Strømstad af, kommen over eller til den norske Grænse baade ved Svinesund og Tistedal. Og en Bivouakstilling langs Grænsen indtoges med Musik og Dans og blændende Militærpragt om Dagen og Blus og Fakler om Natten. Der fik de Ordre til at holde Rast nogle Dage. Det er ikke det, Tropper i Almindelighed begynde med, naar de ere komne over en fjendtlig Grænse. Men Carl Johan vilde for det første ikke have dem længere frem.

Indtil denne Dag havde Kronprinsen beholdt sit Kvarter i Strømstad; først den 2. om Aftenen flyttede han til Svinesund — den svenske Side af Sundet.

¹⁾ Om disse apokryfe Sejrsberetninger se en Ytring af Martens i Y. Nielsens Historie 1814, II. 150, og iøvrigt Bjørlns Krigen i Norge 1814, der ikke holder sig for god til at optage mærkelige Krigskroniker af nævnte Art.

Inden han den følgende Dag begav sig over paa norsk Grund, befalede han Essen at sende Statsraad Carsten Tank fra Rød til ham. Der maatte angives en Grund til denne Kaldelse; thi ellers vilde de svenske Officerer tage Skade af en for stærk Anspændelse af deres Gisingsevner. Kronprinsen, blev der meldt, vilde tale med ham om, hvad der kunde gøres for Træbyen Frederikshalds Beskyttelse under Belejringen af Frederiksstens Fæstning. Men det var ikke den virkelige Grund. Kronprinsen vilde overtale ham til at blive hans fortrolige Sendebud til Christian Frederik i Norge. Tank udbad sig nogle Dages Betænkningstid med Hensyn til dette Hverv. Men efter at være rejst tilbage til Rød i den officielle Opgaves Tjeneste og i Frederikshald at have bragt Sagen om Byens Beskyttelse i et saadant Spor, at det kunde foranledige en ny Rejse til Kronprinsen, mødte han den 5. i Vestgaard, det Hovedkvarter, Kronprinsen nu havde taget Nord for Grænsen, og der gik han ind paa at paatage sig dennes Ærinde. Der blev han nu indviet i dennes Ønsker og Forslag, ja modtog endog forskellige af Kronprinsens Tilbud løst opsatte paa forskellige Stykker Papir¹⁾.

Kronprinsens Tilbud gik ud paa, at Kongen af Sverig vilde antage Ejdsvoldforfatningen og kun foretage de nødvendigste Forandringer, mod at Christian Frederik kundgjorde, at han nedlagde sin Magt i Nationens Hænder og befalede Statsraadet at føre Regeringen, indtil Stortinget var samlet. Men det hele skulde efter Carl Johans Forslag ske paa en Maade, hvorved

¹⁾ Yngv. Nielsen: Fra Kiel til Moss og samme Forfatter: Aktstykker vedrørende Konventionen i Moss.

den svenske Konge eller Carl Johan paa hans Vegne gled lige ind paa Christian Frederiks Plads, saa Statsraadet stillede sig under ham, saa snart det tog Regeringen i sin Haand. Samtidig med denne Regeringsforandring tilbød han en Vaabenstilstand paa Betingelse af, at de svenske Tropper besatte Landet indtil Christiania, og at denne By besattes halvt af svenske og halvt af norske, medens alle de nationale norske Tropper hjemsendtes.

Naar Christian Frederik havde udstedt den nævnte Kundgørelse, skulde der finde en Sammenkomst Sted mellem ham og Carl Johan og dernæst fra begge Sider udsendes de Kundgørelser, hvorved det hele vilde gaa i Orden.

Der var ingen rigtig Anerkendelse af den norske Suverænitet i dette. Ogsaa lod Carl Johan paa denne Tid Indvaanere i det alt besatte smalle Grænsedistrikt af Norge aflægge Troskabseden til Kongen af Sverig og Norge, hvilken Ed aflagdes til svenske Kommisærer. Carl Johans Standpunkt fremgik ogsaa deraf, at han lovede de norske Indvaanere Amnesti, som om de havde haft Pligter mod Kongen af Sverig, før Landet var taget i Besiddelse af ham.

Disse Forslag stod imidlertid trods de Forskelligheder, de afslørede i Christian Frederiks og den svenske Kronprins' Standpunkter i flere Henseender, i en saa diametral Modsætning til det kongelig svenske Program, som Kronprinsen havde Befaling til at følge ved sit Indfald i Norge, at de vare vel egnede til at tiltrække sig den norske Konges Opmærksomhed. Men for at gøre det i højere Grad havde Kronprinsen optaget Tilbudet om en personlig Sammenkomst for at enes om, paa hvad Maade det, der skulde udrettes,

bedst lod sig gøre. Et saadant personligt Møde var nemlig Christian Frederiks Ønske. Han havde interesseret Kommissærerne derfor, og Martens havde endog faaet Kronprinsens Indvilligelse i en saadan Sammenkomst. Nu var der vel en stor Forskel paa et Møde som det, Christian Frederik tænkte paa — et Møde mellem Norges Suveræn og Repræsentanten for Sverigs Konge for paa den mest logiske og korrekte Maade at lægge Grunden for de to ligestillede suveræne Rigers Union — og det, Carl Johan rimeligvis havde for Øje. Men Optagelsen af den personlige Sammenkomst mellem Kronprinsens Forslag maatte gøre sin Virkning og stemme Christian Frederik end venligere lige over for de Tilbud, som Tank havde lovet at være Talsmand for, og som vilde blive Christian Frederik overrakt i det Øjeblik, 40,000 Svenskere, ventende paa Ordre, stod lige inden for Norges Grænse og mere vestlig, idet Sverig antagelig til den Tid alt vilde være Herre over Frederiksstad.

Den 6. rejste Carsten Tank til Christian Frederik sammen med Præsten Hount, der havde været en af de mest svenskvenlige Medlemmer paa Rigsforsamlingen, og disse to traf den norske Konge i Spydeberg ved Glommen.

Hvad der var foregaaet i Norge indtil denne Dag, er snart fortalt.

Da Kongen den 28. Juli, skuffet, men fattet, havde taget Afsked med de europæiske Gesandter, var det første, han foretog sig, at udstede en Kundgørelse til det norske Folk, hvori han, veltalende som altid, meddelte dette, hvad der var sket, og hvorledes han var gaaet videre, end maaske det norske Folk vilde billige, idet han havde erklæret sig beredt til at nedlægge

den Magt, der var ham overdragen, i Folkets Hænder igen, men at den svenske Regering havde stillet Vilkaar for en fredelig Løsning af det skandinaviske Spørgsmaal, som han ikke kunde gaa ind paa uden at svigte Ed og Pligt mod det norske Folk. Derhos udsendte han en kraftfuld Proklamation (Kundgørelse) til den norske Krigshær i Anledning af, at svenske Tropper alt stod paa norsk Grund (paa Hvaløerne) og Stemningen i hele Riget fordrede et kraftigt Værn for Norges Nationalitet og Frihed.

I den militære Kommando havde Christian Frederik ved Siden af sig Seyersted og Haxthausen, hvilken sidste foruden Hofmarechal og Statsraad ogsaa var Hærens Generalintendant; men Kongen havde i Moss ikke Hovedstaden længere fra sig, end at ogsaa Statsraadet efter Tilsigelse kunde møde i Hovedkvarteret, hvad der oftere skete. Før det fjendtlige Angreb havde vist sig, kunde Hæren ikke koncentreres. Da Kongen Natten mellem d. 30. og 31. Juli fik Melding om, at nogle Tusinde Svenskere vare trængte ind i Enningdalen, traf han omfattende Foranstaltninger for at møde dette Angreb, skønt han kun ansaa det for et mindre, beregnet paa at bortlede Opmærksomheden fra Christianiafjord. Han satte Stabell, der kommanderede ved Grænsen, samt Staffeldt i Bevægelse, lod dem tillige med de tidligere nævnte Brigader indtage visse forud bestemte Stillinger og skød et midlertidigt, lille Korps, bestaaende af Tropper fra Staffeldts og Stabells Afdelinger, frem for at angribe Fjenden og kaste ham tilbage over Grænsen. Han blev alvorlig vred, da han den følgende Dag erfarede, at Fjenden var kommen til Tistedalselv, ytrede sit Mishag derover i Brev til Staffeldt, befalede ham ufor-

tøvet at kaste Fjenden tilbage over Tistedalselven og beordrede et lille Korps til Forposternes Understøttelse opstillet ved Rakkestad, et Vejknudepunkt af Betydning uden for Glommen.

Straks efter maa Christian Frederik imidlertid være kommen til den Anskuelse, at det var Hovedangrebet, som nu viste sig ved Sydgrænsen. Han vilde nu forelægge sit Hovedkvarter til Glommen og personligt tage Kommandoen over Tropperne. Han samlede derfor den 3. Statsraadet i Moss for at ordne alt fornødent med Hensyn hertil. Først bestemte han i et Aktstykke — som Statsraadet, til hvilket Seyersted var tilkaldt, forpligtedes til at betragte som Kongens politiske Testamente — hvad der skulde ske i Tilfælde af, at han faldt i Krigen eller geraadede i Fangenskab. I fornødent Fald skulde Statsraadet gribe Regeringen i hans Søns Navn og Seyersted føre Kommandoen¹). Efter at dette og meget andet, som angik denne Mulighed, var undertegnet af de Tilstedeværende, der vare: Haxthausen, Rosenkrantz, Sommerhjelm og Seyersted, blev der truffet Foranstaltninger med Hensyn til Christianias Evakuation. Zahlkassen skulde flyttes i 3 Afdelinger over Ringerige til Randsfjorden og videre til Land, de militære Depoter halvt til Kongsberg og halvt til Hadslund; Regeringsbureauernes Flytning skulde forberedes af Statsraadet²).

Da dette Statsraad var afholdt, og Kongen skulde afrejse, fik han Bud om, at Kragerøen ved Frederikstad var angreben og maatte opgives. Kongen fik ikke Indtrykket af, at dette Angreb var noget alvor-

¹) Chr. Frederiks politiske Testamente, Y. Nielsen: Aktstykker vedrørende Mosskonventionen, S. 5. ²) Aall, 2. Udg., 496.

ligt, som stod i Forbindelse med større planlagte Foretagender enten mod Frederiksstad eller Christianiafjord. Han rejste derfor til Askim, hvor han etablerede sit Hovedkvarter paa den østre Side af Glommen uden for Onstad Sund og Langenæs, der var at betragte som Glommens vigtigste Punkt i denne Egn. Her var nemlig over Elven bygget en Pontonbro, der var sikret ved et Brohoved. Herfra skrev han til Kommandanten i Frederiksstad, at dersom Angrebet paa Kragerøen fortsattes til Fæstningen, maatte han ikke lade sig indeslutte i denne, saa han kunde blive nødt til at overgive sig med sin Styrke og med Fæstningens Kanoner og Materiel. Han skulde vel optage Forsvaret, men magedet saa, at han i rette Tid kunde forlade Fæstningen med fornagtede Kanoner og slutte sig til General Arenfeldt, der med sine Tropper fra Christiania og Moss vilde rykke ned langs Kysten og overtage Forsvaret ved Glommens Udlob i Havet. Den følgende Dag begav Kongen sig til Rakkestad, hvorfra de Syd for kæmpende Tropper kunde understøttes, og didhen stævnedes han saa mange Tropper fra Posterne nordligere ved Glommen som muligt, for at kunne gribe ind i Begivenhederne til Understøttelse for Staffeldt og Stabell, hvis Angreb paa Svenskerne ved Tistedal han stadig ventede.

Dette Angreb udeblev imidlertid stedse. Staffeldt havde i nogle Dage set Svenskernes Styrke stadig stige i Tal. Han havde i den Tid bevæget sig om med sine Tropper ved Kjøløen 3 Mil Syd for Rakkestad og plejet Raad med sine Undergivne om, hvorvidt han med sine faa Tropper kunde foretage sig noget uden hjælpeløst at oprives. Men han saa ingen Udveje til at gøre noget, og til sidst kom Vegesack med

5 Batailloner ud fra den svenske Stilling for at se, hvad de norske Tropper bestilte ved Kjølen, og for at drive dem tilbage til Rakkestad.

Som bekendt blev Staffeldt efter Krigen, da Carl XIII som konstitutionel Konge i Norge maatte udføre Stortingets Villie, af en Krigsret dømt til Døden for sit Forhold ved denne Lejlighed, en Dom, der iøvrigt blev formildet til Hensættelse paa Kongens Naade i Frederikssteens Fæstning; men det er vel tvivlsomt, om der i Virkeligheden var noget at gøre den Gang, han modtog Kongens Befaling til Angreb. Staffeldt kunde tilvisse have angrebet straks efter de første Svenskeres Ankomst, og det havde maaske været nyttigt, om han havde vovet det, selv om der ikke derved vilde være opnaaet andet end Indblik i Fjendens Foretagender og Styrkelse af Aanden i den norske Hær; men efter at Carl Johan havde faaet sin Masseopstilling lige inden for og ved Grænsen fuldført ved daglig i Løbet af 4 Dage at sende nye Tropper til de tidligere ankomne, var Angreb fra norsk Side paa den svenske Linie ganske umuligt. Norges Hær var ikke endnu krigsordnet, knapt fuldt indkaldt, end mindre koncentreret. Der var ikke mange Steder, der var flere end højst nogle Tusind Mand samlet. Det er det storslaaede ved Carl Johans Taktik i Norge, da han saa lidt som muligt vilde ty til Kamp med Nordmændene, at han forstod at gøre sit Herredømme gældende blot ved imponerende Opstillinger. Svenskerne kunde ikke angribes, uden naar de maatte bevæge sig, thi da maatte de med det samme sprede sig. Nogen March i Masse var kun paa faa Steder mulig i Norge.

Det var et saadant Tilfælde, som indtraf allerede dengang, da Vegesack drog ud fra den svenske Hærs Gros for at undersøge, hvad der foregik ved Kjølen, og Staffeldt med sine Tropper drog sig tilbage til Rakkestad med Efterladelse af Stabells 1500 Mand som Bagdækning i Kjølen.

Da Kong Christian Frederik kom til Rakkestad med Seyersted og sin Stab, var han forbitret over Staffeldts Uvirksomhed og fast besluttet paa at gribe ind i Kampen. Forholdene viste sig heller ikke ugunstige derfor. Den 4. om Aftenen optoges Staffeldts Tropper i Stillingen. Den følgende Morgen trak Stabell sig med sine Tropper, forfulgt af Vegesack, tilbage til Degernæs, en lille Mil Syd for Rakkestad. Kongen havde denne Dag, den 5., 4—5000 Mand hos sig i Rakkestad med 12 Kanoner og med en 1000 Mand foran sig paa den Vej, der løber i sydvestlig Retning til Isse Sø foran Glommen ved Tunø, medens der som sagt var en 1500 paa den, der løber i sydøstlig Retning til Degernæs. Dernæst var der Tropper i March fra Nord, som kunde ventes den følgende Dag, og desuden fandtes der Optagelsestropper ved Glommen en Mil Vesten for, især ved Onstad Sund og Trygstad, en Dagmarch mod Nord ad de Veje, der føre gennem Rakkestad til disse vigtige Punkter ved Glommen. Der var Lejlighed til Daad, og Kongen var ogsaa opsat paa at ville tage en Dyst med Vegesack, der nærmede sig. Men saa kom der om Eftermiddagen Melding om, at Frederiksstad havde kapitulert. Det svenske Foretagende mod Fæstningen var gennemført i de Dage, han havde opholdt sig i Askim. En Flaade under Anførsel af Kong Carl om Bord paa Linieskibet Gustav den Store havde lagt sig ud for

Staden. En Styrke paa 5 à 6000 Mand var gaaet i Land paa Kragerø, og hvad der var sket, var det modsatte af, hvad Kongen havde ønsket. Kommandanten havde sluttet Kapitulation. Fæstningen med alle Kanonerne og øvrigt Inventar var faldet i Svenskernes Hænder. Dette var et Tordenbudskab for Kongen. Saa forfalden og saa uforsvarlig Fæstningen var for Nordmændene mod Angreb ude fra, saa nyttig var den med sine udstrakte Arealer og maritime Anlæg for Sverig. Den dannede en udmærket Basis for maritime Operationer i Christianiafjorden.

Christian Frederik var straks efter Modtagelsen af det nævnte Budskab paa det rene med, at det svenske Hovedangreb vilde komme fra Frederiksstad og gaa inden for Glommen mod Moss og Christianiafjord, og at derfor en gennemgaaende Forandring i den norske Opstilling var nødvendig. Vel var Glommen-Stillingen ikke i og for sig omgaaet ved Frederiksstads Besættelse. Højre Fløj kunde trækkes noget tilbage til en af Glommens vestligere Deltaarme. En Linie fra Grøn-sund langs Glommen og Minglevand forbi Issebro og Krogstad og videre forbi Kjølberg til Skinderflodens Udløb kunde danne Glommenstillingens højre Fløj, og denne Stilling, hvorved Vejen til Moss spærredes, var alt ved Frederiksstads Overgivelse besat af Tropper fra Arenfeldts Brigade, der, som vi erindre, vare befalede ned til Forsvaret af Terrænet ved Glommens Udløb.

Der blev dog Spørgsmaal om, hvorvidt den forestaaende Kamp ved Rakkestad burde opgives for denne Troppeomlægnings Skyld.

Generaladjudanten, Seyersted, vilde have Stabells Korps optaget og et djærvt Slag rettet mod de dette Korps forfølgende Svenskere, inden de nødvendige Omdislokationer toges under Overvejelse, og en lignende Stemning herskede der ogsaa i Korpset i det hele, hvor de fleste dog ikke forstod, hvad Sammenhæng der var mellem den fjerne Begivenhed ved Frederiksstad og Tildragelserne her ved Glommen-Stillings Centralpunkt. Men Christian Frederik satte ved et Magtsprog sin Villie igennem. Hele Styrken ved Rakkestad skulde straks gaa bag Glommen, og Indskrænkningen af Styrken heroppe straks begynde. Staffeldt skulde marchere til Grønsund og derfra videre for at forstærke Arenfeldt lige over for Frederiksstad. Hegermann, som ventedes, skulde besætte Onstad Sund og Langenæs, men helt defensivt, thi Hovedstillingen skulde nu være den sydligere Opstilling lige over for Frederiksstad.

Hvilke ikke forkastelige Principper der end laa til Grund for den af Kongen besluttede hurtige Omændring af Stillingen i det hele, er det dog en Selvfølge, at den ganske pludselige og af Menigmand uforstaaede Undvigelse af den første Kamp, der skulde bydes Svenskerne, og det sammen med Opgivelsen af Terrænet neden for Glommen, maatte sætte ondt Blod. Marchen til Overgangsstederne over Glommen skete i en Stemning, der ikke udmærkede sig ved Frejdighed. Da der nu kom Regn og ondt Vejr til, ligesom Vejene vare ukendte for de fleste, da ingen Forholdsregler vare tagne til deres Befærdelse, og Kolonner ved Krydsvejene stødte paa hinanden, opløstes efterhaanden al Kommando.

Paa den anden Side af Glommen blev man den følgende Dag Vidne til, hvorledes den Kolonne, man

havde ladet i Stikken, maatte optage Kampen i Rakkestad alene mod den nu mangefold dobbelte Overmagt. Men Stabell gjorde det udmærket. Vegesack tabte 50 Mand Døde og Saarede ved sit Angreb, men Stabells lille Korps trak sig med Hæder uden stort Tab og med kun c. 40 Tilfangetagne bort mod Nord til en Stilling, der var ham anvist, og han fik endog alle sine Kanoner med sig, eftersom hans Folk trak dem, hvis Bespændinger vare skudte.

Hvor langt anderledes vilde alt ikke have stillet sig, hvis Norges Konge her havde vundet en Sejr samme Dag, da Krebs's brillante Vaabendaad ved Matram ikke langt borte var nær ved alene at faa-Indflydelse paa hele Felittogets Udfald. Nu fik i Stedet for Svenskerne en Sejr ved Rakkestad og en, som hvilede paa noget virkeligt og i Forening med Sejrsbulletinerne om Frederiksstads Indtagelse i den Grad mættede Gammelsvenskernes Erobringstørst, at de begyndte at spørge, om der endnu var mere at erobre i Norge. Vegesack blev Dagens Helt i Sverig, og Rakkestads-sejren figurerer endnu i den svenske Krigshistorie som en betydningsfuld. Vegesack overøstes ogsaa med Hædersbevisninger, men Kronprinsen bad ham i sit Takkebrev om at vise Maadehold i sin Krigsfærd, at falde til Ro og pleje sine Soldater. Rakkestad var dog vundet for den svenske Operationslinie. Hele den svenske Styrke inden for Grænsen foretog nu en Svingning, saa den kom til at staa langs Glommens østre Bred fra Rakkestad ned til Frederiksstad, hvor Kronprinsen tog sit Hovedkvarter. Til Rakkestad og Egnen Nord for, hvor Vegesack fik Befalingen, sendte Kronprinsen adskillige Tropper, ikke langt fra en halv Snes Tusinde.

Da Kongen i fortrædeligt Lune kom til Spydeberg, gik han straks i Værk med at foretage den nye Opstilling, som han i Rakkestad alt havde forkyndt, og som delvis alt var under Udførelse. Stabells Korps, som efter Rakkestadaffæren tog Ophold ved Trygstad, skulde derfra begive sig til Fedsund Nord for Øjer Sø og der forstærkes med Tropper, der kom fra nordligere Egne. De Tropper, som tidligere havde været paa disse Steder, vare under Bevægelse Syd paa. Kongen blev imidlertid meget forstemt, da han saa Fjenden paa østre Side sende Tropper mod Nord, medens han paa vestre dirigerede sine mod Syd, og han fra sin Stab fik at høre, at det jo ikke kunde være andet, naar han uden Sværdslag havde overladt Fjenden Landet Øst for Glommen. Ikke engang Sejren ved Matram, det brillante Udfald fra Kongsvinger af, hvorved Gahns svenske Korps blev fuldstændigt oprevet med Tab af 300 Fanger, 19 Officerer, hele Korpsets Bagage, 13 Krudtvogne, med 600 Heste og 200 andre Vogne, kunde oplive ham, saa lidt som den tapre Modstand, Frederikssten gjorde under dens Belejring. Derfor kunde Carsten Tank fra Rød, der med Provst Hount som Ledsager kom til Hovedkvarteret den 7. August, ikke let finde Kongen i en Stemning, der mere end den, han befandt sig i, gjorde ham modtagelig for saadanne Forslag til Forhandling, som han bragte fra den svenske Kronprins.

Disse Forslag vare, som vi vide, vel ikke saadanne, at Kongen kunde gaa ind paa dem, som de vare. Carl Johan vilde have, at Kongen skulde afgøre det hele ved en Proklamation, som han endog sendte et Udkast til. Christian Frederik skulde i den erklære det norske Folk, at han i den Erkendelse, at en fortsat

Kamp vilde være unyttig, tilbagegav Nationen den Magt, den havde overdraget ham, og overdrog Statsraadet det Hverv at regere Landet i den svenske Konges Navn, indtil dennes Suverænitet var bleven formelt erkendt af en norsk Rigsdag, der skulde sammenkaldes til Møde i Christiania.

En saadan øjeblikkelig Anerkendelse af den svenske Konges Suverænitet var ganske umulig, medmindre Carl Johan skulde være villig til at gaa ind paa en Tanke, som Kongen oftere havde udviklet for Orloff, Martens og Morrier, at han nok kunde anerkende Kongen af Sverigs Suverænitet paa Norges Vegne, naar det paa en eller anden Maade efter en personlig Sammenkomst med Kronprinsen af Sverig om Sagen blev fastslaaet, at det skete paa Stortingets Approbation, saaledes at den mistede sin Betydning, naar Stortinget ikke billigede den i sin Samling. Vel var nu en saadan Sammenkomst foreslaaet af Carl Johan, og Kongen lagde Vægt paa dette Tilbud; men han satte dog ikke nogen Forhaabning til, at Carl Johan skulde være stemt for, hvad han ikke før havde villet høre, og som Engestrøm havde søgt at afvise i sin sidste Note til Kommissærerne.

Derimod var Kronprinsens Tilbud om Anerkendelse af Ejdsvoldkonstitutionen et Forslag, som Christian Frederik ikke kunde lade gaa fra sig. Der hørte overhovedet ikke meget til at faa Christian Frederik ind paa Forhandlinger. Politisk Virksomhed var hans Liv, og han vandt altid ved Forhandlinger, medens han hidtil i det mindste ikke havde vundet noget ved Krigen. Han var tværtimod forknyttet af den. Ingen var mere end han imponeret af Carl Johans Kunst til i nogle Dage, uden at det paa nogen af Siderne var kommet til

ordentlig Kamp, at fremtrylle en Stilling, der forekom ham at maatte blive afgørende, hvis det kom an paa det krigerske. Ogsaa derfor greb han Tilbudet. Det hjemlede ham nemlig en 3 Maaneders Vaabenhvile. Frederiksstad var nu i Sverigs Haand, Landet til Glommen ogsaa, og Frederikshald var belejret, saa den kunde betragtes som værende i Sverigs Haand. Naar Kongen overgav denne straks, hvad Tank anvendte al sin Flid paa at faa Kongen til at love, vare de alt tidligere stillede Betingelser opfyldte, og Kongen havde den Vaabenstilstand, han ønskede, til efter Wienerkongressens Sammentræden d. 1. Oktober. Han levede endnu i den Tro, at denne Kongres vilde blive skæbnesvanger for Prinsens Stilling i Norden. Han grundede paa Midler til selv at kunne gøre et Besøg ved Kongressen, men fandt ingen, og Frederik VI, der søgte Modtagelse dernede for sig, vilde ogsaa have sat sig derimod. Carsten Anker vilde derimod til Wien, og Christian Frederik havde ogsaa andre politiske Venner at kunne regne paa dernede.

Kongen blev derfor enig med sig selv og med Tank om at gaa ind paa de foreslaaede Forhandlinger og i den Anledning at kalde Statsraadet til Spydeberg den følgende Dag, d. 8. Han tillod endog Tank at sende Hount til Carl Johan for hurtigst muligt at give denne foreløbig Melding derom.

Hounts Ankomst til Frederiksstad bevægede Carl Johan til at melde Kong Carl, at en norsk Afsending var kommen til ham fra Prins Christian, og at Prinsen ved Rigsdagsdeputerede (Hount var jo i sin Tid Deputeret til den norske Rigsdag) vilde have de Betingelser at vide, som Kongen af Sverig vilde tilstaa ham, da

han nu syntes besluttet paa at ville nedlægge sin Magt i Nationens Hænder. Den samme Melding fór fra det svenske Hovedkvarter ud over Sverig i den Form: Nu havde Prins Christian i Norge sendt Deputerede til det svenske Hovedkvarter for at underkaste sig og bede om Naade.

Der var antageligt ingen bevidst Sandhedsfordrejelse i disse Nyheder fra Hovedkvarteret. Hount havde maaske ikke før været i det svenske Hovedkvarter. Carl Johan havde alene talt med Tank, og hvad denne Samtale gik ud paa, vidste ingen.

Imidlertid satte det Glædesbudskab, der fra Hovedkvarteret og ogsaa fra Kronprinsens og Hoffets Side spredte sig ud over Landet til Carl Johans og ogsaa andres Tilfredshed en velgørende Stopper for den usunde Ophidselse i Sverig, der bevirkedes ved de stedse mere fantastiske Sejrsberetninger. Nu kom der lidt mere Ro i Landet. Naar Norge havde underkastet sig, var jo alting i Orden.

Da det norske Statsraad, repræsenteret ved Haxthausen, Rosenkrantz, Sommerhjem og Jonas Collett samledes i Spydeberg d. 8, var Stemningen mellem de Ankommende ingenlunde gunstig for de af Tank bragte Forslag. Rosenkrantz og Sommerhjem havde, før Raadet konstitueredes, udtalt sig for, at naar det nu engang var kommet til Krig, og Fjenden stod i Landet, saa burde Krigslykken dog prøves, inden man faldt til Føje. Men da Kongen dertil havde svaret, at det, som Stillingen nu militært havde udviklet sig, ikke stod i Hærens Magt ret længe at holde Christiania dækket mod fjendtlig Invasion, havde Statsraaderne bedt Kongen om at lade kompetente Krigskyndige forklare den militære Situation i Statsraadet. Dette

billigedes. Seyersted og Hegermann tilkaldtes, og i Forestillinger, som Kongen bad dem om senere at indsende skriftligt, erklærede de, at den Fare, Kongen havde talt om, meget let kunde indtræde inden alt for lang Tid, og Haxthausen, der var noget servilt anlagt og gerne i sine Betragtninger kom til at tage noget Hensyn til, hvad der kunde understøtte Kongens Mening, forklarede, hvorledes man egentlig kun kunde regne med Forraad til Maanedens Midte, naar man undlod at tage Hensyn til de Beholdninger, man for andre FormaaIs Skyld havde i Magasinerne N. for Christiania og andre Steder.

Disse Betænkninger og den efter Kongens Befaling udarbejdede Gengivelse af dem¹⁾ (der kom til Carl Johans Kundskab), vakte megen Opmærksomhed og blev Grunden til, at Statsraadet ikke mente at burde fraraade Kongen Antagelse af den af den svenske Kronprins tilbudte Vaabenstilstand. Med Hensyn til de af Tank bragte politiske Forslag, var det en Selvfølge, at Regeringsforandringen i Norge ikke kunde ske ved, at Christian Frederik overlod sin Plads til Carl Johan paa den svenske Konges Vegne. Kongeskiftet maatte naturligvis finde Sted for Stortinget, hvad enten det saa vilde blive en Erkendelse af Kongen efter Kieltraktaten — som der neppe var Udsigt til — eller et Valg til Kong Christian Frederiks Efterfølger. Men herom blev der Tid nok til at tale senere, og det blev i det hele Stortingets Sag. Hvad der nu erkendtes, var blot, at de Vilkaar, som Carl Johan erklærede sig villig til at slutte Forlig paa, vare saadanne, der kunde ventes at blive vel mod-

¹⁾ Upaatvivlelig den, der er trykt i Y. Nielsens: Fra Kiel til Moss, S. 58.

tagne af Stortinget, da de i Realiteten paa det nærmeste stemmede med Forslag, som Regeringen selv havde syslet med for visse Eventualiteters Skyld. Kongen fik derfor Statsraadets Billigelse af, hvad han nu vilde forsøge, og han gav til sidst Raadet sit Ord paa, at hans eneste Hensigt var at faa en Vaabenstilstand tilvejebragt til Fordel for Stortinget, der, naar fri Handel og Tilførsel var sikret i en Tid af nogle Maaneder, da med Ro og Frihed kunde tage Rigets Anliggender og Fremtid i sin Haand.

Christian Frederik skrev nu to Breve til Carl Johan, svarende til de to Opsatser, Tank havde bragt, og de gaves denne hans tidligere Statsraad til Besørgelse, efter at man dog først havde undersøgt nogle fra Carsten Anker i London lige ankomne Breve, der imidlertid ikke indeholdt noget, der kunde faa Indflydelse paa den Situation, hvori man befandt sig.

Det første af disse Breve indeholdt kun en venskabelig Erklæring fra Kongen om, at han var villig til at fremme alt, hvad der kunde føre Freden tilbage i Norden, saaledes til Overgivelse af Frederikssten Fæstning, da den nu dog var i den okkuperede Egn og belejret af Svenskerne, og til Nedlæggelsen af sin Magt i Nationens Hænder, men at han dog først ønskede en Sammenkomst med Kronprinsen for at tale fortroligt med ham om den bedste Maade, hvorpaa alt kunde arrangeres.

I det andet Brev meldte Kongen, at Glommen nu kunde være Grænse under Vaabenstilstanden, da de norske Tropper vare i Færd med at forlade Terrænet Øst for og Frederikssten kunde besættes af Svenskerne. Maalet for Vaabenstilstanden burde være en venskabelig Union, og Basis for den maatte den norske Kon-

stitution være, dog med nogle Modifikationer, som den norske Nationalforsamling maatte foretage, men som vilde blive underkastede den svenske Konges Approbation. Med Hensyn til sig selv erklærede Kongen positivt, at han vilde nedlægge sin Magt i Nationens Hænder, men at det dog kun var for Stortinget, han kunde gøre det paa en lovformelig Maade. Han var vis paa, at Kronprinsen ikke vilde, han skulde foretage sig noget paa en mod hans Ære og Pligt stridende Maade. Angaaende Bestyrelsen af Landet ved Statsraadet indtil Stortingets Sammentræden og tillige om andre vigtige Punkter ønskede han at tale med Kronprinsen i den Sammenkomst, der var paa Tale. Kongen foreslog den afholdt straks efter Vaabenstilstandens Indtræden paa et Sted ved Glommen, hvor der hverken fandtes svenske eller norske Tropper.

Med disse Breve rejste Tank til det svenske Hovedkvarter, medens Kong Christian fik nok at gøre med paatrængende militære Anliggender. Hele Dagen den 8., medens Kongen forhandlede med Statsraadet og kom til sin afgørende Beslutning, havde der været Skærmydsler ved Glommen ikke blot ud for Onstad Sund og Langenæs, men ogsaa nordligere og nede ved Tunø og Rolfsø, de Landstrækninger, der udfyldte Mellemrummene mellem Glommens to Udløbsarme, ja helt vestligt ved Kjølberg. Ud for Langenæs Brohoved tirailleredes der hele Natten til den 9., og henad Morgenen blev Kampen saa livlig, at Kongen i det nærliggende Spydeberg vækkedes Kl. 4 og begav sig derud. Da han kom til Brohovedet, meldte Oberst Hegermann ham: „Vi have sejret, Deres Majestæt“. Og saaledes var det. Obersten havde uden at ænse Beslutningen om, at Glommen paa dette Sted

kun skulde forsvares defensivt, sendt Tropper over Løbebroen, og da disse havde drevet de fjendtlige Angribere tilbage, havde han besat Brohovedet med 2 Batailloner, og det uagtet det Dagen før var bleven erkendt af Sagkyndige og deriblandt af Hegermann selv, at under et defensivt Forsvar af Glommen duede dette Brohoved ikke, da Pontonbroen kunde beskydes og ødelægges, uden at man fra Brohovedet kunde hindre det. For dem, der kendte, hvad der var foregaaet og besluttet, var det fuldt forstaaeligt, at Kongen ikke særligt viste sig fra den naadige Side, men snarere bebrejdende spurgte Hegermann, om han vilde opofre to Batailloner. Men der var meget faa, der oversaa Situationen. Og det var for meget forlangt, at Tropperne, som den 5. vare blevne kaldte tilbage over Glommen, da de stod færdige til at levere det første Slag i denne Krig, nu, da der under Kamp igen var taget fast Fod paa den østre Bred og den Mulighed aabnede sig for dem, at de kunde faa Lov til at bruge deres Vaaben, skulde være henrykte over at se Kongen komme her igen og befale Tropperne tilbage over Floden, Brohovedet opgivet og Pontonbroen afkastet.

Christian Frederik maatte i de Dage høre ilde af de norske Soldater. Baade Officerer og Menige gav ham Skylden for, at der ikke var kæmpet, og i deres Forbitrelse beskyldte de ham for Forsagthed og Mangel paa Krigsmod. Navnlig fra hans Ophold ved Langenæs er der overleveret Historien en Del Smaa-træk og Anekdoter for at godtgøre hans lidet mandige Sind. Saaledes skal han paa Vejen fra Spydeberg til Langenæs, da nogle saarede bleve transporterede tilbage og deriblandt en kendt Officer, have udbrudt:

„Min Gud! Er jeg Skyld i alt dette?“ Det er paa Basis af disse Beretninger om Kongens Forhold d. 9. næsten blevet til en anerkendt historisk Trossætning baade i Norge og Sverig, at han viste sig krysteragtig den Dag og i det hele ikke var Krigerkaldet voksen. En saadan Dom lader sig ikke fælde paa Grundlag af, hvad der skete d. 9. Havde man anet, at Kongen da netop havde sendt Tank til det fjendtlige Hovedkvarter for at bede om Vaabenstilstand, og ved den Lejlighed ladet Carl Johan vide, at Glommens østre Bred rømmedes, vilde man have forstaaet, at Kongen ikke kunde føle sig særlig opbygget ved en fornyet Overgang af Tropper til østre Bred, hvorom Melding maatte komme til det svenske Hovedkvarter omtrent samtidig med de Breve, Tank bragte.

Iøvrigt var Kongen i Virkeligheden helt overvældet af, hvad der var foregaaet i de 8 Dages Tid, Svenskerne havde manøvreret inden for Grænsen. Og efter Frederiksstads uventede Fald var han saa mistrøstig over den militære Situation, at han ikke afgang noget meget frejdigt og tillidsfuldt Syn paa en Valplads. Han havde den Skrøbelighed ikke at kunne skjule indre Bevægelse i sit Ydre. Det var en Egen-skab ved hans livlige Temperament, som var vel kendt baade i Kjøbenhavn og i Christiania og bevaredes hos ham, saa længe han levede, at han, meget mod sin Villie, kunde blive bleg eller komme til at skælve, naar han pludselig fik et Indtryk enten af Glæde eller Sorg. I denne Tid prægedes hans hele Person af den efter hans Mening uopretholdelige Situation, hvori han pludselig til sin store Sorg saa sig og Norge indviklet. Han kan godt have forekommet en eller

anden Soldat, som var vred paa ham for hans Færd, lidt „ynkelig“, da han ogsaa i Forhandlingssalen fandtes at være febrilsk eller trykket. Men der var intet i Vejen med hans Handlekraft, hans Klarhed i Kommandoen eller hans Arbejdsomhed. Han var heller ikke ved Langenæs d. 9. særlig nedslaaet. Han var tværtimod, som vi vide, gennemstrømmet af et Haab, en Mulighed for at kunne opnaa alt, hvad han kunde ønske sig under nærværende Omstændigheder: en Vaabenstilstand med Glommen som Grænse og Christiania som Regeringens Sæde indtil Wienerkongressen, derefter Forhandlinger om Nordens Fremtid, Sammenkomst med Carl Johan, hvis han endnu eksisterede til den Tid o. s. v., ikke at tale om fri Handel og Søfart.

Hvad Kongen militært satte i Værk d. 9., var Fortsættelse af de alt tidligere nævnte Bevægelser: Styrken ved Glommen i den nordligere Del forringet og Floden der gjort til eventuel Grænsestilling, Forsvarets Tyngdepunkt lagt ned mod Frederiksstad. Hegermann maatte selv marchere mod Syd med en Del af sine Tropper, ligesom Kongen ogsaa forlagde sit Hovedkvarter mod Syd til Vegger, S. Ø, for Moss. Han stævnedede i det hele saa mange Tropper derned, at der vilde være en 12—14,000 Mand til Raadighed, og det var ikke for at undvige Kamp, men netop for at optræde paa rette Sted, at de kom hened. Carl Johan harcellerede i denne Tid de norske Tropper paa Tunø og Rolfsø. Kongen vilde have Stillingerne lige over for Frederiksstad hævdede og befalede d. 10. baade Hegermann og Arenfeldt at gøre dette med al Kraft.

Kongens militære Dispositioner hvilede paa et Skøn,

han selv har forsvaret¹⁾, og som ikke kan frakendes god Mening. Men det skortede Kongen paa Midler til under de nærværende Omstændigheder at faa Gang i Tingene. Der var hverken foregaaet rigtig Mobilisering eller Koncentration før Krigen. Trænet var ikke kommet i Orden, Hestene ikke engang indkaldte. Afdelingerne maatte til Befordring af deres Krudt og Bagage tage Skyds, det vil sige benytte de Heste og Køretøjer, Egnen bød. Men de beholdt gerne dem, de havde skaffet sig som fast Træn, saa de efterfølgende Afdelinger ikke forefandt tilstrækkelige Befordringsmidler. Uordener af indgribende Natur opstod ogsaa i andre Retninger ved de mangelfulde eller i flere Henseender slet ikke foretagne Krigsudrustninger. Kongen kom med et til Fortvivlelse oprevet Sind til Vegger, hvor dog det Bud, der ventedes fra Frederiksstad, vilde være i Stand til at forandre Situationen til det bedre.

I det svenske Hovedkvarter i Frederiksstad var man imidlertid i dette Øjeblik ikke saa optaget af de i Udsigt stillede Forhandlinger med Norge, som man havde været straks efter Hounts Ankomst den 8. Det glædelige Budskab, Hount havde bragt, var traadt i Baggrunden for en anden Melding, der bevægede Carl Johan heftigt og bragte hele det svenske Hovedkvarter i Uro. Det var Meldingen om det svenske Nederlag ved Matram og den norske storslaaede Sejr. Betød denne Begivenhed en Forandring i Krigens Karakter? Og i hvad Forhold stod Christian Frederik og Hounts Melding til den? I hvert Fald — Hvad vilde Sverig

¹⁾ Christian Frederiks Udkast til et Forsvarsskrift i Y. Nielsens: Aktstykker vedrørende Konventionen til Moss S. 122 Om Krigsbegivenhederne kan ses (foruden de mere bekendte og mellem dem særlig Bjørnin) Mankell: Felittoget i Norge.

og hvad vilde Europa sige til denne Nyhed, nu da Engestrøm netop var i Færd med at melde de europæiske Kabinetter, hvad hele Sverig alt havde faaet at vide, at Norge var overvundet, og at Christian Frederik havde bedet om Naade.

Den svenske Kronprins maatte behandle denne Sag med sit Hovedkvarter, og derved gik det meste af Dagen den 9. Var det end maaske en isoleret Begivenhed, der ikke stod i nær Forbindelse med Begivenhederne ellers? i Norge kunde det dog tænkes, at den indvirkede paa Christian Frederiks Villighed til at give efter, og det kunde ogsaa blive et Spørgsmaal, om man, naar denne uventede Sejr vakte Opsigt i Sverig, turde gaa ind paa Forligsbestemmelser, der let i Sverigs Øjne kunde blive mistænkte for at være paavirkede af den norske Sejr.

Da Tank om Middagen kom med Christian Frederiks Breve, blev Kronprinsen beroliget med Hensyn til „den danske Prinses“ Holdning. Han bestemte derfor, at den forefaldne krigerske Affære skulde forklares som en Tildragelse, der ikke stod i nogen Forbindelse med de norske Begivenheder der, hvor han og hans Hær var Herre. Det var et isoleret norsk Korps, der paa Røvervis var gaaet frem mod et overvejende selvstændigt lille Korps, der kun blev slaet, fordi det var for uanstændigt lille. Gahn rostes og forfremmedes. Hans Korps skulde genopstilles i en dobbelt saa stor Styrke (5000 Mand) i Sverig. Der blev paa en ostensibel Maade udskrevet Forstærkning til dette fra alle Egne af Sverig, 1 Bataillon fra Stockholm, 2 fra Skaane o. s. v.

Efterretningen om, hvad der er foregaaet i det norske Statsraad den 8., hvad Kong Christian havde sagt og

de Militære bekræftet først enkeltvis, senere i en fælles skriftlig Opsats, at Glommen ikke vilde kunne holdes, naar Floden forceredes af de Svenske N. for Øjeren, ved Fedt, — hvilket der, som det synes, blev ham bekendt samme Formiddag, fra hvem det nu end kan være, han har faaet det at vide — var ham en velkommen Anledning til at meddele højt i sit samlede Hovedkvarter, at det var hans Hensigt, og at det altid havde været det, at lade et Korps forcere Glommen Nord for Øjeren og gaa lige paa Christiania, medens Flaaden skulde gaa ind i Christianiafjord til Drøbak. Derved kom han til sin Omslutningsplan, der fra nu af spillede en saa stor Rolle ved hans Hovedkvarter, og som han forklarede saaledes: Vegesack skulde gaa over Fedt til Christiania, Puke med Flaaden til Drøbak, medens Carl Johan med Hovedhæren gjorde det af med Hæren ved Moss.

En Omslutning, mere eller mindre i Form af en Indeslutning, var dog ganske udførlig ad disse Veje, og det var en Misforstaaelse, naar det var berettet Carl Johan, at Christian Frederik var bange for en saadan. Man havde under de militære Forhandlinger i Norge kun talt om det Tidsmoment, da man vilde blive nødt til at rømme Glommenstillingen og gaa tilbage gennem Christiania eller over Drøbak, hvor Fasting holdt en sikker Overgang over Christianiafjord beredt, til Vestlandet. Andet havde der aldrig været Tale om, og en saadan Udvikling af Krigen ønskede Carl Johan lige saa lidt som Christian Frederik i Øjeblikket. Omslutningsplanen var kun et Skræmmemiddel, som Carl Johan mente kunde nyttes. Derfor udbasunerede denne sin Plan for alle Vinde og gjorde særlig en af sine Adjudanter, en Major Toll, som han vilde bruge som Bud til Christian Frederik, bekendt med den, for at

han kunde udmale den i al sin Frygtelighed for denne. Saaledes vilde han ikke have baaret sig ad, hvis det var en Plan, han vilde have udført.

De pinligste Betæneligheder vakte dog de af Tank bragte Breve fra Christian Frederik, og Carl Johan brugte hele Dagen den 9. og noget af den næste med til at grunde paa, hvorledes de skulde optages. Det var egentlig slet ikke saadanne Tilbud, som Hount havde bebudet. Kongen gik vel ind paa at nedlægge sin Magt i Nationens Hænder og forlade Landet. Han erklærede sig ogsaa villig til at overlade Svenskerne Frederikssten, men der var ikke et Ord om efter Kierfreden at anerkende den svenske Konge som Konge i Norge, hvad der var Hovedsagen i de Udkast, Tank havde bragt Christian Frederik til Vejledning for, hvad der skulde bydes fra Norge. Ganske modsat dette havde Christian Frederik bemærket, at Statsraadet, som han vilde overlade Magten til, under Vaabenstilstanden skulde regere i hans Navn. Dernæst vilde han begynde med at have en Sammenkomst med Kronprinsen, hvad denne, som Forholdene nu viste sig at være, ikke vilde gaa ind paa, da han som Kongen af Sverigs Feltherre, staaende i Krig mod Christian Frederik, ikke mente, aabent for Verden at kunne have et Møde med denne, uden han kom for at underkaste sig.

Var det vanskeligt for Kronprinsen at anse disse Forslag som tilfredsstillende, var det imidlertid lige saa vanskeligt at vise dem bort og erklære Budskabet fra Gaarsdagen om Christian Frederiks Underkastelse for forhastet; thi skulde en saadan Meddelelse spredes ud samtidig med Beretningen om Matramfægtningen, kunde megen Ubehagelighed og Forstyrrelse

i Sagerne jævne Gang imødeses. Carl Johan kom til sidst til den Mening, at man maatte opretholde Standpunktet fra Gaarsdagen, at Christian Frederik havde givet efter, selv om det ikke i alle Dele var Tilfældet. Han havde dog tilbudt Forhandlinger paa Grundlag af sin Villighed til at forlade Norge. Ved Hjælp af disse og passende Trusler samt nogle militære Demonstrationer m. m. mente Carl Johan at kunne faa ham til at bøje sig for de tvingende Omstændigheder.

Den 10. August, paa hvilken Dag der var Fest i Frederiksstad, fordi den svenske Konge fra sit Linieskib besøgte Byen, fik Carl Johan om Formiddagen Bemyndigelse til paa Kongens Vegne at optræde selvstændigt og frit i Norge, som han vilde, og om Eftermiddagen sendte han to Officerer til Christian Frederik i forskellige Missioner. Den ene var hans Adjudant, Major Toll, der skulde overlevere ham det Brev, i hvilket Kronprinsen paa Kongens Vegne modtog de tilbudte Forhandlinger. Ingen, der læste dette til Hs. kgl. Højhed Prins Christian Frederik af Danmark stiledede Brev, kunde faa Indtryk af andet, end at Christian Frederik havde tilbudt alt det, som man i Sverig mente, han havde gjort. Kronprinsen takkede ham hjerteligt og i høje Ord for den Beslutning, han havde taget, og beklagede kun, at han, som han mente, Prinsen selv maatte erkende, ikke kunde have den ønskede Sammenkomst med ham, førend Magten i Norge var lagt tilbage i Nationens Hænder, som det var Prinsens Agt at gøre. For at fremskynde den svenske Konges Anerkendelse saa hurtigt som muligt, bragte Majoren ogsaa med sig en Kundgørelse fra Carl Johan, hvor denne i Kongens Navn 1) modtog Ejdsvoldkonstitutionen, i hvilken der ikke skulde gøres andre Forandringer end saadanne, Foreningen af de to Lande nødvendigvis

fordrede, 2) gav almindelig Amnesti og lovede Embedsmændene i Norge, civile og militære, Beskyttelse og god Behandling. Naar Christian Frederik samtidig med denne Kundgørelse udgav den Proklamation fra sig selv, som Tank den 8. havde bragt ham Udkast til fra Carl Johan, manglede der kun en Vaabenstilstand og nogle faa vedtagne Overenskomster, for at Foreningen i en Fart kunde blive en Kendsgerning. For at tilvejebringe en saadan Vaabenstilstand og tale om de politiske eller andre Bestemmelser, som der maatte træffes en Overenskomst om, blev en af Kronprinsens Generaladjutanter, nemlig Generalmajor Bjørnstjerna, samtidig med Toll sendt til Christian Frederik. Hans Instruktion blev foreløbig kun den, at han skulde skaffe Christian Frederik bort fra Norge paa den Maade, der bedst førte til Maalet.

De to nævnte Afsendinge, som samme Eftermiddag forlod Frederiksstad, traf om Aftenen paa Vejen til Vegger Kong Christian Frederik, der netop var i Færd med at begive sig til Moss, hvorhen det norske Hovedkvarter forlagdes. De svenske Befuldmægtigede fulgte ham, og i Moss' Jernværk, hvor Kongen opslog sin Bolig, naar han var i Byen, fik hurtigt efter Ankomsten først Major Toll og senere General Bjørnstjerna Foretræde.

Da Kongen havde læst Carl Johans Brev, vare alle de Forhaabninger, han — i hvad Retning de end kan have gaaet — havde sat til en Sammenkomst med den svenske Kronprins, forsvundne. Sammenkomsten skulde efter Kronprinsens Mening kun være en Belønning for Overdragelsen af Magten i Norge til Kongen af Sverig og for Christian Frederiks Bortrejse. Da havde han før haft bedre Bud paa en slig Resignation. Kommissæ-

terne havde nemlig til Gengæld for en Beslutning i denne Aand lovet ham det norske Riges Selvstændighed lige over for Sverig og Ret til at forhandle med Kongen af Sverig om Unionen under europæisk Garanti. Kongen meddelte Majoren, hvorfor det, Kronprinsen forlangte af ham, var ganske umuligt, og at han ikke kunde have noget med Proklamationer at gøre, hvori Kongen af Sverig betegnedes ogsaa som Konge af Norge. Samtalen blev alt andet end hyggelig, da Adjutanten, efter hvad han havde Ordre til fra sin Herre, begyndte at skildre for Kongen, hvilke Grueligheder han udsatte den norske Hær og sig selv for, naar han lod Carl Johans Omslutningsplaner fuldbyrde sig; men Kongen gennemskuede godt, hvad denne Udvikling havde til Hensigt, og svarede kun, at det ikke var nogen god Skik, naar man vilde have Vaabenstilstand, da kun at tale om militære Udveje eller Planer.

Ogsaa for General Bjørnstjerna gentog Kongen, hvad han alt havde sagt Major Toll, at han ikke kunde overdrage den Magt, han havde faaet af Norge, til nogen anden end Rigets folkelige Repræsentation, Stortinget. Han kunde derfor ikke overdrage sin Magt til Kongen af Sverig, som Kronprinsen foreslog, ja ikke engang til Statsraadet. I den Retning havde Kronprinsen misforstaaet, hvad han var gaaet ind paa. Han kunde nok overlade de løbende daglige Forretninger til Statsraadet i en Tid, hvor han personlig vilde holde sig uden for Regeringen. Men han vedblev at være Konge under et slikt Interregnum. Det var netop paa Grund af hans Kongemagt, at Statsraadet midlertidig kunde regere i en saadan Tid. Sin Kongestilling beholdt han, indtil han havde nedlagt den i Stortingets Hænder, og dette

havde befriet ham for den, og indtil dette var sket, var det hans Pligt at værge saavel denne sin Stilling mod Krænkelser udefra, som Norges konstitutionelle Rettigheder i det hele taget. Generalen forstod snart, at man i Hovedkvarteret i Frederiksstad havde misforstaaet, hvad Kongen var gaaet ind paa, at han ikke vilde erkende den svenske Konges Ret efter Kielerfreden, men derimod stod fast paa det Standpunkt, som havde vundet Kommissærernes Bifald.

Men Generalen lagde Mærke til, at Kongen ikke havde Betæneligheder mod, hvad der angik ham personligt, at han var fuldkommen villig til at forlade Landet, hvad der jo for Carl Johan og for hans Befuldmægtigede var det vigtigste at opnaa. Dertil knyttede Generalen det Haab, at han maaske dog kunde komme til en Art Kompromis med Kongen. Han fortsatte sin Samtale med Kongen hele Aftenen og fik Lov til at fortsætte næste Dag. Den gik over til en hel Forhandling, knyttet til nogle Punkter, som Bjørnstjerna havde med sig fra Frederiksstad. Forhandlingerne fortsattes endnu d. 12., og denne Dags Eftermiddag havde Bjørnstjerna og Situationen, som han repræsenterede, faaet saa megen Magt over Kongen, at der endelig var kommet et Konventionsudkast i Stand. Vel fandtes der ikke et Ord om Kongen af Sverigs Anerkendelse som Konge efter Kielerfreden, det havde Christian Frederik sat al sin Alvor ind paa at afværge, men Teksten i den politiske Traktat var redigeret saaledes, at Svenskerne, som kaldte deres Konge ogsaa for Konge af Norge, maatte tro, at det var som saadan, han havde lovet at antage Ejdsvoldkonstitutionen. Vaabenstilstandsudkastet var til Norges Fordel. Glommen blev i det store set Demarkationslinien under Vaabenstilstanden, kun i det sydlige fra-

veges Grænsen noget, idet Demarkationslinien her lagdes fra Sooner (nær ved Moss) over til Onstad Sund. Kun med Hensyn til Kongens Bortrejse, det, som Generalen særligt skulde søge at faa udvirket, havde han opnaaet alt, hvad han kunde ønske, mere end han havde ventet. Kongen havde lovet at rejse bort, saa snart han i Oktober havde nedlagt sin Magt i Stortingets Hænder, men hans paatagne Forpligtelser i saa Henseende vare optagne i Artikler, som skulde holdes hemmelige ¹⁾.

Budskabet om, hvad der var sket i Moss, virkede lige overraskende paa de Regeringsmænd i Christiania, der den 13. kaldtes til Moss for at godkende og lægge sidste Haand paa Konventionen, som paa Carl Johan i Frederiksstad, der stod i den Tro, at han havde understøttet Bjørnstjerna i sine Forhandlinger ved militære Troppeopstillinger, Kanonskud og Harcelleringer af de norske Stillinger Syd for Moss.

Fra Christiania ankom Statsraadet, — indbefattet N. Aall, der Dagen før var kommen hjem fra England og havde meldt, hvad Skæbne der var ramt den norske Komité, han havde været Formand for, — derhos de Herrer Sverdrup, Falsen og Diriks, der overordentligt tilkaldtes. Kongen, som denne Dag betragtede sig som syg og ikke gik ud af sine egne Gemakker, havde om Morgenen kaldt Brigadekommandørerne Arenfeldt og Hegermann fra deres Poster i Syd til sig for at faa Kundskab om den militære Stilling, som den var i Øjeblikket. Paa Grundlag af deres Beretninger gav han de ankommende Statsraader, da de vare førte ind

¹⁾ Alle Enkeltheder om Mosskonventionen findes i de ovennævnte Bøger af Yngv. Nielsen: Fra Kiel til Moss og Aktstykker vedrørende Konventionen til Moss.

i hans Kabinet, Oplysning om denne Tilstand, hvorefter han gjorde Rede for sin Beslutning og for Konventionen, som han bad dem granske i Statsraadssalen, for at den kunde blive ført i endelig Form af de Herrer Statsraader Collet og N. Aall, som han bestemte til i sit Sted at træde i officiel Forhandling med General Bjørnstjerna.

Hvad der mest af det, Statsraadet saa og hørte, forbavsede dettes Mænd og de Tilkaldte, af hvilke Sverdrup dog først kom noget senere; var det samme, som den 8. havde forundret Sommerhjelm og Rosenkrantz, at Kongen vilde give efter med Hensyn til Nedlæggelsen af Regeringen, før et eneste ordentligt Slag var leveret, og under en Situation, som den de forefandt. Thi Hovedkvarteret var som i Kampstand paa Grund af Carl Johans Trusler og Alarmeringer. Tropper laa parate til Udrykning i ikke lang Afstand. Parker holdtes til Dels forspændte. Den almindelige Indignation over den herskende Passivitet lige over for Carl Johans æggende Adfærd deltes af adskillige Officerer, saaledes af Haxthausen, der denne Dag var krigersksindet og mente, man havde Proviant nok for det første. Der var fundet nye Beholdninger, sagde han, desuden lovede Høsten meget. Der forefaldt det for Situationen karakteristiske, at der fra Kongens Kabinet og med dennes Samtykke, i alt Fald uden hans Forbud, af Statsraadet eller en Del tilfældigt tilstedeværende Medlemmer af dette sendtes en Adjudant, Løjtnant Mansbach, til Arenfeldt og Hegermann med Ordre til at angribe.

Dette Angreb af en halv Snes Tusinde Mand, som maaske slet ikke havde været saa ilde, saa uventet det var kommet, blev imidlertid, som naturligt var, ikke til noget. Brigadekommandørerne sendte, saa snart de

havde modtaget den lidet tjenstmæssige Ordre, Bud til Generaladjudanten (Seyersted) for at erholde nærmere supplerende Befalinger angaaende hvad der skulde foretages, men Følgen deraf blev en kongelig Ordre til at stille Udrykningen i Bero.

I andre Henseender end den her nævnte gik alt ellers roligt og jævnt. Statsraadet fandt ikke noget væsentligt at indvende mod Konventionen, da det henad Aftenstid var blevet fortroligt med, hvad Kongen havde opnaaet. Naar Kongen var fast besluttet paa at ville vinde Tid i Norge ved at lade Statsraadet styre de løbende Regeringsforretninger i hans Navn, indtil et overordentligt Storting kunde blive samlet en to Maaneder senere, saa fandt Statsraadet intet væsentligt at indvende mod Udkastet. Der vilde efter dette blive Vaabenstilstand indtil 15 Dage efter Stortingets Sammentræden (den 7. Oktob.), altsaa til den 21. Oktober, og med en Opsigelsesfrist desuden. I den Tid skulde Blokaden være hævet, fri Handel og Indførsel være tilladt, og Demarkationslinien den nys omtalte fra Sooner ved Christianiafjord langs Glommen Nord paa. De nationale Tropper skulde hjemsendes og paa norsk Side kun de hvervede Regimenter blive under Vaaben bag den norske Demarkationslinie, medens paa Sverigs Side kun to Divisioner skulde blive inden for den norske Grænse bag deres Demarkationslinie (der var et neutralt Bælte imellem de to Demarkationslinier). Der var fastslaaet næsten alt, hvad Norge kunde ønske sig med Hensyn til sit Statsliv i denne Vaabenstilstandsperiode. Ingen Kontributioner maatte finde Sted, alt skulde betaales kontant og Statens Love respekteres. I Christiania skulde der ingen hvervede Tropper være. Vagterne skulde besættes af Borger-

væbningen. Det norske Flag skulde respekteres under Vaabenstilstanden. Sverig erkendte i dette Udkast næsten paa alle Punkter Norges statslige Selvstændighed.

Jo mindre de Norske egentlig havde noget væsentligt at indvende mod Udkastet, desto mere spændte bleve de paa at erfare, hvad Carl Johan i Frederikstad vilde sige dertil. Thi for at komme til noget afgjort med Christian Frederik havde Bjørnstjerna maattet række sig vidt, videre end han egentlig havde Tilladelse til. Han var selv spændt paa at erfare, om han vilde blive desavoueret eller ej.

At dømme efter Carl Johans Optræden den 13. om Morgenen, da han modtog Konventionsudkastet fra Bjørnstjerna skulde man, naar man ikke kendte Kronprinsen, antage, at det første skulde blive Generaladjutantens sikre Lod. Thi Carl Johan sprang i Flint af Forbitrelse. Ikke et Ord om Kongen af Sverigs Anerkendelse. Christian Frederik vilde være Konge lige til Stortingets Sammenkaldelse, og Statsraadet skulde styre i hans Navn. Der stod vel i Traktatudkastets hemmelige og særskilte Artikler, at Statsraadet kun skulde undertegne „paa allerhøjeste Befaling“, og derved vilde alle Svenskere ifølge den politiske Konventions Redaktion af Kongen af Sverigs Løfte til Norge tro, at det var i Kongen af Sverigs Navn, Statsraadet regerede, og Bjørnstjerna mente, at Sverig maatte kunne faa Nordmændene til at tro det samme. Men Carl Johan kunde ikke finde sig i, at der i en Traktat som denne paa en saa betænkelig Maade skulde dækkes over det selvfølgelig, at det naturligvis var i den europæisk anerkendte og i Traktaten selv omtalte Konge af Sverigs Navn,

at Statsraadet skulde regere. Kronprinsen kunde heller ikke finde sig i, at Christian Frederik ikke saa afgjort, som han ønskede, havde paataget sig Forpligtelsen til at rejse bort. „Han vil kun vinde Tid,“ sagde han til Folk i Hovedkvarteret i denne Morgen. „Naar Tidsomstændighederne skulde blive gunstigere for ham om to Maaneder, lader han blot Stortinget nægte ham hans Afskedsbegæring, og saa griber han Magten igen og har derved vundet, at den nuværende Krisis er bleven heldig overstaaet for ham, og at Riget har vundet Tilførsel, rige Midler og friske Kræfter til at tage Krigen op igen, naar vi maaske ikke længere har England og dets Skibe at støtte os til. Vi maa have en udtrykkelig, bindende Æreserklæring om, at han i alle Tilfælde, selv om Norge beder ham om at blive, vil rejse sin Vej.“ Kronprinsen ophidsede sig selv mere og mere, jo længer han beskæftigede sig med denne Konvention, som han senere samlede alle Hovedkvarterets Generaler for at høre. „Vi maa standse alt det Spilfægteri, der foregaar her,“ sagde han, „og gøre Krigen til Alvor, og vi indvier denne nye Fremgangsmaade med Stormen paa Frederikssten. Stormen paa denne Fæstning efter et mægtigt Bombardement vil gøre Opsigt i Europa og fæste dets Øjne paa os.“ Han sendte straks Ordre til General Suremain, der belejrede Fæstningen, om at begynde Bombardementet og forberede en hurtig Storm. Hans Ordre lignede lidt dem, han engang tidligere havde sendt Essen og Puke om Søslaget ved Hvaløerne, og samtidig kundgjorde han for Hovedkvarteret, at nu skulde den store Operation, der bestod i Christian Frederiks Omringelse ved Moss, finde Sted for Alvor. Vegesack skulde samle en 12000 Mand mellem Tryg-

stad og Kongsvinger (længere var han da ikke kommen endnu) for, naar han havde faaet Styrken samlet, at forcere Glommen et Sted her oppe, en anden General skulde ved Hafslund bygge Bro over til Tunø. Ogsaa skulde en Bro bygges nede ved Kjølstad o. s. v. Om alt dette udgik der Befalinger, og den febrilske Travlhed langs de svenske Linier, der dog aldrig bestod i andet end i Forberedelser, Feltarbejder, Rekognosceringer med lidt Kanonskydning og Alarmering, blev end mere tydelig denne Dag, end den havde været de foregaaende.

Hovedkvarteret kom heller ikke til at savne saadanne Eksaltationsudbrud, som Kronprinsen, naar hans Sind var ophidset, havde en ubeherskelig Trang til at udlade. Under Gennemgangen af Konventionen med Generalerne gav han flere saadanne til bedste, og de angik næsten alle Danmark. Thi det var hans fikse Idé i denne Tid, at det i alt, hvad der skete i Norge, alene var med Danmark, man havde at gøre.

Imidlertid endte Uroen i Hovedkvarteret med, at Kronprinsen, da hans Exaltation havde udraset, kom til at se med andre Øjne paa, hvad Bjørnstjerna havde udrettet, og kom til at erkende, hvilke Fordele der dog maatte kunne vindes ved, at man fik Christian Frederik bort fra Norge og det paa en Maade, der for Sverig og Europa maatte tage sig ud, som om han var vegen for Magten. Han samlede sine Generaler for at faa et Raad, til hvilket han kunde støtte en forsonligere Optræden, end han havde Lyst til selv at give Navn til. I dette Raad var det Adlerkreutz, der fremførte, hvad Kronprinsen gerne vilde høre. Generaladjudanten gjorde opmærksom paa, at hvis Sverig ikke modtog den Afgørelse, der kunde erholdes nu,

vilde det paa Grund af Aarstiden rimeligvis blive nødt til at lade sin Hær blive i Norge hele Vinteren, og dette vilde medføre Omkostninger, som Sverige ikke var belavet paa, hvorhos man da ogsaa burde betænke, hvilken næsten aabenlys Umulighed det vilde være under saadanne Forhold at faa de europæiske Troppekontingenter derop, hvis de da overhovedet kunde faas. Han erindrede endvidere om, at Wienerkongressen stod for Døren, og at der var Uenighed mellem de forbundne Magter angaaende Norge, hvilken Uenighed alt havde vist sig under Kommissærernes Ophold men rimeligvis vilde blive mere aabenbar efter den Tale, Hs. kgl. Højhed havde holdt til dem i Strømsstad. Han mente, det var politisk klogt at tage mod det, man kunde faa nu uden videre Krig, og opsætte det, man endnu ønskede, til belejliger Tider.

Kronprinsen hørte roligt paa disse Formeninger, som i Virkeligheden vare Anskuelser, han selv havde udtalt i de foregaaende Dage, og da de andre Tilstedeværende ogsaa havde sluttet sig til Adlerkreutz' Ord, opgav Kronprinsen straks at forkaste Konventionen. Videre vilde Kronprinsen dog ikke gaa endnu. Der var et Par Rettelser i Konventionen, han ansaa for ganske fornødne. Derfor vilde han lægge et nyt Pres paa Christian Frederik for at faa ham til at foretage disse. Der skulde den følgende Morgen foretages et større og alvorligere Angreb paa Stillingerne ved Kjølstad end tidligere, og et nyt Sendebud skulde gaa til Moss med Kronprinsens Fordringer som Ultimatum. Til dette Hverv udsaa Kronprinsen General Skødebrand, Rytterchefen fra Bornhøved, en Mand, som vi i det foregaaende ofte have set fremme, saaledes fra den Tid, da han i 1810 var en af Hovedmændene for Chri-

stian Frederiks Kandidatur i Sverig, og til han faldt i Napoleons Hænder i Frankrig 1814, fra hvis Fangenskab Kejseren dog efter at have gjort hans Bekendtskab løslod ham, for ikke at fjerne en saa franksindet Mand fra Carl Johans Stab.

De Fordringer, Skølgebrand skulde forlange af Christian Frederik, var Anerkendelse af den svenske Konges Suverænitet efter Kielerfreden og deraf følgende Ret til i det samme Øjeblik, at Konventionen var underskrevet, at være den, i hvis Navn Regeringen førtes i Norge, dernæst en personlig, hemmelig Forsikring til Carl Johan om i alle Tilfælde at ville forlade Norge efter at have nedlagt sin Magt i Nationens Hænder og endelig en Forandring med Hensyn til Demarkationslinien. Med Hensyn til den første og vigtigste af disse Fordringer var det yderste, Kronprinsen vilde indskrænke sine Fordringer til, at der i Paragrafen om Statsraadets Styrelse af de løbende Regeringsforretninger foran Bestemmelsen om, at Statsraadet skulde undertegne „*efter allerhøjeste Befaling*“, blev indført de Ord, at Kongen af Sverig samtykkede heri for at give den norske Nation et Bevis paa den Højagtelse, han nærrede for den.

Imidlertid var Kong Christian Frederik ikke at bevæge til at gaa ind paa denne Tilføjelse, hvis Hensigt ene kunde være at forplumre den Mening, han under al sin Føjelighed mod Bjørnstjerna altid havde søgt at holde klar. Kongen gik kun ind paa at sende Kronprinsen en saadan Forsikring om sin Hensigt at rejse bort efter Kronens Nedlæggelse, som denne ønskede, og han havde allerede den foregaaende Dag, da denne Sag debatteredes i Moss, befalet de norske Kommissærer at optage en lignende Erklæring i Konventionens hem-

melige Artikler, hvis det ønskedes. I hvad hans Person angik, vilde han ingen Ophævelser gøre, men i det, der strejfedes Norges Rettigheder, erklærede han sig ude af Stand til at gaa uden for sin strenge Pligt. Derfor var han heller ikke lydhør for ønskede Forandringer i, hvad der var vedtaget angaaende Demarkationslinien.

Da Skøldebrand kom til Moss, fulgt af Diplomaten de Ohsson, var, som nys sagt, dette allerede debatteret imellem Kongen, Underhandlerne, Statsraadet, Tank og andre, som alt Kl. 6 Morgen vare i Bevægelse. Svenskerne kæmpede den Gang heftigt, baade svenske og norske Kanoner dundrede. En svensk Styrke gik over Broen ved Kjelstad, hvor en Fægtning udviklede sig med Døde og Saarede paa begge Sider. Ved Tunø skete der ogsaa noget lignende. Man var derfor fra Morgenen af i Alarmstilling. Men under denne Uro underskrevs Mosskonventionen, ved hvilken Akt Skøldebrand indtraadte ved Bjørnstjernas Side lige over for Collet og Aall.

Alt om Aftenen rejste Brock med Skøldebrand og Bjørnstjerna til Frederiksstad for at faa Kronprinsens Ratifikation af den. Kronprinsen kaldte sine Generaler sammen og lod misfornøjet med, at Skøldebrand ikke havde haft nogen Indflydelse paa de Punkters Redaktion, som endnu vare ham imod. Men Brock var den, som tilsyneladende denne Gang formildede Kronprinsen. Han havde i 1808 nemlig hørt til de danske Officerer, der skulde opvarte og være Bernadotte til Behag i Danmark. Han havde været den Officer, der i den lange Tid, Bernadotte opholdt sig i Flensborg, havde været i nærmest og fortroligst Forhold til ham. Det var et behageligt Gensyn for Kronprinsen,

og da Brock nu meldte sig som Nordmand og Bærer af Nøglerne til Frederikssten Fæstning, hvilken han havde Ordre til at aabne for Prinsen, saa snart Konventionen var undertegnet, og han derefter under Samtalen med Kronprinsen havde faaet Lejlighed til at lægge et godt Ord ind for Konventionens Underskrift som den var, navnlig for Demarkationslinien, raabte Kronprinsen paa Papir og ratificerede paa staaende Fod Konventionen med venlige Ord for Christian Frederiks nuværende Adjudant og for Norge.

Brock begav sig fra Frederiksstad til Frederikshald, hvor Frederikssten Fæstning om Natten blev aabnet for Svenskerne, og da Kongen og Statsraadet vare blevne underrettede om dette og om Ratifikationen, iværksattes paa norsk Side i Løbet af en Ugestid Konventionen. Kongen udstedte d. 16. en Kundgørelse til det norske Folk samt Bekendtgørelse til Myndighederne om Konventionen, hvis offentlige Artikler tryktes. Den 19. overdrog Kongen, paaskyldende Sygdom, Regeringen til Statsraadet i Henhold til Grundlovens § 43, der handlede om Statsraadets Regeringspligter i Tilfælde af Kongens Sinds- eller Legemssvaghed. Fra samme Dag underordnede Kongens militære Kabinet sig Statsraadet, hvor Seyersted lagde Spiren til det senere norske Krigsdepartement. Ogsaa Holten lagde sig ind under Statsraadet med sit Bureau. Kongen opholdt sig fra denne Tid som syg paa sit Landsted sammen med Brock, Adler og et Par andre Hengivne. De nationale Tropper hjemsendtes, undtagen de, der hørte hjemme i de svenske Tropper okkuperede Grænsedistrikter.

Paa svensk Side blev Konventionens Udførelse ikke det første, Kronprinsen tænkte paa. Den blev egentlig slet ikke udført. Først ønskede Kronprinsen nemlig

Magten i Norge. Allerede den 16. udnævnte han General Bjørnstjerna til Kommissær hos den norske Regering for at vaage over Udførelsen af Konventionen til Moss og med det norske Statsraad at ordne alle Forhold, som angik denne Overenskomst. Det var hans Hensigt at erhverve sig det Herredømme over den norske Statsraadsregering, der efter hans Mening tilkom ham, og som i alt Fald ingen antog, at nogen i Norge kunde eller vilde nægte ham nu, Christian Frederik var borte. Imidlertid hændtes det, at Bjørnstjerna tillige med en Del af andre svenske Officerer, der med ham kom til den norske Hovedstad, bleve bortjagne af Christianias Befolkning. Det var ikke disse svenske Officerer, Opløbet fra Begyndelsen gjaldt. Den norske Befolkning kom paa Benene i Hovedstaden og nogle andre Steder paa Grund af Krigens Ophør uden et eneste rigtigt Slag og paa den uventede for alle uforstaaelige og overraskende Maade, efter saadanne for Folkets Mening skammelige Handlinger som Frederikssteds Opgivelse ansaas for at være. Befolkningen lod sin Harme gaa ud over dem, de ansaa for skyldige i Forsmædelsen, og selvfølgelig vare de svenske Officerer under disse Forhold selvskrevne Ofre for Folkeskarernes Forbitrelse.

For Carl Johan blev disse Optøjer imidlertid Anledning til ikke at lægge Skjul paa den overordnede Magtstilling, han mente at have erhvervet sig. Han beordrede Admiral Cederstrøm, som laa ved Indløbet til Christianiafjord med Ordre til at gaa til Bergen og Trondhjem for at vise sig der, til nu at løbe ind til Christiania for at tilbyde den norske Regering Hjælp imod Oprørsbevægelsen, hvis den ikke var i Stand til alene at gøre sig til Herre over den, og han benyttede

Lejligheden til at vise sin Magt, hvis denne Hjælp skulde møde aabenlys Modstand. Puke skulde være beredt til at følge efter med alle Linieskibene og Kanonbaadene, ja Kronprinsen lod endog sin Hær vide, at den maatte være beredt til under mulige Eventualiteter at bemægtige sig Moss og med 20,000 Mand at trænge frem til Christiania.

Cederstrøm kom under den almindelige Forstyrrelse og Konfusion paa denne Tid virkelig gennem Fastings Søforsvar ved Drøbak til Christiania, hvor han, fulgt af en hujende Folkeskare, begav sig til Statsraadet. Dette modtog ham med klog Høflighed, men forsikrede ham saa overbevisende om, at det fuldkomment havde Magten i den norske Hovedstad, at Cederstrøm hurtigt sejlede bort igen, hvorefter Tilgangene til Christiania forsvarligt lukkedes.

Carl Johan sendte imidlertid Bjørnstjerna, som var flygtet til Moss, tilbage til Christiania og forøgede straks efter sine Kommissærers Antal hos den norske Regering med General Boije og Statssekretær Wirsén. Og disse Kommissærer fik snart utvetydig Tilkendegivelse om, hvad der var Carl Johans Hensigt. „Det norske Statsraad,“ hedder det saaledes i en af de Instruktioner, der gaves¹⁾, „skal administrere Norge i den øverste Myndigheds Navn. Denne Myndighed kan, efter hvad der er erkendt under Forhandlingerne, ikke være nogen anden end Kongen af Sverig — Kongen af Sverig er Konge af Norge, og det har Prins Christian og Statsraadet erkendt.“ Paa Grund af disse Forhold fik det norske Statsraad ogsaa Kundskab om, at Grev Essen af Kongen af Sverig var

¹⁾ Se Alin Bilagor S. 141.

bleven udnævnt til Generalguvernør i Norge, for at det kunde vide, fra hvem de Kommunikationer kom, som Essen muligt vilde sende Statsraadet.

Den Opgave, der blev Kommissærerne tildelt, var at vinde Norge enten gennem Statsraadet eller, hvis dette ikke kunde bevæges til at være behjælpelig dermed, trods det. De skulde tilbyde Statsraadet Korn, som den svenske Konge vilde forære Norge, aabne Forhandlinger med dertil udvalgte Norske om Pengevæsen, Handel og saadanne Anliggender, med Hensyn til hvilke Sverig kunde være Norge til Hjælp; dernæst forhandle med Statsraadet om de Forfatnings- og Foreningsanliggender, som det kunde være godt at forberede til Rigsdagens Sammenkomst. Da Statsraadet aldeles ikke viste sig begærligt efter at komme i andet end det strengeste Høflighedsforhold til de svenske Herrer, blev Forholdet alt andet end fortroligt, især da de Svenske bemærkede, at Norge ikke udskrev Valg til Stortinget i de Dele af Landet, der vare besatte af Sverig, heller ikke hjemsendte Soldater til denne Del af Landet, samt at det samlede Flaaden i Stillingen ved Drøbak og forstærkede Forsvaret i Fæstningerne og ved Demarkationslinierne. De militære Anstalter, Carl Johan havde overrasket Statsraadet med i Anledning af Urolighederne i Christiania, kunde nok lede Statsraadet til nogle Modforanstaltninger, især da Svenskerne ikke militært havde opfyldt Konventionens Bud. Der var nok hjemsendt nogle Tropper, men ellers saa alt det, Svenskerne havde gjort, ud til kun at bestaa i, at deres to Armeekorpsere havde forandret deres Navn til Divisioner. Kommissærerne fik i Anledning af dette Befaling til — foruden hvad der forud var dem paalagt — at forlange af den nor-

ske Regering, at den desarmerede sin Flaade, at den ophørte med sine Forsvarsarbejder, at den lod de okkuperede Provinser deltage med i Valgene til Stortinget, hvorhos de (Kommissærerne) endvidere opfordredes til at sætte sig i Forbindelse med Wedel og om muligt Biskop Bech samt at give Statsraad Rosenkrantz til Kende, at han vilde kunne faa sin beslaglagte Ejendom Hafslund tilbageleveret, naar han vilde bære Kronprins Carl Johan med et Par Ord derom.

Den Tydning af Konventionen, som Carl Johan søgte at sætte igennem i Norge, laa ogsaa til Grund for hans og Engestrøms Meddelelser om Konventionen til Udlandet. Carl Johan sendte straks efter den 14. Admiral Gyllenskjöld, Generaladjutant for Flaaden, til St. Petersborg for at melde, at Prins Christian Frederik havde abdiceret som Konge i Norge, og at Kongen af Sverig var bleven erkendt i sin Stilling efter Kielerfreden; men han bad paa samme Tid om, at Bennigsens Korps maatte forblive i Danmark til Hjælp for Sverig og for at holde Danmark til Orden; thi dette Lands Regering pønsede ikke paa andet end at holde Norge i Uro og Oprørstilstand. I et Brev til Czaren, som Admiralen medbragte, underholdt Kronprinsen selv sin kejserlige Ven om Grundene til, at han ønskede Bennigsens Korps til vedblivende Raadighed¹⁾, idet han ellers takkede Czaren, fordi han paa Wienerkongressen i Oktober vilde tage Sverigs Interesser under sin Beskyttelse. Han forsikrede, at Czarens Politik stedse skulde være den svenske Konges og hans egen. Lignende Meldinger, som til Czaren, gjordes der ogsaa til England, hvor man bad om fortsatte Subsidier og

¹⁾ Sch. minnen VIII 352.

Flaadehjælp. Alle Meldingerne vare imidlertid sandhedsfordrejede. Det saas ogsaa af, at der mellem de Aktstykker til Mosstraktaten, som sendtes det russiske Hof og tryktes i svenske Blade, ogsaa fandtes den Proklamation med Lovprisning af den svenske Konge p. p., som Carl Johan havde redigeret og medgivet Tank til Christian Frederiks Underskrift den Gang han tænkte sig, det hele lod sig klare saa let.¹⁾ Især ses det dog af Carl Johans Brev til Bennigsen paa denne Tid.²⁾ I dette skrev han: Det er rigtigt, at Christian Frederik har bedt om Vaabenstilstand, men det er urigtigt, at den er bevilget ham. Hans Begæring var altfor stridende mod de eksisterende Traktater til, at det kunde ske.

Carl Johan vilde hævde, at Christian Frederik var besejret og tvunget bort. Dette mente han i Sverig og i Norge med at kunne faa gjort til den officielle Slutning paa den norske Opstands Historie.

Christian Frederik havde forudset, hvad den svenske Regering vilde forsøge, naar han traadte bort. Derfor havde han af Kommissærerne forlangt europæisk Garanti for Forhandlingernes Resultat, hvad der var ham tilsagt. Det samme havde han fordret i Moss og fastholdt det endnu i Skrivelse til Bjørnstjerna; men Statsraadet havde ikke lagt stor Vægt paa dette Punkt, og Garantien blev ikke optaget i Traktaten.

Imidlertid klarede Statsraadet sig fortræffeligt uden recours til fremmed Hjælp af nogen Art. Det er helt beundringsværdigt, med hvilken overlegen Duelighed og Kraft de 4 Mænd, som dannede Statsraadet, efter

¹⁾ Alin Bilagor 135; jfr. Ungvar Nielsen: Konventionen til Moss 153 og flg. ²⁾ Sch. minnen Bihang. III 285.

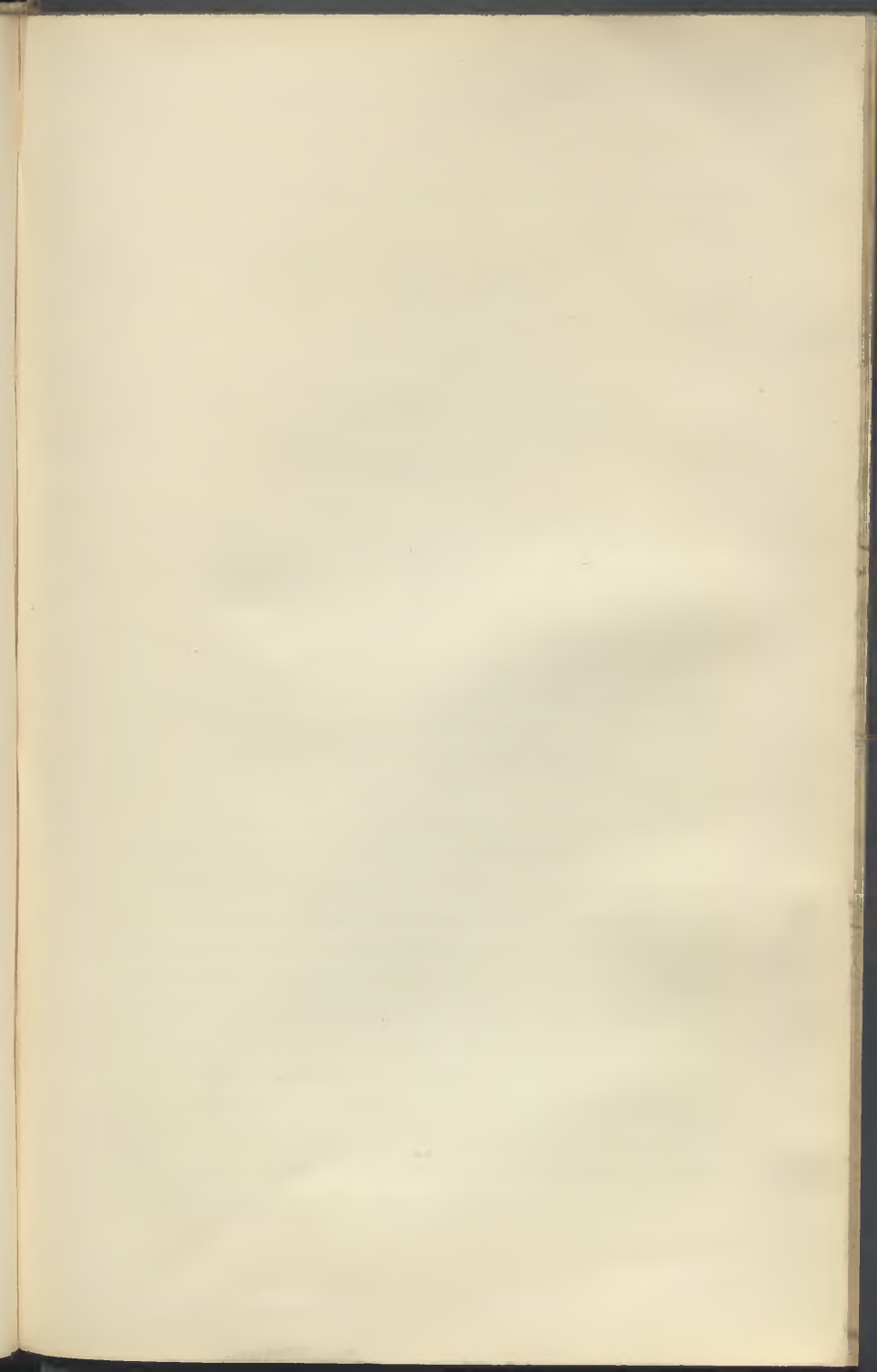
at Haxthausen var traadt ud, nemlig Rosenkrantz, Sommerhjem, J. Collet og N. Aall, beherskede den vanskelige Situation og forstod Skridt for Skridt paa Grund af den svenske Kronprins's Uret at vende den til Norges Fordel.

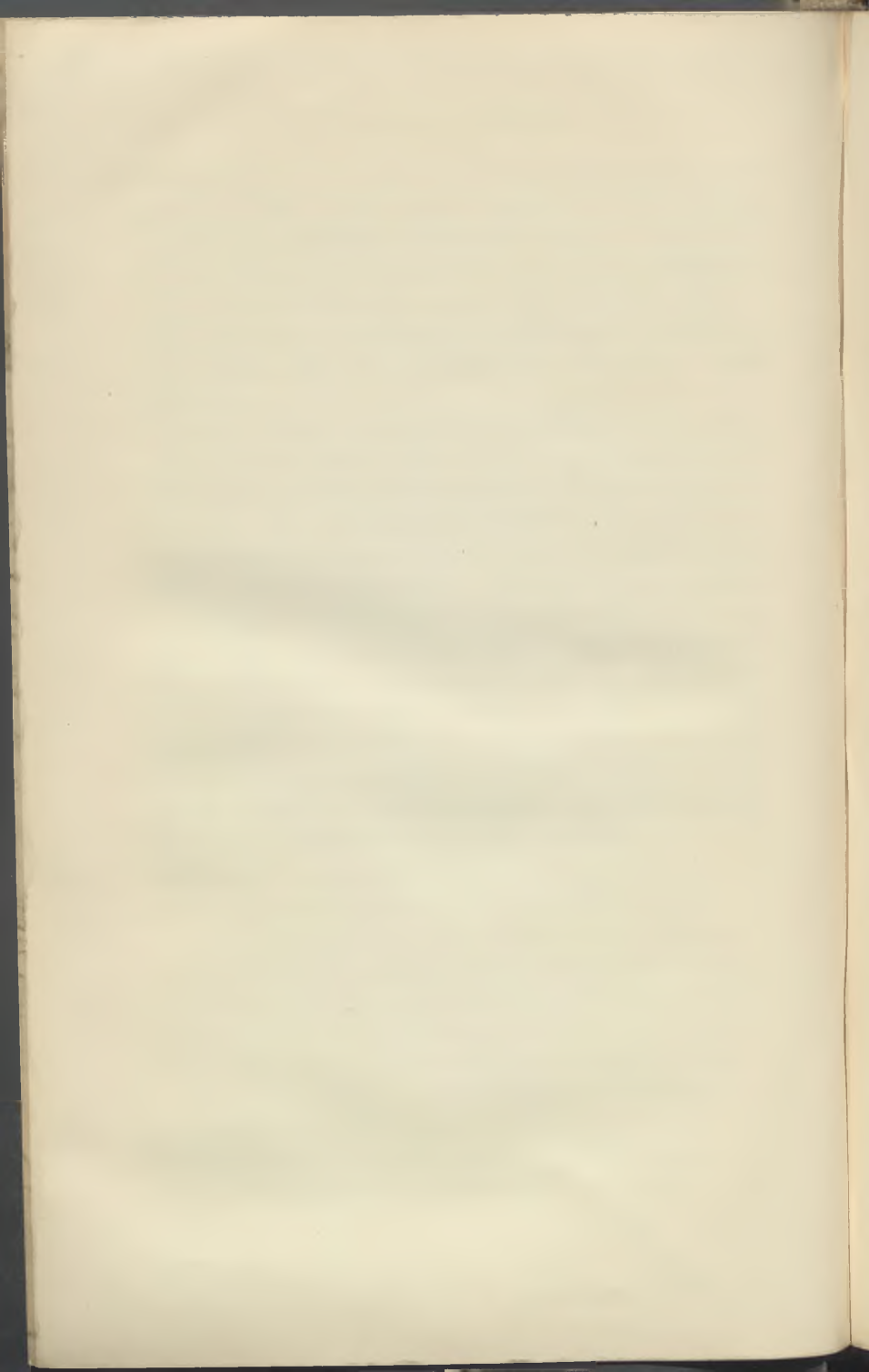
De viste General Bjørnstjerna og de andre svenske Kommissærer, som sluttede sig til ham, at Konventionen ikke paabød den norske Flotilles Aftakling eller Ophør af de Forsvarsarbejder som dem, Carl Johan klagede over, og de erklærede, at Norge følte sig forpligtet til ikke at forsømme dem lige over for den Krigsopstilling, de Svenske trods Vaabenstilstanden vedligeholdte ved Grænsen. De erklærede ikke at kunne erkende den svenske Konge, da Christian Frederik endnu var Konge i Norge, og det beroede paa Stortinget, om der skulde ske Forandring. De paastod, at de vilde overskride deres Myndighed, hvis de tog Forfatningssagen eller eventuelle Forfatningsændringer under Behandling, da det var en Sag, som henhørte under Stortinget alene. Hvad de af Sverig okkuperede Grænsedistrikter angik, da var der intet til Hinder for, at Svenskerne udskrev Valg til Stortinget der efter samme Regler som i det øvrige Norge, men det kom an paa Stortinget, om det vilde anerkende dem. Statsraadet havde intet med Landsdele at gøre, som laa uden for dets imperium. Angaaende Kornforsyning vilde Statsraadet ikke forhandle med svenske Myndigheder, da Norge nok skulde sørge for sig selv, naar Carl Johan blot vilde opfylde Mosskonventionens Ord, ophæve Blokaden og aabne for Ind- og Udførsel.

Da Carl Johan ikke kom nogen Vej med Nordmændene, der ikke lod sig overliste, og England en Dag hævede Blokaden, blev det klart for Carl Johan, at det

eneste, der var at gøre, var at tage Situationen, som den var. Han sendte da en større Del af den svenske Flaade til Carlskrona, hjemsendte ogsaa en Del af den svenske Hær, dog kun en lille, og lod den tilbageblivende Del indrette sig i Leire ved Grænsen, der omtrent vare de samme, som Svenskerne indrettede sig den første Dag, de rykkede ind over den norske Grænse.

Da det ikke var Carl Johan muligt at faa norske Mænd til at samtale med svenske om, hvad der efter hans Mening skulde forberedes for hurtigere at fremme Unionen efter Stortingets Sammentræden, blev han nødt til at tage Sagen under Overvejelse med svenske Mænd. Han foretog derfor i de sidste Dage af August en Udflugt til Stockholm. Hans Hensigt var da at tage Sagen om Unionen med Norge ud af Engestrøms (den stockholmske Regerings) Hænder og paa en eller anden Maade at vende tilbage til sin straks efter Kielerfreden besluttede, men af Engestrøm forkastede Plan, at lægge Udførelsen af Norges Forening med Sverig i Hænderne paa en Komité ved Gøteborg eller Vestkysten, bestaaende af Mænd fra 1809.

XII.

Først efter at det norske Statsraad ved sin korrekte og faste Holdning havde afvist alle Carl Johans Forsøg paa at faa det til at gaa hans Ærinder, og han havde maattet opgive sin Hensigt at faa Statsraadet til at drøfte den tilkommende Forfatning med hans Kommissærer, saa at Kong Carls Erkendelse som norsk Konge kunde ske samme Dag, Christian Frederik nedlagde sin Krone, — først da Carl Johan indsaa, at han ikke kunde komme nogen Vej paa denne Maade, og han derfor drog til Stockholm for med svenske Mænd at raadslaa om den Forfatning, der skulde bydes Norge fra Sverig eller Kongen af Sverig, blev Stillingen saaledes, som Konventionen til Moss havde bestemt, den skulde være. I denne Konvention var Christian Frederik erkendt som Kongeriget Norges Overhoved, og Kongeriget selv som en selvstændig krigsførende Magt. Det som ellers var sket ved denne Konventions Afslutning, var, at Kong Christian Frederik havde forpligtet sig til at nedlægge sin Krone i det Stortings Hænder, der traadte sammen henved 2 Maaneder senere, og at han havde tilladt Kongen af Sverig at forhandle direkte med dette Storting om Foreningen med Sverig paa det

Vilkaar, at Kongen af Sverig forpligtede sig til at modtage Ejdsvoldskonstitutionen, den, der fastslog Norges Suverænitet. Derimod indeholdt Mosskonventionen ikke noget som helst Løfte fra Norges Side om at gaa ind paa Foreningen, skønt det var indlysende for alle, at, naar Christian Frederik blev fast i sin Beslutning om at ville nedlægge Kronen, det da ikke under de nuværende Omstændigheder vilde være muligt for Norge at afvise Foreningen, hvis den kunde erholdes paa taalelige Vilkaar.

Carl Johan fastholdt, hvad han havde ladet Kongen love i Mosskonventionen. Inden han rejste til Stockholm for at pleje Raad med svenske Mænd om Forholdene i Norge, lod han den svenske Konge, som opholdt sig i Uddevalla, udstede en offentlig Erklæring af 30. Aug., hvori alt, hvad Carl Johan paa Kongens Vegne var gaaet ind paa, godkendtes. I denne Erklæring, der var snedig affattet, idet den i Sverig gængse Tro paa, at Norge var besejret og ved Vaaben bragt til Lydighed, ikke blev imødegaaet, hedder det, at Norge ikke skulde anses som et erobret eller under tvunget Land, men at det skulde være en fri og i Forbindelse med Sverig uafhængig Stat, der skulde beholde sin nuværende Statsforfatning, efter at de for begge Rigers Forening nødvendige Rettelser deri vare foretagne, og dermed var det tidligere svenske Standpunkt og de kongelige Proklamationer ved Krigens Begyndelse bragte ud af Verden. Men i dette Aktstykke kaldte Kongen af Sverig, idet han benyttede sin fulde Titel, sig ogsaa Konge af Norge. I Konventionen til Moss havde Carl Johan fundet sig nødt til alene at kalde Kong Carl Konge af Sverig, og i sine senere Forhandlinger med Norge fandt han sig ogsaa tvungen

til at borteliminere Titlen som Konge af Norge, men i Sverig og lige over for Udlandet turde han ikke lade det se ud, som om han var vegen det mindste bort fra Traktaten i Kiel, det vigtige og af hele Europa garanterede Aktstykke, der var Grundlaget for Kongens Titel og Basis for den europæiske Støtte, han behøvede og ikke kunde undvære. Han forsøgte ogsaa i Christiania, trods Konventionen i Moss, at hævde Kongens Ret efter Kielerfreden, men hans Kommissærer bleve saa eftertrykkeligt viste til Rette i den Anledning, at han der ikke stod sig ved at berøre Kielerfreden. Treschow belærte Wirsén om, at Kongen af Danmark aldrig havde besiddet Norge med Erobringsret eller med Ret til at disponere derover, men at Norge tværtimod altid havde været den eneste virkelig selvstændige Del af Kongens Monarki ¹⁾. Regeringen i Norge erklærede derfor ogsaa straks, at Nordmændene aldrig vilde kunne erkende den svenske Konge som Herre over Norge ifølge Kielertraktaten. Hvis de vilde underordne sig ham, maatte det være ved Valg, en Ytring, som kom til Carl Johan gennem den af Norge hos ham ansatte Kommissær, Oberst Hegermann, men straks afvistes af ham som umulig. Dette kunde Kongen efter Carl Johans Mening ikke lade sig byde for Sverigs og for Udlandets Skyld. De svenske Diplomater forsikrede paa denne Tid overalt, støttet til Engestrøms Meddelelser om den afsluttede Konvention, at Kongens Ret egentlig alt var erkendt i Norge. Inden sin Afrejse til Stockholm, da Carl Johan havde indslaaet en forsonligere Holdning, erklærede han dog Hegermann at kunne gaa ind paa Norges Ønske, naar der blot til-

¹⁾ Se Yngvar Nielsen, Bidrag til Norges Historie 1814. II. 431.

føjedes „og erkendt“, saa at Formlen ved Kongens Valg blev: „valgt og erkendt“.

Den forsonlige og mere imødekommende Holdning, som Carl Johan i Begyndelsen af September indslug efter de første 14 Dages meget udæskende og hensynsløse Optræden, indvirkede ikke paa hans militære Holdning. I Sverig troede man nok, at Krigen nu var endt, og at hvad der stod tilbage at udrette, kun var Formaliteter eller til Nød Dæmpelse af nogle oprørske Ekscesser. Men Carl Johan vidste bedre end andre, hvorledes det i Virkeligheden hang sammen. I hvert Fald forsikrede han de forbundne Magter om, at oprørske Forsøg kunde blive slemme nok, da Danmark havde sine Fingre i alt, hvad der skete i Norge (!) Det var hans Agt, hvis Stilstanden ikke bragte de haabede Frugter, da at gribe til Vaaben igen, kalde de engelske Blokadeskibe tilbage til Norges Kyst og de lovede europæiske Hjælpetropper til Norges Land. Han fik i denne Tid fra Preussen, til hvis Regering han, ligesom til Czaren, kort før Mosskonventionen havde henvendt sig om den lovede Hjælp, Meddelelse om, at det preussiske Korps stod til hans Raadighed, om end kun i en lille Styrke af kun lidt over 2000 Mand, hvilket dog betød mindre, da dette Korps efter Bestemmelserne kun skulde yde en Attest for, at Preussen var med. Paa Vejen til Stockholm mødte Carl Johan d. 7. September i Ørebro Grev Løvenhjem, der kom tilbage fra Czaren og bragte en Ordre fra ham til Bennigsen, som Carl Johan kunde sende denne General til Efterlevelse, naar han ønskede det. Denne Ordre indeholdt intet mindre, end at Bennigsen, eftersom England havde nægtet at give Skibe til de lovede 6000 Mand russiske Troppers Overførelse til Norge, skulde forlange de nødvendige Far-

tøjer af den danske Regering og, hvis denne ikke efterkom Ordren og leverede de nødvendige Skibe, da rykke ind i Slesvig og bemægtige sig hele den danske Halvø¹⁾. Denne Ordre berørtes selvfølgelig ikke af den før sendte Meddelelse om Vaabenstilstanden i Moss. Bennigsen, som ogsaa fra Rusland blev bekendt med den ham tiltænkte Opgave, fik herfra Bud om, at Foretagendet paa Grund af Vaabenstilstanden var udsat, men at han skulde være beredt til at efterkomme de Ordre, som han efter Vaabenstilstandens Ophør maatte faa om denne Troppeoverførsel.

Men det vil være passende her at undersøge, hvorledes det forholdt sig med denne Hjælp, om Carl Johan kunde paaregne den.

I August havde allerede den russiske Gesandt Lisakewitz i Kjøbenhavn efter Paabud fra sin Regering, talt med Rosenkrantz om Troppettransporten til Norge. Rosenkrantz havde da svaret, at Danmark ingen Skibe havde, da England havde taget Flaaden. Han tænkte naturligvis paa Orlogsskibe, de eneste paa-lidelige Overfartsmidler. Han havde ogsaa sagt, at der fra det nordlige Jylland ingen Overskibning kunde finde Sted, som antaget af Czaren, men paa Lisakewitz's Spørgsmaal om, hvor den da kunde foregaa, havde han, selvfølgelig ogsaa af politiske Grunde, svaret, at de bedste Udskibningssteder fandtes i Holsten ved Kiel eller Neustadt. Vilde Bennigsen betro sig til Koffardiskibe, var det ogsaa i Holsten, han bedst kunde faa dem, idet han jo der kunde lægge Beslag paa dem.

1) Schinkels minnen VIII, 356.

Hvis Bennigsen nu virkelig kunde skaffe sig Midler eller af Danmark tiltvinge sig flere end de holstenske til Overskibning, bliver Spørgsmaalet, hvor han skulde lande. Thi den almindelig udtalte Mening, at han kunde gaa i Land ved Christiansand eller Laurvig, er selvfølgelig udelukket, da hele Norge Vest for Christianiafjord var i Nordmændenes eget Væрге. En selvstændig Landgang paa fjendtlig Kyst og Indretning af en Basis der kunde han ikke gøre med 6000 Mand uden Hjælp af en Flaade og med Mandskab paa Koffardiskibe, der næppe kunde holdes saa samlede, som var fornødent ved et saadant Foretagende. Det var en Krigsdaad, man heller ikke kunde forlange af et Hjælpekorps, og som Bennigsen ikke kunde skaffe de nødvendigeste tekniske eller artilleristiske Hjælpemidler til. Skulde de russiske Hjælpetropper sendes til Vestlandet, som man ogsaa i Petersborg havde tænkt sig, da man tænkte paa deres Indskibning i Vendsyssel, maatte Carl Johan først gøre sig til Herre over hele det sydlige Norge. Ellers maatte de overføres til Sverig ved den norske Grænse, der, hvor Carl Johan var Herre, og hvorhen de ved Koffardiskibe kunde sendes holdsvis. Dette kunde lade sig gøre, saa længe Aarstiden ikke var for uheldig, og de preussiske Tropper kunde afhentes og føres samme- steds hen af de til Carlskrona hjemsendte svenske Linieskibe. Men hvad vilde der saa være vundet andet end en Forøgelse af Hæren med 8000 fremmede Tropper, der ikke vilde være af nogen afgørende Betydning og vilde blive meget byrdefuld for Sverig; thi disse fremmede Hjælpetropper maatte jo betales og forplejes. Wirsén, den svenske Hærs Skatmester, som allerede var meget fortvivlet over den svenske Krigskasses lidet blomstrende Tilstand, havde først opkastet

Spørgsmaalet om de Udgifter, disse Hjælpetropper vilde foranledige, og da han mente, at alle Ressourcer til den svenske Hærs Forplejning og Løn vilde være opbrugte ved November Maanedes Slutning, ansaa han Sverig ude af Stand til maaske Vinteren over at føde og betale de fremmede Tropper. Det var da ikke sandsynligt, at Carl Johan kunde være meget opsat paa at hidkalde disse fremmede Tropper, selv om Aars-tiden tillod deres Komme; i hvert Fald bør man vel erindre, at der, før de indskibedes, maatte være afsluttet Konventioner med deres Førere om deres Forplejning og Forhold i Sverig eller Norge, uden hvilke deres Førere ikke kunde tænkes at ville tiltræde Rejsen.

Spørgsmaalet blev nu ogsaa, om England, der ikke havde villet føre Russerne over til Carl Johan, i anden Retning vilde yde den Understøttelse, som Carl Johan og hans Hjælpetropper ikke kunde undvære, om det vilde optage Blokaden igen, naar Vaabenstilstanden var udløben, altsaa i November, paa en Tid, hvor de engelske Flaader ellers ikke plejede at virke i de nordiske Farvande, og hvor en Afspærring af de norske Kyster ikke var gennemførlig paa Grund af de mørke Nætter og Efteraarsstormene.

Stemningen i Europa var for Øjeblikket ikke gunstig for Carl Johan, og den Mening kom til Orde i de forskellige Kabinetter, at naar Christian Frederik var traadt tilbage fra Skuepladsen, og Carl Johan havde faaet en saa gunstig Konvention med Norge, som han fremstillede den, saa havde Europa ikke længere at blande sig i Striden mellem den svenske Konge og hans nye Undersaatter, som Carl Johan kaldte Nordmændene.

England turde vel ikke offentlig slutte sig til denne Anskuelse. Det mente sig forpligtet til at staa Kongen af Sverig bi, indtil Rigsdagen i Ejdsvold havde erkendt ham som Konge, men understøttede England ham ikke ved endnu at lønne den Hærdel, som i Tyskland havde været i engelsk Sold? Kunde det indlade sig paa et saa vanskeligt Foretagende, som en Blokade i det sene Efteraar vilde være? Der var ikke nogen stor Beredvillighed til Stede hos Regeringen hertil; den mente, at Carl Johan nu maatte kunne klare sig selv.

Den engelske Regering var paa denne Tid ikke rigtig fornøjet med Carl Johan, og det intime Forhold, der herskede mellem ham og Czar Alexander, behagede den ikke ubetinget. Navnlig Talen i Strømstad om, at i visse Tilfælde Danmarks Deling alt var aftalt med Czaren, syntes Regeringen aldeles ikke om. Da Gesandterne fra Strømstad vare vendte tilbage til Kjøbenhavn, hvor de alle udtalte deres Forbitrelse over Carl Johans Færd, havde Foster afleveret sine Kreditiver som engelsk Gesandt, medens de andre i Venskabelighed skiltes fra Regeringen. Den engelske Regering havde derefter ratificeret Fredstraktaten mellem England og Danmark af 14. Januar, givet Danmark dets Kolonier tilbage og ladet forsikre, at den ikke vilde taale nogen Krænkelse af det danske Territorium, hvilket den ogsaa lod Thornton give den svenske Regering Underretning om ¹⁾. Til den Beskyttelse mod Carl Johanske Trusler, som England ydede Danmark, føjedes en lignende fra Østerrigs Side, hvilken Steigentesch allerede ved sin Tilbagekomst fra Norge fandt

¹⁾ Sml. Yngvar Nielsens Bidrag til de nordiske Rigers Historie i 1813 og 14. (Videnskabernes Selskabs Skrifter Nr. 12) S. 119.

sig bemyndiget til at forsikre den danske Regering og Konge om. Da Forholdet mellem Danmark og Preussen ogsaa af Regeringen i Berlin konstateredes som et fuldkomment venskabeligt, havde Danmark foruden Sverig ingen anden Magt paa Nakken end Rusland, hvis General, Bennigsen, i denne Maaned (efter Ordre fra Carl Johan) forlangte sig hele Holsten overladt til Indkvartering samt Forplejning (dog paa Ruslands Regning) for 57000 Mand og 1100 Heste¹). Men der var dog Forskel paa den Holdning, Bennigsen, meget mod sit Ønske, indtog efter Carl Johans og de kejserlige russiske Krigsmyndigheders Ordre, og den, som den mere venskabelige Lisakewitz, der repræsenterede Nesselrodes politiske Standpunkt, viste.

Enhver Venskabsytring, som Danmark var Genstand for, anfægtede Carl Johan, fordi den efter hans nu engang urokkelige Anskuelse ogsaa vilde faa sin Virkning i Norge. Han modtog imidlertid daglig nye Vidnesbyrd om den forandrede Holdning, saa at sige alle europæiske Magter indtog mod Danmark. Især blev han dog ubehageligt berørt, da han erfarede, at Kong Frederik, ledsaget af Udenrigsministeren Rosenkrantz, i September Maaned var rejst til Kongressen i Wien. Han havde følt sig forvissat om og havde forsikret til højre og venstre, at Tilladelsen til Kongens Besøg vilde blive nægtet. Vel kunde Frederik VI, som Sagerne stod, næppe komme til at spille nogen Rolle af Betydning der, men Kongen, der i Wien vilde træffe, ikke blot Grev Christian Bernstorff, men ogsaa den som speciel Gesandt ved Kongressen udnævnte Grev Joachim Bernstorff, vilde dog komme sammen

¹) Kampen om Norge II 349.

med Europas store Monarker, og hans diplomatiske Hjælpere med Europas betydeligste Statsmænd. Der vilde dog Beslutningerne om Hjælp til Carl Johan i øverste Instans blive tagne og derved nordiske Forhold i det hele komme paa Tale.

Forholdene i Europa forekom saaledes ikke Carl Johan tilfredsstillende, men værre tegnede Omstændighederne sig dog for ham med Hensyn til selve Indrykningen i Norge, hvad enten han saa fik de 8000 fremmede Tropper med sig eller ej.

Sikkert maatte Christiania kunne naas, især naar Angrebet skete pludseligt, som f. Eks. Bjørnstjerna foreslog ¹⁾. Denne svenske Kommissær mente nemlig, at man godt den 10. Oktober, naar Rigsforsamlingen altsaa var samlet og Kongens Abdikation forkyndt denne, kunde rykke frem og omringe Rigsforsamlingen i Christiania. I det Tilfælde kunde de hjemsendte norske Soldater og Tropperne fra Trondhjem og Bergen ikke komme Styrken ved Demarkationslinien til Hjælp, og ved Glommen vilde de Svenske næppe finde flere end højest 15000 Mand. Sikkert maatte Christiania paa den Maade kunne naas, men hvad saa? Denne Stad var delvis alt evakueret.

I Ringerige, i Land og paa andre Steder var der oplagt Korn og Proviant for Hæren, naar den samledes Nord for Christiania, saa den ingen Nød vilde lide for det første. Christiania havde, som tidligere en Gang omtalt, ikke endnu den nationale Betydning for Norge, at Carl Johan ved Byens Besættelse vilde opnaa noget afgørende, naar han ikke fik Regering, Storting og Rigets Central-etablissementer i sin Magt. Men for at

¹⁾ Se Bjørnlin 344.

dette ikke skulde kunne ske, var der, som vi vide af det foregaaende, sørget. Et Felttog ind i det indre af Norge turde Carl Johan sikkert ikke i det sene Efteraar begynde med de Midler, han raadede over, og det blev et stort Spørgsmaal, om han blot kunde holde sig i Christiania Vinteren over. Der samledes rigtignok paa denne Tid og lidt senere store Forraad i Hovedstaden dels paa Grund af Søhandelen, der, som vi ville se, nu genoptoges, dels ogsaa paa Grund af den rige Høst, som Norge paa denne Tid bjergede. Men dette vidste Carl Johan ikke, og det er jo ogsaa muligt, at den større Del af disse Beholdninger kunde føres bort; i det mindste maatte han antage det. Selv om han her i Christiania fandt Depoter med Proviant, og Bønderne i Riget vare i Besiddelse af mere Korn end sædvanlig i disse Aar, maatte dog Hæren, som før forklaret, i det store forplejes ved Tilførsler fra Sverig, og Wirsén mente, at der ikke var Midler dertil. Derhos var den svenske Hær ikke ekviperet til Vinterfelttog, Styrken fra Tyskland ikke mere end de øvrige Tropper.

Det var i Løbet af September Maaned, at de her alt omtalte Forandringer i Norges hele Stilling fuldbyrdedes. Efter Carl Johans Afrejse til Stockholm var Statsraadet blevet Herre over Situationen og hævdede med Kraft og Værdighed den Ret, Norge havde til at faa Mosskonventionen fuldbyrdet i alle Punkter. Det mødte heller ikke længere nogen Modstand fra svensk Side. I Løbet af Maaneden blev Forholdet til Danmark ogsaa helt fredeligt, saaledes som det nødvendigvis maatte være under de indtraadte nye Tilstande. Danske Skibe vare komne til Norge straks efter den engelske Blokades Ophør, men det var imod de af de europæiske Kommissærer udvirkede Forbud

Disse havde Regeringen ikke villet ophæve, før den af den svenske blev underrettet om, at de ikke behøvedes længere. Denne Meddelelse kom, rimeligvis efter norsk Forlangende, til Kjøbenhavn d. 17. September, idet Tawast denne Dag — en Maaned efter Konventionen til Moss — paa den svenske Konges Vegne bad Regeringen om at lade den svenske Konges nye Under-saatter i Norge nyde godt af Samfærdselen med Danmark, og Schimmelmans, som i Rosenkrantz's Fraværelse styrede det danske Udenrigsministerium, var ikke sen til at erhverve Dronningregentindens Tilladelse til Genaabningen af den frie Handel mellem Norge og Danmark. Norge vandt saaledes i denne Maaned en Handelsfrihed, der ikke stod tilbage for den, der havde oplivet Nationen i den første Tid af Christian Frederiks Kongedømme. Herved og ved den gode Høst samt den ved Vaabenstilstanden givne lange Frist var der Udsigt til at hæve den Nød i Norge, der hidtil havde været Carl Johans stærkeste Vaaben.

Derfor gik Norge ogsaa med god Tro til Fremtiden og med national Selvstændighedsfølelse til de Valg, der i denne Maaned foretoges til Stortinget. Der valgtes mest nye Mænd. Af Ejdsvoldsmændene kom kun 19 ind i det første overordentlige Storting, som det kaldtes. For en Del skyldtes det ringe Antal af Genvalgte den Omstændighed, at de militære Afdelinger og Søværnet ikke valgte Repræsentanter til Stortinget. Men Stemningen ved de borgerlige Valg var ogsaa meget vragende. Mest gik det ud over det moderate svenskvenlige Parti. Af dettes Førere kom kun Wedel ind i Stortinget. Kammerherre Anker, Løvenskjold, Jacob Aall, Grøgaard og Wergeland opnaede ikke Valg. Selvstændighedsfølelsen var paa denne Tid meget

stærk i Norge. Dog var man ikke uforberedt paa en Forening med Sverig. Det var tværtimod den almindelige Mening i Norge, navnlig i Østlandet, at man, naar Christian Frederik nedlagde sin Krone, hvad man ansaa som sandsynligt, skønt man ikke kendte Mosskonventionens hemmelige Artikler, ikke kunde undgaa en Forening med Sverig. Men netop derfor vilde man have Selvstændighedssagens bedste Mænd ind i Stortinget, for at de kunde tale et Ord med om den Stilling, Norge skulde indtage. Af Uafhængigheds-partiets Talsmænd paa Ejdsvold kom man til at savne Falsen i Stortinget. Men Partiets andre ledende Personligheder kom næsten alle med.

Det er imidlertid nu paa Tide, at vi begive os til Stockholm, hvortil Carl Johan var ankommen den 9. September. Kong Carl opholdt sig endnu i Uddevalla, men Udenrigsministeren Engestrøm havde efter Anmodning af Kronprinsen fulgt denne til Stockholm for at være nærværende ved, hvad der skulde foretages i Løbet af de faa Dage, Carl Johan kunde ofre paa dette Besøg. Ogsaa Wirsén skulde følge til Stockholm, men kom først Dagen efter Kronprinsen.

Engestrøm hørte, som vi vide, til det storsvenske Regeringsparti, der var utilfreds med Mosskonventionen og overhovedet med, at Carl Johan havde standset, hvad Engestrøm kaldte hans Sejrstog. Udenrigsministeren ønskede helst Norge undertvunget. Nogen Konstitution fandt han det ikke rigtigt at give Nordmændene, i alt Fald ikke før de havde sendt en Hyldningsdeputation til Stockholm og havde underkastet sig Sverigs Overvælde. Da nu Carl Johan havde bevilget Mosskonventionen, og Forhandling med Stortinget maatte begynde, havde Engestrøm til disse

Forhandlinger foreslaaet en Komité, som kunde hævde Sverigs Overmagt og ikke var bange for at vise eller bruge sine Vaaben. Han fandt det rimeligt, at Wirsén blev Medlem af denne Komité, fordi det var ham, der fra Begyndelsen af havde haft mest med Foreningen af de to Riger at gøre; men han forlangte den udvalgte Generalguvernør over Norge, Feltmarechal Essen, som Formand og foreslog som 3die Medlem Wetterstedt, som efter at have været borte en Tid nu atter var til Raadighed. Carl Johan havde intet mod de to ikke-militære Medlemmers Valg at indvende og var heller ikke mod Essens, der imidlertid bad sig fritaget for Valget; men han havde meget mod Engestrøms hele Politik med Hensyn til Norge. Han følte nu Nødvendigheden af at komme til Rette med Norge ad Forsonlighedens Vej og ønskede at optage de Planer, som han tidligere havde forhandlet med 1809-Aars Mændene.

Efter Ankomsten til Hovedstaden sammenkaldte han et Raad til at granske Ejdsvoldskonstitutionen og gøre Forslag til de Forandringer, der burde foreslaas i Christiania. Dette Raad bestod af Minister Gyllenborg, Statsraaderne Rosenblad, Flemming og Lagerbring, Statssekretærerne Mørner og Brinkmann, hvilken sidste under Wetterstedts Fraværelse havde fungeret som Hofkansler. Dette Raad, som Wirsén tiltraadte efter sin Ankomst, er urigtigt kaldet Statsraadet¹⁾. Havde Carl Johan villet høre det svenske Statsraad, kunde det være kaldt til Gøteborg, hvor Kongen, medens Carl Johan var i Stockholm, tog hen fra Uddevalla. Det Raad, som sammenkaldtes i Stockholm paa Kongens

¹⁾ Se f. Eks. Alins: Den svensk—norske Union 56 og fig.

Vegne, var intet Statsraad — der var nok ogsaa Interimsregering i Stockholm —, det benævntes og kaldte sig Kongens Raadgivere ¹⁾).

Sagen har ingen Betydning for Norge, for hvem det egentlig var ligegyldigt, om det var Sverig eller Kongen af Sverig, der forhandlede med Stortinget, og som egentlig stedse stod i den Formening, at det var med Sverig, det forhandlede. Men en Kendsgjerning er det, at Carl Johan, strikte efter Kieltraktatens og Mosskonventionens Ord, ikke lod Sverig som Rige, men kun Kongen af Sverig optræde og ogsaa helst vilde have forhandlet med en Komité af Nordmænd eller af Nordmænd og Svenskere som personlige Tillidsmænd.

For det sammenkaldte Raad fremlagde Carl Johan Ejdsvoldsforfatningen, de af Christian Frederik under de europæiske Kommissærers Nærværelse i Christiania forfattede Udkast til Forandringer i den og et af ham selv tilvejebragt. Og med disse og andre Aktstykker som Grundlag forfattede Raadet, efter d. 12. med Kronprinsen at have gennemgaaet alle Ejdsvoldskonstitutionens Paragrafer og de Forandringer, der burde indføres, et fuldstændigt Udkast til en ny Grundlov, som, efter at Carl Johan var rejst, blev renskrevet og sendt til Kongen i Gøteborg til Approbation.

Samtidig med dette Arbejde bestemtes Sammensættelsen af den Komité, der skulde frembære Udkastet for Stortinget i Norge. Da Essen havde nægtet at være med, forsøgte Engestrøm at faa Lagerbring til at præsidere i denne Komité, da han var streng og den norske Opstands fødte Fjende; men da han ogsaa

¹⁾ Alins Bilagor 163 og 173.

trykkede sig, blev til Engestrøms Fortrydelse Rosenblad udvalgt til denne Post, Statsraadsmanden fra 1809, den deciderede Tilhænger af Adlersparres og Platens Principper med Hensyn til Norges Erhvervelse, der efter Engestrøms Mening ikke egnede sig til Posten, fordi han var forsonlig og alt andet end streng. Og da nu de øvrige Medlemmer bleve Statssekretær Mørner, Wirsén, Wetterstedt og den frivillige Forenings Forkynder fra 1809, Biskop Rosenstein — og da endelig Carl Johan efter Tilbagekomsten til Vestkysten til sidst, som vi ville faa at se, føjede Platen, hvem han vilde bruge til en særlig Mission til Christian Frederik, til Komitéen, var, som Engestrøm skrev i sine minnen¹⁾, hele 1809 Rigsdag til Stede i denne Komité.

I det udfærdigede Udkast til norsk Grundlov vare de fleste af Christian Frederiks Forslag optagne, saaledes Vicekongen med konstitutionel Myndighed og særskilt Raad, en norsk Minister med to Statsraader i Stockholm. Ogsaa var det frisindede Indhold i Ejdsvoldskonstitutionen i det væsentlige optaget, men det var dog et Forslag i 1809-Aars Mændenes Aand efter deres Princip om, at de to nordiske Riger skulde udgøre een Stat, bestaaende af to ligestillede og nøje fastknyttede Kongeriger med saa vidt muligt ensartede Konstitutioner. Dens 1. Paragraf, der vilde have været tilstrækkelig til at støde Nordmændene bort fra Udkastet, lød saaledes: „Kongeriget Norge skal, sammen med Kongeriget Sverig, udgøre en fri, uafhængig og uadskillelig Stat, der styres af en Konge.“

Carl Johan fik selv en Følelse af, at denne Redaktion kunde være mistænkelig for Nordmændene. Der

¹⁾ Engestrøms minnen II 227.

var jo endnu ikke Tale om andet end en Tilslutning af det selvstændige og uafhængige Norge til det lige saa selvstændige og uafhængige Sverig, saaledes som Kielerveden havde bestemt Forholdet. Mosskonventionen bestemte, at der ikke maatte foretages andre Ændringer i Konventionen end dem, der vare nødvendige for Rigernes Forening (Union).

Hovedsagen for Carl Johan var at faa Konstitutionsudkastet saaledes redigeret, at Nordmændene ved Genemlæsningen af det straks fik Indtrykket af, at Kongens Løfter i Mosskonventionen vare opfyldte. Carl Johan vilde nemlig nu som altid have, at Kongen af Sverig skulde træde ind paa Christian Frederiks Plads, saa snart denne havde nedlagt sin Krone for Stortinget. Den norske Opfattelse, at Kongen af Sverig havde faaet Tilladelse til at forhandle med Stortinget som Bejler til den norske Krone, var ham en Vederstyggelighed, som han ikke kunde gaa ind paa uden, som han mente, at krænke Kielertraktaten og den Titel af Konge til Norge, som Kongen af Sverig alt havde antaget, og som var anerkendt af Europa. Kongen skulde forhandle med Stortinget som Konge i Norge. Derfor skulde han ogsaa i samme Øjeblik, Christian Frederik nedlagde sin Værdighed, aflægge Eden paa den norske Forfatning. Carl Johan medgav i den Anledning Kommissærerne til Christiania baade en af Kongen underskrevet Ed og Blanketter, der kun vare forsynede med Kongens Underskrift, saa at Eden kunde tilføjes, hvis Stortinget ønskede den i en anden Redaktion, end den havde faaet i det underskrevne Eksemplar.

Hvad der beredte Kronprinsens Ønske den største Vanskelighed, var den Omstændighed, at Nordmændene ikke havde deltaget med ham i det Arbejde, der nu

var gjort i Stockholm. Havde han faaet sin oprindelige Villie med Hensyn til denne Sag sat igennem, saa havde det norske Statsraad sammen med norske og svenske Tillidsmænd straks begyndt Behandlingen af de nye Paragrafer, Kronprinsen vilde have ind i Grundloven som Foreningsbestemmelser og paa samme Tid drøfte de Lempelser, Kronprinsen i Anledning af Foreningen mente ønskelige eller nødvendige i de andre Artikler. Var det sket, kunde det hele have været afgjort inden Stortingets Sammentræden. Saa vilde et Par Dage efter Stortingets Sammentræden have været nok til i alle Retninger at give den nye Ordning lovlig Bekræftelse. Nu var der intet andet at gøre for Carl Johan end underhaanden at faa det svenske Forslag udbredt, saa Nordmændene før Stortingets Sammentræden kunde blive bekendt med det. Kommissærerne fik Bemyndigelse til inden Stortingets Aabning konfidentielt at gøre Carl Johans Grundlovsforslag saa bekendt for de Stortingsmænd, de kunde komme i Berøring med, at Tilliden til Kronprinsens Loyalitet kunde bevæge dem til straks at skride til Erkendelsen, hvorefter den mere detaillerede Behandling af Forslaget kunde finde Sted. Men for at dette kunde lykkes, ansaa han det dog for ønskeligt, at Forslaget underkastedes en ny Behandling sammen med de norske Mænd, som det var Kronprinsen muligt at faa fat i. Han havde saaledes Tank og Hout boende i den okkuperede Del af Norge. Disse indbødes til Frederikshald, der blev Kronprinsens Hovedkvarter efter Tilbagekomsten fra Stockholm. Her samledes ogsaa de kgl. udnævnte Kommissærer, som skulde afgaa til Christiania, og sammen med disse udarbejdede de to norske Mænd et nyt Forslag, hvis 1ste Paragraf f. Eks. fik følgende fra det stockholmske Udkast forskellige

Redaktion: „Kongeriget Norge skal være et frit, selvstændigt og udeleligt Arverige, der er forenet med Sverig under een Konges Styrelse.“ Ikke nok med de Forandringer af Stockholmerforslaget, som foregik ved denne Revision i Frederikshald, fik Kommissærerne Lov til at foreslaa eller endog delvis foretage Ændringer efter Ankomsten til Christiania, hvad de ogsaa gjorde. Imidlertid blev Forslaget, skønt det erkendtes for at være uventet imødekommende, ikke helt antageligt for Nordmændene, og der fandtes Ting deri, som man i Norge aldrig vilde gaa ind paa, som f. Eks. at Kongen skulde kunne ansætte svenske Embedsmænd i Norge og omvendt, og at han i Forbindelse med Stortinget, eller i enkelte Tilfælde endog uden det, kunde give Svenskere Naturalisation som norske Borgere, indtil senere — baade i Norge og Sverig — en Lov om gensidig Borgerret i de to Stater var bleven gennemført.

Det var ogsaa for at faa den saa meget eftertragede øjeblikkelige Erkendelse af Kongen af Sverig efter Christian Frederiks Abdikation, at han sendte Platen til den sidstnævnte paa Ladegaardsøen. Den betroede Tillidsmand, som ankom til Christiania d. 28. September, medførte et Brev til Christian Frederik, der mindede denne om hans Forpligtelse til at nedlægge sin Værdighed i Stortingets første Møde, men bad ham om at ledsage denne Akt med en Opfordring til Nordmændene om med Ro og Orden straks at erkende den svenske Konges Myndighed¹⁾. Kong Christian Frederik var selvfølgelig ikke i Tvivl om,

¹⁾ Brevet i Yngv. Nielsen: Det første overordentlige Storting S. 41.

hvad han skyldte sin Ære og Norges Vel. I indgaaende, skarpe Samtaler med Platen nægtede han bestemt at opfylde flere af Carl Johans Ønsker, end han alt havde gjort, maaske paa Bekostning af sine øvrige Dages Ro. Han viste Platen den Tale, han vilde holde i Stortinget, hvis han kom der. Denne indeholdt en historisk Redegørelse for de Begivenheder og Forhold, som havde bevæget ham til at ofre sin personlige Lykke for ej at se Norge ødelagt, men derimod dets konstitutionelle Forfatning sikret og derved, saa vidt muligt, dets Selvstændighed bevaret. Efter at have gjort sig bekendt med denne Tale forandrede Platen sin Anmodning. Nu vilde han slet ikke have Christian Frederik personlig ind til Stortinget. Han bad ham oplæse sin Tale for en Deputation af Stortinget i sit Hjem og derpaa straks rejse, hvilket Kongen, der var resigneret, lovede at gaa ind paa, hvis Stortinget da ikke, som han antog muligt, vilde fordre hans personlige Nærværelse.

Alt var nu ordnet paa bedste Maade fra Carl Johans Side, og den 4. Oktober gav da Kommissærerne sig paa Vej fra det svenske Hovedkvarter i Frederikshald; men de fik ved Demarkationsgrænsen en Modtagelse, som straks satte dem i en nogen anden Stilling, end de havde ønsket at komme i. De modtoges nemlig med Pomp som et fremmed Gesandtskab, der sendtes til Kongeriget Norge. Da de den 6. holdt deres Indtog i Christiania, eskorteredes de af ridende Jægere og indkvarteredes samlede i et Par Bygninger, hvor der i den, som Formanden, Rosenblad, skulde bebo, var indrettet dagligt Taffel for hele Legationen med dens Adjudanter og Sekretærer, samt de Gæster, de maatte indbyde. Norsk Statsraad Rosenkrantz gav dernæst en officiel Middag for dem, men

den ceremonielle, kolde Høflighed, der herskede ved denne Sammenkomst og i det hele den nærmeste Tid efter Svenskernes Ankomst, hindrede disse i at indvirke saaledes paa de norske Stortingsmænd enkeltvis, som Carl Johan havde anbefalet dem. De følte sig som fremmede. Kun Wedel og Kammerherre Anker besøgte dem. Den første ytrede sin Glæde over den forestaaende Forening, og den sidste indbød dem til en Middag paa Bogstad.

Imens samledes Stortinget. Den 7. indfandt Medlemmerne sig i Kathedralskolens Bygning, nuværende Departementsbygning. Efter at Diriks som midlertidig Præsident havde ladet Valgbrevene prøve, ved hvilken Lejlighed det blev afgjort, at Repræsentanterne fra Frederikshald og Frederiksstad ikke kunde møde i Stortinget, medens Hount og en anden valgt Mand fra de okkuperede Distrikter fik Adgang, fordi det godtgjordes, at hverken disse eller deres Vælgere havde aflagt Ed til Sverigs Konge, konstituerede Stortinget sig og forlangte, at Forhandlingerne den følgende Dag skulde aabnes forfatningsmæssigt af Kongen eller hvem han dertil bemyndigede (Ejdsvoldskonstitutionens § 74). Den 8. oplæste nu Præsidenten en fra Kongen modtagen Skrivelse, hvori denne meldte, at han af Helbredshensyn ikke kunde møde personlig i Stortinget, men ønskede en Deputation sendt til sig for at meddele denne, hvad han vilde henvende Stortingets Opmærksomhed paa. Men denne Forretningssgang vilde Stortinget ikke billige. Før Afsendingen af nogen Deputation forlangte Stortinget at blive aabnet paa grundlovsmæssig Maade. Statsraadet saa sig derfor nødt til in pleno at møde i Stortinget og oplæse den af Kongen konciperede Tale, som han havde ladet Platen læse, og som han havde sendt Rosenkrantz i

Kopi for det Tilfælde, at der skulde blive Brug for den. Først derefter valgte Stortinget en Deputation til at møde paa Ladegaardsøen hos Christian Frederik. Den kom til at bestaa af 25 Medlemmer, og i Overværelse af den og af Statsraadet, der ogsaa tog til Ladegaardsøen, foregik den 10. Oktober den gribende Akt, i hvilken Christian Frederik uden Forbehold nedlagde sin Krone for sig og Afkom.

Beretning om denne Statsakt gaves i et bevæget Møde i Stortinget d. 12. Oktober. Men hvad skete nu? Modtoges Kongens Demission og sendte man Meddelelse derom til de svenske Kommissærer, der ventede paa en saadan Efterretning og paa samtidig at faa Adgang til Stortinget? Nej — det første, Tinget nu foretog sig, var at vælge en ny norsk Regering og at nedsætte en Komité til Undersøgelse af Rigets Tilstand og Resserer.

Den nye Regering blev dog kun det hidtidige Statsraad, forøget med to nye Medlemmer, nemlig Oberst Hegermann og Kommandør Fasting. Forøgelsen foretoges i Henhold til Grundlovens § 42 og 48, der foreskrev en slig Forøgelse ved Tronledighed, men da en saadan egentlig ikke var tilstede nu, eftersom Christian Frederik vel havde nedlagt sin Værdighed og løst Norge fra Troskabseden til ham, men Stortinget ikke havde modtaget Abdikationen endnu, tilføjedes siden § 43, der foreskriver det samme, naar Kongen bliver uskikket til at regere paa Grund af Sygdom p. p., hvad der dog bedre havde svaret til Tilstanden straks efter Mosskonventionen, end til den nuværende.

Imidlertid maatte det nu bestemmes, hvorledes Forholdet til de svenske Kommissærer skulde være. Saaledes kaldtes de ankomne altid i det mindste i alminde-

lig Tale, skønt de jo kun var Kongen af Sverigs Kommissærer. Disse havde efter Ankomsten til den norske Hovedstad hver Dag arbejdet paa deres Konstitutionsudkast sammen med Carl Johan, der fra Frederikshald skriftligt ytrede sin Mening om Forandringerne. Kommissærerne havde draget de Stortingsmænd til sig, de havde kunnet. Wedel og adskillige af Statsraaderne havde læst Forslagene og givet deres Mening derom til Kende. Men de ønskede, at Stortinget skulde vælge en Komité særligt for at gøre sig bekendt med dette Arbejde, en Komité, som Kommissærerne kunde bruge med Hensyn til Konstitutionsudkastets Fuldendelse og Bekendtgørelse. Thi uden Kendskab til dette Forslag kunde Kongens Anerkendelse ikke ventes, og denne maatte dog helst ske paa samme Tid, Christian Frederiks Abdikation modtoges.

Men Stortinget var slet ikke til Sinds at udvælge nogen saadan Komité for svenske Mænd, hvis Ærinde det ikke engang kendte. Det modsatte sig, hvad Statsraadet i den Hensende forlangte. Har Kommissærerne noget paa Hjerte, saa lad dem møde for Stortingets Skranke og forklare deres Ærinde. Vi ville in pleno høre, hvad de ville os. Saaledes besluttede Stortinget, og derfor maatte Statsraadet d. 12. Oktober meddele de svenske Kommissærer, at Stortinget den 13. Kl. 10 om Formiddagen vilde være forsamlet for at modtage dem og lade sig foredrage deres Ærinde. Det var nu ganske stridende mod Carl Johans Instruks at indfinde sig i Stortinget, før dette havde erkendt den svenske Konge ogsaa som sin. Men der var nu allerede gaaet 8 Dage af den 14 Dages Vaabenstilstand, som Mosskonventionen tilstod efter Stortingets Sammentræden, og benyttede man ikke denne Lejlighed, vilde der

maaske slet ingen Forstaaelse opnaas med Stortinget. Kommissærernes Formand tog det derfor paa sig at være Kronprinsens Befaling overhørig og at møde i Stortinget for helt officielt i Spidsen for den svenske Kommission at meddele Tinget sit Ærinde og at udbede sig en Komité, som den Carl Johan ønskede.

Dette Besøg blev en succès, som fik Indflydelse paa de senere Begivenheder. Svenskerne bleve ved Opgangen til Stortingets Lokaler modtagne af en Deputation, der førte dem ind i Stortingssalen. Alle Medlemmer bleve staaende op, saa længe de svenske Gæster befandt sig i Salen. Rosenblad talte godt og forsonligt, sagde ikke et Ord, der kunde virke ubehageligt paa nogen og fik dog sagt, hvad han vilde, fik Kommissærernes Fuldmagter afleverede tillige med to Eksemplarer (et paa svensk og et paa norsk) af Ud-kastet til den reviderede Ejdsvoldsforfatning, ligesom han ogsaa fik Ønsket om en Komité, som den flere Gange omtalte, udtalt.

Stortingsmændene syntes godt om Rosenblads Tale og fandt ogsaa Forfatningsudkastet, som blev oplæst efter Kommissærernes Bortgang, loyalt forfattet, om der end var en Del deri, man ikke kunde gaa ind paa. Den følgende Dag, den 14., og den 15. med førtes der i Stortinget levende Debatter om, hvorledes Sagen med Sverig skulde gribes an, om man overhovedet skulde søge Forlig og Fred. Man blev dog straks enig om, at man ikke vilde nægte Svenskerne den Komité, de ønskede. Man bestemte dens Medlemmers Antal til 9 og valgte dem straks, men den blev ikke selvstændigt forhandlende, saaledes som Carl Johan havde ønsket den. Stortinget vilde selv in pleno afgøre Sagerne. Komitéen skulde blot bringe Stortinget

Underretning om, hvad Svenskerne vilde, og bringe Kommissærerne de Spørgsmaal, som Stortingsmændene ønskede oplyste.

Overskue vi, hvad der nu var sket, maa det erkendes, at Stortinget paa den korrekteste og smukkeste mulige Maade havde klarlagt for Verden, at det var for det suveræne Norge, at Kongen af Sverig ved sine Kommissærer optraadte som Bejler til Tronen, og hvad der geraader Norges værdige Holdning til Ære, er, at Kommissærerne saa sig nødsagede til at erkende Stillingen netop saaledes. Disse indmeldte til Carl Johan, at de havde erkendt den fornyede norske Regering, at de ikke havde forlangt den svenske Konges Anerkendelse for ikke at risikere Afslag, men blot havde forlangt en højtidelig Beslutning om Foreningen mellem Sverig og Norge, hvilken Nordmændene vare tilbøjelige til at tage efter Mosskonventionens Ord, men ikke nogen endelig, da Nordmændene efter den svenske 1809-Aars Rigsdags Eksempel vilde vedtage Grundlovsforandringerne først, inden de valgte Kongen. Kommissærerne havde saaledes i mistænkelig Grad nærmet sig Norges Standpunkt, ja endog vovet den Formening, at en slig Forhandling direkte med Stortinget stemte med Mosskonventionens Aand og Mening, hvad der vel paa denne Tid var det mest forbryderiske Kætteri, en Svensker kunde bekende sig til.

En Trøst ydede Kommissærerne dog Carl Johan. De erklærede nemlig — hvad der er umuligt at forbige her, saa karakteristisk det er for Situationen —, at den nys forklarede Tilføjelse af Grundlovens § 43 til Motiverne for den forstærkede Regering skyldtes dem og indeholdt en Anerkendelse fra norsk Side af Kongen af Sverig som norsk Konge.

Denne § siger nemlig, at Regeringen skal forøges med 2 Medlemmer, ikke blot naar Kongen er uskikket til Regeringen paa Grund af Sinds- eller Legemssvaghed, men ogsaa, naar Kongen er fraværende fra Riget. Men da Christian Frederik hverken var syg eller fraværende, maatte Paragrafens Medoptagelse betyde, at det var Kong Carl XIII, man tænkte paa. Thi han var fraværende. Uden Tvivl har Carl Johan ikke følt sig synderlig opbygget ved denne Trøst; men Kommissærernes Fremstilling, er dog næppe i Sverig faldet helt til Jorden ¹⁾.

Carl Johan var selvfølgelig ikke tilfreds med Kommissærernes egenmægtige Eftergivenhed. Alle hans Planer kunde derved styrtes omkuld. Men efter to Dages Græmelse valgte han det Parti at føje sig og takkede dem da for deres Optræden og Konduite, dog med den Bemærkning, at det var nødvendigt hurtigst muligt at faa den Resolution om Rigernes Forening, de stillede i Udsigt; thi Hæren kostede Penge, og enten maatte den sendes hjem eller frem. Han meddelte dem, at det ogsaa hastede, fordi de russiske Troppers Overrejse med hver Dag blev vanskeligere, og han var bestemt paa at kalde dem og rykke frem, hvis ikke snart det hele endte til Ære og Glæde for de forenede Nationer.

Ved den af Kommissærernes Formand, svensk Statsraad Rosenblad, valgte Holdning og resolut gennemførte Optræden i det hele var det aabenbart, at Foreningen maatte komme i Stand. Vaabenstilstanden nærmede sig sin Slutning; Nordmændene maatte beslutte sig med Hensyn til Krig eller Fred; men i det Øjeblik

¹⁾ Sml. Alin 72 og 73.

havde Fjenden, saa at sige, kastet sig for Norges Fødder. Rosenblad havde i sin Tale ladet Sverigs tidligere Fordringer uberørt, havde endog betegnet Foreningen som et Forbund¹⁾. Han kom ogsaa i andre Punkter Nordmændene saaledes i Møde, at disse maatte faa Indtrykket af, at de kunde bestemme Foreningens Art og Natur.

Der var dog dem i Stortinget, som ikke vare stemte for Foreningen, og mange, som ansaa det for nødvendigt, at man ikke overilede sig. Der kom Forslag om, at man skulde fordre Vaabenstilstanden forlænget blot en 14 Dage for at faa Tid til Overvejelse. Men det blev ikke vedtaget. I Steden for besluttede Stortinget d. 15. Oktober, at Møderne skulde opsættes i 3 Dage fra 15. til 18., for at de to Komitéer, som nu vare i Virksomhed, nemlig den, som undersøgte Rigets Ressourcer, og den, der forhørte Kommissærerne, kunde afslutte deres Beretninger, saa at disse kunde afgives efter den 18., og dernæst Stortinget d. 20. kunde tage sin Beslutning om Foreningen med Sverig i Princippet.

Den 18., da Stortinget mødte igen efter Ferien, var det første Spørgsmaal, der kom til Afgørelse, det, om man skulde modtage Kong Christian Frederiks Abdikation og løse ham fra hans Troskabsed. Men Stortinget besluttede, at Afgørelsen af dette Spørgsmaal skulde udsættes, indtil Hovedgenstanden for dette Storting var afgjort.

Den 19. skred man dernæst til for lukkede Døre at høre Beretninger fra de omtalte to Komitéer. Den første af disse, som angik Hæren og Rigets Ressourcer, afgaves af Kaptajn Motzfeldt og meldte, at Hæren, naar

¹⁾ Aall (2. Udg.) 528.

Vaabenstilstanden opsagdes, ikke kunde samles ved Glommen i en saadan Styrke, at den kunde holde sig der. Den kunde først blive fuldtallig Nord for Christiania, men der vilde den være 21000 Mand med 8 Batterier, en Styrke, som vilde være Svenskernes jævnbyrdig, da der af disses 30000 Mand ikke vilde kunne komme flere ud over Christiania. Der havdes Ammunition og Vaaben for et Aar, saa der endog kunde gives det fornødne til Nationalvæbningen, der uden for den mobiliserede Hær kunde kaldes til Virksomhed over hele Landet.

Troppernes Beklædning, hed det videre, kunde holdes vedlige i et Aar, endog Fodtøj havdes tilstede, da der var ankommet rigelige Læderbeholdninger. Kun manglede man Linned og Vinterudstyr, hvilke Sager dog maaske nok kunde skaffes. Af Forplejning laa der for en Maaned i Magasinerne i Ringerige, i Land og de andre Steder, og man vilde kunne faa Forplejning til Hæren for næsten 3 Maaneder, naar Magasinerne i Christiania og Drammen kunde transporteres derhen. Der var i den sidste Tid endog samlet overmaade store Forraad her. Men blev disses Flytning maaske ikke mulig, saa maatte den nye rige Høst dog lette Hærens Forplejning. Værst var Finansvæsenet. Af de 14 Millioners Seddelbeløb, som Staten havde garanteret, vare 2,400000 Rdl. endnu ikke udstedte, men Komitéen vilde ikke raade til at sende dem ud, men opfordrede Stortinget til at tage denne Sag selvstændigt op og afgøre, hvorledes Pengemidlerne skulde skaffes til Veje. Kontant havde man kun c. 4000 Pd. Sterling.

I Diskussionen, der fulgte efter denne Beretning, blev der henvist til de forskellige Udveje, der finansielt tilbød sig. Man kunde forøge Seddelmassen med ny Garantier, men det vare alle imod. Man kunde da

stifte Laan, enten frivillige eller Tvangslaan. Udsigterne til at vinde de fornødne Midler ved disse Foranstaltninger samt Spørgsmaalet om, hvad man kunde erholde ved Skatternes Forhøjelse og direkte Udskrivning af Fornødenheder drøftedes, men der toges dog ingen Beslutning om denne Sag.

Af forholdsvis større Betydning var den Beretning, som Professor Treschow aflagde paa den anden Komité's Vegne. Komitéen havde i et Par Dage været sammen med de svenske Kommissærer for at drøfte de forskellige Spørgsmaal, som de to Rigers Forening kunde fremkalde. Og Komitéen havde faaet det Indtryk, at Foreningen vilde kunde erholdes, saaledes som Norge ønskede den. Der var vel en Del Punkter, med Hensyn til hvilke de svenske Kommissærer ikke turde udtale sig bestemt og særlig ikke saaledes, som Nordmændene ønskede. Saaledes kunde de ikke sige noget bestemt om, hvorvidt eller i hvilken Grad Kongen vilde drage Tropper ud af Norge, heller ikke kunde man opnaa klar Besked angaaende norske Fæstningers Rømning, om svenske Embedsmænds Ansættelse i Norge, om Flaget, hvilket de svenske Kommissærer tænkte sig sammensat af svenske og norske Farver i Forening, samt endelig om andre Ting af storpolitisk Betydning. Men i det hele og store havde Kommissæerne svaret tilfredsstillende paa alle Spørgsmaal, og de havde udtalt det som noget selvfølgeligt, at Carl Johan fra det Øjeblik, Foreningen var erklæret, vilde tage det størst mulige Hensyn til Norges Ønsker.

Den 20. Oktober oprandt da endelig den Dag, den næstsidste i Vaabenstilstanden, da Stortinget efter

forud tagen Beslutning vilde votere om Foreningen med Sverig.

Der holdtes en Mængde Taler, men ingen egentlig imod Foreningen, skønt 5 Medlemmer stemte mod denne (blandt de Stemmende Christi, Kaptajn Motzfeldt og Konow). Wedel gjorde sig bemærket ved den svenske Aand og den stærkt nedsættende Kritik, som gav sig Kende ved Omtale af den tidligere danske Regering og Christian Frederik. De andre Deltagere i Diskussionen lagde tværtimod som Regel Kærlighed til Danmark og Anerkendelse af Christian Frederik for Dagen; men de fandt, at man, efter at Christian Frederik havde forladt Norge, burde gaa ind paa Foreningen, som den klogeste af de Udveje, der kunde føre ud af de nærværende Tilstande. Foreningen betegnedes som et Fornuftparti, Norge under de nærværende Omstændigheder næppe burde vise fra sig. Billedet om Norge som en Mø (Skjoldmø) og Sverig som hendes Bejler holdt sig stadig oppe. Treschow bemærkede, at Partiet med Sverig ikke indeholdt noget glimrende, noget for Egennyttens eller Forfængeligheden tillokende, men at det godt kunde blive lykkeligt, da Partiet var lige, saa at en fornuftig Forbindelse kunde blive til Gavn for begge Parter.

I det Foreningen med Sverig, for hvilken kun Wedel talte varmt, saaledes blev vedtagen, var det dog i Overensstemmelse med det Standpunkt, man indtog, at Fler-tallet ikke vilde se den virkeliggjort, før man var vis paa at kunne faa den, som man ønskede. Ved Afstemning blev det med 47 mod 30 Stemmer vedtaget, at Kongevalget ikke skulde foregaa, før man var bleven enig om de Forandringer, Rigets Grundlov skulde modtage.

Kommissærernes Forhaabninger opfyldtes derfor ikke. Det Budskab, som tilgik dem i et af Stortinget billiget

Brev fra Præsidenten, lød saaledes, at Norge skulde som et selvstændigt Rige forenes med Sverig under een Konge, men under Overholdelse af dets Grundlov med de til Rigets Held og i Anledning af dets Forening med Sverig nødvendige Forandringer — hvilke Forandringer snarest muligt vilde blive overvejede og besluttede af Stortinget, som, saa snart dette var sket, højtideligt vilde udvælge og erkende Kong Carl XIII som Norges konstitutionelle Konge.

Erkende! Dette var et Ord, som tilfredsstillede Svenskerne, skønt det fremgik af Skrivelsen, at Kongen i alt Fald ikke erkendtes endnu. For det Ords Skyld tilgav de meget. Skrivelsen var jo egentlig en Skuffelse for Kommissærerne. Men de besluttede sig til ikke at lægge Mærke dertil, tværtimod nu at anse alt vigtigt for opnaaet. De anmodede derfor Stortinget om Tilladelse til at hilse paa det. Og den følgende Dag, da de havde faaet Tilladelsen, indfandt de sig in pleno i Stortinget og bragte det en Tak, som absolut maatte opfattes, som om Sverig nu havde opnaaet alt, hvad det kunde ønske.

„Den er da indtraadt,“ udbrod deres Ordfører, „den evigt mindeværdige Dag, som skal ende Nordens langvarige Misforstaaelser og aabne nye Tidsrum for Fred, Ære og Held. Nordmænd og Svenskere have sænket de Vaaben, som de nylig rettede mod hinanden, for paa Spidsen af de Fjelde, som fordem betegnede fjendtlige Grænser, at oprejse et Minde for Forsoning og ny Broderpagt. Derfor skulle de kundgøre for Verden, at de ej efterstræbe nogen anden Ære end at leve selvstændigt inden for deres Klippe, og at Nordpolen og Havet ere Grænserne for deres Ønsker og Forhaabninger.

Den samme Glæde, som Kommissærerne lagde for Dagen, kunde Carl Johan ikke hæve sig til. Han

havde Vaabenstilstandsperioden igennem fortsat sine Klager over den Sendrægtighed, hvormed Nordmændene udhaledes Kongens Erkendelse; han havde syslet med Planer til at rykke frem, hvis Nordmændene ikke til Vaabenstilstandens sidste Dag, den 21., havde gjort, hvad de i den Retning skulde. Han vilde nu ikke ved Fremrykningen aabenbare for Verden, at der endnu var Krig i Norge. Han vilde rykke frem uden Opsigelse af Vaabenstilstanden og som en Høvding, der straffer Oprørere, men beskytter og belønner Landets gode Indvaanere. Han vilde overvælde Christiania, men med største Mandstugt, vælge sig et Statsraad, som de gode Borgere skulde udpege for ham, Wedel, Hount, Treschow, Hegermann o. s. v. ¹⁾ Carl Johan havde fra Kommissærerne selv faaet Anmodning om at true Nordmændene, han havde endnu den 20. Oktober gjort dette, men nu kom Kommissærerne med deres Glædesbudskab, der jo kun var et Løfte fra Stortinget om at ville erkende Kongen, naar det først havde faaet, hvad det vilde.

Han havde Vanskelighed ved at finde sig tilfredsstillt ved Kommissærernes Forsikring om, at det nu højst vilde vare en 9—10 Dage, inden Kongens Erkendelse var en Kendsgerning. Han syntes heller ikke i andre Henseender om Stortingets Resolution. Hvad vilde det sige, at Kongen skulde være Norges konstitutionelle Konge? Skulde Kongen kun være et Appendiks til den norske Forfatning, den, som Stortinget nu tumlede med uden at bryde sig om Kongen?

Imidlertid kunde Kronprinsen ikke i dette Moment komme bort fra Kommissærerne. De havde taget

¹⁾ Detailler med Hensyn til denne Periode vil blandt andre Steder kunne findes i Yngvar Nielsens „Det første overordentlige Storting.“

Kommandoen og forlangte ikke saa lidt. De vilde, at Kronprinsen skulde begynde at lade de svenske Tropper gaa bort fra Norge og i det hele gøre det muligt for dem at kunne forkynde for Norge, at Krigen nu var forbi eller i Begreb med at blive det.

Nogle Dage efter den 20. skrev Kronprinsen eller lod Regeringen skrive til Magterne om den indtraadte Forsoning. Bennisgen i Holsten fik Bud fra ham, at han nu kunde gaa hjem til Rusland med sine Tropper.¹⁾

Carl Johan begyndte ogsaa at lade Tropper gaa tilbage til deres Hjem, foreløbigt dog kun Afdelinger, som tidligere vare sendte bort fra Norge, men vare standsede undervejs. Nu fik de Lov til at fortsætte deres begyndte Hjemmarch. Dog, det varede ikke længe, før de bleve standsede igen. Kronprinsen vilde ikke give sine Magtmidler fra sig. Det blev heller aldrig til noget rigtigt med Hjemsendelsen af Tropperne i Norge, hverken med de svenske eller de norske. Thi de sidste bleve naturligvis i deres Stillinger, saa længe Svenskerne ikke forlod deres.

Havde Kommissærerne og Carl Johan lagt saa stor en Vægt paa det norske Stortings Lofte om at ville vælge og erkende Kong Carl XIII, naar de til Norges Held og i Anledning af dets Forening med Sverig nødvendige Forandringer først vare overvejede og besluttede af Stortinget, var med det samme Norges Ret erkendt til inden for Mosskonventionens Ramme at bestemme Foreningens Natur og Væsen. Dette var alt i Diskussionen d. 20. i Stortinget blevet betragtet som en Selvfølge. „Det er ikke Norge, der har nærmet sig Sverig“, havde saaledes en Taler sagt, „men omvendt.

¹⁾ Schinkels minnen, Bihang III, 319

Det er Sverig, som ønsker en Forbindelse med os. Derfor maa Norge være den af de to Stater, som har Ret til at bestemme Foreningens Betingelser“.

Denne Grundsætning ledede ogsaa Stortinget efter den 20. og lagde sig for Dagen paa en storslaaet og imponerende Maade. Stortinget vilde ikke direkte have noget at gøre med det svenske Forfatningsudkast, som var blevet det overleveret af Rosenblad d. 13., og som hidtil havde været Grundlaget for de Samtaler, som havde fundet Sted mellem de Svenske og Stortingskomitéen og derfor ogsaa for de fleste af de Ytringer om Sagen, der faldt i Stortinget. Stortinget vilde nu selv gennemgaa Ejdsvoldsforfatningen fra § 1 af til Slutningen og selv bestemme, hvilke Forandringer der vare nødvendige. Svenskerne havde i deres Udkast flere Steder taget for stort Hensyn til Kongens Vel; Stortinget foresatte sig i højere Grad at paatale Statens. Det vilde ikke for Kongens Skyld tillade andre Forandringer end dem, Mosskonventionen havde tilladt. Det besluttede sig til at holde Ejdsvoldsforfatningen i den Grad i Ære, at det vilde beholde denne Grundlovs Ord og Udtryk selv paa saadanne Steder, hvor Kommissærernes Udkast egentlig indeholdt et klarere Udtryk for samme Tanke.

Den Stilling, Stortinget ved Omstændighedernes Magt erholdt, var i politisk Henseende karakteristisk, fordi de Betingelser, det maatte stille, i høj Grad angik Sverig, som slet ikke var med. Sagen om Norge, som den nu stod, var jo ikke drøftet med det svenske Statsraad, langt mindre med den svenske Rigsdag. Dennes Medlemmer vare sikkert af samme Mening som Engestrøm, at Norge var et erobret Land, der var Sverigs Forfatning og Love underordnet. Kommis-

særerne havde lagt Forfatningsbestemmelser ind i deres Udkast, som let kunde forenes med et overvundet Lands Indordning under et større Hovedland; men Stortinget forlangte som Betingelse for en Forening med Sverig Ligestillethed og adskilligt andet, vi ville se berørt i det følgende.

For at udføre sit Hverv paa en hensynsfuld Maade foretog Stortinget nogle Forandringer ved den eller de Komitéer, som vare nedsatte for Kommissærernes Skyld. Den store Komité, der var Mellemed mellem Kommissærerne og Stortinget, forøgedes med 6 nye Medlemmer, hvoriblandt Stortingets Præsident, Christie, og Wedel. Disse skulde forhandle Paragrafferne med Svenskerne og derefter indstille Resultatet til Stortinget og tillige gøre Stortingets Beslutninger bekendte for Kommissærerne. Disse sidste Beslutninger skulde ikke være endelige, hvis Kommissærerne nedlagde Indsigelse mod nogen af dem; i saa Fald skulde de kunne optages endnu en Gang til Behandling.

Carl Johan kunde med Rette føle sig foruroliget ved den indtraadte Situation, men hvad der ramte ham føleligere endnu, var den første Beslutning, Stortinget tog om Unionssagen, inden endnu den forstærkede Komité havde haft det første Møde med Kommissærerne, og tillige inden den paragrafvise Gennemgang af Ejdsvoldsloven var begyndt.

Den 25. var nemlig nogle Paragraffer, som under den gamle Komité's Forhandlinger med de svenske Kommissærer havde vakt Uenighed, til Behandling i Stortinget. Det var §§ 25, 26 angaaende Krigsvæsenet. Carl Johan havde syntes godt om disse Paragraffer, der gav Kongen den højeste Befaling over Rigets Land- og Sømagt, samt i § 26 Ret til at sammenkalde

disse Tropper, begynde Krig og slutte Fred, indgaa og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter. Ogsaa den eneste Indskrækning i Kongens Ret, som fandtes i denne Paragraf, nemlig den i § 25, at den norske Krigsmagt ikke maatte overlades i fremmede Magters Tjeneste eller fremmede Krigsfolk indlades i Riget uden Stortingets Samtykke, behagede ham; thi han forudsatte, at Nordmændene ikke vilde betragte svenske Tropper som fremmede. Men Nordmændene havde meget at indvende mod den svenske Opfattelse, der laa til Grund for disse Paragraffers omtrent ordrette Overførelse i det svenske Udkast til den reviderede Lov. Kaptajn Motzfeldt erklærede i Stortinget, at det var nødvendigt at fastslaa Bestemmelser om, i hvilken Grad norske Tropper kunde inddrages i Sverig og svenske i Norge. Han foreslog derfor, at der til Indholdet af § 25 føjedes følgende: „I Fredstid maa aldrig andre end norske Tropper være i Norge og ingen norske Tropper i Sverig; men naar Sverigs Grænser eller Kyster angribes, skal den halve Del af Norges organiserede Landmagt kunne bruges i Sverig, og naar Norge angribes, skal Sverig komme Norge til Hjælp med saa megen Landmagt, som den halve Del af den norske Landmagt udgør. En større gensidig Hjælp skal af Norge ikke gives eller modtages uden Stortingets Samtykke. Ej heller maa norske Tropper uden Stortingets Samtykke bruges uden for Sverigs Grænser“.

Dette Forslag blev vedtaget enstemmigt, indbefattet Grev Wedel, der endog efter Sigende skal have opfordret Kaptajn Motzfeldt til at stille det. Men Meddelelsen derom oprørte Carl Johan paa det voldsomste. Det tog Grundvolden bort fra den Stilling, han havde forudsat for Kongen, og som han støttede paa Mosskonventionen. Han paastod endog, at Stortinget ikke kunde

forandre en Hovedparagraf i Ejdsvoldskonstitutionen, der var antagen af den svenske Konge sammen med Mosskonventionen, uden i al Fald efter Forhandling med ham.

Carl Johan grebes saa meget mere af denne efter hans Mening uberettigede Villiesytring, som den hang sammen med en anden Sag, som for Øjeblikket vese-rede mellem ham og Norge, nemlig de norske Fæstninger Frederiksstads og Frederikstens Rømning. Han havde ikke engang villet love noget om Rømningen af det flade Land, hans Tropper okkuperede efter Vaabenstilstanden; thi han gik ud fra, at Kongen maatte have Ret til at opstille begge Rigers Tropper, som han vilde; men de Fæstninger, han havde erhvervet for Sverig, vilde han overhovedet ikke rømme, i det mindste ikke, før den Tid var kommen, da den svenske Konge kunde stole paa Norges Troskab i samme Grad som paa Sverigs.

Kommissærerne maatte efter Carl Johans Befaling derfor nedlægge Indsigelse mod Stortingets Beslutning og tillige døde stærke Bebrejdelser, fordi de i den Grad havde ladet Magten glide sig ud af Hænderne, at et Forslag som Motzfeldts kunde vedtages i Stortinget med Enstemmighed. Kronprinsen kunde ikke forstaa, at der nu, da de Danske for saa stor en Del dog vare borte og Christian Frederik med, — han opholdt sig paa denne Tid om Bord i en dansk Brig ved Frederiksværn — kunde være nogen Stemning i Norge, som Kommissærerne ikke kunde faa Bugt med. Carl Johan bad dem benytte Wedel og andre saadanne Folk til at fremme Sverigs Interesser. Men fremfor alt, skrev han — jeg gentager det for Dem — Kongens Anerkendelse er den store Sag, hvorpaa De maa an-

vende al Omhu. Lader Forsamlingen mærke, at denne Handling ikke berøver den Adgangen til at forhandle om de Materier, der interessere den. Tværtimod, dens Overvejelser vil saa faa al Lovlighedens Præg. Kongen er nemlig Norges Konge efter Kieltraktaten, han er det efter Mosskonventionen og nu ogsaa ifølge Stortingets Beslutning af 20. om at ville erkende ham. Nordmændene ere Kongens Undersaatter, men modsætte de sig hans Villie uden gyldige Grunde, blive de Rebeller. Jeg har hidtil behandlet dem med Mildhed, men der maa være en Grænse for alt. Forklar Nordmændene, at jeg gør Stortinget ansvarligt for alle de Følger, som dets Tøven med Kongens Erkendelse kan faa. Endnu kan jeg paa 8 Dage faa Bennigsens Tropper herop; thi jeg har ladet ham marchere hjem etapevis med et Regiment daglig. Jeg vil altsaa endnu finde Tropper nok til at danne det Korps, jeg behøver.

Med hele sin Veltalenhed, ansپoret af Ærgrelsen over at se Herredømmet over Norge glide sig ud af Hænderne, skrev han det ene lange og indtrængende Brev efter det andet til Kommissærerne, og hans Sprog blev kun mere lidenskabeligt, da Stortinget nu selv paa-tog sig Revisionen. De maa sige til Stortingsmændene, skrev han, eller om det gøres nødvendigt, endog give dem en skriftlig Deklaration derom, at da Kongen antog Ejdsvoldskonstitutionen og lovede ikke at foretage andre Forandringer deri end dem, som vare nødvendige for Foreningen med Sverig, var det hans Mening, at Nordmændene ikke maatte drøfte andre Forandringer end dem, hans Kommissærer foreslog. Kongen kan fordre, at Stortingets Medlemmer respektere Konstitutionen, som Kongen selv respekterer den.

De skal tilføje mundtlig, at hvis de blive ved med at lemlæste Grundloven, er der ikke andet at gøre end at rykke frem med Ejdsvoldsforfatningen i Haanden for at splitte og tugte dem.

Kommissærerne, som med beundringsværdig Taalmodighed gjorde alt muligt for at faa Foreningen iværksat i Mindelighed, ligegyldigt næsten paa hvilke Betingelser, da de i Overensstemmelse med den almindelige Mening hos 1809-Aars Mændene ikke troede, man kom nogen Vej med Magt, havde den største Møje med at stille Kronprinsen tilfreds. Kurerer fløj i denne Tid frem og tilbage mellem Christiania og Frederikshald. Kronprinsens Utaalmodighed fik ny Næring ved, at man fra Wien trængte paa den svenske Regering hjemme for at faa en snarlig officiel Slutningsakt i Norge. Kronprinsen ønskede at tale med Platen om, hvad der var at gøre; denne Tillidsmand, som efter Hjemkomsten fra Christian Frederik var forbleven i Christiania hos Kommissærerne, rejste til Kronprinsen, hvor han anvendte al Flid paa at overbevise Carl Johan om, hvor nødvendigt det var, at der arbejdedes videre paa den Vej, som var indslaaet.

Imidlertid gik Stortinget sin støtte Vej fremad. Ejdsvoldsgrundlovens Paragraffer kom nu til Ære og Værdighed igen. Norske Gesandter og Konsuler, der vare blevne borte i Kommissærernes Udkast, optoges nu atter paa deres Plads mellem norske Embedsmænd. Paragraffen om Kongens suspensive Veto blev atter ført tilbage til omtrent samme Ordlyd, den havde haft i Ejdsvoldsforfatningen, berøvet de Forbehold, der med Hensyn til Vetoet vare tagne i Kommissærernes Udkast. Derimod blev Paragraffen, hvori det norske udenrigske Departement omtales i Ejdsvoldsforfatningen

(§ 33) erstattet med en Paragraf om en Minister og to Statsraader i Stockholm, som skulde have Sæde og „delibererende“ Stemme i det svenske Statsraad, naar Genstande forhandlede der, som angik begge Riger. Stortinget stod i den Formening, at udenlandske Sager skulde for Fremtiden, i Sverig ligesom i Norge, forhandles i de almindelige statslige Raad, enten disse nu bleve de almindelige enkeltstatslige eller sammensatte, som nu skabtes ved den norske Grundlov, og det ansaa Ministeren i Stockholm som den Mand, der nærmest vilde komme til at repræsentere den norske Udenrigspolitik.

Paa samme Tid, det norske Storting optraadte med megen Villieskraft og Selvstændighedsfølelse i disse Forhandlinger, der ikke blot angik Norge sely, men det Statsforbund, af hvilket Norge skulde være Led, irriterede det ogsaa Carl Johan ved adskillige venskabelige Ytringer baade mod Danmark og Christian Frederik, hvem de endnu betragtede som deres Konge. En Taler foreslog, dengang Paragrafferne om den norske Hærs Anvendelse sammen med den svenske var under Behandling, at den norske Hær aldrig maatte anvendes til Krig mod Danmark, medmindre dette Rige angreb Norge. Mere fremtrædende var et Forslag til Apanage for Christian Frederik og et andet, der gik ud paa at rejse Norges første Konge efter Adskillelsen fra Danmark et Monument paa Dovrefjeld. De svenske Kommissærer søgte at dæmpe Carl Johans Vrede over saadanne Forslag ved at forsikre ham, at de ikke vilde gaa igennem, hvad de heller ikke gjorde, skønt Monumentet ikke var langt fra at blive besluttet.

Ved Udgangen af Oktober Maaned var Stortinget endelig blevet færdigt med Ejdsvoldsforfatningens Gen-

nemgang. Nu anvendte det et Par Dage til at tilføje nogle nye Paragraffer, som efter dets Mening maatte med, naar Riget kom ind under en Konge sammen med et andet Rige. Blandt saadanne Ting hørte en egen norsk Bank, eget norsk Pengesystem og Retten til at føre eget norsk Koffardiflag, idet der med Hensyn til Unionsflag var foreslaaet et med Sverig fælles Flag, hvilket man ikke vilde modsætte sig. Tilbage stod det saa kun at tage Bestemmelse om de Forslag, de svenske Kommissærer havde gjort Indsigelse mod eller nu gjorde det. Forrest blandt dem stod § 25 om Krigsvæsenet. Stortinget fastholdt imidlertid paa ny sit Standpunkt kun med den lille Ændring, at der i Fredstid kunde være en norsk Garde i Stockholm. De øvrige Paragraffer, som vare Svenskerne imod, bleve ogsaa for det meste bevarede, saaledes som de stod, men ved nogle blev der vedtaget nogle mindre betydningsfulde, imødekommende Forandringer. Blandt de Ændringer, der sidst skulde foretages, var de vigtigste dem, der angik Carl Johans Ønske om at kunne naturalisere Svenske eller i det mindste faa Bestemmelserne i Ejdsvoldsfatningens § 83, der gav Stortinget ene Ret dertil, forandrede.

Sagen havde en vis aktuel Interesse derved, at Grundloven tillod, at Statholderen kunde være enten norsk eller svensk. Man siger, at Stortinget godt kunde have faaet Statholderskabet gjort til et norsk Embede, men at det var Meddelelsen om, at i saa Fald Wedel vilde erholde Posten, der bevægede Stortinget til at stemme for det Indhold, Paragraffen nu fik. Hvorledes det nu end forholder sig hermed, saa kunde en Svensk blive Statholder i Norge, men kunde han tage Svenskere med sig? Og kunde disse blive

naturaliserede? De svenske Kommissærer optog ikke dette Spørgsmaal, for ikke at berede Vanskeligheder. Men det øgede den Vægt, Carl Johan lagde paa Naturalisations Spørgsmaalet. Kronprinsens største Frygt var dog ikke, at han ikke skulde kunne faa Svenske ansatte i norske Embeder, men at Stortinget mod hans Ønske skulde faa Danske ansatte i disse. Grundlovens § 93 gav Stortinget Ret til at naturalisere Fremmede, som ikke paa anden Maade kunde opnaa norsk Borgerskab.

Kronprinsen indskrænkede derfor til sidst sine Ønsker i denne Sag til at erholde Vetoret mod Stortingets Naturalisationer, men Stortinget gik ikke ind derpaa.

Til sidst opgav Carl Johan fortvivlet ethvert Forsøg paa at optræde mod Stortinget i dette Øjeblik og bad Kommissæerne om at gøre alt for nu blot at faa en Ende paa det.

Og dette fik Kommissæerne Lejlighed til, netop som Meldingen om Stortingets endelige Beslutning om Naturalisation, nemlig, at den skulde vedblive at være Stortingets Ret, kom til dem den 4. November om Formiddagen. De meddelte da straks den norske Komité, at de antog Norges Riges Grundlov i det hele, som den nu var omarbejdet af Stortinget.

I et Møde samme Dags Eftermiddag kunde Stortinget skride til Valget af Landets nye konstitutionelle Konge, Carl XIII, hvilket foretoges ved Votering og vedtoges med alle Stemmer. Dagen før var Kong Christian Frederiks Abdikation bleven modtaget af Tinget i Anledning af et Forslag om en Takadresse til ham, som dog ikke kom til nogen Behandling paa Grund af Meddelelsen d. 4. fra de svenske Kommissærer.

En Erklæring om, at Nationen antog hans Abdikation undertegnedes af alle Tingets Medlemmer d. 4. November, samme Dag den nye Konge udkaaredes, den samme Dag endelig, da Christian Frederik efter en stormfuld Rejse steg i Land paa dansk Grund ved Aarhus.

Efter Valget afgik en Deputation med Grev Wedel i Spidsen til Kronprinsen i Frederikshald, og nogle Dage senere, den 9., holdt Kronprinsen sit Indtog i Christiania. Det blev nu ikke noget imponerende Indtog. Der faldt Sne den Dag, og Vejene vare oplødte og vanskelige at vinde frem ad. Kronprinsen, der ledsagedes af sin Søn og et større Følge, naaede først sent paa Dagen til Hovedstaden, hvor Illuminationen var gaaet ud og Snestjappet samt ondt Vejr havde jaget Folk fra hinanden. Men den følgende Dag, d. 10., da han mødte i Stortinget for at aflevere Kongens Ed paa Forfatningen og for paa dennes Vegne at overtage Regeringen, blev til Gengæld en stor Dag saavel for ham som for Norge. Han var kommen til den Erkendelse, at det var klogt at akceptere det Standpunkt, Stortinget havde indtaget, nemlig, at det havde valgt Kongen frit; thi saa kunde han fremsætte og hævde den Paastand, som han kunde drage Fordel af, at Kielerfreden var en Nullitet, eftersom den ikke havde haft de Følger, den skulde, saa at Sverig heller ikke behøvede at afstaa Svensk Pommern eller opfylde det øvrige, der var lovet i Traktaten. Kronprinsen lagde i sin Tale Vægt paa det frie Valg, der var foretaget. „Den dobbelte Ære,“ sagde han, „var Kongen forbeholdt at se tvende frie Folk, utvungne og enstemmigt, tilbyde ham Kronen“. „Hos de Svenske“, tilføjede han, „gjorde Kongen i 1809 ikke sin Arveret gældende, og

hos Eder foretrak han de Adkomster, som havde en større Værd for hans Hjerte, — nemlig de, som hentedes fra Eders Kærlighed — fremfor de Rettigheder, højtidelige Traktater havde erhvervet ham“.

Talen, som Kronprinsen holdt paa Fransk, og som derefter i svensk Oversættelse oplæstes af Prins Oskar, medens en norsk Oversættelse af den leveredes Stortinget, havde Karakter af en Statsakt af Betydning. „Kongen antager Grundloven saaledes, som I derom ere komne overens med Kongens Kommissærer. Han forbeholder sig kun at fremsætte til de svenske Stænders Betænkning de Artikler, hvorved Forandringer eller Lempelser i den svenske Grundlov foranlediges“. Stort Indtryk gjorde ogsaa de Ord, hvormed Kronprinsen med Følelse proklamerede de to Rigers Ligestillethed. „Vi skulle altid blive tvende forenede og uafhængige Folk“, forsikrede han, „tilfredse med de Grænser, Naturen har anvist os, og overbeviste om den store Sandhed, at der ud over disse Grænser ej for os gives noget virkelig Gode, skal vor Statslære blive, aldrig at begynde en Krig, men at bevare den gode Forstaaelse, som vi nu staa i til alle Magter“.

Kronprinsen følte sig ogsaa overvældet af, at han endelig nu stod paa den Plads, der i saa mange Aar havde været hans Ønskers Maal. Han berørte det i sin Tale. „Midt i Vaabnenes Larm“, udbrød han til sidst, „og idet jeg fra Tysklands Slagmarker i Forening med Sverigs Forbundsfæller forfulgte Maalet at bekæmpe det forfærdeligste Tyranni, som nogen Sinde har kuet Europa, var mit Blik altid fæstet paa denne Time som den højeste Belønning for mine Anstrengelser, og den fredelige Palme, som jeg i Dag

modtager af et frit Folk, overgaar for mig alle Sejrens Laurbær“.

Efter denne Højtidelighed forblev Carl Johan med sin Søn den største Del af Maaneden i Christiania og holdt Hof med store Tafler i det af Christian Frederik forladte lille Palais. Stortinget, som han sluttede d. 26. November, arbejdede indtil den Dag paa mange vigtige Sager i Anledning af den nye Situation, og inden Kronprinsen forlod Norge, havde han sammensat det store Ministerium, som Foreningen med Sverig førte med sig. Til Stockholm skulde der nemlig afgaa en Statsminister og to Statsraader, og i Norge ønskede Kronprinsen 7 Statsraader, hvoraf dog indtil næste Aar een kunde undværes. I den nye Regering blev Wedel den første Mand. Kammerherre Anker gik som Minister til Stockholm med 2 Statsraader, hvoraf den ene var Kaptajn Motzfeldt, den anden en ny Mand, Krogh. Men Carl Johan beholdt de tidligere Statsraader med Undtagelse af dem, der frivilligt traadte ud; saaledes f. Eks. Rosenkrantz, der blev Direktør for den nye Bank. Kronprinsen viste overhovedet Upartiskhed og klart Blik for Dygtighed. Blandt Statsraadets nye Medlemmer foruden de anførte kan nævnes Treschow og Diriks.

Carl Johan vandt i den Grad Nordmændenes Yndest, at Stortinget bad ham om at overtage Stillingen som Vicekonge i Norge; thi denne Post var indsat i den reviderede Grundlov, men maatte kun beklædes af Kongens Søn eller Sønnesøn. Carl Johan gik imidlertid ikke ind paa dette Ønske og overgav derfor ved sin Bortrejse Overmyndigheden til den til Statholder i Norge udnævnte Generalguvernør Essen.

I Slutningen af 1814, da Tropperne, som for de norske Tildragelsers Skyld havde været samlede enten

ved Grænsen mellem Norge og Sverig eller i Holsten, vare paa Vej til deres Hjem, og de tre nordiske Riger med Glæde hilste den Fred, som de saa længe havde higet efter og trængt til, var saaledes Norges Forhold til Sverig blevet bestemt mellem Stortinget og den svenske Konges Repræsentanter. Og Ordningen var i nøje Overensstemmelse med Kieltraktaten og saadan, som Europa gennem sine Gesandter i Norge havde anbefalet, at den skulde være.

Men med det skete var ikke alt gjort. Sverig maatte som Stat erkende, hvad der var blevet Lov i Norges konstituerende Stortingsforsamling; det maatte mere end det: det maatte erkende Krigen i Norden for endt med det i Norge passerede og fra sin Side opfylde, hvad det havde lovet i Kieltraktaten. Dette forlangte nemlig Danmark. Det vilde have Kieltraktaten anerkendt for Øjeblikket og for Fremtiden paa samme Tid, som Carl Johan, der havde faaet Europas største Magter til at garantere den, vilde have den erklæret for en Nullitet.

Nødvendigheden af at underordne sig den i Norge vedtagne Unionslov, om end kun foreløbigt, var selvindlysende. Hvorledes skulde f. Eks. den af Stortinget givne Lovbestemmelse om, at den norske Minister og de to norske Statsraader skulde have delibererende Stemme i det svenske Statsraad, naar Sager foretoges dér, som angik begge Riger, — hvorledes skulde den Bestemmelse kunne opfyldes, hvis ikke Sverig gjorde det tilladeligt i svenske Love. Men Sverigs Holdning til det, der var besluttet i Norge, traadte i Øjeblikket i Skygge i Sammenligning med Sagen om Kielfreden, der var indanket for Europas Domstol i Wien, hvor

den var den vigtigste Sag, som Kongen af Danmark og hans Statsmænd fik at gøre med.

I den Sag indtog Carl Johan nu et helt radikalt Standpunkt. Hvis Kongen af Danmark havde opfyldt sine Forpligtelser efter Kielerfreden, vilde han have overleveret Sverigs Konge Norge med den Enevoldsmagt, som dengang hørte til Riget, og den svenske Konge kunde da have givet Norge en Forfatning, der svarede til den svenske og kunde have ført til de to nordlige Rigers senere fulde Sammenslutning. I Steden for understøttede Kongen den Opstand, hans Tronfølger foranstaltede i Norge. Der kom Krig i Steden for Fred, og den endte med Forfatningsforhold i Norge, som stred mod de af svenske Myndigheder eller Kommissærer lige til de sidste Timer før Afslutningen foreslaaede Bestemmelser — Forfatningsforhold, som aldrig havde været drøftede i det svenske Statsraad og var ganske ukendte for den svenske Rigsdag.

Kronprinsen mente, at det under disse Omstændigheder var aldeles meningsløst at lade Sverig give Danmark svensk Pommern og det øvrige i Kielertraktaten bestemte. Det burde selvfølgelig i Sverigs Haand tjene til en lille Erstatning for de Omkostninger, som den Sverig paaførte Krig havde kostet, Omkostninger, som Kronprinsen for Sverigs Vedkommende takserede til mange Millioner og for Norges Vedkommende til flere endnu.

Kronprinsen kom i Sagen om Kielertraktaten ikke til at savne Understøttelse, idet Czar Alexander, som sædvanligt, tog sig af ham og i det hele skaffede Sverig den fremstaaende Stilling paa Wienerkongressen, som der tilkom det paa Grund af dets Deltagelse i de store Begivenheder. Kong Frederik havde dog i højere Grad

Magternes Understøttelse i denne Sag. Ikke blot var Østerrig som altid Kongen tro, men England var dog den Magt, der paa denne Tid i den Retning overfløjede Østerrig. Det nærede endnu Mistanke til Sverigs Kronprins og det mellem denne og Rusland bestaaende Venskabsforhold. Derhos var, som vi vide, til Sagen om Erstatningen knyttet Intriger fra Preussens Side, hvilke England afgjort understøttede, hvad Grunden dertil nu end var. Preussen vilde som bekendt have svensk Pommern, og det havde, som tidligere nævnt, hele Aaret arbejdet derpaa. Det havde endog i Frenden i Berlin, der, som vi ogsaa erindre, blev afsluttet d. 25. August, hemmelig opnaaet Retten til at afkøbe Danmark Pommern og Rügen, naar disse Provinser bleve Danmark overleverede, mod et passende Territorium og en Sum Penge, der udgjorde Differensen mellem dette Territoriums og svensk Pommerns og Rügens Værdi. Som et passende Territorium tilbød Preussen Lauenburg, hvilket Landskab det vilde erhverve af Hannover (England) ved Mageskifte med en anden Landsdel (Hildesheim).

I Wien rettede Frederik VI i November en Note til de 5 europæiske Stormagter angaaende de Erstatninger, Sverig skyldte ifølge Traktaten i Kiel. Østerrig og England fik Frankrig og Preussen til med sig at støtte Frederik VI's Sag, men Czar Alexander stod imod, og da Carl Løvenhjem, der var ved Kongressen i Wien, som Carl Johans utrættelige Redskab holdt Selvherskeren fast i denne for Sverig saa gunstige Position, var der for de andre Gesandter dernede længe ikke noget at stille op i den Sag. Der var en Grund, som gav Czarens Holdning en Del Vægt; det var den, at efter Kieltraktatens Ord (i Artikel 15, 6) skulde Pommern

og Rügen ikke evakueres af de Svenske, før de norske Fæstninger Frederikshald, Kongsvinger, Frederiksstad og Aggershus vare besatte af de svenske Tropper. Denne Besættelse var hindret og kunde nu slet ikke ske¹⁾. Dette lagde de Stormagtsgesandter, som i dette Spørgsmaal stod Czarens Standpunkt imod, navnlig Englands, dog mindre Vægt paa. De holdt sig til, at Norge dog nu var kommet under Kongen af Sverig, og at Kongen af Danmark af de europæiske Kommis-særer var frikendt for Skyld i de Begivenheder, der havde hidført Krigen. Uenigheden holdt sig indtil For-aaret 1815, da Castlereagh rejste hjem til England for Parlamentets Skyld, og hans Efterfølger i Wien, Lord Wellington, fik Sagen i sin Haand. Da enedes de 4 Magter om at fremtvinge en Afgørelse i Danmarks Favør, men Czar Alexander foreslog paa Opfordring af Carl Løvenhjelm, at det hele i alt Fald fik Karakter af en venskabelig Overenskomst mellem Danmark og Sverig. Preussen var villigt til at mægle mellem disse Stater og tilvejebringe det Resultat, alle Mag-terne ønskede. Fyrst Hardenberg havde nemlig underhaanden sikret sig den svenske Regerings eller Carl Johans Villighed til at sætte Erstatningen for Krigsomkostningerne i Norden ned til nogle Millioner og at overdrage Pommern og Rügen til Preussen, naar det blot fik Formen af et Salg til Preussen, saa Sve-rig ikke fik Følelsen af, at det havde maattet afstaa en Provins og en Pengesum for, hvad der var opnaaet i Norge.

¹⁾ Se Brev fra Carl Johan til Czaren, Schinkels minnen. VIII 370.

Efter at være kommen overens med hver af de nordiske Rigers Repræsentationer i Wien, og efter at have faaet de andre Magters Tilladelse til at klare Sagen, sluttede Preussen d. 4. Juni 1815 i Wien en Mageskiftetraktat med Danmark, hvorved Lauenburg, som Preussen nu havde erhvervet sig, byttedes med de af Danmark i Freden til Kiel erhvervede Rettigheder til Pommern og Rügen. Foruden Hertugdømmet Lauenburg lovede Preussen at betale Danmark 2 Millioner Rdl., hvoraf den ene dog skulde gives Meklenburg-Strelitz for Fyrstendømmet Ratzeburg, som Preussen i en hemmelig Artikel lovede at bevæge Hertugen af Meklenburg-Strelitz til at forene med Hertugdømmet Lauenburg. Preussen forpligtede sig endvidere i denne Traktat ifølge Overenskomst med Sverig til at betale Danmark de 600000 Rdlr., som endnu stod tilbage at betale af den Million, Sverig i Kieltraktaten havde paataget sig at udrede.¹⁾

Efter at denne Traktat den 4. var sluttet med Danmark, kunde Preussen den 7. samme Maaned afslutte en Traktat med Sverig, hvori dettes Konge overlod Kongen af Preussen svensk Pommern og Rügen med det derværende Krigsmateriale, hvori et Par hundrede Kanoner og nogle Kanonchalupper, mod 3½ Mill. preussiske Dalere.

I Virkeligheden var det Danmark, der kom til at betale Gildet. De fleste af de Penge, som betaltes Sverig, laa inden for Værdien af den Differens, som fandtes mellem Lauenburgs og de svenske Provinsers Værdi. Men disse Traktatafslutninger endte den 7. med nogle

¹⁾ Om denne Sags Historie paa Wienerkongressen findes en Fremstilling i Schinkels minnen VIII, 251 og fig.

Deklarationer om Kielerfreden, som vare undertegnede paa svensk Side af Gesandt Carl Løvenhjem og paa Danmarks Vegne af Christian Bernstorff og hans Broder Joachim Bernstorff, og som af Fyrst Hardenberg afleveredes henholdsvis til de danske og den svenske Befuldmægtigede for at optages i hemmelige Artikler i de med de to Lande afsluttede Traktater.

Kongen af Danmark fritog i den danske Deklaration Kongen af Sverig for at betale ham de 600000 Rdlr., som vare stipulerede i Kongen af Danmarks Favør i Kiel (det nævntes ikke, at de vare betalte af Preussen); Kongen af Sverig og Norge gav Afkald paa enhver Pretention eller Reklamation, som kunde grundes paa Begivenheder efter Kielerfredens Afslutning og navnlig paa Ikke-Udførelsen af § 15 (de svenske Troppers Okkupation af Norge). Begge Konger lovede i deres Deklaration, at de vilde betragte Traktaten i Kiel for at være i fuld Kraft i hele sin Udstrækning med Hensyn til alle de i den indeholdte Betingelser og Klausuler, som ikke vare forandrede eller modificerede ved den udstedte Deklaration.

I Henhold til disse gensidige Erklæringer skulde man synes det givet, at ogsaa den Kongen af Sverig i Kielerfreden paalagte Forpligtelse til i sin Egenkab af Kongeriget Norges Suveræn at overtage en Del af det gamle dansk-norske Monarkis Fællesgæld, vilde blive respekteret. Udregningen af denne Gælds Størrelse begyndte ogsaa i Kjøbenhavn, hvor norske Befuldmægtigede i det Øjemed indfandt sig, og den danske Regering henvendte sig i Anledning af denne Sag til den svenske Regering, da Frederik VI mente, at man angaaende Kielerfredens Opfyldelse kun havde med Sverig eller dets Konge at gøre. Carl Johan, som

mente, at Udbetalingen af den Sum, der kunde blive Tale om, i hvert Fald maatte paahvile Norge, der nu var blevet en egen Stat med egne Finanser, vilde imidlertid helst skyde hele den Sag fra baade Sverig og Norge. Danmark maatte paakalde Hjælp fra Kielerfredens Traktatmagter. Sverig gav sig da Englands Mægling i Vold. Forhandlingerne blev fra Kjøbenhavn forlagte til Stockholm, hvor der den 1. September 1819 endelig afsluttedes en Konvention, hvorefter Norge kom ud af den Statsgæld, det havde sammen med Danmark, ved Betaling i Løbet af 10 Aar af i det hele 3 Millioner Daler hamb. Kurant.

Der staar da nu kun tilbage at skildre den Maade, hvorpaa den i Norge vedtagne Union traadte ud i Livet.

Som omtalt gik Carl Johan i sin Tale i Stortinget ud fra, at der maatte foretages Forandringer eller Lempelse i den svenske Grundlov, for at den kunde komme til at svare til den norske Grundlov, og Stortinget var heller ikke i Tvivl om, at de Unionsvilkaar, man i Christiania var bleven enig med de svenske Kommisærer og Carl Johan om, ogsaa vilde blive til Lov i Sverig.

Man nærede endnu den Formening dengang, da den bekendte Deputation fra det norske Storting den 14. December i en højtidelig Audiens i Riddersalen paa Stockholms Slot overrakte Kong Carl XIII Norges nu vedtagne Grundlov. Stortingets da saa populære Præsident, Christie, var Deputationens Fører, og Kongen besvarede hans Tale med varme Ord om, at han havde modtaget den norske Krone ved det norske Folks frie Valg, at han, som Kronprinsen alt havde lovet i Christiania, vilde styre Riget efter dets Konstitution og

Love, og derfor havde antaget den Grundlov, som i Christiania var bleven afhandlet mellem hans Kommissærer og Norges Riges Storting.

Disse Ord svigtede Kongen aldrig. Det er ikke derfor, vi omtale denne Episode, men kun for at berette, at dengang tænkte man endnu paa at faa de svenske Love rettede efter de norske. Dagen efter, den 15. December, indkaldtes det svenske Riges Stænder til Møde den 27. Februar for at overveje og tage Beslutninger om de Lempelser i Grundloven, som maatte blive en Følge af Foreningen med Norge.

Stænderne samledes til bestemt Tid, og Rigsdagen aabnedes af Kongen i Begyndelsen af Marts.

Men da var allerede baade Regering og Stænder klare paa, at man ikke i den foreliggende Sag kunde opnaa noget ved at gaa den Vej, der havde været forudsat.

For det første var der ikke Tid dertil. Ifølge Regeringsformen kunde Ændringer i Grundloven ikke foretages i en enkelt Session. De maatte gennemgaa i to paa hinanden følgende Sessioner for at blive Lov. Der vilde saaledes gaa flere Aar for at gennemføre de ønskede Ændringer; men hvis de nu ikke var fuldt sammenfaldende med de norske Paragraffer — og Kommissærerne havde i en Paaskrift paa den vedtagne norske Grundlov udtrykkeligt forbeholdt de svenske Stænder deres konstitutionelle Ret med Hensyn til de Dele, der medførte Forandringer eller Lempelser i den svenske Regeringsform — saa vilde der, naar Ordlyden i de to Grundlove skulde være ens, fordres ogsaa Ændringer i den norske Grundlov, hvilke ikke vilde tage mindre Tid.

Til disse Betragtninger kom nu Spørgsmaalet, om det egentlig var klogt paa dette Tidspunkt at rejse

den Gæring i Sindene og den Kamp i Partierne, som en Grundlovsændring saa let kunde frembringe, især under Forhold som de foreliggende. Fremgangsmaaden var valgt paa en Tid, da Sverig ansaas som den overlegne Hovedmagt, i hvis Forfatning det gjaldt om at passe det undertvungne Norge ind og af Naade at give det en med store konstitutionelle Særrettigheder begunstiget Stilling. Nu var Norge blevet et selvstændigt og med Sverig ligestillet Rige, og alt var paa nogle Dage blevet saa mærkværdig forandret, at Norge havde Unionsregler, som hverken Sverigs Regering eller Rigsdag havde behandlet, optagne i sin Grundlov, saa det nu blev Sverig, der skulde rette sine Love efter Norge, i Stedet for, at det modsatte maatte synes Svenskerne naturligest.

Carl Johan var ikke længere stemt for en Grundlovsrevision i Sverig. Det var heller ikke hans Mening, at den nu indtraadte Tilstand skulde blive den endelige. Han havde maattet tage Unionen i Norge, som han kunde faa den, af Hensyn til Tidsforholdene og navnlig Kongressen i Wien. Hans Hensigt var kun at faa Sverig til at være ene med Norge uden Europas Indblanding eller Opmærksomhed, for at det Samliv kunde begynde, som kunde føre til en tids- og lovmæssig Ordning af Unionen. Han ønskede, at Sverig vilde tage Sagen angaaende Norge paa samme Maade som han selv, for ikke at hidføre Partikampe, der vare i Stand til at forstyrre den Ro, der skulde sænkes over Forholdet mellem de to nordiske Riger. Han ønskede dette saa meget ivrigere, som Forholdene i Europa paa den Tid, Rigsdagen samledes, langt fra vare saa tilfredsstillende for ham eller for Sverig, som de kunde være.

Uvillien mod den svenske Kronprins var taget til i Europa. Navnlig i Frankrig var Hadet til ham i de bourbonske Kredse, som vare komne til Roret, blevet brændende, maaske paa Grund af den Forbindelse med Frankrigs mangeartede hemmelige Foreninger, som Carl Johan endnu ikke kunde bekvemme sig til at afbryde. I Aviser, i Literaturen og paa anden Maade søgte man at brændemærke den republikanske Eventyrer som Forræderen mod Frankrig, der havde forvoldt Frankrigs Ulykke og var uværdig til Protektion, da han sikkert nu ogsaa vilde være Legitimiteten utro. Stemningen mod ham voksede ogsaa i Tyskland og ved Kongressen i Wien, hvor man ikke kunde forklare sig, hvorledes det gik til, at han blev den eneste af alle de napoleonske Parvener, der toges til Naade i den nye Tid, der forberededes.

For denne Forfølgelse blev Carl Johan befriet i Marts Maaned paa den Tid, de svenske Stænder samledes, idet Napoleon uventet vendte tilbage til Frankrig, og Carl Johans Modstandere baade i dette Land og i Wien fik andet at tænke paa. Men nu opstod der kritiske Tilstande af en anden Art. Carl Løvenhjelm havde uden videre som Repræsentant for en af de Magter, der havde sluttet Pariserfreden, undertegnet Deklarationen mod Napoleon, da Czar Alexander og Nesselrode anmodede ham derom. Ja — i April tiltraadte Carl Løvenhjelm endog, presset dertil af Czaren og Nesselrode, Alliancen mod Napoleon, den Danmark var med til.

Dette blev Carl Johan for broget, thi han gjorde ikke Bourbonernes Meninger om ham til Skamme. Han var i sit inderste Hjerte opfyldt af Glæde over, at Napoleon var kommen tilbage, at Bourbonismen blev knust, og

at der blev sat Bom for den politiske Reaktion i Europa. Han vilde mindre nu end nogen Sinde kæmpe mod Napoleon, men holde sig stille og passiv bag de Vande, hvor han nu var i Færd med at faa sit Dobbelt-rige etableret. Han geraadede i den største Vrede, da han erfarede, hvad Carl Løvenhjem havde ladet sig forlede til, vilde have sin Yndlingsdiplomat desavoueret. Statsraadet gik ogsaa hans Ærinde. Hvad Gesandten havde gjort, blev nægtet Sanktion, og som Modsætning til Alliancen stemte Statsraadet for Neutralitet. Men ingen af disse Afgørelser udførtes; Carl Løvenhjem turde ikke følge de Instrukser, der i den Retning gaves ham. Han frygtede en Eksplosion til Skade for Sverig og dets Stilling i Norden.

Saadanne vare de europæiske Tilstande, da den aabnede Rigsdag i Stockholm ventede paa Regeringens Proposition angaaende Norge. Baade Regeringen og Rigsdagens Ledere lyttede til Kronprinsens Ord, naar han advarede dem mod at sætte en Forfatningsdiskussion i Gang, der vilde rejse Lidenskaberne igen i de to Lande og det paa en Tid, da Sverig havde givet sine Magt-midler fra sig. Han regnede paa, at Rigsdagen ikke vilde bringe Forstyrrelse i den Ro, der nu var ved at indtræde i Norden, og som var den første Betingelse for, at den Tid kunde komme, da Norge og Sverig i Venskabelighed kunde enes om en retfærdig Foreningslov. I den Retning fik han Held med sig paa denne Tid, da den norske Deputations Besøg i Stockholm havde givet Befolkningen i Sverig en Forestilling om Underkastelse og Fred. Der var vel dem, der mente, at de Betingelser, der vare tilstaaede Norge, vare lidet tilfredsstillende for Sverig efter den Sejr, dette efter deres Mening havde baaret hjem. Men Carl Johan svarede dertil, at jo større Sej-

ren havde været, desto større Maadehold kunde man vise i Behandlingen af den Overvundne. Svenskernes store Flertal bevarede derfor deres Tro paa, at Norge var et erobret Land, men at Kronprinsen af Højmodighed eller af statskloge Hensyn havde tilstaaet Norge en Stilling, som Svenskerne maatte godkende, ligesom overhovedet paa denne Tid alt, hvad Kronprinsen ønskede, var Lov for dem.

Saaledes var Sagen forberedt, da Regeringen den 12. April i en Proposition til Rigets Stænder vidtløftigt og indgaaende forklarede, hvad der var foregaaet med Hensyn til Norge, og, idet den sendte de 14 Punkter i den norske Grundlov, der ogsaa angik Sverig, bad Rigsdagen om at overveje og tage Beslutning angaaende de konstitutionelle Forhold, som i den Anledning vare opstaaede mellem de to Riger. Rigsdagen fulgte Kronprinsens Ønske. Den underordnede sig Afgørelserne i Norge, men paa samme Tid nægtede den at forandre Sverigs historiske Grundlov fra 1809, naar Ændringerne blev alt andet end en Forhøjelse af Sverigs Magt og Herlighed.

Naar Omstændighederne nu engang vare saadanne, at det i Norge vedtagne maatte erkendes, burde man finde paa en Udvej, der ikke gjorde det umuligt, at Grundloven holdtes ren og ubesmittet, indtil det Øjeblik kom, da en bedre og mere svensk Ordning kunde indtræde. Man foreslog da, at de i Norge vedtagne Foreningspunkter, der jo dog væsentligt hidrørte fra Carl Johan og Kommissærerne, samledes til et eget Dokument, der under Navn af Rigsakten som særskilt Foreningslov kom til at staa over al anden Lovgivning i de to Riger. Saa vilde det hele ogsaa legislativt komme til at tage sig bedre ud. Rigsakten vilde kunne blive til

et af den svenske og den norske Rigsdag i Enighed diskuteret og vedtaget overordnet Foreningsgrundlag, der kunde forandres i Overensstemmelse med begge Parter Ønske efter Tidernes Behov. Denne Tanke fandt Bifald hos Regeringen og vistest ikke bort af Norge. I Sommeren 1815, da Norges 1ste ordentlige Storting var samlet i Christiania, blev Rigsakten underkastet et Genensyn baade i Stockholm og i Norges lovgivende Forsamling, uden at der ændredes noget i det i Christiania besluttede, og derefter blev Akten i ligelydende Eksemplarer kundgjort af Kongen i begge Hovedstæder, det ene paa norsk, for Norge og Sverig, i Christiania, det andet paa svensk, for Sverig og Norge, i Stockholm.

Saaledes var det da endelig lykkedes Carl Johan at faa den Union tilvejebragt, han havde betragtet som sin nordiske Missions Maal. Men han havde maattet tage Unionen, mindre som han havde villet, end som Norge havde tilladt. De to Riger vare stillede selvstændigt under den fælles Konge, de begge hvert for sig havde valgt. Men der var under almindelige Forhold ingen Fællesinstitutioner. Forbindelsen mellem Rigerne gik kun gennem den fælles Konge. Dog var der truffet Forholdsregler, hvorefter det ene Rige i nogen Grad kunde følge, hvad der i det andet Rige foretoges i Anliggender, der ogsaa angik det. Saaledes kunde den norske Minister og de to Statsraader, der altid skulde følge Kongen og derfor havde fast Bolig i dennes Residens, have Sæde i det svenske Statsraad, naar Sager, der angik begge Riger, foretoges der, og paa samme Maade skulde svenske Ministre have Sæde i det norske Statsraad, naar undtagelsesvis Kongen i Christiania behandlede saadanne Sager. Der var i den komplicerede Forretningsgang forskellige Arter af saa-

danne sammensatte Statsraad, og deriblandt overordentlige, hvilke skulde anvendes under visse Situationer.

Men det mest utilfredsstillende var Behandlingen i Unionen af den fælles udenrigske Politik. Sverig, den dobbelt saa folkerige Stat med sin store Historie, havde Diplomater, Udenrigsstyrelse og Politik, og Norge manglede alt dette, fordi det Diplomati og den Udenrigsstyrelse, det havde haft sammen med Danmark, ved Adskillelsen var forbleven i sidstnævnte Magts Tjeneste. Den konstituerende Ejdsvoldsforsamling i 1814 forsømte denne Sag, fordi Christian Frederik endnu ikke havde faaet sig noget Udenrigsministerium og styrede denne Del af Regeringen selv. Det lidet, der fandtes i Ejdsvoldsforfatningen derom, gik derhos for det meste ud af Grundloven ved Revisionen i Christiania. Endelig kunde man, som tidligere omtalt, under Revisionen i Christiania ikke formode, at de udenlandske Anliggender, de som i det svenske Grundlovssprog kaldes de ministerielle, fremdeles i Sverig skulde behandles uden for de almindelige Statsraad.

Straks efter Unionens Indtrædende fik Norge dog mindre Tid til at beskæftige sig med disse Misforhold end senere. Det havde andre Ting, som lagde Beslag paa dets Kræfter. Foreningen med Sverig, som med Tiden kunde bringe Norge nogen Fordel, skadede i Begyndelsen dets Handel og Omsætning meget. Men værre for Riget var Adskillelsen fra Danmark. Thi herfra havde Norge dog haft nogen Støtte, og til at undvære denne havde det endnu ikke arbejdet sig op. Saa indtog desuden Danmark snart derpaa i handelspolitisk Retning en fremmed, næsten fjendtlig Stilling til Norge med høj Told baade for Ind- og Udførsel, ledsaget af Udførselsforbud. Det var under disse For-

hold, at Norge, udpint af den 7 Aars Krigstilstand og af Selvstændighedskampen og med den Pengemisère, der blev dens Udbytte af Foreningen med Danmark, skulde grunde sin selvstændige Statstilværelse ved egen Kraft.

Men Norge overstod denne Tid og voksede sig stærkt. Der kom Ro i Norden. Svenskerne søgte Norges Ven-skab, og Carl Johan blev endog en Beundrer af det Land, som han saa ihærdigt havde stræbt efter at kunne kalde sit, men først nu lærte at kende. Han blev indtagen i den norske Odelsbonde og i den Frihedssans og Selvstændighedsfølelse, som besjælede den norske Land- og Bjergbefolkning og udgjorde en Del af den norske Folkekarakter i det hele. Han indrømmede, at han aldrig havde troet paa det, man havde fortalt ham om det norske Folks Frihedsstemning, før han kom i Berøring med Befolkningen.

Carl Johan vedblev, saa længe han levede, at tilstræbe større kongelig Magt i Norge og en mere udviklet og reel Union. Men Norge var paa sin Post, og det holdt fast ved det Foreningsgrundlag, Stortinget havde optaget i den af de svenske Kommissærer paa Kongen af Sverigs Vegne som Grundlag for Kongeriget Norge erkendte Lov af 4. November 1814.

Denne Lov, der bød Norge særligt gode Garantier lige over for Sverig, var ikke i almindelig statsretlig Betydning bleven Grundlov i Steden for Ejdsvoldsloven, som Carl Johan mente. Skulde det være sket, maatte Forandringerne i sidste Lov være foretagne efter Reglerne i Ejdsvoldsforfatningens § 110.

Ejdsvoldsforfatningen var endnu den — ogsaa i Mosskonventionen erkendte — Grundlov i Norge. De Artikler, som fra den var gaaede over i Grundloven af 4. No-

vember — og det var de fleste, idet kun de om Tronfølgen eller de, som paa anden Maade ikke passede til de nye Forhold, vare udeladte, — vare Grundlovsartikler, ikke fordi de vare optagne i Loven af 4. November, men fordi de hørte til Ejdsvoldsloven i den oprindelige Form.

Naar Stortinget af 1814 trods dette bestemte, at denne Lov af 4. November med den gennemsete Ejdsvoldsforfatning og Unionsbestemmelserne skulde gælde og af alle og enhver agtes og efterleves som Kongeriget Norges Grundlov i Steden for den af Rigsforsamlingen paa Ejdsvold den 17. Maj givne Konstitution, maa dette anses som Følge af det særlige Hverv, dette Storting havde faaet med Hensyn til Ordningen af Unionsforholdet. Det var jo nemlig med dette Storting, at Mosskonventionen gav Kongen af Sverig Lov til at forhandle direkte gennem sine Kommissærer. Vi erindre ogsaa, hvilken fra almindelig Lovgivningsvirksomhed forskellig Karakter dette Stortings Arbejde havde. Det var Forhandlingerne med de svenske Kommissærer, som repræsenterede Kongen af Sverig, der dannede Virksomhedens Midtpunkt. Hvad der foregik, var snarere en uden- eller mellemrigsk Forhandling end et indenrigsk Lovgivningsarbejde. Resultatet blev ogsaa i Virkeligheden en kontrakt- eller traktatmæssig Overenskomst i Lovform, billiget af de svenske Kommissærer og den svenske Konge.

Loven af 4. November maatte antages at høre Foreningen til og at maatte staa og falde med den.

Var alt det, der angik Unionen indrettet saaledes i Sverig, at Riget, hvis Unionen af en eller anden Grund ophørte, havde Regeringsformen af 1809 at falde tilbage paa, synes noget ganske lignende ogsaa at have været

Norges Tilfælde, om der end var den Forskel mellem Rigerne, at hvad der angik den fælles Konge, Tronfølgeordenen pp., ikke i Norge, som i Sverig, fandtes i de gamle Love, men kun i de nye.

Dog herom skal der ikke her anstilles Betragtninger. Jeg har kun villet forklare Situationen, som den var i den første usikre Tid efter Unionens Indtræden. Nu ere Tiderne forandrede.

Med Carl Johan forsvandt den melankolske Opgivelse af enhver politisk eller militær Optræden i Fremtiden, der i Forbindelse med det halvt mislykkede, af faa forstaaede og af færre yndede, udelukkende dynastiske Forbund, egentlig gjorde den skandinaviske Halvø til et russisk Lydland.

Faa Aar efter Carl Johans Død (1844) kaldte Revolutionsaaret 1848 ved de bekendte Begivenheder paa Danmarks Sydgrænse den storslaaede Bevægelse i Norden til Live, der medførte Troppesamlinger i Norge og Sverig, Hjælp til Danmark paa forskellig Vis, og nogle Aar senere, under Krimkrigen, endog en krigersk Opstilling mod Rusland med hemmelige Planer til Finlands mulige Generobring med engelsk og fransk Hjælp. Det var Huset Bernadotte i Sverig, Carl Johans Søn og Sønnesøn, der efter hinanden kom paa Tronen i Sverig, som indviede denne nye Periode i nøje Forbindelse med Frederik VII, hvis Fader, Christian Frederik, var død i Begyndelsen af 1848 som Konge i Danmark. Den gamle nordiske Aand genfødtes paa ny, og der blev i denne opvakte Tid Tale ikke blot om et nordisk Forsvarsforbund, men ogsaa om Samvirken og Overenskomster med Hensyn til andre nordiske Fællesanliggender.

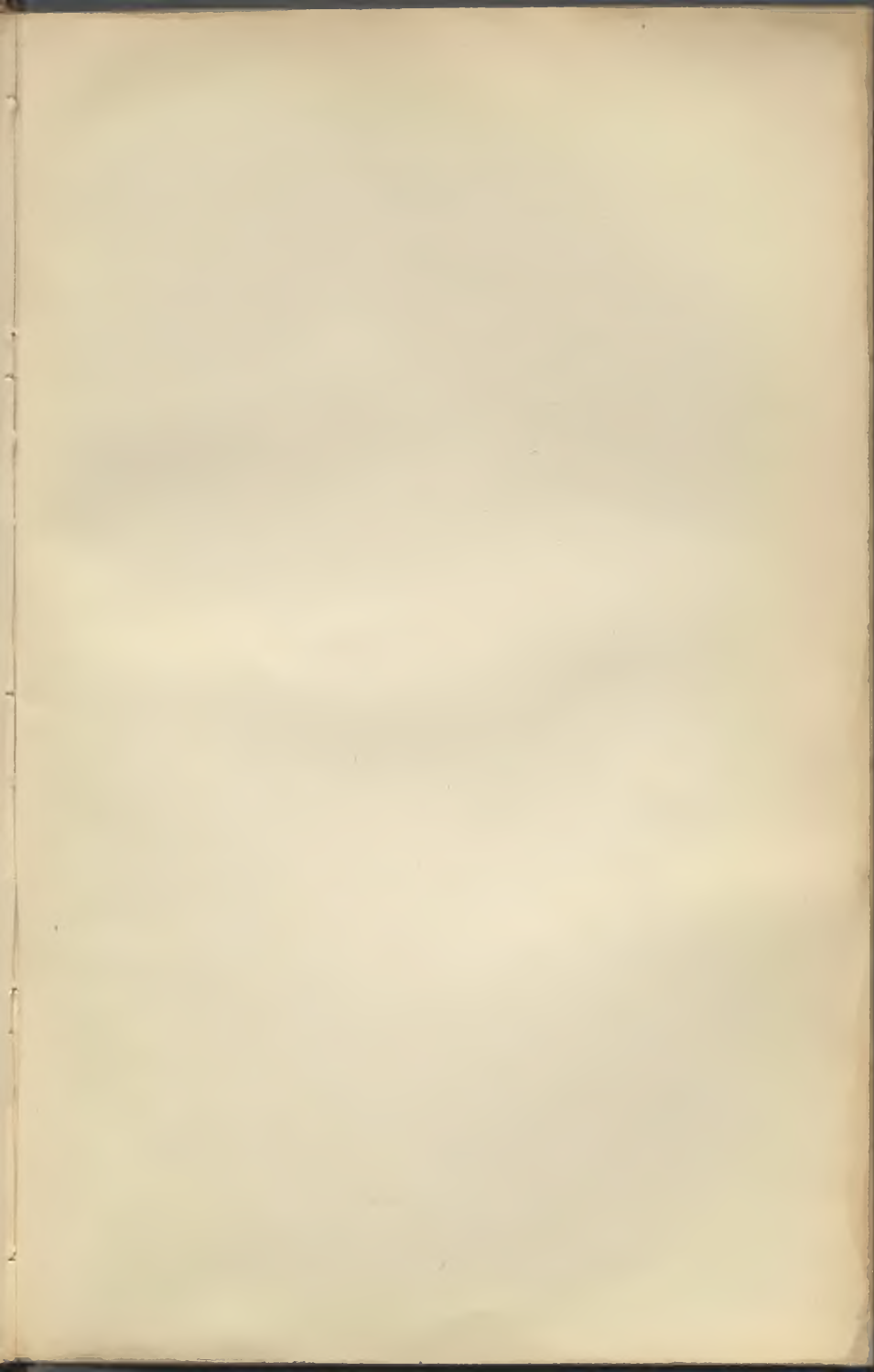
Denne nye Samfundsaaendelse i Norden led, som bekendt, Skibbrud under 1864-Aarets ulykkelige Begivenheder,

og i den nærmeste Tid derefter hørte man mere Spot over den nordiske Fællesfølelse end tillidvækkende Ord. Imidlertid er den efter Carl Johans Tid vakte Aand ikke død; i hvert Fald er Blikket i de to forenede Lande nu rettede ud over de Grænser, ved hvilke Carl Johan mente at kunne spærre Norges og Sverigs Fastland af fra de øvrige nordiske Lande og Provinser.

Dette synes ikke at stille noget uheldigt Horoskop for Fremtiden i Norden. Vel er Norges Stilling til Sverig endnu i det nye Aarhundrede, næsten hundrede Aar efter Begivenhederne i Norge, ikke helt den, det mener at have Krav paa, men hvad det erhvervede sig i 1814 tydeligt og bestemt i Lovene, har det beholdt, og dets Stilling er ogsaa i andre Henseender forbedret. Saaledes er for Eksempel den svenske Statholder i Norge og den norske Garde i Stockholm bortfaldne. Det øvrige ordnes vel nok i Mindelighed en Gang, da det nu synes almindelig erkendt saavel i Sverig som i det øvrige Norden, at de Vilkaar, Norge betingede sig 1814, ere de eneste, som ere mulige, naar der skal være Tale om en oprigtig Union mellem to af Nordens suveræne Kongeriger.

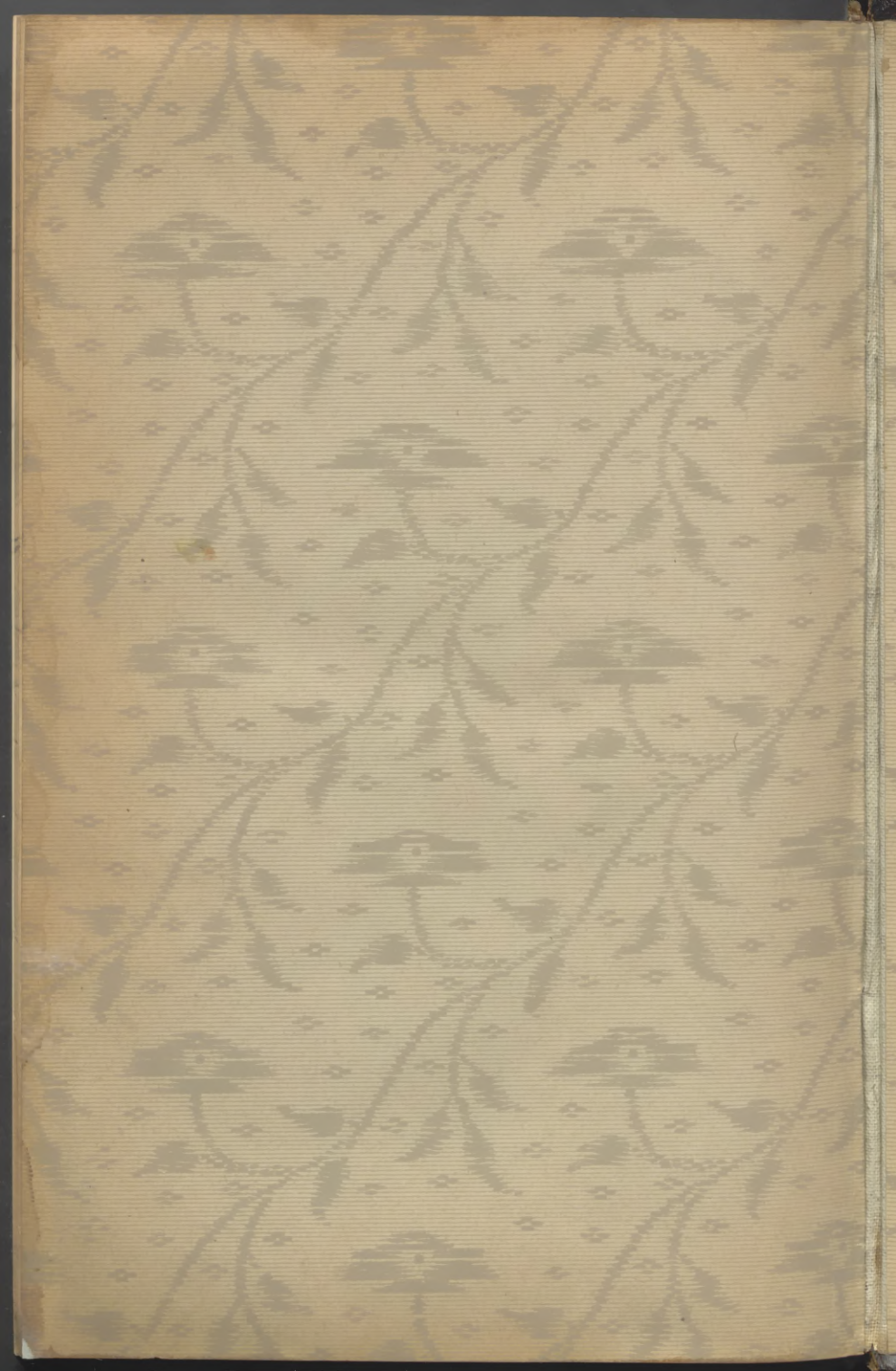

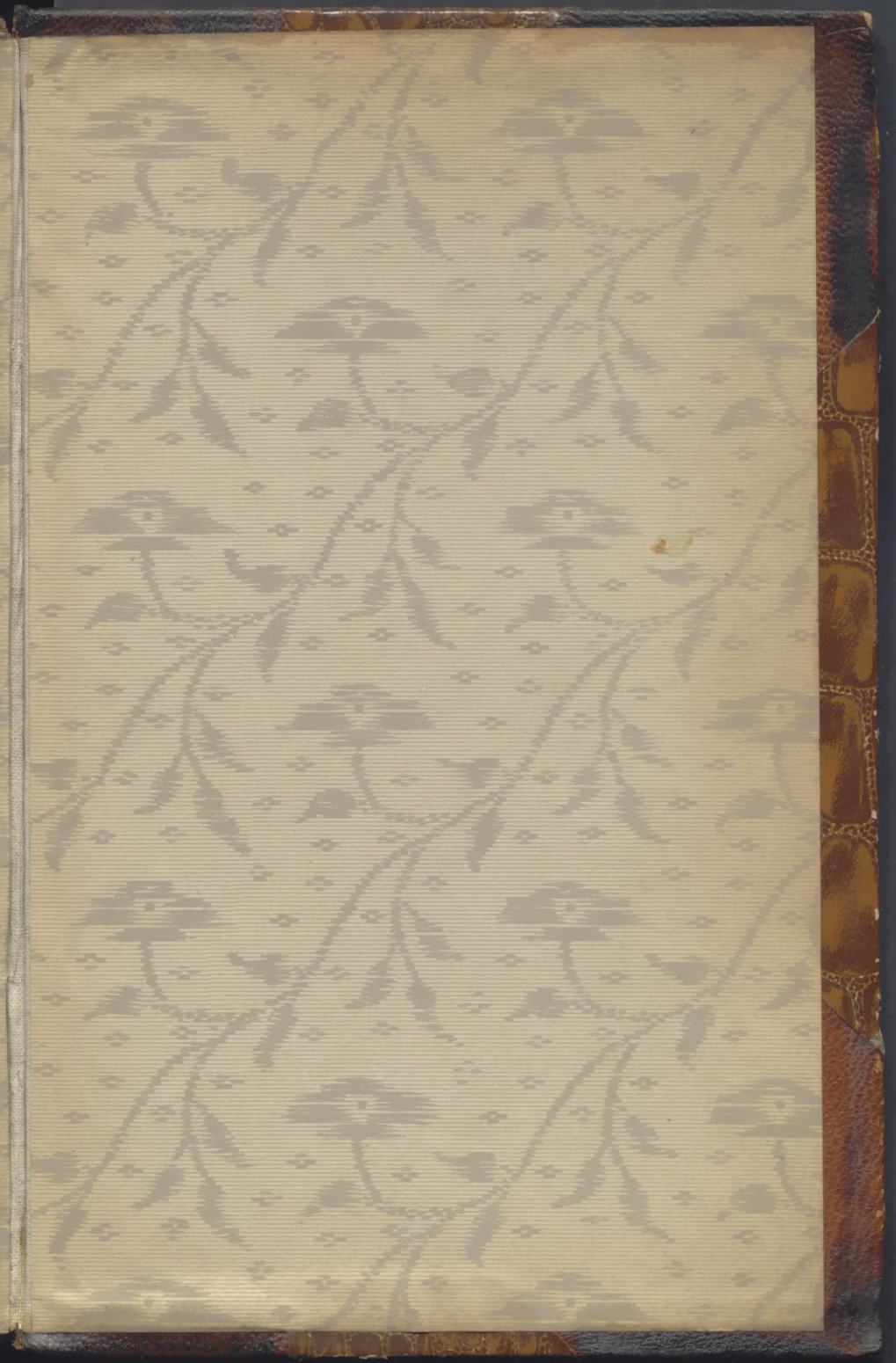
Biblioteka Główna UMK

300020625215

8000, —

Biblioteka
Główna
UMK Toruń

26

615335